

ISBN 961-91262-7-0
Taras Kermauner
RSD
Dialogi 5
Eseji, pisma, portreti 1

Marjanu Rožancu -
za najino čudovito prijateljstvo

REKONSTRUKCIJA IN/ALI REINTERPRETACIJA
SLOVENSKE DRAMATIKE

ESEJI, PISMA, PORTRETI 1

Dialogi 5

Taras Kermauner

Samozaložba GolKerKavč
AVBER-HORJUL-LJUBLJANA-KRTINA
2003

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6.09-2"19"

KERMAUNER, Taras

Dialogi. 5, Eseji, pisma, portreti [Elektronski vir] / Taras Kermauner. -
Avber [etc.] : samozal. GolKerKavč, 2003. - (Rekonstrukcija in/ali reinterpetacija
slovenske dramatike)

1. - 2003

ISBN 961-91262-7-0

215282944

Taras Kermauner

RSD

Dialogi 5

Eseji, pisma, portreti 1

RSD 95-008-2003

Izdal: Samozaložba GolKerKavč

Računalniška postavitvev: Ajda Kermauner Kavčič

CD zgoščanka

Copyright © by Taras Kermauner

PISMO MIRANU HLADNIKU II

4. III. 2001

Dragi Miran,

1

čprav sem nameraval napisati obsežnejši odgovor na tvoje odgovore na moje **Pismo Miranu Hladniku I**, objavljenem na In(tern)etu - hvala, da si mi jih poslal v obliki Trad tekstov, računalnika nimam -, sem se zadnji hip, preden odpotujem med in pod hribe za tri tedne, odločil, da ti vendar sporočim svojo Tem zamisel glede na tvojo Tem kritiko elitizma. Sam praviš, da bravci dolge spise še manj radi prebirajo kot kratke. S tem **Pismom Miranu Hladniku II (PisHlad-II)** uvajam najino prihodnjo diskusijo, če jo boš še voljan nadaljevati, kljub zelo verjetni neodmevnosti vsaj mojih, v kratice zašifriranih Pssporočil; Ps(evdo) zato, ker njihov namen ni sporočanje česa javnosti, ampak le tebi. Torej je pri meni še posebej močan elitizem (El)?

Med in pod hribe - v Radovno in v Planico - grem, da bi pripravil za tisk nekaj knjig-tipkopisov, predvsem take, v katerih dialogiziram s PriSo, boljše z MBP, saj prav v teh knjigah, uvrščenih v podniz **RSD Dia(logi)**, ugotavljam neuspešnost svojega namena-načrta, skoraj nemožnost Dia. Moje Int in Not izkustvo to potrjuje: tak El, kot ga gojim jaz, je brezupen in nemogoč. Seveda ta El ni isti kot tisti, s katerim obračunavaš ti, ko pišeš o Kosu, Ink(ret)u in sploh o ElIntel srenji. Glede te srenje sva oba mnenja, da je napačna; le razlogi za najini odklanjanji srenje so Raz. V tem pismu jih bom skušal nekaj navesti in tudi najini stališči diferencirati. Kako mislim o Elu, pa je razvidno iz **RSD**, v katerem že nekaj let trdo prijemljam Inka zaradi njegovega razmerja do **Izbrancev**. O tem boš lahko prebral v moji knjigi **NaDri (Nagovori, drugovori)**, ki bi morala že zdavnaj iziti, a je tiskar (ki ni elitist) ne da na svetlo, čprav ima tisk že pol leta vnaprej plačan. Ob NegEl lahko postaviva tudi Neg Lmp (lumpenizem).

Ne zameri mi, ker ti pošiljam pismo na papirju, ki je na drugi strani že potipkan, in nepopravljen tekst. Za popravljanje mi je zmanjkalo časa; pismo bom popravil v Radovni, ga uvrstil v knjigo **Razh(ajanja)**, prav tako iz Pniza **Dia**, ker bi rad tako s tem pismom tebi kot s **Pismom Ravlu Kodriču** uravnotežil knjigo, v kateri sicer prevladujejo pisma z Neg značajem. Mislim namreč na pisma, v katerih ugotavljam ponesrečenost Dia(logiziranja), RR le-tega v klepetanje in doktrinarstvo, v disfunkcionalnost, vsaj z moje strani doživljam tako. Pismi tebi in Kodriču sta

Dgčni. Naj je to moja že vnaprejšnja, čeprav obenem začasna ocena najinega dopisovanja: to dopisovanje me motivira, odpira nekatera vprašanja, ki so pomembna in važna. Važna zame, kar je prvo, važna za Dra, kar je smisel moje Fije (je pa Dr moj konstrukt in je težko dokazljiv), in važna za Db, ki je najvišje - edino? - merilo zate. Torej lahko vztrajava pri najinem tipu Dia, ker in dokler zadovoljuje (ponavljam: zaenkrat) oba.

Pri kraticah ostajam. S tem že marsikaj sporočam: da mi ni do tega, da me bere občinstvo. Zato prepuščam tebi, ali daš moj odgovor-pismo na Inet. Jaz ga pišem zate in zase in za UnBDra, ki je težko določljiv (vsekakor pa se ga ne da ldn), ti pa stori s pismom, kar misliš, da je prav. Verjetno se boš kmalu naveličal postavljati moje tekste na Inet, saj boš ugotovil, da jih nihče ne bere. Verjemi mi, tudi če jih ne bi šifriral v kraticah, jih ne bi brali, tako tuje je moje stališče - s slogom vred - obema skupinama, do katerih se opredeljujem: do Ela in do Lmpa.

Kaj je El in kaj je Lmp, bom skušal še posebej analizirati. Lmp je ostro ime za demokracijo, ki je, po mojem, ohlokracija, vladavina plebsa, mase. DaLD ni le LD-PM, ampak enako MasLD. Masa je lumstilna, novo ime - izraz, nastal v IndusKplu - za vulgus. Lmp je od tedaj, ko so nastala mesta, večje Db skupine, prav za prav že od prehoda PSi v FD. Tip (čim več primerov hočem navajati iz SD, ker je SD objekt moje Zni), da uprizori levstik v **LTugu** vulgarni plebs že v SPS. SPS bi rad naredil za IdeaKld, a mu resnicoljubnost ne da: pokaže demagoga, pravega bodočega Tot Vodjo, Spitigneva, kako hujska množico na zborovanju plemena-skupnosti. Ščuva jo zoper tistega, ki že v PS postaja Vodja, zoper Tuga.

Pomeni to, da je FP hierarhičnost že v PSi, ali da je Levstik s takimi prizori skušal preprečiti prehod IdeaPSi v FD? - O tem sem pisal že 1981 v analizi obeh **Tugov**, glej moj podniz **SPJ-Tugomer**.

Boš zdaj, dragi Miran, vrgel proč moje pismo, saj boš ocenil, da se - celo Rad - postavljam na stran tvojih nasprotnikov, boš opazil, da sem do njih enako kritičen kot do Lmpa? Levs(tik) se ne zaveda, kaj počne: misli, da brani SPS - SI demokratizem -, govorim o **LTugu**, dejansko pa ga RR v model-gibanje, ki je nastalo pol Stola kasneje: v Fz. Kot Rad ultraNclst mora Levs Strno v Fz, tj. v Db obliko, v kateri se St bit grupe - Nara - utelesi in uduhovi v Vodji. Ta Vodja je Tugo, neodvisno od tega, ali sam to želi ali ne. Najprej ni želel; a tu je vzrok, da je - ker je bil naiven, lahkoveren, prezaupljiv - zapeljal svet SNara (že elito-PI) v smrt, v past, ko je vodil SI odposlance v nemški tabor; tam so jih Nemci zavrtno poklali.

LTugo jasno pove: demokratizem kot IdeaPraksa ni mogoč; kdor se ga drži, bo propadel. SPS - Polabski Sloveni - so propadli tudi ali predvsem zato, ker niso dovolj hitro in Rad preoblikovali svoje IdeaPSi v FD oz. v obliko protofza. Kleti Nemci-franki so Tip FD, vodita jih Grof (Geron) in Škof (Hildebert), torej PIK; model je znan, glej **Zorana**, sovođenje-sovladanje Grofa (Scharfensteina) in Župnika. Ko Levs odklanja FD, ima jo za nemško iznajdbo-zlo, in konstruira uspešno SPS, uvaja Fz: Not povezanost med karizmatičnim Vodjo, ki izhaja neposredno iz samega Nara, Tugom, PS ga izvoli na večji kot ljudski skupščini, na eni strani in to skupščino, vsemi, samim Narom, na drugi strani. Levs se trudi, da ne bi bilo teh dveh strani; da bi se tako Not preželi, da bi bil Vodja izraz vseh kot množice, množica izraz Vodje. Vmes naj ne bi bilo posrednikov, hierarhije, to je PIKa (grofov, škofov, baronov, župnikov, vse do Klanov, kot je v Slomovi **BlaNi**). Bil bi enoten NL. Tip: ta model so izdelali prav Nemci, ker s FD niso mogli premagati Francozov-Angležev. Izdelali so ga po 1918 kot zamisel NNca: Vodja je postal Hitler, analogno v Italiji

Musso. Sl Ptja je zmagala (1945), ker je sledila Levsu; Sl LR je bila kot Lfz sinteza Mussa in Stalina, torej odlična reč, če jo presojamo s stališča Pol Vojuspešnosti in Dž zmage. Kidrič, Kardelj in Tito (trije Slci) so dosegli, česar ni zmožel LTugo pod konec prvega tisočletja.

Se pa ne obrne vsak demokratizem v Fz Klas tipa. Levsov se je RR v Lfz, ker se je PrM - RLH, ki ga je Levs nekako (vsaj delno) zastopal - RR v Ncl. ZahÉvra po 1945, Slja po 1991 pa sta RLH smer Dgč (pre)usmerili: ne v Ncl; v tej točki posebej pazita, da ne bi sledili Mešu iz 19-ega in prve polovice 20-ega Stola. Vračata predNcl Meš, Kpl, torej tržnega tipa. Cilj ni več Nedeljivo OrgNarSt telo, kot je za Levsa v **LTugu** (in vse do STH); cilj je proizvodno-potrošna Db, ki mehansko industrijo zamenjuje z informatiko, z elektronsko, iz mančestrskega Kpla prehaja v PS kot v semiotsko Sim virtualno, predvsem v kompjutersko, tudi lnetsko. Namesto Nedeljivega Org telesa brez organov terja kar se da diferenciran trg, sestavljen skoraj iz samih Ps organov, ki niso več Org izvora, ampak Sim(ulirani), (čim bolj) artificialni.

Takšna Db ne potrebuje karizmatičnega Vodje (Janše, Būka, Rodeta, kar je tendenca DSD, tudi Kosa in Inka, ki je šel služiti Šelu v izdelovanju Psfz SIKulKld programa; tak Vodja jo le ovira. DaSDB kot PMLD potrebuje maso tistih, ki niso niti več Klas proizvajavci (ustvarjavnici in Prol, oboje ponuja CanD, umetnik Peter v **Pohu**, delavstvo v **Kralju**, enako Kristan v **Zvestobi**) niti Klas potrošniki. Postajajo nekaj vmesnega, nevtralnega, model-zgled je hermafrodit: uvoznik in izvoznik, trgovec, ki posreduje med proizvajavci in potrošniki. Vsakdo je tudi potrošnik, ker hoče uživati (Hed). Proizvajavci se selijo vse bolj na obrobje sveta, v tretji in četrti svet, k nerazvitim. Slci prevzemajo vlogo posrednikov, seveda za izdelke nižjega cenovnega razreda, za tiste, ki so jih sposobni kupiti. Zato so Lumposredniki; zato je SKpl lumKpl in Sl demokracija Lumdemokracija. Takšna je Strno. Moje sodbe ne jemlji, prosim, kot Mor(al-istič)ne.

Če se v tej sliki, Miran, nočeš prepoznati - predpostavljam, da nočeš biti samoumevni, nereflektirani ideolog SLumKpla -, moraš z mano skupaj ali pa sam zase iskati tretjo pot, pot onkraj para El-Lmp. Moje **Pismo** služi - morda celo najbolj - temu namenu.

Naj se grem nekoliko futurista; veva, da se ni mogoče orientirati v svetu-okolju, če Čl ne predpostavlja, kam gre, kaj je pred njim, kam hoče iti, česa se mora ogibati; brez časovne razsežnosti, imenovane prihodnost, je mogoče živeti le kot žival s prirojenimi instinkti, ne pa razumno-načrtno, kot je Tip za Čla. Čl zmerom dela vnaprejšnje scenarije. Ima srečo, če se kateri med njimi vsaj približno uresniči; ponavadi so vsi zmotni. Tudi zato je Čl po Stri Trag bitje. Danes kot PMLibec sicer misli, da je Trago premagal, a to je, vsaj zame, spet eno njegovih SSL. Tržna Db s Psdemokratizmom (Dmz) se bo kmalu nehala, že zdaj obstaja le za naivne in ideološko navdušene nad novoto Kpla. V čem se bo nehala, je moje - futuristično - sporočilo naslednjega odstavka. Zamisel-analiza ni moja, sposojam si jo, adaptiram.

Nekateri futuristični analitiki predvidevajo za Stol, v katerega pravkar vstopamo, takšenle razvoj: neofD. Db se bo spet razcepila na vladajoči in vladani razred, a po Dgč pravilih, ne po merilu Rojstva, Narojenosti, Krvi (PI) in ideološko-konfesionalne pravosti (KC). Model Kapa, ki se Dauveljavlja, je UmKap. Novi Gosi TSa ne bodo niti več menežerji, katerih najbolj spodnji sloj so Sl posredniki-uvozniki, ki imajo namesto glav miniračunalnike; novi Gosi bodo TehZniki, ki bodo obenem obvladali trg in Dbo. Torej ne Zniki Klas tipa, ki sedijo v laboratorijih in

se ne zanimajo za potek Dbe, ampak posedovalci Tehinformacij, ki se bodo vse bolj razvijale in omogočale posedovalcem, da bodo sprejemali glede na trg in Db pravilne, tj. najbolj učinkovite (performančne) odločitve. Kdor ne bo imel tega znanja - in darov, ki omogočajo sprejem ter obvladovanje tega znanja -, bo ostal na dnu. Predvideva se, da bo več kot pol prebivalstva v spodnji polovici tistih, ki bodo le začasno zaposleni in pri nižjih opravilih. Večino dela bo prevzemala robotizirana tehnika, nižji sloji ji bodo le služili. Ker bo Db s Teh inovacijami zelo obogatela, ne bo problem finančno alimentirati nižje sloje; vsekakor bodo živeli nad eksistenčnim minimumom, če bo ta določen materialno, ne pa duševno. Duševni se dviguje glede na aspiracije ljudi in je določen subjektivno; Čl poželjivost - zavist - je brezmejna.

Ker pa smo vsi ljudje, tj. iste Nve, se da nadalje predvidevati, da ljudje iz spodnjih slojev - vmes med zgornjimi 10 in največ 20 odstotki Gosov in spodnjimi sloji bodo nekakšni srednji sloji, »pufercona« - z nastalo situacijo ne bodo zadovoljni, začele se bodo nove Reve. Kaj je to, vemo: upori, kaos, destrukcije, vse to je znano, glej Kreftovo **Veliko puntarijo**, Mrakovo **Gorje zmagovalcev**, Poniževega **Tahija**, Filipčičevega **Sužnja akcije**. Db, ki-ker je ldDb (ObDb), se bo znašla znova pred AD. Pravilo je Strno, vsaj zame, ki izhajam iz THMa.

V čem vidim tvojo napako, Miran? Da samoumevno verjameš v razvoj ali ohranitev DaDbe kot nekako Dmz primerne. Verjameš, da bo takšna kar trajala. Predpostavljaš, da bo zmerom več posrednikov, ki bodo mešetarili, zaslužek vračali v tržni obtok, s tem vzdrževali visoko stopnjo zaposlenosti in produkcije; da bo ta model ostajal Strno isti, le vse bolj bo poln. Zame vodi tvoj vidik v model, znan pod imenom hūbris. Gre za vse hujše vrtenje (illinx) okrog svoje osi. Modelu rečem KAv(KId), analiziram ga na primeru Kodričeve drame **Vlak čez jezero**, a je dan že na začetku Sl LD-PM, v obdobju 1965-75, recimo v Lužanovi drami **Rej pod lipo**, v samem bistvu Rudolfove dramatike, tudi v **Kserksu**. Vrtenje Ava se pospešuje, dokler ne doseže Krit mase, ne prebije meje in eksplodira; model sem kot MSk narisal v **GR**. Da se to - vdor kaosa, Ktz - ne bi zgodilo oz. na osnovi izkušenj prvih takih eksplozij, se Db RR; preoblikuje se v takšno, kot sem jo naslikal maloprej. Le visoko sofisticiran sloj novih Gosov, ki ima poleg znanja tudi PolDb oblast, lahko prepreči AD Dbe in Čla.

FD je HSno nastala v času, ko je rimski imperij zajemal kaos; ko sta se srečala visoko razvita rimska Db in germanska plemena (PS). Sistema nista bila kompatibilna, prihajalo je do Rad AD, preseljevanja Narov, propadanje latifundij, Hed itn. Rim je iz milijonskega mesta postal mesto z nekaj desetstisoč prebivalcev. Šele FDbi se je posrečilo pomiriti oba modela, z novim tipom oblasti: s PIK, z Grofom in Škofom. Model je trajal do srede 19-Stola, Krek ga obnavlja še v **Sveti Luciji** v začetku 20-Stola, Jeločnik kot ideolog SKFza še konec 30-let, glej **Krvavo Španijo**, SPED še v drugi polovici 20-ega Stola, glej Vombergarjev **Napad**, v katerem Stotnik sintetizira vojaka in duhovnika-semeniščnika, enako Rozman v drami **Človek, ki je umoril Boga**. Zamisli se ni odrekla niti DSKC, glej njeno zamisel-prakso: ReSlom. Glej moje Krit analize o tem v podnizu **KoC**.

Tebi se, Miran, ta Refe upravičeno upira. DSD(esnici) gre za to, da vrne KonsTrad elito, pri tem poslu pa najbolj pomagajo Intelelite, tim. Sl razumniki, tudi Kos in Ink, Janč in Šel. Zame je tema, kot sem nakazal, nekoliko bolj HKD; vsaj modelno je treba razločevati med Klas Refe, v FD sta na oblasti PIK (**Lucija**, Iskračev **Andrej Turjaški**, Lenardova **Dekla božja**, Debevčev **Liberalizem ali večni**

žid), na eni in (K)Fz (Jeločnikovo **Vstajenje kralja Matjaža**, Rozmanova SPED **Obsodili so Kristusa**) na drugi strani. Realno se DSD razmešča med eno in drugo skrajnostjo. Kos in Ink se trudita obdržati Klas merila razločevanja med Pravim in ponarejenim, kar je bilo Tip za vso SLZ in SIZ od Čopa in Stritarja do Vidmarja; Slski Dmz je bil, kot vidiva, pogójen, delen, vsekakor neRad. Vendar pa se na poti od Klas FD (Refe), zoper katero se boriš, Miran, k Fzu zgodi precej sprememb. V Fzu - in Komu, gre za model Tota - se razlikovanje med Pravim in nepravim ohrani, celo radikalizira (kdor uči nepravo, gre v keho), a se iz nabitosti z najvišjimi Hum pomeni, kar je bilo Tip za nemško klasiko, za par Goethe-Schiller, deklasira v ideološko, s tem vse bolj v aktualno PNP. Proces je viden že znotraj KC na PrS, ko je KC predpostavljala Župančiču in Canu Medveda in Sardenka, res drugorazredne drame kot **Pet modrih devic** in **Črnošolca** ali **Cesarja Friderika na Malem gradu**. Se pa to denormiranje dogaja pod masko-alibijem visokih meril Dobrega, Pravega, Resničnega, Lepega, kar zastopa TaSneotomizem, ne le Ušeničnik.

Ti, Miran, greš dlje. Odstranjaš masko - merilo Pravega kot El -, ne pristajaš na PNP merilo Fz-Kom tipa (Ptja je s Prešernovo nagrado nagradila Klopčičeve prevode Puškina v letu, ko je bila uprizorjena **SAnt**); Fza ne maraš, se pa vnemaš za tržni Kpl Dmz tipa, ki nadomešča visoka Hum Klas merila z diktatom-modo trga, tj. povpraševalcev po blagu-znakih. Verjameš, da ne bo prišlo ne do Refe (do ReSlom), ne do Refz, ne do AD kaosa, s tem tudi ne do Rad KAvA Klde na osnovi PAvA Plde, glej Vilčnikovo dramo **To**. Spominjaš me na Klodiča, ki je v **Novem svetu** 1868 uprizoril do tedaj najbolj optimistično recepcijo TrgTehKpla v SIZ-SD. Že sam Klodič je desetletje kasneje v predelavi **Sveta** v **Materin blagoslov** - na osnovi izkustev z veliko finančno krizo Avs trga-borze, motiv je uporabil tudi Vošnjak v **Penah** - priznal, da brez vrnitve h Klas oblasti ne gre, rehabilitiral je KC. Na tem Klodičevem spoznanju je zidal Mahnič, z njim Katdramatiki kot Krek, ki je že zdavnaj upesnil v dramskem epu **Leona XIII**, Medved pa je vračal PIK v **Viljemu Ostrovharju**, v drami **Za pravdo in srce**, v dramah, ki so skušale biti sinteza KMge in šilerjanstva, torej najvišje nemške klasike.

2

Čiste KMg Slici v Liti nimamo. Slita kot Umet se je začela v znamenju padca KMge in promocije HMge, v koncu 18-Stola z **MicMatom**. Kasneje se je KMg obnavljala, predvsem kot polemika zoper HMg, torej kot Refe, s tem Strno deformirana. Slici nimamo nič podobnega, kot je Dantejeva **Božanska komedija**; ni naključje, da jo ideolog ReSlom in dramatik Reb(ula) tako poudarja. Se ne bi lotila, Miran, midva tudi Levičnikovega epa **Katoliška cerkev** in ugotovila, v kakšni meri je nadomestil Danteja? Reb se dela, kot da takšnih pesnitev ni, tudi Žemljinih **Sedmi sinov**, 1843, ne. Gotovo, ti dve pesnitvi ne podpirata njegove Refe, ki naj bi dala kot merilo najvišje estetske vrednote.

Si strokovnjak za levsa, posebej še za **Krpana**, zato veš, kaj je hotel Levs s tem likom-povestjo. Odkril je, kam vodi pot, ki sta jo ubrala Preš(eren) in Čop. Če se je Preš v **PKrstu** odpovedal Sl junaku kot knezu, torej kot Vodji SPS, in ga nadomestil s Črtom kot klerikom, res ni snoval Sl Dmz Dbe, kakršna je bila cilj

Levsu. S Čopom sta si zamislila - v duhu IdeaRLH - NKNM, ki naj bi ga vodili intelektualci (Intelci). Hvalabogu, da se njun načrt ni posrečil; ni se mogel. Intelci so zmerom le ideologi-mistifikatorji nekega realnega Db gibanja, ki mu - ponavadi naivno in zanosno - služijo, glej Stritarja, ki služi zamisli NKNMeša s **Klaro**, enako Vošnjak s ČD **Svoji k svojim!** in Jurčič s komedično agitko **Berite Novice!** Can služi nazadnje Ptji, **Blagor** in **Kralj**, DaSiIntelci - Šel, Janč ipd. - pa DSD, glej **Ano** in **Halštat**. Po eni strani so Intelci kot nosilci ARF sijajni, po drugi, kot Db ideologi, pa vse zameštrajo in zašuštrajo. Kar pomnim, sem do njih v Krit razmerju; ta del tvojega odpora do njih, Miran, mi je blizu.

Levs je hitro ugotovil, da se SMeš RR v novo razredno Db, zato ga je odklonil, z njim pa tudi Preš-Čopovo zamisel o vodstvu Intelcev. Levs se je vrnil k NLu, maskiranemu-historiziranemu kot AVS, kot SPS, najprej kot umno-zvito Km, **Krpan**, nazadnje kot Trag-herojski NaROD, **LTugo**. SNL je kot posnetek **Krpana** nazadnje uspel, po 1991; morda že od 60-ih naprej, ko je pod pokrovom Ptje skoz rdeče direktorje nastajalo natančno to, kar je vodilno v DaSlji: miniTrgKpl, glej Ruplove **Mrzle viharje**, 1974. Levsu se je, ko je gledal, kako ta model uspeva in se izraža skoz Polike tipa **Dragan** (sem sodi tudi Canov Delak ali Strnen iz **Duš**, vse do Grozda in Grudna iz **Blagra**), razvoj uprl, hotel ga je zaustaviti. Od tod Levsov regres v praslovansko PS, glej oba **Tuga**; Levsu sledi celo - v tem res PsSoD - Kristan z **Ljub(islav)o**, ki Levsov Ncl in ReAr še zaostri. Kot sem nakazal, vodi **LTugo** v Sfz. Te zato, Miran, tako privlačuje **Krpan** in se z **LTugom** ne ukvarjaš?

Levs ni mogel uspjeti, ker se je zataknil v vrsto zank; je zgled za SI SZ, danes ga obnavlja Šel, glej **Sveto sarmatsko kri** in **Kanje**. Levs je bil PriSo s Stritarjem, ta pa je sledil Prešu kot NKNM Intelcu, vzpostavil je visoke - Čopove - estetske kriterije; nadaljujejo se danes do Paternuja, ki je v tej točki čistejši od Kosa; Kos povezuje ta visoka merila z RePol v DSD, DSL tega ne terja od svojih članov. Ker Levs ni mogel po poti v Dmz zavitega ArS(tila), se je moral s Stritarjem raziti. Za nastanek Rad SNcla v 70-letih ni bilo pogojev. Tako je tudi zamisel **LTuga** ostala le sanja-Konstrukt; razumljivo je, da se je morala drama končati kot Traga. Levs ni verjel Jurč(ič)evemu optimizmu; Jurč je namreč v svojem **JTugu** napisal agitko, kneginja Zorislava se umakne pred Sžom v hribe, odkoder se vrne 1941, kot je to dobro razumel Miško Kranjec v povesti **Pesem gora**, tudi Klopčič, ki v **Materi** obnovi Zorislavo, v malem Km vidi Poz hribovca kot KmProlca. Isto sporoča Koc(bek) v drami **Večer pod Hmeljnikom**: Slja postane eno samo hribovje, ki je zdaj Sv DbDž-občestvo. Obnova Zorislavine SPS.

Krpan je pol kontrabandar pol mešetar. Tvoja analiza izraza sol je izvrstna, le ne vem, zakaj delaš iz nje enostranske konsekvence. Sol je kar se da dvoumna kategorija, Levs pa jo je iz dvoumne kot odprte, kar je bila na začetku, RR v Inf, v SZ. Sol je res tudi konzervans, Levs ohranja stare SI ustanove oz. jih sploh šele vzpostavlja po pesniški zamisli, kaj naj bi bile v AVS oz. v SPS. To je Levsova ReAr. A sol, kot enako ugotavljaš, »ima v sebi agresivno dimenzijo, ki se povezuje z navzven obrnjenim, ekspanzionističnim prizadevanjem po uveljavljanju«. Natančno v tisti meri, kot je za DaSSS Tip mera AgrEkzIde: da je miniAgr; zato nadomešča ognjeno orožje, glej NOBD (duha-prakso lReve, **Rojstvo**, v katerem se streljajo), s soljo. DaTrgposredniki-mešetarji pač nimajo česa početi s pištolo in bazuko; zadošča jim sol, ki jo natresajo sebi v hrano v primernih količinah, da uživajo, glej Lužanove **Zlate čase**, tekmece pa v zasoljenih merah, da jim tekmo prisutijo.

Odkril si Tip SI potezo zasoljevanja Ža. **Krpan** redivivus. Inkova analiza je enostranska, čemu jo sprejemaš? Za Inka je Tip kontinuiteta njegove misli od citata iz 1971 do danes, ko je sotvorec SKulKld programa. Rad bi stran, a ne more. Pa je bil že drugje, v drugi polovici 60-ih let, ko sva bila PriSo. A tam ni vzdržal, v 70-ih letih je odšel v službo v MO Delo, kjer je prevzemal vlogo Vidmarjevega dediča, tj. ideologa, ki maskira realno Dbo s Klas merili razločevanja med Pravim in nepravim. Iz Pol območja je prenesel to razločevanje na estetsko. Estetizem je Hed ideologija nastajajočega PMMeša.

Šel vrši danes isto funkcijo. Janč, ki je postal zame pisatelj za trg, ni zadovoljen, da bi bil le tržno uspešen; kot Hotljivec, glej **Kanje** - NoR razumniki so ekstremni pohlepneži -, hoče igrati tudi vloge slona in leva in žirafe, enako kot rokodelci v **Snu kresne noči**; Roza Rozman je v svoji priredbi **Sna** umnejši od Janča, v svoji humoristični skromnosti je moder, medtem ko Janča razdevlje nezadoščeno, ker (še) ni krokodil in grizli in bog. Ink služi Jančevi-Šelovi ambiciji in potrebi DSD, da svoje pisce, ki so dejansko le še avtorji, dviguje v Klas sfero in njihovim delom pripisuje visoko estetsko vrednost. Zame je Lita kot **Zvenenje, Demoni slavja** itn. slaba, dolgočasi me, je Tip ponaredba; veljavna je le toliko, kolikor jo trg nabavlja. Janča sprejema, Šela ne več, zato mora postati Šel Kulster, da si vsaj nekoliko omili rane, povzročila mu jih je grenka sol tržnega neuspeha. Janč se komaj še drži kot uspešničar; še malo, pa bo tudi njegov imidž mrknil. Ojoj, kako bo šele tedaj cvilil in zabavljial!

Sorodna sva si, Miran, v odporu do PsEI prakse, tuja pa v razmerju do Dmza, do TrgKpla. Meni je jasno, da je sklicevanje na »najvišje potrebe duha«, kar počnejo Kos ipd., neuspešna-bedna potreba po ReAr, v kateri naj bi bili Intelci šefi, dejansko pa spet služijo želji zaostalih Db elit-slojev po vladanju; zato je Kos vodilni ud DSD. Zame so Danajvišje potrebe duha potrebe UmKapa, torej TehZni, ki vodi v genetski inženiring, čez robove, ki jih dopušča Klas - etična in v mejah etike ostajajoča - Zn; tu se Kos sklada s KC. UmKap ne prizna nobenih mej, eksperimentira, kolikor more. V tem ga podpiram; zame je dvoumen, torej tudi Poz. Poz v tem, da razbija IdDbo, celo IdČla. Zame Čl tak, kot je, ni vreden obstoja; torej je genetski inženiring - ob mogočih kataklizmah - edina možnost zanj, da se reši, da se preOsm v DrČla.

Najvišje potrebe duha, kakršne malikuje Kos - kolikor je v tem pristen (poznam ga, prej bi dejal, da danes simulira te potrebe, kot je včeraj simuliral Mrk; v osnovi je pravi PM cinik-instrumentalist) -, so SSL, so blodnje, so spomini na preteklost. Že Vidmar je živel v preteklosti, na weimarskem dvoru; a Vidmar je bil furbo, s svojim PsArS je alibiziral-maskiral vse preveč LumPtjo, Kidrič in Kardelj sta ga potrebovala, nista jima zadoščala Popit in Dolanc kot Lumrokodelca (Tor bi dejal: s krvavimi rokami). Kdo pa danes potrebuje Goetheja? Klasiko potrebuje Tot Ptja, ker vzpostavlja manično paranoični enotno monolitno trd(n)i sistem vrednot, tj. hierarhične oblasti, ki gre od Vodje do tlačana-kmeta na šahovnici. TrgKpl takšne hierarhije ne potrebuje. Trg terja vsak dan nove proizvode, embalaže, imidže, znake, modo. Razlika, ki jo hoče, ni med Pravim in nepravim, Dobrim in zlim, lepim in grdlim, kot nekoč, ampak med prodajajočim se in na zalogi ostajajočim, med tržno uspešnim in neuspešnim. Janč je še zmerom zgoraj na TopPops lestvici, zato je šef; kdo ve za Snoja? Graf Pij se komaj še drži med izbranci, zato potrebujeta s Snojem Pol akcijo, da bi Stranka (DSD) ohranjala Intelce - razumnike - kot privilegirani sloj.

V tem ti dajem prav, Miran, ko pišeš: »Tudi jaz ne dvomim, da bo elitna umetnost preživela, le plačevati si jo bo morala elita v prihodnjih strašnih časih demokracije sama.« To ne bo problem, ker bo elita, kot sem nakazal, premožna. Zame je pravilo, ki ga odkrivaš, že lep čas samoumevno. Dozdaj mi je Db pokrivala s subvencijami eno do dve knjigi **RSD** na leto; če upoštevaš, da jih z Afo izdajava od 8-10 letno, je jasno, da ostale alimentirava iz svojih prejemkov. Ni važno, ali iz dobre pokojnine ali iz trgovanja. Dobiti dobro pokojnino sodi v predhodno dobro trgovanje; misliš, da Vidmar ni bil odličen trgovec? Najdi se! je »Mor« pravilo Damešetarjev. V tem pomenu me lahko uvrstiš mednje. Posrečilo se mi je priti do financ, s katerimi izdajava z Afo **RSD**. Vesel bom, če bo nova Kulstrica nadaljevala z minisubvencijo za **RSD**. Če ne bo, bom pač ugotovil, da je tudi ZLSD prešla popolnoma na pravila TrgKpla; da ji socialna Dž pomeni podporo le gmotno najšibkejšim - če ji to pomeni -, ne pa podporo Kul ustvarjavcem, kot je to terjal ideolog SoD in Koma Can. Ravnanje nove Kulstrice bom imel za test.

V kolikor toliko gmotno preskrbljeni Dbi preživitev pisatelja-filozofa ne bi smela biti problem, celo izdajanje njegovih knjig ne. Namesto da bi vlagal denar v obleke, avte, Gilne, potovanja, ga jaz v izdajanje **RSD**; gre. Težava je v tem, da DSD razumniki na to nočejo pristati; hočejo imeti najboljše avte, jesti v najboljših Gilnah, poleg tega pa še vzdrževati imidž, ki ga **RSD** ne daje. Imidž dajeta ali trg, Janču, ali DbDž z nagradami in odlikovanji. Zato je DSD Intelcem toliko do nagrad, pravkar so podelili Jurčevo, spet enemu svojih; so res ne le sekta, ampak mafija; kolikor ne postaja mafija tudi DSKC. Sam sem se učil od Marka Avrela, iz njegovih **Dnevnikov**, že leta 1947; naučil sem se, da je Per skromnost eden od pogojev za nastanek in obdržanje SAPO. Db drži poželjivce v rokah, ker brez nje ne morejo nasičevati svojih vse večjih apetitov. Spominjam se, kako so bili njega dni moji PriSo Zajc, Šel, Kos, Graf skromni. Zdaj pa ...

Zame se problem ne kaže na ravni, kako preživeti fizično, to je tema revnih družb, Slci smo že čez to mejo. Problem je drugje: v dilemi, ali se ReAr - ta regres skupno odklanjava, veva tudi, da je neuspešen - ali se prepustiti TrgKplu. Tu pa se ločujeva. Ti pristajaš na trg, prenašaš pravila - zakon - trga v Lit-Umet, jaz pa iščem pot onkraj dileme: med Elom in trgom (Lmp). Tu se debata med nama začinja.

Odklanjaš Kosov model, ki je seveda Inkov, Vidmarjev, Stritarjev itn. »Osnovni popravek teh strok - umetnostnih ved in literarne še posebej - je po prebranem ločevanje med visokim in nizkim, pravim in lažnim, umetnostjo in šundom.« To merilo odklanjam že desetletja v Raz polemikah, prav za prav že v polemiki z Vidmarjem iz začetka 50-ih let, glej revijo Novi svet, recimo mojo razpravo **O estetskih in esteticističnih kriterijih**, 1959. Razlika med nama, Miran, je »le« v tem, da se ti zadovoljuješ z vrednotenjem, ki nastaja na trgu, jaz ne. Jaz že pol Stola iščem Dg merila. V tem **Pismu** te ne bom znova nadlegoval z DgZn; dajem jo v okepac. Moram pa omeniti, kaj je moj cilj: onkraj para FD-LD (Zakon-trg), v (po)lsUnBDra, kar pomeni, da iščem merilo zunaj lDMa.

Da ne znam razločevati med Umet in neumetniškim, mi je očital že Vidmar; marsikdo ima glede **RSD** prav to pripombo, ne le Ink; da se ukvarjam z Umet nerelevantnimi teksti. To pa je, kar v **RSD** najbolj privlačuje tebe. Tebe seveda ne privlačuje MrD, ker je bila in je še tržno povsem nesprejeta; a ker jo je odklonila tudi Kulelita, bi ti morale biti drame kot **Herodes Veliki** itn. vendarle po svoje ali vsaj delno vseč, vsaj kot udarec v obraz Elu. Tema, ki jo načenjamo ta hip, je

takšna, da pričakujem nanjo od tebe odgovor. Sam veš, da Žemlja in njegovi **Sinovi** niso bili v času Pop uspešni, kot je bil uspešen Kočvarjev **Mlinarjev Janez**.

Drame, ki jih obravnavam, Vrhovčev **Zoran**, Kodrova **Pavlina**, Klemenčičeva **Zeta carja Lazarja**, Nučičevi **Ubijalci**, Govekarjevi **Naši gruntarji** itn. niso bile nikoli uspešne, nekaterih celo igrali niso, niso niti tiskane. Kako gledaš nanje, torej na tiste drame, ki niso nikoli prišle na trg, v obtok s publiko in se niso mogle pri občinstvu preveriti? Jih že vnaprej zametuješ kot odvečne, kajti kar ni v tega tipa komunikaciji (v CNN, v MO), tega ni, kot mislita Rupel in Turner?

3

Razlika med nama se pogloblja. Jaz predpostavljam Dra, ki je celo UnBDr (torej Bog), a nastopa zmerom - Strno - skoz Dra, ki je konkretna SAPO, pa čeprav ena sama, to mi zadošča; lahko se najde šele čez čas, kot sem se jaz našel za **Zorana** in **Pavlina**. Zate pa takšna SAPO kot - čeprav edini - bravec ne pride v poštev; mar se motim? Zame je trg Tip institucija KplDbe. Razlikujem med trgov in komunikacijo. Zame je Tem IpK, medtem ko na trgu ne nastopa Čl kot SAPO, le kot potrošnik, kot ZnaSi, ki jih meče v obtok moda. V drami - ne le v Umeti, ampak v vsaki točki sveta - predpostavljam navzočnost Dra; v drami seveda posebej oblikovano, celo eksplicirano, glej drame od Ajshilove **Oresteje** in od Sofoklejevega **Ojdipa** naprej. (Preberi mojo razpravo **Dramaturgija kot spomin in vizija**, napisal sem jo za revijo Maska, a nisem prepričan, da bo tam izšla, dal pa jo bom na lnet na svojo spletno stran.) Skoz Umet-dram(atik)o - tudi skoz SD in skoz vsako PD v SD - detektiram »resnico« sveta, kakor jo konstruiram v DgZni. Verjetno mora biti takšno moje početje zate povsem nesprejemljivo.

Meni je važno, da načenjaš bistven problem. Najslabše je - in zaradi tega končujem vrsto Dia z donedavnimi PriSo -, če se debata RR v kramljanje, čevkanje, klepetanje: v glosolalijo, ki je del DaSl Pvtza. V tebi vidim dvojnost, ki je še zmerom odprtost. Po eni strani se zavzemaš za Pvt, kajti kaj je trg drugega kot posplošen - v SpS razvit - Pvtz? Vse vrednote, ki nastopajo na trgu, so Pvt vrednote, trg ne more vzpostaviti Db Mor Zakonov, kot terja FD (Hos, Ink itn., seveda je to le ena njihova - Trad - plat). Po drugi strani pa tematiziraš bistven metodološko-aksiološki problem: vrednotenje. Poža in podobnih predstavnikov Pvtza ta problem ne zanima oz. le toliko, kolikor se da o njem klepetati. Tebe zanima na EkP način, vsaj jaz te tako razumem; za problem se angažiraš, nenehoma pišeš o njem, skušaš dokazati, da je tako res, kot trdiš, medtem ko je za pristne Pvtzste vseeno, kaj je res, le da jim koristi. Ti si naredil iz trga Zn obvezno temo, Poži ne priznajo nobene obveznosti, zato lahko hipoma prehajajo iz zagovora računalniške Zni skoz PM k zagovoru ultraDSD Pol ideološkega dogmatizma, kot je to storil Pož v **SB** k Rozmanovim trem SPE dramam.

Upam torej, da je jasno, kaj zastopam. Pritrjujem tvoji kritiki; naj jo navajam: »Vrednotenje naj bi bila prva naloga literarnih strokovnjakov«, seveda tistih, ki jih odklanjaš, »vodijo naj lestvico najboljših avtorjev in del in sproti izločajo slabe. Razumem zadoščanje ob moči in vplivu, ki ga tako avtoritativno delo nudi.« Točno, za to gre: za Kul alibiziranje Pol Moči-oblasti, za Refe. »Ali pa je ta hierarhični in

tekmovalni« - zakaj si dodal tekmovalnega? ta je Tip za TrgLD, glej vlogo športa v LD-PM - »pogled na literaturo res tako zelo simpatična alternativa demokratičnemu izenačevanju del in funkcionalni presoji njihovega namena in vloge?« Tu sva si raznarazen. Kajti kaj je funkcionalnost Lite razen tržne porabe? Morda da se učenci ob Liti učijo sloga, sploh pisanja, domišljije itn. V redu, na to pristajam, a tak pogled na Umet je zame pogled s stališča interesov Dbe, Dbe kot ldDbe. Kot veš, ldDbo odklanjam.

Posebno vprašanje je, kaj pomeni tvoje zavzemanje za »izenačevanje del«. Ni v tem nekaj Nih tipa Pisareva, ki je enačil Shakespearove drame in potiskan kos papirja, v katerega je zavita salama? Odklanjanje oblastniškega FP merjenja Umet tekstov še ne pomeni izenačevanja teh tekstov. Ne le da so si med sabo na Raz nivojih zelo Raz; zame je Dgčnost le strategija znotraj LD-PM. Dt je onkraj para: Dgčnost-ld.

Tudi zavzemanje za »happy few« mi ni blizu. Mi je bilo blizu, ko sem si v drugi polovici 40-ih let prizadeval, da me ne bi posrkala Ptja, da bi postaja(ja) SAPO. Tedaj je bila za MGG Stendhalova drža, glej konec **Parmske kartuzije**, obvezna; tu smo se Kozak, Smole, jaz itn. našli s Pir(jev)cem, čeprav je mene že takrat vleklo bolj k Balzacu, o tem NDM, kot pisatelju, ki podaja čim bolj HKD svet in ne izbrance, s katerimi - z junakom Fabrizijem - se je istil moj PriSo Primož. Meni je bil najbližji pisatelj-garač iz **Izgubljenih iluzij**, ki je noč in dan pisal, ne pa de Rubemprè ali Rastignac, glej **Očeta Goriota**, ki sta skušala uspjeti in tudi uspe(va)la. Hotel sem polno - HKD - živeti, a ne da bi v Dbi - na trgu in v oblasti - uspel; ampak da bi šel skoz vsa izkustva, z vsem eksperimentiral in vse spoznal. Tudi ker sva bila v tem Raz s Kozakom, sva se razšla; da ne govorim o razlikah, ki so se pojavile med nama s Šelom, Tauf(erj)em itn. Zato sem prešel k prijateljevanju z Zupanom, ki je sledil Lafcadiu iz **Vatikanskih ječ**, k Rad eksperimentalizmu. Če hočeš, je bilo moje bivanje v KCi takšen eksperiment: moral sem v nekaj, česar prej nisem poznal od znotraj, a kar je tako sodoločevalo SZgo in SDbo, da brez poznavanja tega - Cerkve - ne bi mogel razumeti niti tega, kaj sem, kaj šele, kaj so ostali in SIz.

Srečna manjšina me ne zanima. Norovski razumniki se imajo za elito, a so - z mojega vidika - karikature, šeme, ponesrečenci, persiflaža tega, kar so nekoč bili. Pred nedavnim sem gledal na TeVe Zajca, kako je v neki oddaji dobesedno točil solze nad svojo MV usodo, se sprehajal okrog svoje požgane hiše, meditiral v cerkvi pri Murovci o svoji nesreči. To ni bil več močni Zajc, s katerim sem bil PriSo na prelomu 50-ih v 60. leta. To je bil zmehčani, solzavi, Not skorumpirani SeH kunec, ki ne more več preživeti brez zapeljevanja občinstva; a ker čuti, da se izteka tudi njegov čas, se sam sebi smili kot nekdanji in DaMenart. Degutantno.

Je zate tak Zajc sprejemljiv, če - dokler - ga sprejema Kul trg? Ne vidiš, da ravno Intelci kombinirajo trg z Elom? Da skušajo kot elitisti fascinirati na trgu nastopajoče trape in da se jim to posreči, od ČirZlca oz. PavZlca do zajčiča? Ne vidiš, da te nese v Rad cinizem, če ostajaš le pri Dmz trgu? Kajti ravno na Dmz trgu uspevajo principi iz sanj, šoubiznismeni, Molkove in Psbaroni, scena samih potvorb, ki pa je uspešna ravno tedaj, če je posebej potvorjena, če igrajo tržni manipulanti pravljичne junake.

Podpiram te v kritiki utemeljevanja Slova na (Krš)KulKldi. A te obenem sprašujem: ne vidiš, da je prav to utemeljevanje spreten tržni maneuver za uspešnost elit, ki hočejo vladati še naprej? Če hoče trg elite, in te hoče - seveda kot Pselite, a tega tepci, ki dižerirajo vse, kar jim spretna reklama ponudi, ne

opazijo -, potem ima prav Kos in ne ti! Kos kot cinik daje trgu, kar ta želi, ti pa tržnim odjemalcem jemlješ iluzije, da kupujejo vrednost, dopoveduješ jim, da kupujejo le blago, le znake, le mačka v žaklju! Te bodo nabili, če boš vztrajal pri svojem deziluzionizmu, ki je meni seveda všeč, a ni to, za kar ga imaš sam!

Miran, sam s sabo si v nasprotju. Zame si vrednejši od tistega Hladnika, kateri hočeš biti! Kosi so trgovci, ti si po svoje celo idealist! Me boš mahnil, ker te gledam takšnega?

4

Še nekaj Karja na ostale tvoje prispevke za Inet.

Ob Ravljenovem **Mrtvem ognjeniku**. - Ne pišem za naslednje Gene, nisem ali nočem biti v konfliktu z Db ali celo nerazumljen od nje. Pišem za DrČla, ki ga ni; ki je AbsAlt(ernativa) IdČlu. Groza me je pomisliti, da me bo prihodnja IdDb naredila - RR - za svoj temelj; nočem biti SŽ! Kdaj že sem to razumel; glej o tem sijajni Below roman **Henderson, kralj dežja**. Hočem biti Drugje! Kje pa je ta drugje, je poseben problem. Najbrž nikjer, ker je u-topos. Pa vendar nekje, če predpostavljam, da UnBDr vendarle biva, čeprav ne kot bit; da je treba k njemu skoz blodnjak nič na Dr stran na načine, ki jih IdDb - IdB - ne more zajeti-ujeti.

Ob tvojem Karju moje razprave o **CanPohu**. - Nenehoma se vračam k tej Can farsi, tako je genialna, toliko je v nji. Can analizira in odklanja PAvPldo, Petra kot narcisa-onanista; tega navajaš. Odklanja ga tudi kot razbojnika, LRevarja, AMor izsiljevalca, siroto iz Doline Šentflorjanske itn. Can zavrne tako rekoč vse, razen Petrovega pobega na široko cesarsko cesto, tj. pod zvezde, tj. v prostor, ki ni po ničemer omejen, utemeljen, ozemljen, ldn. To je prostor Dti, ki ga je Can slutil, tudi imenoval, seveda narobe, deformirano, ker je pač vsako poimenovanje ldn, s tem podrejanje ldi, IdMu. Cana je treba nadaljevati. Ne v ES izvedbi njegove slutnje Dga, ne v praksi-čustvu »hrepenenja«, **Vida**; vsak mora najti svojo Rco. Vendar se ne zateče v TrgKpl, kjer so šefi Župan, Dacar, Kantor (**Kralj**) in celo Župnik, ki se iz direktnega ciničnega avtoritarca iz **Hlapcev** v DaSLD-PM spreminja v instrumentalnega ponudnika, glej dovolj Tip oznako DSKC kot takšne, ki organizira celo bordele, če ji to koristi, Fritzeva **Lipicanija**; glej program TeVe 3, ki ga vodijo St monsinjorji Juhec in oče Bule, St Bula (gnojni tvor) na zabuhlem trup(l)u.

Zakaj bi umetnik - jaz - ne živel brez priznanja domovine in občinstva? Kaj pa sta ti dve kategoriji, da bi ju priznaval kot nadosebni vrednoti? Ne teroriziram ju, naj me vzdržujeta. Če SND noče **RSD** subvencionirati, a subvencionira mnogo drugih knjig, bom upravičeno sklepal, da je nova Kulstrica naselja določeni grupi za pritisk. Če pa ne bo subvencionirala ničesar več, je verjetno, da bo SKula propadla, kajti celo velike ND, kot sta Francija in Nemčija, marsikaj subvencionirajo, Opere, Muzeje itn. Ne bom obupoval od žalosti, če bo Slja izgubila svojo KulKldo. Bo pač prešla v It ali Avs Kldo. Če bosta tudi ti dve propadli - če bosta sledili tvojemu nasvetu -, bo verjetno prišlo do amerikanizacije ZahÉvre. Tudi to ima svoje Poz plati, od nekdanj sem pristaš anglosaštva. Povsem vseeno je, ali sem Slc ali IdČl; Slc je le Pos oblika IdČloštva, ki je kot takšno nevredno obstoja. Naj gre k vragu, če Čl ne bo našel poti k Dti, če ne bo postaja)l DrČl.

Morda me zdaj razumeš bolje, Miran, ko ugotavljava, da ne pišem za LZ strokovnjake, da nikakor nisem kot avtor edini konzument svojega dela, ampak verujem, da se že v IpK med mano in Alo oglašča UnBDr. Morda boš dejal, da sem le še bolj zagaman in SZSL narcis. Morda pa si boš vzel čas in premislil, kaj ti sporočam v tem pismu; da ni le opozicija: Trg-Zakon.

In še: prazne dvorane Kul hramov me ne motijo; že dolgo je, kar sem bil zadnjič v kakem takšnem hramu; niti v gledališče z Alo ne zahajava več. Ko poslušam na RTV poročila o Kul dogodkih, me zvije v črevih. Verjemi mi, da mi je ta El Kula še bolj ogabna kot tebi, posebno zato, ker se še spomnim, kakšna je bila ta ElKula pred desetletji. Nikoli ni bila ta prava, Slci smo LumNar. A tako trapasto ničesna kot danes pa res ni bila še nikoli! Med Vidmarjem in Zlcem je le razlika; kot med Zevsom in figuro Miles gloriosus.

Končujem. Morda bova zmogla nadaljevati od tod, kjer sem problem zakoličil v tem pismu. Morda na moje tematiziranje vprašanj ne boš pristal. Kakor koli, ti izbiraš. Zaenkrat čutim, da odpiraš bistveno vprašanje, da si zaresen norec, ki deluje v nasprotju s svojimi Pvt interesi. Dokler bom to čutil, ti bom hvaležen, če mi boš dovolil s tabo nadaljevati Dia. Če se bom razočaral tudi nad tabo, bog s tabo, se bova pač tudi midva razšla; ti k Trgobčinstvu, ki te seveda - takšnega, kot si danes - ne bo sprejelo, jaz k nadaljnjemu IsUnBDra, ki je morda res le moj konstrukt - blodnja bolnih možganov -, a me edini veseli, navdihuje, celo zabava; v tem početju uživam. Skoraj vse sem v tem Žu probal, ostala mi je le še stava na Abs neverjetno(st). Ne omogoča ravno ta(kšna) stava kot izziv največji Už?

Kmalu se lotim tudi ostalih tvojih tekstov; mislim na tvoje Krit branje mojega **PisHladl**. Pisma, ki ti ga pošiljam danes, ne dajaj na Inet, ker ni popravljeno; dobiš dokončno izvedbo, potem pa stori z njo, kar hočeš. Nisem odvisen ne od trga ne od El Zakona nor(ov)cev. Ne vem, kaj bi bilo slabše, katera odvisnost.

Naj se izrazim paradokсно: kot vidiš, svoj Pvtz tako radikaliziram, da postaja iz PAVA klic v Abs brez krajnost.

PISMO MIRANU HLADNIKU III

11. IV. 2001

Dragi Miran,

na tvoja pisma me veseli odgovarjati, sveža so. Pismo me nagovori, če zadene v meni na nekaj važnega, če se mi zdi vznemirljivo, morda napačno, vendar bistveno, aktualno. Najmanj me zanimajo prežvečene snovi, stereotipi, Konv. Tvoje prizadevanje, da bi bil ideolog in Znik PopKule in trga, je zame pomembno, ker si v tem v svojem poklicu zelo redek, če ne edini, in zadevaš bistvo.

Z Alo odkrivava, da sva tudi v tej točki že absolvirala težave, v katerih se začenjajo znajdevati večinski sodelavci SKule. Posebna krivda DSD razumnikov je, da so v zadnjem desetletju forsirali povsem napačne teme in predlagali kot novo platformo in projekt Slova najbolj Arh zamisli: od Genta (STH) do SKršKulKlde, ki jo je skušala uveljaviti kar se da zaostala skupina znamenitih Slocev pod vodstvom ate Kosa in Šela kot S Kulstra. O tem NDM. DSD je s pomočjo Kons Kulnikov zagovarjala RePol, ReSlom, ReAr, same regrese, kot da bi se dalo vrniti nekdanje razmerje do Kule. Z Alo že nekaj desetletij pristajava na prodor LD-PM - že od srede 60-ih let kot RMg -, le da ga skušava »premagati« od znotraj, od drugod, ne iz regresa.

Jasno je, da se bo trend Tem RR SKule nadaljeval, da bodo bravci vse manj brali Trad knjige, da jih bo Dž Pola vse manj subvencionirala, da se bodo založbe RR v trgovska podjetja, ki jih briga le zaslužek. Prav je tako, tu se strinjava. Vrnitve za KlasTradKulo kot St nil LD-PM ima to nalogo: da kot Rad Nih odpravi Trad vrednote, vezane na Stldo. Šele v PM doseže Nih Rad stopnjo, se vse razvrednoti in razresniči. Pri DSD Kulnikih je komično to, da prodajajo svojo SZ - Šelovo **Kanje** - za trdno vsebinsko vrednoto Rebovega kova; to je celo diletantizem in sleparija, ne le SZSL, kakršna je Tip za KC zaostalce.

V tem položaju se odvija najin dialog, Miran. Najprej, za uvod, pa nekaj osebnega. Kritiziraš me, kot da zame ni nič med vrhom in dnom, med klimaksom in depresijo, nič, česar bi se splačalo oprijeti. Danes je z mano res tako, a nekoč ni bilo. Upoštevaj, da nisem kot Rad romantik karamboliral že 20-leten; da sem se znal kar dobro reševati iz primeža med Ptjo in Moro, ne da bi se Ptji prilagodil. Po velikem streznjenju, ki ga je doživljala MGG z likvidacijo Pers, smo postali

zagovorniki ravno tistega, kar mi svetuješ danes ti, namreč Isa srednje poti, lovljenja ravnotežja, prizadevanja za dogovore. Namesto da bi sledili Puču in njegovi terjatvi po eskalaciji konflikta s Ptjo - Puč je ta projekt obnovil konec 80-ih let, polom DSD temelji na tej napačni usmeritvi -, smo šli skoraj vsi v službe, jaz na IS slovenske vlade, Smole za direktorja Mladinskega teatra, Kozak za Profa na AGRFT, Kos za Profa na FF, Tauf in Zajc s Fulbrightovo štipendijo v ZDA in v službo v London na BBC itn. Paralelno s tem, kar je delal Stane Kavčič v DžPolu, smo izdelovali LD. Ideološka platforma LD pa so ravno dogovori, pogodbe, strpnost, sporazum.

Z Inkom sva na veliko kritizirala ravno tezo, ki je terjala: vse ali nič; o tem sva v drugi polovici 60-ih let veliko pisala. Na tej tezi-platformi je nastajala RMg, Jovanovičeva itn. dramatika: NDM. Tu hočem le reči, da sem tvoje nasvete že davno upošteval, počel vse, kar počne normalen Čl, se mlad oženil - rad ponavljam, da imam 18 potomcev -, napisal čez 100 knjig, deloval v SDbi kot dejaven in konstruktiven Znik, esejist, publicist, ki je znal poiskati povezave skoraj z vsemi, od leve do desne.

Trdim le, da ima Čl, ko doseže določeno starost - Indijci so določili 60. leto kot tak mejnik -, pravico, celo dolžnost, da svoje Ž RR. Kot Db bitje je svoje opravil; mene za moje Db delo ni treba biti sram. Nato pa grem drugam. Mraka sem spoštoval od svojega 12-ega leta, a sem mu do pred nekaj leti le deloma sledil. V glavnem sva si bila med sabo v polemikah. Zdaj pa ni več razloga, da ga ne bi - po svoje - posnemal. Moja PerZg (starost) in stopnja SDbe (LD kot PM) sta se spojili v točko, ki pomeni zame nujno potrebno - Strno - spremembo. PopKplTrgsistem se lahko razmahuje na kvantitativen način še močno, AgrčKzKld UmKapa - nadnacionalnega, Zn itn. Kap - naredi lahko še precej pomembnih korakov, a to ne bi bilo nič več novega. Jasno je, da Meš ni izpeljalo - da Strno ni zmožno izpeljati - svojega projekta: nastanka SAPO. Nasprotno: razen elite bo večina ljudi - Nla - padla v to, kar že nastaja: v MasDb, v dePer, v dezAvt, v reificirane delavce-potrošnike-označence-uživače, ki bodo zmanipulirana sredstva novih umnih-ciničnih elit (žizkovcev). Kot analiziram NDM, vodi taka Db v AD. Tu ni izhoda. To je le Fija Carpe diem! in Après nous le déluge!

Treba je začeti znova in povsem drugje: od drugod in ne iz Ide. Temu namenu služi moja nova-Dg Fija-Tija, tudi DgZn oz. njena konkretizacija kot THM-ČHM. Ne postavljam dileme Vse ali nič, to je vidik ObDbe-IdMa. Vse me ne zanima; vse je (ob)lastniška kategorija-vrednota. Nič je zame izhodišče, blodnjak-Smš, skoz katerega mora Čl. Danes gre skozenj; Smš=LD-PM. Odlično izhodišče, a ne da bi postal - želel postati - Čl spet Vse (Aleksander Veliki-bog), ampak da skuša postati Dr.

Dr-Dt je skrajnost, a povsem drugega tipa kot Vse. Nepodrejanje občinstvu še ne pomeni pohod na Vse. Daobčinstvo je zame kot Massila pomembo okolje, oba veva, kakšna je moč fizike, a to, da se recimo nebotičnik podre na Čla, zame še ni dokaz nebotičnikove veličine, moči tega sesutja ne morem ceniti. Lahko se je bojim, a da bi jo posnemal, se ji prilagajal? DaTrgobčinstvo je zame beda, je naplavina kaosa, je eden najmanj vrednih pojavov, ki pa so trajni, saj je samo Ž dvoumna in v enem delu kar se da malovredna stvar. Če hočem ohraniti spoštovanje pred sabo, motivacijo za Ž, moram (po)ls kaj drugega, kot je le moč mase, fizične in človeške. Na to mislim, ko govorim o (po)lsUnBDra.

Normalno je, da se na robu, kateremu se bližam - v MeP -, Čl znajde precej sam. To usodo sprejemam. Marsikdaj ni zabavna, nasprotno, mučna je; a je edina, ki mi obeta mogoči smisel. (Skoraj) vse ostalo poznam, sem večkratno izživel, me zato dolgočasi. Ž, ki služi le reprodukciji, preziram, in ljudi z njim, ki se

zadovoljujejo s takó Minciljem. Do smrti, ki je dopolnilo Žu v paru ŽS, sem ravnodušen. Kar (morebiti) edino velja, je Dt, ki je onkraj para ŽS. Morda se motim. A kaj potem, če je še eno Ž poteklo v SSL! Morda pa se le ne motim in bi mogla moja ambicija-smer imeti nekako prav. Potem se moja stava na Dt - ne na Vse - izplača. Kot vidiš, sem racionalen računar, ne pesniški najstnik. Tveganje, ki se ga lotevam, je razburljivo; mi je v Už. Uža ne odklanjam, le drugje ga vidim kot sodelavci Miše Molk in Marije Goljk.

Tudi meni elitizem ni povšeči; elitisti živijo na račun bedaste črede; táko izkoriščanje mi je pod častjo. Zame par: elita-masa ni zanimiv. Skušam biti onkraj obeh Psvrednot. Sam sem le glede na maso in elito, ne pa gleda na svoj cilj. Osamljenost v Dbi je lahko zoprna, sem in tja deprimira - sem le Čl -, a v osnovi je edino sprejemljiva, vredna. Elita se mi gravža, masa me dolgočasi.

Pišeš, da se skušaš ogibati korenitim prelomom, obračunom, razhodom, ker da scenariji ne določajo več DaČlsveta in da potemtakem tudi tvojega ne smejo. Sem v letih, ko doživljam prihajajoči usodni prelom-razhod, ki se mu tudi ti ne boš ognil, nihče se mu ne. Mislim na dejstvo smrti. S(mrt) še zmerom določa Čla in ga bo še, čeprav se spreminjajo razumevanja-razlage Si. Ker zadnja leta izjemno močno čutim prihajanje Si - svoje staranje, popuščanje telesnih moči -, pač razumno (sem instrumentalist-pragmatist) presojam: zakaj ne bi izbral lastno Rco smrti, če je S kot takšna neogibna? Recimo, da naredim zavesten Sm in pokažem svojo ravnodušnost do smrti? Ali da naredim kar koli, kar ocenim za primerno? Zakaj bi upošteval vrednote okolja, ki izvirajo iz Čl želje po uspehu v TSu? Tak uspeh je le Rel uspeh; S vsak tak uspeh postavi na pravo mesto: razkrije ga kot Tem Čl neuspeh.

Hočem onkraj para: (ne)uspeh. Zabava me, če ugotavljam, da vrsta določil Dasveta ne velja zame oz. da se jim ne pustim podrediti. Zakaj naj bi se jim? Povej mi en sam tehten razlog za to, da bi igral hlapca-tlačana-sužnja? Da bi nasedal Mori in ideologiji IdDbe, ki samoumevno trdi, da je edino vredna? Če Čl začuti v sebi Moč in Svo, da ravna Dgč, zakaj ne bi te moči uporabil? Posebno če ne gre zoper konkretnega Dra kot SAPO, ampak morebiti celo v njegovo dobro?

Zazdaj še nisem izstopil iz Ža, čeprav ne ljubljam, da bom ostal hlapec Ža. Poigravam se z izjavo, da izstopam iz Slova; izjava je dvoumna. Dokler pišem in izdajam **RSD**, ostajam v Slovu, malokdo tako kot jaz, kajti malokdo je tako trapast, da bi namenjal vse svoje sile - in denar - SKuli in Slcem, ki jih ne cenim. Sem v nasprotju s samim sabo, česar se zavedam. Kot HM sem kompleks samih izključujočih se nasprotij. Zakaj bi jih pomirjal med sabo? Sprava - sloga, modrost - je ena najbolj slaboumnih reči.

Pišeš, da to še ni odločitev naroda, ampak slučajna uradniška odločitev, če mi nekdo - recimo MzK - nakloni manjšo subvencijo. Prvič, ne gre za manjšo subvencijo, ampak za možnost, da **RSD** ne dobi več nobene subvencije. Najbrž ne upoštevaš dejstva, da že zdaj z Alo sama alimentirava 8 od 10 knjig **RSD**, kolikor jih izdava na leto. Odbitje te že zdaj Minsubvencije bi razumel Simb, kot sporočilo, kot znamenje, ki ga moram razumeti - preOsm - po svoje.

Pišeš o tem, da si morajo ljudje, ki hočejo izdati knjige, katerih trg ne sprejema, pač sami subvencionirati izdajanje. **RSD** je skoraj že na tem, kar terjaš. Da zmaguje Kpltrg, ugotavljam že dolgo; upoštevaj, da sem bil eden redkih Slcev, ki je skoraj vse Ž živel od zaslužka, ki sem ga dobil na trgu. Tu sva si celo midva Raz, saj me Ptja ni sprejela na univerzo, kjer bi imel zagotovljene finance. Tudi na noben Zninstitut nisem mogel, čeprav sem večkrat prosil. Ptja mi je delala dobro, čeprav tega ni hotela. Bil sem odvisen le od sebe, od svoje pridnosti, znajdenja, prilagodljivosti trgu; le 6 let sem preživel varno v Dž službi. Tudi zaradi

izpostavljenosti Sv trgu sem razvil posebej veliko vitalnost, celo AgrEklz tip Ža. Ker dobivam zdaj - dobro - pokojnino, lahko **RSD** z Alo, če hočeva, še izdajava in to natančno po kriteriju, ki ga terjaš ti: brez vsake podpore SNDže. Morda bova to tudi storila. A naj se ve, kaj počneva, na kaj pristajava zavestno, kaj sva. Naj se ve, da se je SND odločila, da ne bo več subvencionirala **RSD**, čeprav tako v vladi kot v ZLSD vedo, kaj je **RSD**. Če bodo subvencioniranje odklonili, pomeni, da mi s tem nekaj sporočajo. Jaz bom to sporočilo prebral, ga po svoje RR iz usode v K-milost. Le o tem govorim.

Skratka, zame ta sprememba v SKuli - v celotni PSti DaSlova, sprememba od NačulDbe, od Ptjske Dbe k Sv tržnemuKpl načelu - ni presenetljiva, ne jamram zaradi nje, pričakoval sem jo oz. v nji živim že vse Ž, odkar sem bil vržen s FF l. 1958. To stvarnost jemljem celo kot usodo, ki me bo morda porinila v novo, ustrežnejšo držo ali stopnjo (po)lsUnBDra. A hočem, da so stvari jasne; da se ne bi kak uradni ideolog - pa naj bo Libec, SoDat (socialni demokrat oz. janševcevec) ali Kan - sprenevedal, češ, nisem se zavedal konsekvenc. Bivši Komsti, ki nočejo vedeti za to, kaj so počeli, se mi gnusijo, so umazani strahopetci.

Praviš tudi, da je bilo moje predavanje v medijih povsod omenjeno in da to pomeni, da se nad gluho lozo ne morem-smem pritoževati. Tu te pa ne razumem. Kakšno vrednost pripisuješ dejstvu, da je neka knjiga - ali predavanje - v MO omenjeno? Če bi potreboval reklamo - Masvednost, da obstajam in delam -, imidž, če bi na osnovi reklame prodajal svoje izdelke na trgu, bi ti imel prav. Ker pa je cilj mojega pisanja EkP nagovor na Dra kot na SAPO (IpK), potem je takšno Zun omenjanje zame kvečjemu manipulacija, pilatovsko umivanje rok, češ, **RSD** smo omenili, ravnamo korektno. Jaz vendar ne sodim v okvir MO-SKŽa! Če me omenjajo, me zlorablajo. Tega jim ne prepovedujem; le ugotavljam, kaj počno, kot ugotavljam, ali dežuje ali sije sonce. Zame je odločilno, da na svoje predavanje **Zgodba o AD**, ki ga imam za Tem svoje delo - tudi Tem za **RSD-SIZ** - nisem dobil razen enega (Muckovega) nobenega odgovora, recepcije-reakcije-dialoga. Ljudi sem nagovoril zaman, v prazno, in to ravno zato, ker so le dePer Mas bitja iz RMge, zanima jih le tržni uspeh in Už v imidžu-trendu, ne pa (od)reševanje. Loza je torej še mnogo bolj gluha, kot se zdi. Ni gluha do mene, jaz sem res naključni Psk. Gluha je Strno. Zamol je Stra same LD-PM. Ta PSt pa vodi v AD. Tega se, Miran, najbrž ne zavedaš. Ravno to pa je tema mojega predavanja: **Zgodbe o AD**.

Nekaj povsem drugega je, če ugotavljaš, da je z mano o temah SD težko razpravljati, ker stoji za mojim delom velika-obsežna vednost in izčiščeni pogledi, morebitni sobesedniki pa se ne bi radi blamirali z nepoznavanjem ali zašli v občudujočo hvalo, ki mi je mučna. Res, tudi zato molčijo. Vendar jih smem izzivati. Morda pa bolj kot jih ti cenim Bogataja, Fridlovo, Lukana ipd., saj kljub vsem pomislekom-kritiki, ki jim jo namenjam, pričakujem od njih dialog, medtem ko ti že vnaprej moje sobesednike razvrednotiš kot brezupne. Nekaj je res brezupnih, recimo Pož, ki se je napihoval, da bo šel v dialog z **RSD**, v ta namen je napisal ambiciozno knjigo - **Pismo TKu in samemu sebi** -, potem pa je počil kot otroški balonček. A SLZ-SKula vendar ni sestavljena iz samih Požev (in PePKov)! Veliko sem pričakoval od Klinarja; razočaranje je zato tem večje.

Tu je problem: se mi bo res še posrečilo ohraniti vero v možne sobesednike **RSD** ali pa bom resignirano odstopil od klicanja po dialogu? Če bom izgubil zaupanje vanje, bom najbrž res nehal z objavljanjem vsega in izstopil iz Slova Radno. Tudi iz Ža!

Veselih Velikonočnih praznikov ti ne bom voščil, ker sem se odrekel vsakršnemu praznovanju, tudi zadnjim ostankom ritualov in Sti. Želim ti pa, da ohraniš vitalnost, kot jo imaš, svojo posebno držo-vlogo v SLZ, ki me motivira in nagovarja. Hvala zanj!

PISMO MIRANU HLADNIKU IV

28. VI. 2001

Dragi Miran,

moja javna pisma tebi služijo več namenom; ne zadnji med njimi je moja želja, da bi s primerjanjem med svojo DgZno in ostalimi, danes veljavnimi ali celo nastajajočimi Zn(anostmi) - predvsem s SLZ -, ugotavljal razliko med primerjanima predmetoma, spoznaval, kje v svoji Zni sem in kakšne so ostale. Paradoks: starejši ko sem - bolj ko sem v skladu s tem, kar sem (Idlogika), bolj sem obenem to, kar hočem biti, kar šele nastajam, upam pa celo, da tudi bolj to, kar je drugo od tega, kar je in kar sem. IdMu ne morem ubežati. Ne uporablja ga le, kdor je norec (shicofrenik); to pa nisem in ne želim biti. Sem IdČI, grem hote skozi THM, sprejemam nase usodo IdBa, sem torej normalen ČI, čeprav se izražam v nenavadnih-neznanih-novih terminih, ker jih pač terja moja »Sziienza nuova«. Kdor hoče biti do moje Zni - misli - pozoren in odprt, jo bo razumel, čeprav težave nastopijo, ko predlagam prehod od IdMa k AltMu. Kdor nima v sebi potrebe-čuta, da bi transcendiral IdM - UZn -, se ne bo potrudil in ne bo ldn (identificiral) niti THM, ki je v moji DgZni začetek in pogoj (Emp vzeto daleč najobsežnejši del). THM-IdM, ki je v moji DgZni, je torej mogoče detektirati le z vidiki odločitve za prehod v Dt.

Klas IdZn se trudi vse zreducirati na en vidik-sistem, na e(di)no pravo ldo. Ta naj bi bila lepa, zajemajoča čim več momentov, skladna, razumna, prepričljiva; vse razlike, ki jih je v predmetu - v liti, v SD - veliko, morajo biti sicer ohranjene, a podrejene Tem zakonom. To potezo Zni - IdMa - ohranjam tudi v DgZni; če je ne bi, ne bi šlo za Zn, regrediral bi v kaos.

V samem THMu odkrivam tri faze-modele, od katerih je prvi Red tipa koncentracije, kar vodi nazadnje do PNP sistema, Id se RR v trivialno DaMasldo. Drugi vodi kot EDč v ideološko SV, primer Mrka; ta je danes najmanj navzoč. Tretji - Dv - pa nasprotje, pri katerem ostaja Dč, RR v čim bolj HKD sistem razlik. Če se 3-emu ne posreči izdelava Rad HKD razlikovanja, regredira v 1-ega, v IdAV. Trivialna MO, ki vabijo LZ v svoj PNP sistem, so le KAV Rca v razliki s PAV Rco, ki jo goji UZnik-Psk. Krog se zaokroži: Dv se vrne v ldo. Razlike se skažejo kot fiktivne, kot fantazme, kot Simigra, ki dopušča razlike le na ravni jezika, ne na

ravni biti. Želja po ponovni resničnosti, ki nastopa v LD-PM, ne doseže biti, kakršna je bila na začetku (Agrčkd kot Ožld), ampak takšno, kot je na koncu: bit kot videz-blodnja, narcistična bit-Av. To ni več bit, ampak odsev odseva v zrcalu.

Ker je tako, ostajam pri radikalizaciji razlik; izdelujem čim bolj HKD sistem razlikovanj. Pri tem ravnam tudi kot polemik, ne le kot analitik. Polemika me vrača v EDč fazo, kar imam za primerno, saj mora biti-ostati Čl vse, kar je, torej bivati v vseh treh fazah-modelih THM, le ne se pustiti zmamiti v EDč kot SV; skušam se držati meje med EDč kot Rad Krito in Dv kot razresničenjem. Zato je treba brati tudi vse moje »žalitve« kritiziranih Znikov in Kulnikov (Polikov in ideologov) zadržano, kot Pzmerjanje: kot mejo med udarci in prebujanjem zaspalega nasprotnika, tj. Čla, ki je izgubil (ali ni nikoli oblikoval) ARF-zavest.

Kar trdim, je rezultat spoznanja, ki sem ga dobil na osnovi izkustev s svojim dialogiziranjem, tudi na osnovi obeh že izšlih knjig podniza **Dia(logi)**, z **NaDri** in **HuPo**; v **HuPo** je tudi **Pismo Miranu Hladniku I (PisHladI)**. Medtem sem napisal že dve novi pismi Hladu, ki pa ju nisem uvrstil v še nobeno načrtovano knjigo; dve naslednji knjigi podniza **Dia (3 in 4)** pravkar pripravljam za tisk. Ob tem se pripravljam na temeljito Krit analizo Poževe SLZ, posebno njegove pravkar izšle knjige o SPD. Ker sem se ukvarjal s Krit analizo SLZ že vse Ž, zdaj zaključujem ali radikaliziram začetno. Šele če se mi posreči določiti jasne razlike med DgZno in ostalimi SLZ, bom izpolnil nalogo, ki izvira iz THMa oz. iz zahtev 3-ega modela (Dv), ne da bi pri tem regrediral v Red Avlde, v PNP trivializem.

Med več DaSLZ modeli si stojita nasproti posebej jasno in lepo dva, udejanjata ju vidva z Paternujem (Patrom). On je predstavnik klasike, ti nečesa, kar bom skušal opredeliti. Že zdaj pa naj rečem, da se od zunaj sicer zdi, kot da si zgolj pristaš trivialne MO Lite - in to po eni strani tudi si -, a si ravno zato, ker z ARF izdeluješ nov in s Triv(ialno)Lito skladen model, tudi zunaj TrivLite oz. zunaj TrivSLZ, zunaj PNP sistema; paradoks, a drži. Ne čudim se, da sta si s Patrom nemalo nenaklonjena; praske med vama, ki se ponavljajo, izhajajo iz Raz bistev vajinih SLZ.

Jaz moram upoštevati obe LZ, tvojo in Patrovo. V meni je veliko Klas dediščine. Je niti ni bilo toliko v meni kot otroku, bil sem bolj podrejen EDč Komu-Mrku in Lib (celo lbn) eksperimentalizmu, a sem se z lastno voljo že od malega trudil, da bi vstopil tudi v Klassvet; 20-leten sem bral Goetheja in Schillerja, se vnel za Beethovna in Mozarta, Haydna in Purcella, Rafaela in Berninija. Kot ideolog RMge - sredi 60-ih let - sem zagovarjal Duchamps, Zagoričnika, Cagea, a sem se zmerom kmalu korigiral, vedoč, da je Čl THM, da mora ob dvanajststonskem sistemu upoštevati tudi arhitekturo egipčanskih piramid in atenske Akropole. Patr je (ne le) s svojim življenjskim delom na Preš(ern)u najvidnejši Dazastopnik Klas Hare. Razumljivo, da ga prizadevaš, če-ko poudarjaš-iščeš pri Prešu njegovo pornografsko in TrivLito, Gilniško, substandardno, takšno, ki nekoč niti objavljena ni smela biti, spadala je ne le pod pult, ampak v prostore za olajševanje, torej straniščnega tipa, kamor je sodila tudi ena funkcija - nizko kotirajočih - Giln.

Dolžan sem še analizirati tvojo zadevno recepcijo Preša kot avtorja Sekpoezije in tvoj zagovor TrivLite. Obojega se v tem **Pismu** ne bom lotil, svoj načrt pa napovedujem. Zdaj se nameravam lotiti le Karja tvojega članka ali predavanja, naslovljenega **Ne, na parnas pa že ne! (NePar)**, ki si mi ga pred kratkim ljubeznivo poslal, hvala zanj. Zdi se mi pomemben kot tretji moment tvojega SLZa, ki ga moram Kritanalizirati, da bi izdelal razliko med njim in svojo DgZn, se pravi, da bi dobil čim bolj HKD sistem razlikovanj. Šele iz mnogih razlikovanj (v Dv) je mogoče priti do tistega razlikovanja, ki mu lahko rečem tudi razloka, sposojam si ta Žižkov

prevod Derridajeve besede difference. Vendar bom raje uporabljal izraz Dg-Dt, čeprav bi mogel govoriti tudi o klinamnu. Gre za razliko, ki ni med dvema Raz Ožldama, ampak med Ido (THM) in Dto. Odkriti to razloko-klinamen je težko; namen tega **PisHlad-IV** ni toliko opozarjanje na Dt kot Kritanaliza tvojega LZa, dragi Miran. S tem, da inoviraš v SLZ, tudi meni bistveno pomagaš. Gotovo da nesramno podiraš KlasHar sistem SIZ-SLZ. Podiranje je potrebno, saj je IdB zlo(čin). SIZ že lep čas živi v Dv-PM, že od srede 60-ih let, SDb pa je v LD-PM tudi Pol-Džno vstopila 1990. Šele s tvojo LZ dobiva ARF obliko-zavest. V tem je tvoja zasluga.

Pišeš litno, nazorno, učinkovito, zato - enako kot jaz - nemalo enostransko. Ravno enostranost je velikokrat pogoj, da je neka nova misel opažena. Klasduh ne mara enostranosti, najvišja vrednota mu je Hara, ravnotežje, umirjenost, vseobvladanost, korektnost, SpoDo. Ti pa kar takole direktno obračunaš s Prešem, Levsom, Jurčem, stopaš čez njihova trupla, prej jih seveda zabodeš: »Avtorji so stopali na slovenski parnas preko trupel svoje konkurence: France Prešeren čez Jovana Vesela Koseskega, Stanka Vraza, Janeza Bleiweisa in Jožefa Žemlja, Fran Levstik čez Ferda Kočevarja, Josip Jurčič čez Antona Kodra, Fran Govekar čez Pavlino Pajkovo.« Vsaj za Preša bi bilo najbrž težko reči, da je potolkel konkurenco, dokler je živel. Vse dozdajšnje SLZ je gledalo na stvar Dgč: da sta predvsem Blei(weis) in Koseski Preša odrivala. Ti sodbo obračaš. Glede na rezultat, ki je izhajal iz Strit(arj)eve RR Preševih **Poezij** 1866, imaš prav: SIZ je Bleia-Kos(es)kega spravila ob dobro ime, v 20-Stolu sta res obveljala za trupli, tudi za hudobneža, nasilnika, tepca, reakcionarja. Zgodila se jima je nemajhna krivica, s čimer sta plačala za krivico, ki sta jo sama - Blei zavedneje, Koski niti ne - povzročila Prešu. Rehabilitacija Bleia in Koska traja že nekaj desetletij, tudi jaz sem dejavno sodeloval v nji, še posebej Inkret z razpravo o Kosku.

KlasLZ bi terjalo uravnoveženje sodb. Najprej te, kot da je Preš zavestno pobijal tekmece in v tem za časa svojega Ža uspel; kot vemo, to - vsaj glede Bleia in Koska - ne drži. Preš je bil do omenjenih štirih Kulnikov - nemalo upravičeno - oster, najbrž tudi zaničljiv. Slov je nastalo iz več porodov-virov-maternic. Prav zadnje čase ugotavljam, kako važna maternica je bila Čita(Inica) s ČD; ta je enako kot iz Preša izhajala tudi iz Bleia, iz NKNMeša, vsekakor pa ni izhajala iz KCe. Že leta pišem o tem, da SIZ dozday ni ustrezno upoštevala pomembnega Preševskega teksta, **PKrsta**; še do danes ga ni primerno razumela.

Marsikdo mi očita, Ink(ret) večkrat, da ne upoštevam estetskih meril. Upoštevam jih, a jih omejujem na določeno območje. Kot da sem se znašel med dvema frontama: med Klasestetiko, ki se ji pridružuje tudi Pož, in PMestetiko, ki jo Rad zastopaš ti, Miran. Na kratko bi rad pojasnil, kaj je z mano, kaj hočem v **RSD** in v Dgžni.

Estetska presoja, ki izhaja iz Klasmišljenja, mi je dostopna. Nobenega dvoma ni, da je razlika med Umet naravo Preševih tekstov in Koskovih (Žemljevih, Vrazovih) velika, neizmerna. V tem se sodbe SLZ niso motile. Analogno je estetska - tudi v jeziku, stilu, kompoziciji pa ideologiji - razlika med **Krpanom** in **MIJanezom** itn. astronomska. Podrobno sem preanaliziral Kodrovo **Pavlino**, kmalu bom pisal o tej drami, zame je izjemno zanimiva kot PSt, a glede na Klas estetska merila je res diletantsko - kaotično neobvladano, trapasto - delo, medtem ko sta **JTugo** in **Veronika** umni, suvereni, pametni, urejeni drami. Kar iščem-najdevam v **MIJanezu**, **Pavlini** itn., je zunaj Klas estetike, vendar njenih meril nočem zavreči. Danes pač ne zadoščajo več; tu sva si, Miran, edina. Vprašanje pa je, zakaj ne zadoščajo. Tu

pa se najini kriteriji Tem razlikujejo. To razliko skušam v svojih **Pismih** tebi definirati in čim bolj diferencirati.

Ko začneš svojo razpravo **NePar**, imaš v marsičem prav: »Kriteriji slovenske literarne zgodovine pri selekciji literarnih besedil niso bili vedno le estetske narave«, čeprav so bili v primerih, ki jih navajaš, zmerom tudi in predvsem estetski, »ampak je bilo za izločitev iz literarnega panteona lahko krivo, da avtor ni živel v Ljubljani« (mnogi niso živeli v Lj, a so bili izjemno upoštevani, Prežih, Kranjec, Pregelj, Lokar ...), »da ni pripadal vodilni liberalski skupini« (a so vendar prodrli, Pregelj, Vodušek, Finžgar ...), »da je bil ženskega spola ali je imel alternativni pogled na strategijo nacionalnega preživetja.« Tu misliš na Pajkovo, morda tudi na Pessiakovo, seveda na Kočvarja. Gotovo, da je bila krivica, da sta bila ta dva povsem izločena iz SIZ-SLZ; bila sta Zamol. A Umet-estetska vrednost **Milaneza** in **Arabele** je res šibka. SLZ ni zmoglo dovolj HKD pogleda-presoje, vendar se v primerih, ki jih navajaš, ni motilo. Naj so vodilni kritiki nekatere mojstre ocenjevali prenizko, Vidmar Preglja, Gruma, Kosovela, Voduška, po vojni Strnišo, Zajca, Božiča itn., s svojimi sodbami na daljši rok niso uspeli. Naj so Libci nekatere svoje še tako hvalili, Laha, Grudna, tudi v tem niso uspeli.

SLZ je imela prav, ko »je izhajala iz prepričanja o reprezentativnem pomenu velikih avtorjev za narod«. KlasSLZ je bila v službi tiste konkretizacije Kldc, ki se ji reče SNL; delovala-mislila je v času in sistemu, ki je cenil velike osebnosti. Ta čas je prodril na prelomu 18-ega in 19-ega Stola, z romantiko, na Slsko ga je spravil Strit z oboževanjem Preša (ČD ne temelji na velikih osebnostih), tendenca je dosegla vrh v NOB, ko sta se sintetizirala anonimna ProlNar masa s heroji, glej like kot so Krim, **Rojstvo**, Špelca, **BSSvet**, Lacko v drami **Lacko in Krefli**. Velike osebnosti SPD - povojne SLite - kot SAnt, Uršula iz **Sam**, so Dg(č) tipa. Menda je bil zadnji konstruktor ljudi kot velikanov Mrak, glej še njegove zadnje drame, tisto o Prešu, **Spoved lučnim bratom**.

S tem ko spodbijaš, Miran, velike osebnosti, ravnaš v skladu z LD-PM, ki je MasDb, izhaja iz povprečnih-povprečja, uveljavlja vrednote trga, Čl je zate Psk v neki Kldi. DaKap ne potrebuje velikih osebnosti, te so doživele v Totsistemih prve polovice 20-Stola katastrofo: Musso, Hitler, Stalin; kasneje so se pojavljale le kot karikature, Milošević, Tudjman, Janša-Pučnik, Drnovšek in Kučan sta tudi zato tako uspela: ker sta po meri ne toliko malega Čla, to je PV pojem, ampak Čla, ki noče biti Zgsila, genialni NČ kot akter dogajanja. Hoče le prisluhni povprečnim potrebam Pskov v masi, to je, njihovim miniAgrčkzPldam in miniUžem. Tu nisi daleč od Žička, Miran. Medtem ko ostaja Patr pri Prešu, ki ga ima za Očeta SNLa, in pri NOB herojih, tudi pri Koc(bek)u. Patr je šel najdlje v subjektivizacijo KlasHara v analizi-sprejemanju Udovičeve poezije, katere bistvo je še zmerom KlasHara. Udovič sodi še k Vipotniku, ne še k Zajcu in Taufu. Na tej liniji smo se na prehodu 50-ih v 60. leta (raz)delili: tudi Patr in jaz. Kar pa ne pomeni, da jaz ne bi - kar najvišje - cenil tudi Koca, celo njegov Klas **Pentagram**. Sam sem bil, ki sem Koca - v Hamburgu neke noči konec 60-ih let - pregovoril, da **Pentagram** tiska.

SNL kot SND je mogoč le kot delo velikih osebnosti, od Trubarja do Preša, od Levsa do Cana, od Župančiča do Prežiha. DaSlja ni več pristna ND; to se vidi tudi iz proslavljanja 10-letnice osamosvojitve, bila je bleda, komaj Zun formalna; kot LD-PM je Slja že v MasDb. Velike osebnosti so le še TrivSim Psheroji, vsak čas bodo kot **Harry Potter**. Jaz cenim velike osebnosti, doživljam jih od znotraj, vem, kaj so morale doživeti, da so se izdelale kot mogočne, kakšne odpore povprečne Dbe so morale premagovati, dobro sem jih poznal, Mraka, Koca, tudi Zupana, v meni (je)

še odzvanja(l) Can. A ne ostajam pri njih. Izdelujem lik, ki mu pravim BSAPOEV, ta pa je nekaj zelo drugega. Ideamodela v Sliti za BSAPOEV še ne najdem. Lahko pa vzporejam na eni strani **LTuga**, Zorislavo iz **JTuga**, Hudabivško Meto, **Samorastniki**, in na drugi strani SAnto, Uršulo, ekskaplana Sergeja iz **Brez sveče**, v DaSD kamnoseka-norca iz Dovjakovega **Pipina Malega**.

Imaš prav, ko karakteriziraš SLZ: »Slovenski literarni zgodovini čustveno, da ne rečemo strastno opredeljevanje ni tuje. Pri tem so ji za zgled ljubezni in sovraštva, ki gospodarijo po literarni sceni in določajo njen utrip, artikulira pa jih v slogu sočasne literarne kritike.« To ne velja le - zelo izrazito - za Slodnjaka, ampak tudi za Koblarja, ki se zdi na zunaj kar se da nepristranski, objektivni, distančen. Ker precej dobro poznam njegovo **Slovensko dramatiko 1** in **2**, se včasih prav čudim, kako strastno krivičen je do Libcev, do Kristana, ki ga vsaj z argumenti zavrača, do Govekarja, ki ga komaj obravnava, a kako pristransko navdušujoč se je do Medveda ipd. Po vojni je bilo takšnega gorečega opredeljevanja še veliko več, pri Zadravcu itn., kar je razumljivo zaradi ideoloških stališč, ki so tedaj prevladovala, pri Zadravcu Mrk, danes pri Pibru Dmb usmeritev. Pri Požu pristranost ostaja, le da se je iz načelne-ideološke zreducirala na Pvt; tu doživi svojo karikaturnizacijo in izniče(se)nje.

Res je šele strukturalizem omogočil manj Per - in Pvt - prizadeto LZ. Se pa sprašujem, ali je strast, ki jo upravičeno opažaš, res le slaba. Neg je, če se prikriva, če hoče LZgar svojo Pvt ali ideološko pristrano sodbo plasirati kot objektivno-veljavno; takšnemu početju se reče hinavstvo. A če pove, kako sodi, iz kakšnih premis - VISa -, zna biti strast prednost. Vsaka LZ analiza je RR, s tem močno »subjektivna« oz. konstrukt. Slaba plat strukturalizma je bila, da je območje Zn-resnice tako dePer(sonaliziral), da so ostali le še odnosi-funkcije (IVJ). A ker ČI ni le Zn merivec, ampak še zmerom IdČI, zato bitje interesa (od Agrčklzide naprej), dePer Zn pomeni tudi duševno oslajeno, celo manj resnično oz. razresničeno - PM - Zn. Takšna je vse bolj stroka in družabnost. NDM.

Ne bi se pa strinjal s tvojo Krito, da »poudarjeno vrednotenje in čustvena retorika nastopita takrat, kadar ni pri roki prepričljivih argumentov ali kadar sta utemeljena v banalnih interesih, ki jih pisci hočejo prikriti.« Vsaj za visoke SLZgarje, kot sta Slod(njak) in Kob(lar), bi si take sodbe ne upal podpisati. Za svoje presoje kar precej navajata argumente; marsikaj, kar trdita, drži. Kristanov slog je res pust, Govekar je bil res predvsem žurnalista, Medvedu in Deteli pa se je res godilo precej krivice, zaslužila sta, da ju je enkrat nekdo vzel v obrambo in z naklonjenostjo in ljubeznijo. Kob se je v obrambi teh dveh ravnal po tvojem načelu, Miran. Detelo je v SLZ povsem zasenčil Jurč, Medveda Can, Fin(žgar), celo Kraigher. Tudi v tvojem zavzemanju za Dgč vrednotenje je veliko strasti in patosa, kar mi je celo všeč. Pri tebi ne najdevam sodb iz banalnega interesa kot pri Požu.

Hočeš jasno razločiti med LZ in aktualno litKrito. Do neke mere se to da in je prav, a dokler je LZ v službi oblikovanja Nara kot SAKOe, so polemike, obračuni, pristranske sodbe razumljivi. Prizadevanje za SNL-SAKO je boj, s tem nenehna-Strna polemika, ki vodi v EDč. Tudi sam sem se trudil takšno LZ ukiniti, do Koba, Sloda, Zadra itn. sem bil nemalo trd. Vendar sem se zavedel dvoumnosti svojega početja, ko sem spoznal, kakšno je postalo LZ, ko je zgubilo ideološko pristranost. Ali Pvtbrkljanje, Poževo LZ, ali mrtvoudno naštevanje Zun podatkov, celo manj pomembnih, tudi pri tebi, Miran, ko šteješ besede, izraze, stavke, imena. Nekaj to pove, a Umet-Lita postaja v takšni obravnavi ista kot blago-znaki na PMtrgu. Kmeclu se je posrečilo, da KlasLZ RR v prikupen, umen, duhovit, učinkovit - v

sodbah, namenjenih širšemu občinstvu točen - esejizem. Ko premišljam, koga bi predlagal za SAZU, če se bo izpraznilo kako mesto, je tu Ink, ki pa je spoj z Litkritikom, kot sta bila Vidmar in Kalan, nato pa sta kar že vidva z Grdino. Ti zaradi svoje Rad koncepcije, ki je prava osvežitev za SLZ, neodvisno od tega, da jo Krit analiziram, Grdina pa zaradi svojega enciklopedičnega znanja, umnega sintetičnega pristopa k predmetu.

Pišeš: »Polemično soočanje se običajno začne že med avtorji samimi«, to sodi v KŽ, ki je območje EDč (vsaj tako dolgo, dokler ni le gola Pvt banalna interesnost) »in se potem stopnjuje skozi uredniške zavrnitve in uničujoče kritike ob izidu nezaželenih del.« Koliko je danes nezaželenih glede na ideologijo? Komaj kakšno. Skoraj edini kriterij postaja želja kupcev-trg, za to se pa zavzemaš sam. Uredniki zavračajo, za kar presodijo, da ne bo šlo v prodajo. Uničujočih kritik tako rekoč ni več; o tem pišem NDM. Namesto takih kritik, ki so bile česte v akmeju SLZ in LitKrite, je zdaj Zamol. Govorim iz lastnega izkustva. Zamol in ne objavlja se tekstov, ki jih imam za najboljše: recimo Dovjakovo dramatiko. Kar opisuješ, velja za (pol)pretekli svet. NGG ravna že bistveno Dgč.

Zaključiš: »Literarna zgodovina čez nekaj desetletij samo še povzame kronologijo dogajanja in ga ilustrira s citati sočnih zmerljivk, uporabljenih v polemikah.« Gotovo da je SLZ preveč odvisno od aktualistične Krite, Kob je bil sam najprej - skoz dve desetletji, PV - Litkritik; Slod je bil tak po temperamentu, Kosova pot je bila podobna Kobovi, tudi Kalanova. A da bi LZ »samo« povzemalo aktualistične Litspore? Ne. Nasprotno. SLZ dolžim, da preslabo pozna, kaj se je dogajalo ob nastanku tekstov, o katerih piše; vsaj v primeru SD se da mojo tezo zlahka dokazati. Neenkrat LZ potvarja dejstva, jih nevede in samoumevno tako RR, da niso več dejstva, ampak predsodki. Ko bi bili vsaj goreči, kot so bili v časih Lampeta in Žiherla! A so le bled Pvtz.

Prehajaš k štirim opozicijam, ki sem jih že omenil. Praviš, da nočeš »poskrbeti za rehabilitacijo pozabljenih in zamolčanih«, čeprav, po mojem, to počneš, in je prav, saj resnica neke Lite - neke zavesti - ni le ena linija, ampak HKD sistem linij (micelij). V tem sva si, Miran, podobna, obema je do pluralizma podob-ocen, oba pristajava na LD in odklanjava - še posebej prikrite - TotDbe. Sprašujem pa se, ali tvoja formulacija problema-teme ustreza. Takole pišeš: »Predstaviti nameravam tri« - po mojem štiri - »ilustrativne situacije v zgodovini slovenskega pripovedništva«, tega res poznaš, ne le njegove Konv uveljavljene vrhove-avtorje, »ko je prišlo do anateme enega avtorja, da bi se lahko uveljavil njegov konkurent.« Spor med dvema tekstoma ali opusoma razumeš kot tekmo - konkurenco -, kar je v skladu z LD tržnega tipa, ki jo tudi sicer zagovarjaš. Ne verjameš v hierarhijo Klas vrednot, kot jo terja ldsistem; nastalo hierarhijo razumeš kot posledico pressure grup, lobijev, reklame itn., vsega, kar nastopa na libtrgu. Ne zreduciraš idejnih - verskih itn. - soočanj na Pvt prerivanje?

»Navzven je bila argumentacija jezikovne, poetične ali estetske narave«, torej le navzven, pro forma, estetske sodbe so zate Zun sredstva-maske-alibiji, »v ozadju« - tj. v temelju - »pa so tičala rivalstva nazorske, politične ali zasebne narave« - vse te so zate približno enakovredne: Pola=Pvt. Danes v LD-PM je to res, nikakor pa ni bilo to res v PrM-NKNMešu, tudi ne v Kfz in v Mrku; naj so res še tako prevladovale Pol-ideološke sodbe, so bile, prvič, Dgč pojmovane kot danes, imele so versko konotacijo Abs resnice, ljudje so se za te resnice žrtvovali, drugič, pa so nazadnje tudi celo ozki ideologi pristali na estetskoUmet vrednost nasprotniških tekstov, KC na Preša, Mrksti na Tavčarja in Preglja, na Gruma in Voduška. Res šele

po dolgih natezanjih, a nazadnje so popustili; treba je le vzeti v roke uradne šolske učbenike in pogledati, kako so v njih - recimo v 70-ih in 80-ih letih - ocenjeni Pregelj ipd. Opozarjam na tvoja samoumevna istenja: nazorsko-zasebno in poetično-estesko-jezikovno, pri čemer dela, za katera se zavzemaš, niso obranljiva v območju Umetestetskega.

Pišeš: »Pokazati hočem le, kako so o slavi ali pozabi avtorjev pogosto odločali čisto neliterarni kriteriji.« Se da istiti literarno-estetsko? Ne sodijo v Lito tudi vsi mogoči drugi kriteriji, ravno nazorske, verske itn. vrste, ki pa s tem še niso Pvtni? Redukcija Lite na golo Umetestetskost je v Rad - izključujočem se - nasprotju s tvojim zavzemanjem za TrivMasLito, ki je tržna in ne estetska. Na LD-PM trgu odločajo še mnogo bolj kot v KlasLZ zunajestetski kriteriji, kolikor se sploh še da govoriti o estetskih kriterijih na način, kot se je govorilo nekoč, češ da je Umet=Lepo(ta), Hara itn. Zagoričnikova poezija, Rudolfova-Filipčičeva dramatika niso več lepe Hare. Jezikovno že Grumova dramatika ni kaj posebnega. Janč(arj)evi teksti uspevajo predvsem zaradi zunajUmet vzrokov; dejal bi, da zato, ker najuspešneje simulirajo Klasestetiko, a jo podajajo na TrivMas način. Ta mojstrovina je zame goljufija. Dobro poezijo vidim v Muckovih pesmih, ne v PavZlčevih, ki so še danes nenehoma nagrajevane. Filipčičevih dram ne uprizarjajo več, preresnične so, nočejo se podrediti tržnemu imidžu, v kar leze MatZup, glej **Pianista**.

Od Karja k Uvodu v tvojo razpravo **NePar** prehajam h Karju tvoje prve primerjave-zoperstave.

PISMO LITERARNEMU ZGODOVINARJU

8. IV. 2002

Dragi prijatelj,

so ljudje, ki se delajo, da so moji PriSo, a me vodijo za nos; ko jim pošiljam knjige **RSD**, mi pišejo, da jih vse preberejo, potem pa se skaže, da so jih komaj odprli; nič ne razumejo, a se imajo za strokovnjake o **RSD**. Takšno ravnanje mi je recimo odbilo Poža; a ni edini. Pri tebi cenim postopek, ki mi ga že večkrat sporočaš; tokrat ga formuliraš takole: »Res je, da je **Pena (ČD 5)** vsebinsko zelo gosta in zahtevna reč, ki gre čez moje moči in me spravlja v zadrego pred Tabo, Tvojim zaupanjem in tvojim strašnim garanjem. Vzel sem si nekaj ur zanjo, vendar zanesljive orientacije nisem našel, čeprav imam neke temeljne črte tvojih smeri že iz prejšnjih del. Naposled sem se oprijel kompasa iz **SB**, ki pa je spet huda, čeprav smiselna abstrakcija.«

Komaj boš verjel, da je res: že to, da si za nekaj ur vzel v roke **Peno**, še bolj, da si se - ne edinkrat - trudil odkriti ključ za uganko, ki je **RSD**, da mi priznavaš svojo zadrego pred **RSD**, je zame dragoceno. Čeprav gre le za komunikacijo po Pvt pismih, je zame vredna. Zadnje čase razlagam, kako sem z Zamol, ki ga doživlja **RSD** v MO, med SHKI in v UZni, zadovoljen, ker mi daje Rad mir za nadaljnje ustvarjanje; mislim iskreno. S tem pa ne zavračam komunikacije, ki bi mogla nastati med morebitnim bravcem in **RSD** (mano) na EkP nivoju; vsake sem vesel, le odvisen nočem biti od nje oz. od njenega umanjkanja.

Tvoja recepcija **RSD** zame ni zadostna, je pa tolikšna, da se ti zanjo zahvaljujem; nasledek moje hvaležnosti je to pismo, ki ga lahko sicer tolmačiš kot vsiljevanje, kot insistiranje na nemogočem dialogu, lahko pa kot moj poskus, da bi storil največ, kar zmorem; da bi skoz **RSD** prišel do smiselnega občevanja s svetom - z Dr -, kot sem skušal priti do istega rezultata pred štirimi desetletji s svojimi za Tabravstvo analogno nedostopnimi ali težko dostopnimi spisi v Pers(pektivah).

In že sva pri Tem potezi **RSD** in moje DgZni: pri osmišljanju. Zato govorim celo o Zgi kot o DgZgi ali o ZO. Ta ni le O(drešenje), ampak v enaki meri O(smišljanje). V Pers sem uporabljal izraz uresničevanje: pot kot prehajanje; izraz je Slski prevod besede Tr. Tr je poskus priti onkraj vsake danosti, priti čez, drugam od tega, kar je. Moj Tem vidik ni bistveno Raz od tistega iz Pers; to je pot iz

Fellinijeve **La strade**, le da je bila in ostaja v meni vera, da Čl more najti smisel - Boga -, ne pa pasti v OIS, kot je Zampanó. In ne umreti zaman, kot Gelsomina.

To pismo naj bi bilo kratko, vendar sežeto. O vsem, o čemer ti bom pisal, sem že razpravljal v **RSD**, na Raz mestih (NDM). Rad bi ti dal kot bravcu, ki ni nesramno vzvišen in le komercialno zainteresiran nad tem, kar počne, nekaj orientirjev; to čutim kot svojo €kP dolžnost do tebe. Najprej: UZn kritiziram - čeprav ji marsikaj priznavam -, ker da je premalo preOsm (premalo v ZO), premalo je RR (rekonstrukcija-reinterpretacija kot preOsm) in preveč poskus obvladovanja predmeta (Lite, Umeti, SD, Kule, Čl-sveta), po čemer se bistveno ne razločuje od magije; ne po cilju, le po instrumentih, ki jih uporablja. Vsako obvladovanje je polasčanje - izraz je že iz Pers -, to pa je v službi ObDbe, ki jo zdaj natančneje imenujem lDdb oz. sploh lDM-lDβ. To služi samemu Žu, ki je par s S(mrtjo); ŽS. Bistvo Ža je Agr€kzld, s tem pa je glede na merilo ZO vse izgubljeno. NarZg (Zg Sicev in SLite) je - ne le, ampak tudi - Zglde oz. lDZge. To ne zadošča oz. je celo napačno, zavaja.

Ker mislim, da je vsa dozodajšnja Zn daleč preveč - in neARF - odvisna od lDma, skušam že od malega, prav za prav že pol Stola, najti-odkriti-artikulirati AltM, takšno čutenje-mišljenje, ki bi se vsaj nekoliko bolj približalo Tr smislu; ta Trsmisel imenujem danes UnBDr, kar pomeni B(og)Dr(ugi) - ne lDbog, kar je Katbog -, ki je Un(iče-va-ni). Spomni se Pascalovega Skritega Boga, na pojme, kot so Neznani, Zamol(čani), odstranje(va)ni itn. Bog. Le tak Bog se more - za težko razločujoče Čl oči - vsaj nekako ogniti nevarnosti, da ga Čl ne bi videl kot Abs boga, tj. kot Vsemogočnega, Stvarnika, Gosa, celo Pravičnega Kaznovalca in nazadnje Mučitelja grešnikov v peklu oz. kot koruptnega despota, ki tiste, ki se mu pokoravajo, nagrajuje v nebesih z MakUži. Moj Bog je bližji tistemu, ki so ga iskali Preš v **Krstu**, Can v **Vidi**, Kosovel, Mrak, Smole v **SAnt**, Strniša v **Žabah**, skoz Mucka iz **Imen igre** vse do najmlajšega Dovjaka v **Pipinu Malem**, **Karuzu** in **Mavrični ladji**.

Moja predpostavka je: le če bo moja Zn tako Rad druga od vse znane - od kod mi moč, da bi zmoget misliti tako Dg? -, da bo tuja vsaki Konv recepciji Čl-sveta, šele potem je v nji sploh Pot, da bi mogla (po)ls kaj, kar ni že vnaprej ujeto v napačno pomensko polje lDβa, para ŽS, nesmiselnega, nikamor vodečega THM-kroga; ta THM-krog sem prvič narisal-opisal v razpravi **RSD-Modeli** leta 1997, razprava je izšla v knjigi **Aik (Avtonomizem in kapitalizem)** 1998. Ta razprava je osnova vse moje - **RSD** - DgZni, DgT-DgF(ije). Žal je komaj kdo, ki bi jo bil pripravljen brati, razume(va)ti. A kdor se ne seznanj z njo, ne more razumeti Tem pojmov - PojObrov -, s katerimi artikuliram - vse do GM - svet-Čla, z njima seveda tudi Slito in SD. Gre za ogrodje - za Psmatematičen sistem -, ki je pogoj za vstop v **RSD** (v DgZn), kot je pogoj za matematiko algebra ali za branje Slščine Slska slovnica in besednjak.

Kratice, ki jih uporabljam, so v največji meri rezultat ravno tega namena: z njimi izdelujem navzven viden Altsistem »jezika«, ki je Dgjezik ali jezik **RSD** kot poskusa približati se AltMu. Morda res niso vse potrebne, večina pa. Z njimi hočem reči, da mora bravec v nosilnih izrazih **RSD** (za)čutiti vsaj Altsmer; ne samoumevno prista(ja)ti na KonvTrad pomene teh izrazov. Osrednji izraz Dg je sploh neologizem. Tr zame (za DgT) ni navadna transcendenca, recimo takšna, kot jo mislita - vsak po svoje, pa vendar na lD način - TH in Stres, imenujem jo Trl (transcendencia v imanenci). Znanost krajšam v Zn, ker hočem opozoriti že na daleč, da je moja Zn v temelju drugačna kot U(niverzitetna)Zn, ta služi ObDbi, pa naj je najprej maskirana

kot IdeaHarKld (kot Nar ali Razr ali KC Ideola) ali danes kot direktno instrumentalizirana v imenu Kpl trga (pri inovativnih, pogumnih UZnikih, kakršen je recimo Hladnik).

Če pišem Konv, pravim, da je konvencionalnost zame Tem ovira priti do resnice. Če pišem RPP, pravim, da so vse te tri vrednote maske IdeaHarld tipa: R(esnica), P(ravica), P(oštenje) ali Mora ali nravnost. Če krajšam (po)ls - v zavestnem kršenju pravil Slščine -, nakazujem, da se da tudi po-iskati, ne le zaman iskati. Slovenščino krajšam v Slščino, da bi opozoril na Tem razliko med dvema razumevanjima modeloma tega, čemur rečemo Sl(oven)ščina, med mojim (ki je ali naj bi bilo Dgrazumevanje) in Konv razumevanjem, ki samoumevno služi OblDbi; tu pa gre za slovenščino. Kot sam vidiš, razločujem Boga (ki je UnBDr) od boga, ki je Katbog, Muslbog, NAbog. Ko sem se nekaj časa - pred desetletjem - nahajal v KC, vanjo sem vstopil kot SAPO in kot SAPO izstopil iz nje, sem v nji ls(kal) UnBDra; KC sem razlagal kot EK (evangeljsko Krš), kot novokrščanstvo, kot OK (odrešenjsko). V zadnjih letih sem ugotovil, da moram opustiti tudi izraz Krš, saj je Krš vezano na nekatere dogme-predpostavke, ki so po mojem napačne, sodijo v ldm, recimo opredelitev boga kot Stvarnika, kot Vsemogočnega, kot samovoljnega despota (Sem, ki sem) itn.

V pismu pišeš: »Že dlje razmišljam o tvoji micelijski metodi. Je zadaj morda tudi Deleuze? Zelo izdelano sem srečal pri Umberto Ecu v delu **V labirintu**. Seveda je tvoja semantika čisto druga. Tem rečem poskušam nekoliko slediti, čeprav pozno.« Zdaj bi lahko začel lamentirati, kako malo je znano moje delo celo ljudem, ki me cenijo, in zate vem, da si mi naklonjen. Deleuza sem začel omenjati - poleg Andreja Medveda predvsem jaz - že v svojih razpravah v Problemih na prehodu 60-ih v 70. leta, od srede 70-let pa je bil eno od imen, ki sem ga največkrat - nenehno - citiral in uporabljal. Namenoma: z Deleuzom sem hotel študente-mlajše preusmeriti od Heideggerja, ki so ga forsirali Pirc, HUH, Graf itn., od Lacana, ki si ga je obesil na zastavo Žižek, od Althusserja, tega je propagiral Močnik, k Fifu, ki je bil po mojem daleč najprimernejši, a ga ni hotel-mogel razumeti skoraj nihče; tudi Medved ne, Medved ostaja še danes le epigon, otrok, ki posnema-obožuje očeta, pa naj je ta oče zanj Bataille ali Artaud. V svoji Litesejistični knjigi **Sreča in gnus**, ki je - ena redkih mojih - uspela celo pri elitnem občinstvu, imenujem Deleuza in micelij kar naprej; knjigo sem v celoti napisal 1975-76, le iziti ni mogla zaradi Pol ovir (bila odklonjena pri Državni založbi itn.). Deleuzovi Tem knjigi **AntiOjdip** in **Tisoč ravni** sodita med dve moji najbolj preučevani knjigi, raztrgani sta in tako uporabljani kot šolske knjige za gimnazijce ali za MV Komste **VKPb**.

Vendar, pri priči opozarjam na razliko. Zihlerl je bral **Kapital** kot St knjigo, Lenin kot navodilo za akcijo, jaz **Mille plateaux** (Baudrillardovo **Simbolično menjavo in smrt**, Lyotardovo **Libidinalno ekonomijo**, Serresovega **Hermesa**, Foucaultovo **Nadzorovati in kaznovati** in desetine analognih knjig prej in kasneje) kot pomoč, da sem lahko artikularl tisto, kar sem čutil-mislil v sebi. Meni ni bil cilj čim pravilneje razumeti-interpretirati guruja-starca-šefa šole, kot so Pirčevi učenci Ahaca, Hribarjevi Heida, Urbovi Nietzscheja, Zihlerlovi Marxa, Kani Tomaža Akvinca ipd. Meni je tisoč fil knjig, ki sem jih v Žu podrobno preučil, služilo za (po)ls tega, kar sem ves čas ls(kal) na manično-shicotipski (tudi to je Deleuzov oz. Guattaryjev izraz) način: UnBDra. Začel sem ga ls neobgljeno v svojem detinstvu, kot opisujem v **Sreči** (v meni je več sreče kot gnusa), pri mašah - v cerkvah -, v Fiji. Po vojni sem zmožel zapustiti Mrk (poleti 1947) s pomočjo **Dnevnika** Marka Avrela (stoe)

in Tolstojevih **Dnevnikov** (vračanje k prvobitnemu Kršu), na osnovi Mrakovih napotkov. Kmalu sem ob Sartru odkril Jaspersa, tudi tega mi je posređoval Mrak; Jaspers je bil Rca smisla v Not dialogu s Sartrovim absurdizmom-Nihom.

Že 1950 sem (zmerom po svoje, a na EkP način) dojel Hegla, bral **Enciklopedijo duha**; bila mi je tako blizu, ker je zame prva utelešala duha-model micelija. Na sicer preRed način, z zmerom uspešno dialektiko Lib tipa, ki sta jo mogla uporabiti Rad performančna Fifa prakse Marx in Lenin, a za 20-letnika je bilo tako rekoč nujno, da se nauči učinkovite metode; ni(sem) še imel moči, da bi kombiniral Hegla in Kierkegaarda. Nihal sem med obema, prvi me je orientiral v TSu, drugi v razmerju do Skritega Boga; a da bi zmogel izdelati novo metodo (po)lsUnBDra, sem moral vztrajati na svoji poti skoraj še pol Stola. Neznanski napor, prenesti sem moral na kupe padcev, zdrsov v OIS, podlegati Nihu in absurdizmom, od znotraj razumevati tudi RMg, o vsem tem podrobno pišem v **RSD**, dokler se mi ni posrečilo. ČHM, ki ni THM krog, je zame model izhoda-rešitve iz TS-lDba. Opisujem-orišem ga že v **AiKu**.

Eco mi je blizu, posebno njegov roman, ki v Slščini ni znan, ne spomnim se točnega naslova, nekako: **jutri** in **včeraj** in nekaj okrog **otoka**; zame Ecovo najgenialnejše delo. A Eco je zame predvsem duhovit-gibčen-umen umetnik, medtem ko je veliki Fif Deleuze, ob psihoanalitiku Guattarju, s katerim sta se geja tako ljubila, da je Deleuze po PriSovi Si naredil Sm (skočil skoz okno). Tu je kleč. Od Deleuza sem se veliko naučil, a nikoli nisem pristal na njegovo metodo vitalističnega - pri Bergsonu zgleđovanega (elan vital) - dinamiziranja Spinozovih in/ali Descartesovih atomov-daljic, ki jih ima sam kot - pri Freudu zgleđovane - željne stroje na Leibnizev način (Vsi smo leibnizijanci! je zapisal) za brezkraino-lateralno kombiniranje in razdvajanje vsega, za ozemljevanje in razzemljevanje, ki gre skoz pustinjo. Kolikokrat sem tudi sam obnavljal to njegovo Tem predstavo puščave, v kateri nenehno zasipajoči pesek spreminja konfiguracijo tal, medtem ko je metafizično geografska mapa užlebljanje. **SB** k Šeligovemu **Rahlemu stiku**, 1975, sem napisal po teh modelih, jih tudi imenoval.

Pa vendar: Deleuze je ostal - kot Descartes, Spinoza in Bergson - zunaj UnBDra, medtem ko sem se jaz držal linije Pascal-Kuzanski-Maeterlinck(Can); Mrakova in ne Vodušкова platforma. Težil sem k zrelemu Camusu, o katerem sem konec 70-let veliko pisal (a ga vzljubil že v 50-letih, **Upornega človeka**), o njegovi obnovi kantovstva v povezavi z Dostojevskim, ne z agnostičnim in zgolj Pvt Razsv deizmom. Skratka, desetletja moje Fifpoti gređo od parov Sartre-Jaspers, Marx-Tolstoj, Hegel-Kierkegaard, Heidegger-Marcel (sredi 50-let), do para Baudrillard-Balthasar, čigar dilemo sem nazadnje razrešil v lastni Dgfiji. Vse omenjene avtorje - in veliko drugih, Virilia, Bupra, Sahlinsa, Levi-Straussa, Nietzscheja, da ne govorim o umetnikih - sem bral-razumeval od znotraj, ne kot instrumente za obvladovanje snovi-Lite, zato redkokdaj citiram, zmerom navajam po smislu, ki ga čutim; vsi so bili **Znaki ob poti** (prosto po Andriću) mojega dialoga-polemike z nesmisлом, ki me je grabil, z OISom, ki me je vabil, s praznino ničā, ki me je zasipala v najbolj Intduš(evnost)i. Zato nikoli nisem bil UZnik, kakršni so od Platona in Descartesa naprej, čeprav sem Rad empirist (v duhu Bacona, upoštevam ES dejstva), celo singularist; danes sem UZnik še najmanj, danes je UZn od velike naloge tvorbe Slova kot Nace prešla v MO, v Žurtrivialnost Kpl trga, v (lahkotne) zgodbe, ki služijo Dbi razvedrila in zabave. Enako kot sem bil nasprotnik Tot Stl Mrka (od Ziharla do Majerja), sem nasprotnik Kpltrga; odtod moj Rad razhod z MO, v njih nočem sodelovati, ker imam to sodelovanje za zlo, za popuščanje hudiču, če se

smem izraziti z metaforo. UZn, ki popušča MO (virtualiteti LD-PM), je morda dozdej najhujše SSL v Zg Čla.

Pišoš: »Trenutno berem Julijo Kristevo, njene psihoanalitske in tudi lingvistične zadeve. Razkošni intelektualizem, iznajdljiva terminologija, vse se blešči in spravlja človeka v potrebno umsko telovadbo. Toda zadaj in globlje ni pravzaprav nič.« Točna opazka, Kristevo sta prenesla v SIZ Močnik in Rotar v drugi polovici 60-let, tudi jaz sem jo precej bral (njenega moža Todorova itn.), bil nekaj let celo naročen na revijo Tel Quel; ravno tu smo se razšli. Nekaj časa se je zdelo, da bom mogel s trojko Močnik-Rotar-Žižek, a je šla v semiotiko; enako nisem mogel s trojko HUH, niti s Pircem. Ostal sem sam, a ravno zato, ker sem kmalu ugotovil, da Pirc-HUH Heideggera RR v MagSt Fz, semiotična trojka pa je svoj Abs konstruktivizem igre pojmov - v tem je šel najdlje Močnik - tako radikalizirala, da je ostala res le še umska telovadba, le vsi možni modeli mišljenja, od katerih pa so bili uporabljivi le tisti, ki so vodili ali v ultranovelevičarstvo, Močnik, ali v Hed Lib tipa Žižek; Rotar je omagal, Žižek je cinično pristal na Už - kot ideolog Lib stranke na Utinteres -, Močnika meče v »ibncladnovske« norosti; da se ne bi izgubil v vesoljski praznini (TH jo napolnjuje s St kozmično bitjo), se povezuje z marginalci čistih blodenj. Z Močnikom sva začela dialog, napisal sem knjigo Krite njegove platforme, a noče odgovoriti, čeprav sva se za javen dialog domenila. Svoj del knjige bom objavil - v **RSD** - sam.

Z Močnikom in Žižkom sem se razšel sredi 70-let, s HUHi sredi 80-let; ta trojka je regredirala v GentNcl, v sakralizem. O tem podrobno NDM. Zame je edina tema - kot za Dostojevskega, Tolstoja, Kierkegaard, apostola Pavla in Sokrata - Bog. UnBDr.

Pošiljam ti svojo novo knjigo: **Svoši (ČD 3)**; do poletja izide še **ČD 4 (Pogodba)**; vseh 5 je treba brati skupaj. (Pišem že **ČD 6**, a to bo zveza z novimi Pnizi.) Nočem te nadlegovati, vendar čutim potrebo, da ti ravno z MSSk **Srce v zastavi** (stran 238), ki povezuje vse v **Svoših** obravnavane drame, ponazorim svojo metodo in Zn. MSI in MSk so takšna GR, ki naj bi vnesla v razumevanje-percepcijo bravca - kot gledavca - Makrazvidnost. Micelijske zveze, ki jih v samih razpravah **RSD (Svoših)** obravnavam nemalo tudi asociacijsko - asociacijska metoda je nujna, da najdem-potegnem čim več relejev-stikov -, so v MSI-MSk tako rekoč geometrizirane, tak Mak red skušam doseči. (Teorija tega je v Pnizu **GR 1-3**.) Sedem dram (PD), ki jim ustreza 7 razprav, je - v MSSk - analiziranih, tj. razčlenjenih v 34 (35) Pos likov, imenovanih z ES imeni, vsi v Strno natančnih-točnih medsebojnih razmerjih, kar pojasnujem v **Pojasu**. Trudim se, da narišem(o) - z mojimi PriSo - celo lepe Geom like; na MSSk **SrZa** trapez, ki je znotraj diferenciran, a s Trki in Raz krogi, vse do **Srca v sredini**, kot bi dejal pesnik; ves lik-trapez pa žigosa-zaznamuje-opomenja SI zastava, ki nastopa tudi v Kmeclovi - odlični! - monodrami in daje vsebino celotni MaPSt ČD, ki je Tem tema Pniza **ČD**: konstrukciji Slova kot IdeaHarKlde oz. Noštva. NOB(D) je ta projekt - čeprav na ES Dgč način - obnovila. NDM.

Ko boš gledal MSSk **SrZa**, se boš vprašal: kaj je ta lik v večji meri: asociacijski micelij ali eksaktna - do geometrizma, kakršnega je artikularni stari Žigon v analizi Preševih pesmi, pritirana - logika? Logika mi kot IdM metoda ne zadošča; zato je tak model, kot je na **SrZa**, nezadosten. Pazim, da bi bila v MSk točka, kjer bi DrČl - Dt v Člu - (po)ls Dt. Ta točka je srce. V ČD je to res predvsem ali le ErS srce (glej ljubimске pare v PD); a tudi v ErS je Charis, v Charis je lDDr. Rad bi, da bi v

vsaki MSI-MSk našel-narisal točko, od koder je mogoč skok vere vstran, iz IdMa (THM-kroga) v Dt. Seveda skoz preizkušnje TSa, skoz srečanja z usodo; a vsako (po)IsUnBDra je obenem RR usode v K-milost.

Na drugi strani **SrZe** je Srce, ki je luknja v zid TSa, luknja kot cev, ki vodi v TrDt, na eni-prvi strani pa (SI) Zastava, ki reducira Čl-svet na Nar ZnaSi, ga spravlja v službo eni od Mag grup TSa, v NarZgo. A tudi v tej je sled sence zarje onstranske glorie, kot pravi Preš za ponavzočenost UnBDra. Zastava je res krvava, je tudi ZnaSi nasilja, AgrEkzKlde, že tista, ki jo je razvil cesar Konstantin s Križem v sredini (In hoc signo vincēs!). A je v sanjah, projektih, željah, žrtvah, osmišljevanjih, čustvih bojevnikov, ki umirajo za simbole zastav (Narov, Cerkev, razredov, Džav), toliko plemenitega zanosa, ki je v njem tudi (po)IsUnBDra (preOsm), da lahko tudi Zastavo vzamemo kot Dr stran; da sta ZnaSi za Dt oba lika, Zastava in Srce, kot sta analogno oba lika tudi ZnaSi za TS, za IdB. Kaj pa je ErS, če mu je predvsem do (Lbn) Uža, kot žižkovec in DalDbi, drugega kot AgrEkzld? Kot Fuk in SM in perversnost, o katerih blejajo Hed ideologi, karnisti-seksisti?

Torej je treba brati **SrZa** dvoumno, z obeh plati: kot Tr in TS, kot micelij in Geom.

Na koncu še o zadnjem odstavku tvojega pisma. Pišeš: »Kaj motivira moje delo? Če natanko premislim, je to predvsem praznina, ki obdaja človeka in jo je treba izpolniti, ker je ne prenesem. Mislim na družbeno in strokovno praznino.« Podpišem, le da bi dodal še osebno - EkP - praznino, ta je najhujša. Mene je grabila praznina že MV kot napolotroka; zato mi je bil 1944 blizu Balantič, njegov OIS. Reševala me je vera v MrkKom, a ta se mi je podrla že v zimi 1945-46, tudi o tem pišem podrobno in večkrat NDM. Znašel sem se pred Sm; s Titkom Vidmarjem sva poskušala Sm z rusko ruleto (s pištolo majorja Jonesa). A sem se izvlekel, kot še tolikokrat kasneje; zmogel sem usodo RR v K-milost. Sreča? Morda tudi. Že to, da me je vzgajal Mrak, ki je prav tedaj - 1945-46 - zašel v svojo najhujšo fazo OISa. 1946 spomladi mi je dal v branje pravkar napisano **Razsulo Rimljanovine**, v drami naredi Ferdi Sm. A Mrak je iskal, čutil Boga in da ga Bog ne zapušča. Najdeval ga je v KC; jaz tedaj ne, Mrakovo silno prepričevanje, da je rešitev v KCi, sem odklanjal vse do začetka 80-let; a je vame prediralo. Mrakova KC seveda ni Rodetova; Mrak je bil Jaspersov in ne Tomažev učenec. Sam je prihajal do Kata skoz stoicizem ipd., dajal mi je brati Epikteta, menda že 1946, ob Plotinovih **Enedah**, za katere - za novoplatonizem - se pa nisem mogel navdušiti.

Hočem reči, da mi govoriš iz srca in izkustva, ko praviš, da te motivira premagovanje praznine. Kaj pa je preOsm (RR) drugega kot nenehno soočanje z OIS praznino-ničem, a volja-vera, da Čl ne sme popustiti tej usodi? 1947 sem nosil v šolo, hodil sem v 6-razred Gimne, Tolstojevo **Spoved**, imel listek med stranema, na katerih pisatelj opisuje, kako je odstranil celo puško iz svoje sobe, da ga ne bi zapeljala v Sm. In kako je našel rešitev: kot Avguštin, ki sem ga prav tako prebiral »noč in dan«. Zgodilo se mi je kot Sniku, ko je po naključju - milost - odprl **St pismo** na zanj rešilni strani, jaz pa - Sovretove **Confessiones** - na strani, kjer opisuje Avguštin to svojo zanj prelomno zgodbo. Praznino imam za prepad nič, skoz katerega moram, da bi prišel na Dr stran. Ne pa se praznini umaknili v (seveda le navidezno) trdnost-varnost IdMa. Tu je - zame - tudi bistvo Preša: popolen Geom konstrukt z Makizkustvom, z vsem, tudi NegHedLbn tipa, a točka, kjer more Čl iz ječe TSa v Tr. Tako razlagam **PKrst**, ne pa v duhu - zame pošastnega - Kosovega poZun(anjenega) institucionalnega Kata. Torej: odgovor

strokovni, družbeni in EkP praznini-nesmislu na način, ki Čla RR (preOsm) v mistično ekstazo (po)IsUnBDra, kot je, na eni ravni, oba iskavca smisla, Dioniza in Poljanca v **CanVidi**.

Zdaj lahko še natančneje povežem svoje razmerje med micelijem in Cerkvijo. Odkar pomnim, so me navdihovali veliki - veličastni - projekti. V Frančiškanski cerkvi mi je bilo 5-letnemu slabo (onesvestil sem se, odnesli so me v lekarno na Marijinem trgu, še danes se spominjam vonja po arcniji - po baldrijanovih kapljicah -, s katero so me spravljali k sebi), ker sem začutil (se zavedel) veličine cerkve, ljudi v nji, njihovega ognja vere, cerkve kot prostora, v katerem je bilo neznansko mnogo točk, vsaka zase mi je bila samostojna in skrivnost. Nikdar se nisem odpovedal tej svoji Tem viziji-doživetju: videti svet kot največjo, najpopolnejšo, najbolj HKD cerkev. Veliko sem hodil po svetu, iskal predvsem gotske cerkve, v Notredamki sem bil gotovo stokrat, po ure in ure, pa v Petrovi baziliki v Rimu itn. Zato so mi (bili) blizu veliki projekti, Shakespeare, Mannov **Jožef in njegovi bratje**, parodije tipa **Gargantue**, Haendlovi oratoriji, posebno **Mesija**, Wagnerjev **Nibelunški prstan**, Rubensova poslikava srečanja med Henrikom IV. in Medičejko, Partenon, katedrala v Cordobi ... To so zame zgledi.

Vendar ne na račun eksaktne popolnosti Pos skulpture. Michelangelo - tudi njega mi je prvi približal Mrak - zame ni zgled le kot slikar stropa Sikstinske kapele, ki je svojstven micelij, ampak enako kot kipar mladostne **Pietà**, ki stoji na začetku St Petra na desni, pa **Mojzesa** iz cerkve St Peter v verigah, pa **Davida**, pa malih formatov flamskih slikarjev in sienske šole. Če bereš recimo moje **SB** h Kmeclovim monodramam, boš opazil vsaj mojo željo-načrt, da bi bil eksaktno jasen, pregleden, strnjen, prav nič asociacijsko micelijski. Na ta način pišem mnogo svojih kratkih - le nekaj strani dolgih - esejev o dramah, vsako leto objavim katerega. Potrebna je celota iz obeh delov: iz micelija in Geom likovnosti.

Vse do kaosa na eni strani - zgled mi je (bil) Brochov roman **Vergilova smrt** - in na drugi strani do kvadrata v kvadratu kakega Maleviča, ali forme Križa. Avtor, ki mi je dal največ idej o miceliju, je bil - v zgodnjih 50-letih - Faulkner, njegove romane sem znal skoraj na pamet, se učil njegove kompozicije, ki se je zdela s Klas vidika zmeda, z mojega neverjeten red, če se bravec zmore prebiti skoz videz kaosa, tako v **Svetišču** kot v **Absalomu**.

Tako je treba brati tudi **RSD**. Kot **Krik in bes**, a ne s končnim sporočilom blebetanja bebca, ampak kot s ponavzočitvijo UnBDra, kakor je dana - zakaj ne? - v veliki oltarni sliki, ki sta jo tako občudovala v **S poti** Izo in njegov junak Fritz: v Tizianovi **Assunti**. Pred njo sem sedel ure in ure, v vseh stanjih, od skrajne budnosti do hude pijanosti; hotel sem jo Ponot v vseh čustvih. V vseh mi je sporočala, da je Čl odrešljiv, da more najti UnBDra, kot je našla SAnt Polinejka. Ta Polinejk seveda ni ne Pučnik ne kaka PolDb figura Mag tipa, kot so blebetale babuze SH-Koširca in Puharca. Vem, kdo je **SAnt**, bil sem skoraj njen soustvarjavec.

PISMO ANDREJU INKRETU III

29. XI. 2000

Dragi Andrej,

morda se danes res vidiva in slišiva, če prideš, kot si najavil, na moje večerno predavanje o Pennovi in Remčevi drami. Vesel bom, čeprav začenjam resno dvomiti, da je med nama mogoč dialog, kakršnega si zamišljam. Se pa sprašujem, ali je sploh s kom mogoč, koliko jih je, ki me ne motivirajo zgolj kot predmeti Neg kritike?

Kolikor na eni strani ne bi rad pretirano čistil, čiščenje je kot purizem Reda, skušam ostati čim bolj HKD, je na drugi strani zame nujna, da jasno povem, sebi in ostalim, kaj in kje sem oz. mislim, da sem; kaj o čem in o kom mislim. Ne toliko o nevažnih ljudeh in rečeh, ampak o tistih razmerjih med mano in ostalimi, ki jih imam za pasti, v katere me okolje ujema, ljudje pa igrajo vlogo agentov okolja. Tudi ti, Andrej, ne glede na to, ali to hočeš ali ne. Tudi jaz za ostale, kadar jih »socializiram«, to sem v Žu na veliko počel. Danes ne več ali manj. Ravno da bi potegnil jasno mejo med socializacijo (Sclz) in personalizacijo (Persnz), režem svoja razmerja z ljudmi, ki jih ocenim za - zame - napačna, za škodljiva, za nevarna, za zapeljiva. Le tako se morem postopoma trgati od Dbe kot ObDbe, v konkretnem najinem primeru od Genta, od RePS, ki ji je vsakdo podvržen, DaSici pa še posebej.

Zadnji mesec sem prerezal najino razmerje s Požem; NDM. S Poževega vidika sta vidva EDč-MimDč, s tvojega ne. Ti Poža zaničuješ, gledaš ga kot tečno šemo pod svojimi nogami, niti ne ovira te ne. On te ima za Uspešnika; a ker bi hotel biti sam to-tak, te sovraži. Z mojega vidika sta ASimt Dč. Nekaj let sem skušal držati do obeh Kritekvidistanco, zdaj sem se odločil, da z njim opravim, ne verjamem več v kakršen koli Pot v njem, ne zanima me niti več kot predmet kritike. S tabo nadaljujem Krit dialog, čeprav vse bolj prepričan, da ne čutiš tistega, kar je po mojem pogoj za dojemanje Dti. Vendar si visoko inteligenčen, pišeš odlično, stilno suvereno, estetsko dvoumno in občutljivo, branje tvojih tekstov mi povzroča Už, medtem ko vsega tega za Poža ne morem reči. S svojim Pvtzmom me le še obremenjuje, nadležen mi postaja. Enako sem že na začetku leta obračunal s PePKom, v mili obliki z Mes(ič)kom.

Pripravljam nadaljnja rezanja. Pri opravi steče tudi nekaj krvi, a takšne, ki je le IVJ; kot malokdo živim v LD-PM, torej v Sim svetu, v katerem se komaj s kom dotikam neposredno, kakor (so) se ljudje znotraj PS. Moja neposredna participacija je le še z Bogom, ki pa kot UnBDr Strno ne more biti neposredni bližnji. Bog podeljuje potezo Not povezanosti Ali, na robu nekaterim mojim potomcem, vsi ostali pa so že onkraj meje: v virtualnem. To virtualno je zame PzM, katerega napolnjuje preteklost, obe fazi THMa: Ožld in (€)Dč. Simuliram polno ldo in strasti (Sš, LdNSS), da bi mogel čutiti, kaj sem bil, kaj je Čl, kaj usoda; in Krit analizirati - celo odpraviti - celoten THM. V tem sem globoko in usodno AD. Zato razumem Šela, njegovo SZ, **Kanje**, od znotraj.

Posiljaš mi fotokopijo »povzetka iz svojega prispevka za kulturni program«; dodajaš: »da mi ne boš več oponašal klerikalnega razpoloženja, ki ga sicer tudi v končnem besedilu ne vidim.« Klerikalizma (Klзма) v tvojem povzetku, naslovljenem **Vztrajati v paradoksu (VvP)**, res ne vidim, samega NKP še nisem dobil v roke, tudi povzetkov ostalih članov skupine, ki je pripravljala NKP, nisem bral. Le slučajno sem si mogel ogledati novinarski prispevek v Delu o Javni razpravi o NKP, bila je v okviru NoR; kasneje več o tem. Za dokončnejšo sodbo o NKP bom počakal do tedaj, ko bom predelal knjigo o NKP, ki je najavljena ali je že izšla; ne vem. Tokrat le nekaj uvodnih misli, a tudi sporočilo o tem, kako sem dojel **VvP**.

Sklicuješ se na Kozaka in Koc(bek)a; upravičeno. Ravno to je z mojega vidika najslabše. Navajaš iz Kozakovega **Petra Klepca v Ameriki**, iz knjige, ob kateri sva prišla s Kozakom še posebej močno v spor, ker sem jo bil, v Problemih, ostro odklonil; zakaj sem jo bil odklonil, vidim danes še jasneje; menim, da sem ravnal upravičeno. Ko premišljam o **Klepcu** po toliko letih, bolje razumem, zakaj sta šla Kos in Kozak (Koz) v objem k Zlcu. Ne le zaradi njune Mor oslABLjenosti, izpraznjenosti, kot rešitev pred OIS ali le iz karierizma; ampak iz njune načelne nezmožnosti, da bi izstopila iz Trad para med Domom in Svetom, ki je opredeljeval Sice že od začetka. Če bi Kozak ostal tak, kot je bil v **Klepcu**, bi bil v 90-ih letih tam, kjer Kos, bi bil eden od snovalcev NKP. Žal tudi tam, kjer si ti. S tega vidika je korektno, da si ti nasledil Kozakovo mesto na AGRFT, Pož pa Mirka Zupančiča. Pož je ideolog in praktik PsAbsPvtzma, Mirko ga je uvajal pod masko SHKI, medtem ko si ti Koz(ka) razširil od Ferda in Vidmarja na Koca, a enako kot Koc ne prebil okvira - VISa - Doma in Sveta, dveh Id(et), ki naj bi se čim bolj Har. Zame je to povsem napačna pot.

Najin razhod s Kozom v drugi polovici 60-ih let je izhajal od tod: da sem sam iskal v Dt, medtem ko je on pristal na danost, na ObDb, ki pa jo je hotel razširiti, narediti Not svobodnejšo, prilagojenejšo prihajajočemu Libu, pač v skladu s svojim RLH stališčem. V tem pomenu je bil eden od ideologov Kavčičeve Not Ptjske reforme, s tem blizu Zlcu, čeprav je imel Zlc Kavčiča in Ptjo le za sredstvi svojega Pvtzma, tudi Zlc in Pož sta Harpar (HarDč), medtem ko se je Koz angažiral pristno, skušal je nadaljevati lbt poti Of Intelelite Ferda-Vidmarja-Koca. (Kos pa je prihajal v Strni manipulativizem-instrumentalizem-retorizem kot ravnotežje med Zlčevim Pvtzom in Kozovo zagreto revitalizacijo SHKI.)

Ne pravim, da sem med sredo 60-ih in 70-ih let našel pravo Dt; prava Dt mi je še danes komaj slutena. Sem pa iskal tja, kjer sem čutil, da je nujen nadaljnji korak, če hočem ne le artikulirati HKD Stro THMa, se pravi v RMg, v Dv, ampak sem Dv skušal razumeti tako, da bi našel v arhemodelu tudi Dt. Nisem je našel, ker se v Dv ne da najti Tre. A moj projekt je bil avtentičen, strasten, verski.

Marnikovo Lepo reč sem dojemal relativno kot heideggerjansko bit, ki postaja Jezik-Igra-Telo-Skrivnost; o vsem tem sem podrobno pisal.

Danes vem - že v drugi polovici 70-ih let sem se tega zavedel -, da sem se ujel v past Dv modela, v fascinacijo Sim Mag nadomestnega sveta. To spoznanje sem doživljal skupaj s Šelom, ko je pisal **Vido** in **Čaro**; z njim vred sem končal v Smsu **Svatbe**, v gnojni jami, v PzMu, na dnu, pred OIS. In bi tam ostal, kot Zajc že od 50-ih let naprej, ali se nato zatekal kot ranjen otrok v regrese, v ReAr Gent tipa, kot celotna NoR grupa, če ne bi zmogetl v naslednjo fazo: v Ponot koncilске KČe, tj. takšne, v kateri sem predvideval Dt. Po 1991 sem ugotovil, da sem se tudi tu zmotil, da sem investiral v držo, ki nima več Pota Dti. A moral sem tudi skoz to izkustvo; šele izkušnja obeh nemožnosti, RMge in ReKMge, sta mi omogočili, da sem se začel v 90-ih letih bližati UnBDru, točneje, da sem začel iskati - (po)ls - Boga ustrežnejše. Ustrežnejše z mojega Davidika. O tem, kako se motim danes, pa bom poročal jutri, če bom še imel to možnost in globlji uvid.

V času mojega verskega sodelovanja z RMgo sem dojemal-artikuliral religiozno tudi nič; morda je bila glavna žrtev tega mojega iskanja moj brat I. 1966. Vsaj možnost takšne razlage jemljem nase, s tem svojo krivdo, ki ni le dedič Prade, ampak tudi ES posledica mojega iskanja, ki je zmerom eksperimentiranje s sabo in Drimi. Kot ČI sem tudi jaz IdČI, s tem zločinec-Ubijavec. Svojo krivdo lahko vsaj deloma le tako osmislim-odkupim, da iz svojega spoznanja - anagnoresis - kaj smiselnega potegnem. Od srede 70-ih let naprej sem zaradi svoje ARF tega zločinskega izkustva dognal, da ni zlo le v EDč modelu, kot so vse bolj trdili MBP, ki jih je zato neslo v AnK in v ReGent, ampak v čisti Ožldi, ki je nadomestno ime za ReGent, za PS, za St Nar bit; in enako v Dv PM, kamor so prehajale tako rekoč vse naslednje Gene, začevši z Jesihom, **Sa(de)ži**, 1974.

Koz dela v **Klepcu** isto napako, kot jo delate vi z NKP; gre za mnogo hujšo reč, kot je le napaka. Si pomislil, kaj pomeni NKP? Če bi šlo za DžKulprogram, bi bilo vse v redu. Šel kot Kulster ima celo dolžnost formulirati tak program, kot ga imajo gospodarski, notranji, finančni itn. ministri. Dž kot sredstvo Dbe, Db kot sredstvo obstoja ČI teles-interesov naj deluje čim bolj operativno, čim manj Mag ideološko ali diletantsko. Če bi delal kdo kak Kul program prej, bi ga imenoval Narprogram; dokler Slci niso imeli lastne Dže, so bili sicer že nemalo SAKO, a ne še do kraja, nenehoma so se utemeljevali za nazaj, v Nar biti, v St Jeziku, v lastni Zgi, v PSi kot Klidi. Naziv Nar je vse to na Inf način združeval. NarKulprogram je bil upravičen, ker pač Slci še niso bili zreli DžNaca.

Ko so to postali, 1991 - zveza med LD in ND -, je utemeljevanje na Naru, na SNLu, HSno odpadlo. Na Ćmp ravni še ne; ravno tedaj so Norovci najbolj SZSL propagirali St Nar bit ipd. O tem ne bom govoril, sem že podrobno NDM. Ker je Šel polagoma razumel, da vrednote ReGent iz 1991 ne ustrezajo več, ni pa bil zmožen najti drugih, si je zamislil - Šela imam le za ekspozituro in izraz NoR grupe, DSD - nekaj vmesnega, kar naj bi bilo sinteza; skoraj da je padel na raven Vo(jana)Rusa. NKP ni ne le Narni ne le Džni, ampak je kot Nacni pomiritev-sprava in sinteza vsega pravega. Zame - s Krit stališča - je seveda le Inf in SZ. Oboje je povsem v skladu s Šelom in s točko, v kateri je DaSHKI.

Mlajši, ki so se odločili za TržKplDvPM, so jasni; vedo, da tisto, kar delajo, ni več Umet, ampak ali tržno blago ali Sim znaki v samoUžu v fantazmah, torej le inštalacije, IVJ konstrukti, ki PM »olepšujejo« ambient, s tem sodijo k Zun in Not opremi bivalnih prostorov, torej k postindustrijski Teh pretvorbi sveta-okolja v artificialni imidž UmKapa. Starejši in Kons, od PožZlca (Pož se je spogledoval s PM

eksperimentalizmom kot z vsem, a z vsem le od zunaj, kot s sredstvi svojega Pvtzma) do Šela in - žal - tebe, pa se niso zmožni odreči Tradi, radi bi sintetizirali uspeh na trgu, Šel je bolan od te ambicije, ti manj, in varnost v (K)ldi. Strahopetno, zaostalo, brezperspektivno, SZSL početje, ki vodi le v SZ. V Liti je do neke mere sprejemljivo, če je podano vsaj kot - mučen - dokument, kar je **Kanje**. (Jančevo **Zvenenje** in tako imam za prebrisanost tržno blago, za velespešno velesleparijo. Da mu ti nasedaš, nekaj pomeni.) V območju analize pa je omenjeno početje ne le napačno, ampak kriminalno zavajajoče.

Naca je zveza-sinteza med Naram in Džo; je čustveno ideološka vsebina ND. ND, ki je nastala v 19-em Stolu, je vodila ali kot velika v imperializem svetovnih mer, v vojno za nadoblast na planetu, I. in II. svetovna vojna, v isto je padel tudi SovKom, kot majhna pa v male vojne med več Raz ND, nazadnje na najbolj karikiran, nesmiseln, diletantski način v balkanskih vojnah 90-ih let. Slci so se jim izognili, a SHKI elite - DSD - niso razumele, za kaj gre. Odrekle so se srbsko-hrvaškemu ekstremizmu, samo PSto Ncla pa ohranile. Ne v LDS, ne v RLH-PM, hvalabogu; a ta platforma - PM - ima druge temne točke (Hed in padanje v prazno, na koncu v OIS). Omenjene regresivnosti so se ohranile v DSD. V tem pomenu pripadaš DSD tudi ti, Andrej, neodvisno od tega, da tega ne želiš in da nisi med gorečnejši, kot kak Graf Pij ali mnogoženec Snaj. (MBP imenujem s Prt nazivi, da bi delal svoj spis predstavljal. Kot je Božič Ojtzi, je Šel ostareli poveljnik in Blažič Pomožni učitelj iz enorazrednice v Bučki.)

Pisati NKP v letu 2000 pomeni nadaljevati s SZSL in s SZ, kar je neinteligentno in zmotno. Vrednostno izhodišče zate - in za sodelavce NKP - je samoumevno Slov: tu je zmota. (Morda zate in za vas ne zmota, a potem to jasno povejte: da ostajate v Nclu.) Že ko začneš svoj povzetek, samoumevno jemlješ za izhodišče držo, ki je nadPolna, nadstrankarska, nadideološka, nadpartikularna; to je stara zamisel Genta-Ncla, ki je vršičila v Fz-Nczu: Celota nad deli, Org Nedeljivo Narno itn. Telo. Prav s tem vidikom sem obračunal 1987 v NoRi, v polemiki s SH, prav zaradi te usmeritve sem izstopil iz NoRe. Ti ostajaš v njenem VISu. - Jasno je, da velja ista Stra Tota za KC in za Ptjo.

Sam si bil, ki si z mano vred od druge polovice 60-ih let sodeloval v artikulaciji fragmentarizma, dekonstruktivizma itn., enako kot Graf, Šel, Snaj itn. Vsi ste sredi 80-ih let regredirali k Totu, ki ga artikuliraš še v l. 2000. A če misliš tako, kaj vidiš v **RSD**, v meni? Tvoj tekst te dela za uda NoR skupine: tak, kot izhajaš iz poslanega mi teksta, si eden od DSD ideologov Tot SNDe. V redu, si, kjer si. A zakaj želiš biti blizu meni kot avtorju **RSD**? Ali pa res nimaš pojma, kot vse bolj sumim - enako za Poža, PePKa in skoraj vse -, kaj je **RSD**, kaj DgZn, DgT? Tudi Pož se mi je hotel približati; zakaj? Za Zlca vem: ker je hotel, da bi ga propagiral kot največjega; Zlc je AbsPvtst. Zdaj vem, da je tak, le da neuspešen, tudi Pož. A ti?

Ncl je regres glede na RLH, kakršen je nastal od Petrarce, Shakespeara, Bruna, Condillaca. Zadnja leta podrobno analiziram, kako se kombinirata oba momenta - UH in Ncl - v Mešu 19-ega Stola, v SD. (Verjetno vsega tega nisi bral ali nič od tega razumel.) Prav neverjetno je, v kak ultraSNcl regredira SoD ideolog-Polik Kristan v **Ljubi(slavi)**, glej mojo analizo v knjigah **SPJ-Črtomir**. Pa že prej UH ideolog Levs(tik) v **LTugu**. Kako je SIZ - SD - v 20-ih letih čudovita, ker naredi Rad ARF-AK tega, žal pa ne najde izhoda, se zato opoteka med AD, Grumom v **Zastorih**, in ReTot v Komu, Kreftom v **Puntariji**. Kreft najde od Stla smer k UH, **Komedijanti**, a UH veže na SNL, na njegovo Kulelito; v čem je vaš NKP Dgčen od

Kreftovega iz 1940, ki obnavlja Govekarjevega iz 1905 (**Predigra, Poigra**), Govekar pa Vošnjakovega iz 1889, **Pred sto leti?** A če so vaši programi isti, dejansko niso isti, kajti eno je imeti tak program l. 1889 ali celo l. 1789, v **MicMatu**, drugo pa l. 2000. Kar počnete vi, ni le epigonsko, ampak regresivno na poudarjeno škodljiv način.

Zakaj si se pustil zapeljati Šelu? Tudi mene je vabil, naj sodelujem v izdelavi NKP; odklonil sem, pristal le na to, da naj s svojo skupino sestavi program, mi ga pošlje in mu bom podal kritiko, če jo bo želel. Ni mi ga poslal, kajti takšne kritike, ki bi vzela pod lupo same temelje NKP, ni želel. Želel je, da sodelujem v ekipi, da me s tem (re)socializira, kar pomeni podredi, tako sebi, je Pvtst, kot ObDbi ali lDbu. Ravno tak, kot sem, ga motim: da sem zunaj lDdbE ali vsaj na njenem robu, v Krit distanci do SZSL, kakor je Tip za DSD. Ljudje kot Šel mi skušajo pomagati, da bi me vključili v lDdb, mi dali varnost, me osmislili na edini način, ki ga priznavajo. Me naredili za uda NDže. In to počne Rudi, s katerim sva skupaj sanjarila o preboju lDma, ko je pisal **Kamen, Triptih, Vido?**! Sesul se je vase. Si se tudi ti, Andrej? Rudi me je hotel kupiti. Kaj hočeš ti, Andrej, od mene? Jaz hočem od tebe pogovor, ki naj bi postal Dror. Ne verjamem več, da bi mogla v Dror; a pogovor je še tu. Govoriš vsebinsko, Pož ne, Pož konvencionalizira, ponavlja stereotipe in obrekuje. To me ne zanima. Sklepam, da vendar hočeš do neke mere dialog z mano, sicer mi ne bi odgovarjal; pa se zavedaš, da izhajava vsak iz svojega izhodišča, obe pa sta si Tem Raz?

Zame ni dovolj izhajati iz UHe, kot je idealno začel Lessing v **Modrem Natanu**, realno pa postal prav on temelj za NNcl. NDM podrobno analiziram, kako prehaja UH v AbstHum, skozenj v svet želj-blodenj, glej Zupanovo **Ladjo**, ali pa regredira v Prt **Tovarišijo**, v LR-NOB, v SNL, glej **Aleksandra praznih rok**; zadnji Zupan je propadel v seksizmu, od **Raket** do **Zapiskov**. Če ni hotel v ReGent, je cepnil v SekHedPM. O **Raketah** in **Zapiskih**, 1972 in 1975, sem natančno pisal, od znotraj - z Vitomilom sva bila Taprijatelja - sem spoznal nemoč, betežnost, SZSL Zupanovega konca. Tudi zato sem se v drugi polovici 70-ih let tako strastno obrnil k novemu tipu Dti, ki pa je bil tudi napačen; iskal sem v »paleolitiku«, v ReBar, v nomadstvu. Vse to so Raz oblike, s katerimi se je želel ČI udomiti v Dv-PM, a ne gre. RLH ni dovolj, ReGent - ReId - pa je celo narobe, nazadnje pripelje v ultraDv: v Avldo. Le da namesto v PAvPld, glej Vilčnikov **To**, v KAvKld, to pa je natančno tja, kjer ste vi, Andrej, z NKP.

V povzetku **VvP** sploh ne čutiš potrebe, da bi določil, odkod sodiš; da bi artikularil svoje mesto, temelj svojega VISa. SND ti je samoumevni okvir, pišeš: »Pri tem pojmem kulturo kot identifikacijsko in konstitutivno točko: smo, kar smo, na njenem temelju.« Ko sem to prebral, sem se zgrozil. Preden sploh začneš misliti, se že čutiš kot MI, kot Slci, kot ud Slova. Kasneje gotovo opaziš, da si Psk, tematiziraš težave, ki jih ima Psk. A dokler samoumevno izhajaš iz Klde, je vse reševanje problema Pska napačno, nemožno. Strno ostajaš Psk, ki se ločuje od Kola; zato le OPsk ali celo SaPsk, ki mora, da bi dobil osnovno vrednost, nazaj v Kol. To počnete z NKP: se reintegrirate, (re)socializirate.

Tudi nadaljuješ na enak način: »Kultura je prostor, v katerem se zbira vse, kar v najširšem, duhovnem in materialnem smislu počnemo sami s seboj, kar o samem sebi vemo ...« MI in »vse«. Ne poudarjam količine nasproti kvaliteti, saj si kot predstavnik **Izbrancev** apologet kvalitete; mislim na bistvo Ide, ki je za DgZn AgrEkzld, zate samoumeven VIS: »da se bosta količina in vrednost tega našega

védjenja nenehoma krepili in širili.« Zate sta Id (celo Kld) in Ž vrednoti sami po sebi; zame ne. V **RSD** ju Krit analiziram; kar iščem, je onkraj para ŽS in THM.

Ostajaš pri Kozu-**Klepcu**, navajaš ga: »važno je, da vztrajamo v svoji zakrknjenosti ... do nesmisla v svoji specifičnosti ... avtohtonosti ... trdoglavo se moramo pri tem držati svoje zgodovine - biti moramo to, kar smo hoteli in na kar nas je usoda obsodila«, seveda ob odprtosti v svet, kozmopolitskosti, modernosti, skladnosti s Zeitgeistom. Uravnovežiti oboje, čeprav na temelju tega, kar imenujem jaz NSS ali SKld; utemeljevati se kot ND in SNL in Slov in Slci na vsem trojem; na LD-FD in Psi.

Nikakor nisem zastopnik Zun okolja, globalizacije, Abst UHe, Kapa ali novolefantazem-utopij; vse to so vrednote iz PM-Dv. Hočem nekaj drugega: izstopiti iz okvira THMa, skušam se presojati - ARF - s stališča predpostavljene, iskane, konstruirane, doživljane, verovane Dti. Že samo izhodišče naju Tem razlikuje, Andrej. Zame je izhajati od MI-Slci neprimerno, ReAr. Že s tem je vse izgubljeno, pa naj še toliko priteguješ (post)moderniteto. Koz se je v drugi polovici 60-ih let ustavil pred prehodom iz Dč v Dv; tudi zato se je vezal na Ptjo: da ga ne bi odneslo v PM. Enako Kos, le da je Kos Ptjo v 90-ih letih, ko je odšla z oblasti, nadomestil s KC, deloma zato, ker je bil prepričan, da bo prišla zdaj ona na oblast, deloma zato, ker je le v nji kot Intmladostni čutil močno varnost. Koz po **Legendi**, v kateri je ugotovil Not zlom LRe, ni zmožgal napisati več nobene drame, razen nepomembnega PNP **Direktorja**; moral bi v Zajčev Nih, ni šlo. Napovedal je platformo, ki ste jo zdaj povzeli vi.

Ne mislim, da ni treba pisati o Sloveniji, o Slovu, o SZgi, o SDbi itn. Kaj pa delam drugega v **RSD** kot to? Izraz Slska je celo v naslovu mojega megaprojekta. Vendar pa je v naslovu že prej tudi R (gre za dva R-ja), kar pomeni re-konstrukcija in re-interpretacija. Slov - Kld - je zame res dano dejstvo, ki hoče biti usoda, a jaz usode ne priznam, AR - preOsm - jo v K-milost. Znotraj SD iščem tiste točke-oprijemališča, ki mi omogočajo, da se ne gledam samoumevno kot Slc, kot MI, kot ud SNLa ipd., ampak kot Psk, ki je celo zunaj Slova, recimo »francoski« Larsen v **Zastorih**, kot OPsk, ki prihaja celo čez rob Nve, Čloštva, Tem Ide, kot Dan in Reka v **Otr** ali kot par Potohodec in Iskavec v **Potohodcu**, kjer Zajc nadomesti Slski okvir in celó ČIDbo s peklom. Lahko sicer rečeš, da je **Potohodec** pisan v Slščini, da je SD. A to je le ena njegova raven; zakaj bi bila določujoča le ta? Zakaj ne UH, ki se v ZD kaže kot prehod od biti k nič, kar je daleč onkraj Nar Klde; kar je že na meji prepada nesmisla, na meji med Dč in Dv, medtem ko je (S)NL - Kld - moment iz prve faze THMa, je le Id. - Če bi bral **RSD**, bi razumel, kaj hočem reči; bi videl, da daje DgZn možnost za drugo presojo-analizo.

Po tvojem je treba »upoštevati ravno misel o paradoksnem položaju, v katerega smo postavljeni«, ta položaj pa je Not napetost med Domom in Svetom. Zame sta Dom in Svet (Slov in Kpl) le dve fazi v THM; Slov je Kld, Kpl pa Dv; a ker je tudi Dv oblika IdMa - THM so tri oblike Ide v širšem pomenu, Dv Strno regredira k Ožldi -, gre le za nenehno obnavljanje (VS) ali nesoglasja med Kld-PS in Dv-LD ali za spor med dvema Kldama, med Slovom in tujstvom, kakor ga uprizarja v SD **LTugo**, že prej Remčev **Samo**. Z **VvP** ravnaš inteligentneje kot tisti, ki na butast način vračajo Sldeakldo; to so res DaKlci, KatDSD. Reb(ula) se trudi, da bi upošteval UH, a jo le kot moment v KC, ki je kot katoliška nadNac; Reb je umnejša izvedba Kuntnerja ali Jožeta Zadravca. V osnovi pa ne ravnaš ustrežneje od Kunta, kolikor ni Koz-tvoja zamisel celo slabša, saj skuša tiste, ki nočejo biti več

kuntnerjanci, prenesti žejne čez vodo. Kar počneš, je kot Aggiornamentno za KC: prilagoditev sredstev ob ohranjanju Tem dogem-vrednot praSlova.

Vztrajati v paradoksu pomeni za vaju s Kozom pomiriti dve Klidi: sistem in okolje, dva sistema, Dom in Svet; uskladiti ju celo takó, da Anln upošteva paradoksalne napetosti med obema. (Tega Kunt res ni zmožen, beblja le o Materic-i.) Res ne utemeljuješ Slova - SND - na KršKulldi kot Šel v svojem TeVe nastopu; in kot Kos na **BS**. V tem si Lib Rca istega. Upoštevaš, kot Koz, tudi ostale komponente »naše« Kule, Zge, Ide; si širši od Reba, a zato še manj ustrezen; Rebova pristranost se hitro ugotovi, ljudje so Šelov-DSD program na volitvah zavrgli, tvoj pa bi jih lahko zapeljal, saj se niso pripravljene odpovedati svoji Kol varnosti oz. svoji pripadnosti Klidi.

Ne pravim, da se da kar preprosto izstopiti iz THMa. Tudi zato sem si izbral SD za izhodišče: v SD je vse, kar sem sam. A ne v SD kot poudarjeno Siski, ampak v SD kot izrazu za veliko število PD, v katerih je mogoče najti vse mogoče platforme, od ultraGentKat tipa, Krekov **Turški križ**, do OPska v Zajčevi **Medeji**; od Ktza v Božičevi **Paniki** do DrČla v **SAnti**. Objektiviteta, kar je zame SD, mi omogoča, da (po)ls v nji rešilno pot, ki ni skrb za to, kako ohraniti ali celo okrepiti NSS (Slov), ampak zamisel-vizija, kako izstopiti iz ldBa v Dt. O tem v tvojem povzetku ni niti sledu; bojim se, kolikor poznam tvoje sodelavce, da tega sledu ni niti pri njih.

Strinjam se, da je prav, ker je postala Slja »zgodovinsko polno uresničena nacionalna formacija«, tj. ND. Sem tudi telo, vem, da moram telesu zadoščati, ga hraniti, če nočem umreti, mrtev pa ne morem več (po)lsUnBDra. Celu uživam v hrani in v biološko-vitalnem. A to ne pomeni, da ne vidim resnične vrednosti telesa kot Ide. Zadoščam določenim zahtevam SNace - SND - kot telesu. A da bi pisal NKP kot nekakšen program, s katerim bi postavljaj v prvi plan dobro prebavo, zdravo Ž, da bi uravnoteževal DKD (Dbno koristno delo) z rdečim kotičkom, tj. z oddihom in Mor zabavo, kot terja zgolj imanentistična Db? NA modrosti so v glavnem to: iskanje duševnih ravnotežij, Not pomirjanj, PsiTera LD v PM je Rad Av ukvarjanje s Člom kot Pldo; včasih se je reklo: s svojo ritjo. Kot da bi bilo zdravje samo na sebi kaj vrednega. Če je sredstvo za (po)lsUnBDra, velja, če ni to, potem naj Čl čim prej crkne(m), drugega ne zasluži(m). Če ni Čl Bogu »posvečeno« bitje, je vse zaman; je od »hudiča«, če se smem izraziti metaforično.

Nihaš med obravnavanjem psihofizičnega zdravja in AgrčkzKldo: »Vprašanje kulture in obstoja skupaj z njo je v prvi vrsti problem našega notranjega konsensa, vprašanje naše socialne združljivosti in kreativne kondicije, ne nazadnje seveda tudi biološke potence.« O vsem tem govorim, vse to postavljaj pod vprašaj. Obstoj mi je vreden le, če »služi« (po)lsUnBDra. Naš konsenz je stvar Slova kot Klde, ki se uveljavlja v okolju kot sistem AgrčkzIde; v isti okvir sodijo vrednote Dbne vzdržljivosti, kreativne kondicije ipd. Za vse to mora skrbeti Dž, ker je DžDb tista, ki skrbi za telesa, za čim manj slabe pogoje, v katerih živijo telesa. Vendar, saj nisi postal Džni uslužbened! Šel te je zvalil v močvirje, ti si se mu dal rade volje zvaliti; zakaj? S čim te je premamil, kaj ti je ponudil takšnega, da si prijel za vabo? Res funkcioniraš le kot lDČl, kot KolSlc? Takšen nisi bil, Andrej, ko sva bila v 60-ih letih PriSo. Morda sva se v 70-ih letih oddaljevala, ker si se ti ReKozil, jaz pa iskal k Mraku in Majcnu in skoznju v Dt?

Najjasnejša je tvoja izjava o »biološki potenci«; to je le nadomesten izraz za Agrčkzld. Nisem zoper njo; sem le za to, da se RR v (po)lsUnBDra. V tvojem VISu se to ne more zgoditi, saj je tvoj namen interes Slcev kot Klde. To pa je stališče, ki vrača Slce v balkansko Zgo, k SrboHrvatom. To je regres celo od SlZ 20-ih let in obdobja med sredo 60-ih in sredo 70-ih let, kaj šele glede na **SAnt**, **Sam** in **PKrst**.

Zelo jasno poveš, kaj hočeš, in zdi se ti samoumevno prav: »Zato mora biti nacionalni kulturni načrt postavljen tako, da bo našo skupinsko samozavest spodbujal, poglobljal in diferenciral« ... ob »kritični distanci do avtarkije in provincializma«. Bistvo je »naša skupinska samozavest«. Andrej, pri tej zadevi pa nočem biti zraven. Šelu sem odklonil sodelovanje pri oblikovanju NKP, ker sem vedel, kaj hoče; da me le - kot hudič v **Žabah** - vabi v močvirje. Tu padate tudi pod nivo Dže. Ta zame ne bi bila več skupinska samozavest, ampak Tehfunkcionalna institucija, ki nudi čim primernejši okvir za udejanjanja Raz skupin v DžDbi. To je model moderne LD, ki vsaj Dbno omogoča, da je Čl še kaj drugega kot NarTot skupina; ne kaj drugega znotraj te NarTot grupe, ampak ob nji, neodvisno od nje, prehajajoč jo, v Dv modelu že zapuščajoč jo, kot jo je Grum v **Zastorih**, da ne govorim o Mraku-Ješui v **Procesu**.

Si zoper le in De AD, a v imenu SI Klde; tu tolče moja kritika: da utemeljuješ Sice na KulKldi, na IdMu. S svojim Lib pluralnim pristopom - strpnostjo, nepristranostjo - ne spodnašaš Klde, ampak jo prilagajaš, utrjuješ, ko pišeš, da je treba »varovati in stimulirati individualno prostost in izzivalnost, kakor tudi digniteto posamičnih ustvarjalcev in grup«. Če bi bral **RSD**, bi opazil, kako Krit ravnam z vrednoto SpoDo; NDM. Digniteta ljudi je maska v LD, kjer so ljudje vsaj na eni ravni bolj zlorabljeni-manipulirani kot kadar koli dozdej, pač po interesih Kapa kot nove globalizacije. Tvoje zavzemanje za to, da naj bi bil Č-ustvarjavec »svoboden tudi za radikalno kritično razmerje do države«, sodi v strategijo DaUmKapa, ki se lahko globalno udejanja le s krepitvijo lokalnosti, eS, Sve, s PM Libom. Ravno tisti, ki konstruirate paradoksnu spravo med Domom (lokalnostjo) in Svetom (globalnostjo), padate najbolj na limanice IdBu. Je pa ta Damodel le kopija modela, kot ga je poznala in forsirala KC že zdavnaj, že od začetka FD naprej. Nova stopnja LD-PM bo očitno svojstvena Refe. Tekma se vodi med zagamano Refe tipa KatDSD, Ogrinov in Juhantov, na eni in tvojo umno Refe (tudi RePS). Zame sta napačni obe.

Razumljivo je, da prideš znotraj iste Strne logike tudi do Trad zagovora Jezika. Pišeš, da se je treba »s še prav posebno pozornostjo in trajno moralno materialno posvečati« - a ne le Dž, ampak ND kot skupnostno skupinska Nac volja - »tistemu bitnemu elementu naše« - kako moreš tako samoumevno kar naprej uporabljati ta izraz: naš(e)?!, s tem že vnaprej padaš v Ožldo - »kulturnozgodovinske danosti (nacionalne identitete)« - pa smo tam! -, »ki jo predstavlja jezik«. O jeziku bom nekaj govoril popoldne, slišal me boš, če boš prišel na predavanje. Do jezika bi bilo treba zavzeti povsem Dgč stališče, kot sta ga Penn in Remec; iti skoz Zagoričnikov Nih-AD v (po)ls jezika, ki ga govori UnBog, ne pa NSS, ne pa SKld, pa naj je to AVS, kot v Alešovčevi komediji **Nemški ne znajo**, ali visoko kultivirana Mešelita kot v Ruplovih **Mrzlih viharjih**.

NKP se mora po tvojem prepričanju »s posebno skrbjo zavzeti za tiste kulturne izraze, ki ... na najbolj izviren in tvoren, 'ekskluziven' način pripadajo edinole tej naciji.« Tu si regrediral h Kocu. Večkrat sem ti že poočital, da te Not Idh s Kocem vrača nekam, kjer ne bi smel biti; Koc je glede na (po)lsUnBDra - na to Tem Čl poslanstvo - nezadosten, na marsikateri točki celo Rad ReGentst. Prav Koc je bil, ki je učil, kar obnavljaš: da je potreben »interes 'samo' za konstitutivno nacionalno formo-strukturo, ne pa tudi za njene posamične konkretne 'vsebine'.«

Prav tu se zgodi poistenje Tot Forme-Biti - Nace - z LD Svo. Enostranski ideologi vsebin, KatDSD, ne razumejo oz. niso zmožni stopiti na razvitejšo stopnjo Ide, saj jo cepijo v EDč. Ti greš dlje in skušaš spraviti St Ožldo z Dv pluraliteto (z LD). Tudi to je slepa ulica.

PISMO IVU SVETINI I

27. X. 2000

Dragi Ivo,

zadnjič si mi omenil, da ti ni še nihče od znancev, ki si jim dal svojo novo dramo **O svitu zlo** v branje, o nji kaj povedal. Nisem prepričan, da ti tudi kdo bo; takšne navade med Slovenci oz. znotraj njihovih Intelelit ne obstajajo. Vsi pričakujemo, da nam bo kdo razkril kaj umnega o naših izdelkih, a pričakovanja ostajajo trajno nezadovoljena. Morda sem jaz med redkimi izjemami; če bi meni tisti, ki jim njihova dela analiziram, sporočili o mojih - se z njimi poukvarjali - vsaj tisočinko toliko, kot se jaz z njihovimi, bi bilo to že veliko. Tudi o tvojih dramah - prej o pesmih - sem nemalo pisal, podrobno, v razpravah za **RSD**. Ker so mi blizu, zame so pomembne, jih ne le postavljam v središče SPD, ampak se mi ukvarjanje z njimi tudi »splacha«. Odkrivajo mi namreč svetove, poglobljajo moja zapazanja, me opozarjajo na nova, v njih se najdevam. Nazadnje se izteče kot zmerom: da imam od branja tujih tekstov jaz največ koristi, medtem ko sam, tudi če bi rad, bravcev ne morem oploditi, ker le malokdo verjame, da lahko najde v **RSD** kaj takega, kar bi ga moglo navdihniti.

Morda pa te bo to moje pismo motiviralo, da boš stopil z mano v pisemski dialog, v katerem sem že z nekaterimi; za natis sta že pripravljene dve knjigi novega podniza, naslovljenega **Dialogi**, **NaDri** in **HuPo**. Da bi bilo moje branje oz. sporočanje tega branja čim bolj učinkovito, tega pisma ne pišem kot Pvt, ampak kot uvod v podrobnejšo razpravo o **Zlu**; tako skrajšano pišem naslov tvoje nove drame. Kot sem ti obljubil, bom podrobno prebral tudi tvoji predavanji oz. eseja o dramatikini in načelnih vprašanjih, o Nietzscheju itn., ki si mi ju dal z namenom, da bi o njiju kaj zvedel. Vse niti nameravam povezati v HKD enoto.

Sva v nekoliko kočljivem razmerju, saj se bo našel kdo od poklicnih godrnjačev in pripombarjev in nama očital Pvt odnos; ti kot ravnatelj namreč vodiš ustanovo - SGM -, pri kateri izdajam **RSD**. Spletkar ne bo šel preverjat dejstev, da ne bi ugotovil, da sem pisal naklonjeno o tvoji Liti že zdavnaj prej, preden si postal ravnatelj v SGM; da sta v **RSD** izšli moji obsežni razpravi o dveh tvojih dramah, o **Tako je umrl Zaratuštra** in o **Vrtovih in golobici**, glej knjigi **Blodnja 1** in **SČŽ**, prej, preden je sploh kdo pomislil, da boš morda prišel za direktorja v SGM, še v času

starega direktorja Bojana Kavčiča. A kaj, dejstva v teh zvezah ne veljajo, le strasti ali utvare.

To omenjam zaradi podobne situacije, v kateri sem že nekaj časa: Alenka je pisala zanimive drame, a se jih ne lotevam, ker so pred časom - celo javno - namigovali, da njeno delo propagiram itn. Vendar se ne nameravam več pustiti blokirati. Malo se oziram na to pakažo, ki se ima sama za SI Kulelito; a še ji namenjam preveč pozornosti. Ker se mi ta tip okolja upira, se njihovih prireditev ne udeležujem; tudi Borštnikovega srečanja oz. simpozija o SPD ne. Ker pa natančno razločujem med SD in njenimi zajedavci - v glavnem kritiki -, sem na Šelovo vabilo napisal referat; za žur-simpozij sem bil že vnaprej prepričan, da bo tak, kot so analogni, jalov in brez pomena, izguba časa. Upam, da se ga ni udeležil niti Pož; da se je zadovoljil s poslanim referatom; Pož se ima vse bolj za marginalca, torej naj ne bi prisostvoval družabnim Kul srečanjem. Sicer pa, njegova stvar. Sem pa slišal, da boš pogovor vodil ti. Glede na to, da naj bi knjiga z referati s tega simpozija izšla v SGM, imam tvoje sodelovanje na simpoziju za stvarno, za zadevo organizacijskega dometa. Za knjižno izdajo bom dodal 25 MSk; kdaj nameravaš knjigo dati v tisk? To me zanima, da pravočasno pripravim MSke. Kaj pa se je na simpoziju razpravljalo - v primeru, da ga boš res ti vodil -, me ne zanima. Ostaniva raje pri tistem, kar je bistveno: pri tvoji drami, pri **Zlu**.

Upam, da se razumeva: kar pišem zdajle, ni še prava razprava o **Zlu**; to so uvodne besede zanjo, bolj esejističnega, pisemsko osebnega - lpK - tipa. Vendar za najin dialog - za njegov začetek - dovolj.

V pismu smem izreči Per in subjektivno, vročo in neposredno sodbo: **Zlo** mi je zelo všeč, blizu mi je, odpiraš nemalo tém, ki so moje Int Not téme in obenem, po mojem, bistvene za usodo Čla. Nadaljuješ svoj svet, svojo PSt v dramatikii; s tem potrjuješ, da se nisem zmotil - da tvoje dramatike nisem previsoko ocenil -, ko sem ji v referatu o **SPD** namenil posebno MSk, razen tebe le še Mraku. Odstopaš od prevladujoče linije, ki bi ji mogel reči celo RegP.

RegP - AD, rakova pot - gre zadnjega četr stoletja, od **Sažev, Skaka, Pegama** ipd. v precej jasno in enotno smer, od bliskave Mag suverene vizije-blodnje v PAVPlD, k Vilčnikovemu **To**-mašu. (Goršič mi je poslal nekaj Vilčnikovih starejših tekstov-dram, žal jih še nisem vzel v roke, čeprav me zelo zanimajo, zmanjkuje mi časa. Z **Zlom** sem naredil izjemo.) Ta regresivna RP - pentlja v retrogradni fazi - je Dbno (de)formativna, spremlja potek SDbe, je njena ideologija in kritika. Medtem ko je tvoja dramatika bistveno bolj SA (Sv in Avt-onomna); je SAPO glede na dramatike ostalih, tudi Zajca, Šela, Rudolfa, najbolj izrazitih. Je Dgčna. Rad bi, da bi bila tudi druga, tj. usmerjena v Dt. To žal še ni.

PAVPlD je analogon KAVKIdi, ki je objektivna logika-zakon SZge. Ker je dramatika, ki uprizarja Avld, grupna, je na tej ravni močna. Skoraj vsi litkritiki in gledališki kritiki so v službi veljavne Dbe, zato podpirajo Raz faze-modele te Reg(resivne)P, vsak svoj oddelek modela, svojo podskupino, podsmern, tisti okrog Mladinskega Fileta in Pograjca, tisti iz Drame SNG Šela in Zajca, iz Mestnega vse, kar je bolj Konv, recimo Flisarja, Celjani Celjane, Möda itn., vse je lepo porazdeljeno, kot po strankah. A vse je nemalo Id (KId), le da so eni ustvarjavci-začetniki linij, Zajc in Šel, drugi epigoni in burkači-razveseljevalci, recimo mariborska linija s Partljičem. Med sabo se močno grizejo, a le med sabo. Ko gre za obrambo skupnih interesov te SAKO ali grupe, ki je srčika DaSlova, se znajo boriti skupaj zoper skupnega Sža, kot so se Slci l. 1991 zoper klete Srbe. Vedo, da morajo riti skup tiščati, kajti skupaj nekaj so - vsaj moč ObDbe -, vsak zase pa je komaj kaj.

Eni so nekoč nekaj - mnogo - bili, Zajc, Šel; danes so le še spomin na svojo nekdanjo veličino. Menim, da tvoja dramatika - IvSvetD - od te norme bistveno odstopa.

Ne jemljem pomena-vrednosti ostalim, le ugotavljam, kaj in kakšni so. So pomembni; dramatika - lit, Kul - je nemalo Dbna zadeva; teater še toliko bolj. Tudi zato sem se oddaljil od njega: ker Čla posesa(va), RR ga v navadnega, povprečnega, v enega izmed Kola, ki dodaja normi Kola barvo in ton, ni pa SAPO. ObDb preprečuje vsakomur, da bi bil SAPO. Ker je večina umetnikov nadarjena za SAPO, v njih je božji navdih - ne v vseh, najmanj v Dbnih konfekcionarjih, v Flosarju ipd. -, trpijo, ker si ne upajo postati, kar vejo, da bi morali postati. Rezultat je SZ, tako Tip za Šela, ki je nemalo močna osebnost, ampak danes povsem zmedena. Če se ne bi Šel vdajal Poli, bi padel v OIS. Zanj je bog le še Zli. Vse Dgč kot zate in za Isidorja Ducassa (Latra).

Včeraj sem napisal esej o novi Barkerjevi drami, o **Uršuli**; za Gled list Ljubljanske Drame. Odlična drama. Dgčna kot tvoja, vendar imata skupno točko: za obe smem reči, da sta verski drami v pomenu, ki ga dajem izrazu jaz. Kakor razumejo vero v DSKC, to zame ni več vera; niti ozkosrčno-fanatična ne, kot je bila za Mahniča ali za Debevca, glej dramo **Žid**, ali za Lenarda, glej dramo **Dekla božja**. Pred sto leti so KatSlci še verovali, čeprav že spačeno; danes so razdeljeni le še v Polike in PsiTer paciente, v nevrotike, ki razumejo Int Ponot Kat boga kot eno od NA sekt. NDM.

Poseben pomen - mesto - IvSvetD vidim v tematizaciji težnje po Abs, pa naj imenujem to težnjo po Canovi hrepenenje, slo, navdih, željo, strast, vero; ime ni važno. Le v eni drami si se ukvarjal s Polo, v **Biljardu na Capriju**, pa še tam si raziskoval nastanek Raz Pol ideologij, kazal si močno distanco do predmeta raziskave. V vseh ostalih dramah segaš daleč čez omejeno območje Pole: od posodobljene pravljice **Lepotica in zver**, ki obravnava razmerje med LdDr, pokornostjo staršem, močjo odrešenja, usodo Pošastnosti, prek posodobljenega grškega mita, **Ojdip v Korintu**, v katerem raziskuješ Ojdipovo mladost in začetek, do **Zla**. Veš, da je Pol le izvedba na Db ravni nečesa, kar je vprašljivo. Zajc in Šel sta nekoč to bistveno čutila in artikulirala, zato smo bili PriSo. A danes?

V razpravi o **Zlu** bom dal v prvi plan analizo Abs točke, ki jo Latr vizira, išče, a se v nji ne znajde. Ne pravim, da se najdem jaz; vsi smo nebogljeni. Vem tudi, da je od **Maldororjevih spevov** do danes minilo 130 let; da je ta čas ZahEvra izjemno veliko izkusila, naredila mnoge zločine v napačni realizaciji nekaterih čudovitih in vendar zblojenih latrovih videnj. Ni naključje, da te tako privlačuje Nietzsche; z Latrom sta bila sodobnika, vsak v svoji deželi je viziral podoben cilj: (po)IsAbsa; le da je imel Niet na razpolago precej več časa od Latra.

Danes je treba upoštevati, kar je izšlo iz Nieta, Latra, D'Annunzia, Marinettija, Majakovskega; tako Fz kot Kom. Kom je v tej zvezi manj važen, saj poteka iz RLHa, medtem ko se Latr tej smeri upira. Kot veš, nisem vesel tvojega branja Nieta skoz Urbova očala. Ko pišeš drame, ravnaš genialno, **Zaratuštra**; ko razlagaš svoja stališča, si preveč odvisen od NoR kroga, posebno od Urba, ki je po mojem tak interpret Nieta, kakršni so nemškega filozofa Red(ucirali) v bližino Ncza. Ker tega nočeš, ostajaš v Abst evforiji. Hvalabogu, da jo v dramah popolnoma zmlinčiš. Si tako odprte narave, da te ta dvojnost ne zapre v SZ, kot Šela, ampak da ravno prodor daru in vizije, ki sta v tebi, določata tvojo dramatiko, avtointerpretacija pa ostaja odveč. Mar zato ne dialogiziraš z mano, ker čutiš zgodbo, o kateri govorim?

Naj svojo razlago le nakažem. Danes, skoraj 130 let po Lautréamontovi smrti, je tisto, kar je bilo tedaj genialna vizija-muka OPska, postalo resnica ZahÉvre. To, da omenjeno resnico SIKulelite razlagajo narobe, z begom v Sak, v Gent, v Mag, je le izraz posebne zaostalosti Slova, smo pač sosedje Srbov, z eno nogo na Balkanu. Urb je Srb v Slovu, če se smem izraziti z metaforo. Ti gledaš čisto: Latra, kot je bil; kot je bil z mojega vidika. Manjka ti, kar bi moral imeti Davidec: (po)IsBDra, ne le imenovanje sle po Abs točki, ki je tako Inf, da je oboje: UnBDr in Hudič.

Če bi bral **RSD** in razumel DgT, bi videl, da je prav to predmet mojih analiz: (raz)ločevanje med bogom in Bogom, med Ido in Dtjo. Da se zavedam sopoljavnosti kaosa in Dti, da pa na stotinah straneh opozarjam na njuno razliko, ki bi ji morda mogel upravičeno reči razloka. Čl mora skoz faze THM, skoz Id-Dč-Dv, torej skoz tisto, kar je hudičevo, zlo. Vendar točka, ki jo (po)Is, ni Inf: ni obenem Zli in Dobri. Oba ta dva sta napačna: DČ (dobri Čl) je lik, ki ga išče ali SeH, TorD, glej **Balado o taščici**, ali Inf Krš bidermajerskega tipa, ki se danes delno obnavlja kot varovanje šibkih, pod kirklo brezjanske MMB. Še slabši je ZČ, dimenzioniran v Zlega boga; nemalo je o njem povedal že Zajc, ne le v **Potohodcu**. A Zajc se nad njim pritožuje, javska, protestira; Zajc je bolj v SeHu, kot mu priznavamo. Latr pa se ne smili sam sebi. Vežeš ga na dialoge med Dionizom in Zdravnikom v Canovi **Vidi**; si kdaj pomislil na to? Tvoj Latr se še manj predaja čustvom kot Canovi junaki; Can se bori zoper zjokanost v sebi.

Hočem le nakaz(ov)ati; zato naj se zaustavim; se pa že veselim podrobne analize s citati. Hočem le reči, da si morda edini v DaSD, ki je problem artikuliral na omenjeni način; Muck ga v Dgč MePu, **Port**, sta si pa blizu. S svojo razpravo bi rad tako artikuliral dvojnost, ki je v IvSvetD kot Inf, da bi se pokazala razloka med kaosom in Dtjo, ne da bi zato Čl regrediral v RKPL običajne Dbe. **Zlo** kar izziva to (raz)ločevanje. Vse si pripravil zanj, prav čutiš, spod prstov ti prihaja svet, ki je na robu naslednje faze. Kot da te je strah brati, kar pišem, in se zatekaš k ljudskošolski učenosti PsFz Urba. NeČi angelstvo, o katerem sanja Latr, je treba dimenzionirati v bližino Dti, ne h krematorijem, v katerih so vojščaki za Gent čistost NSSi, Naše Rase (Nara) pekli pravo St bit. Manjkajo ti prave besede; z Nietovimi, ki jih Urb povsem narobe Red, si ne boš pomagal. Zavajajo. Vzemi latrovega duha, navdih, stremljenje, moč, popolno predanost Viziji, a uporabi druge besede. Nieta je treba brati, a z ustrežno RR. Ne v smer neba in zemlje (pekla), ampak Dti.

Všeč mi je, da je **Zlo** drama, ki povezuje dvoje med sabo zelo dispartnega: Dn in Abs. Oboje je tema IvSvetD že od začetka. **Lepotica** tematizira razmerje Oče-Hči, **Golobica** Mati-Sin, **Ojdip** Starši-otrok itn. Meni je to blizu. V Dni so si ljudje precej blizu, zato posebej v K-milosti in v nevarnosti Raz perverzности; incest je trajna poteza-motiv v IvSvetD. Morda je ČIDb oblika Dne prav v tem, da bi ljudje našli v Dni varnost (RKPL); če bi jo, jim ne bi bilo treba (po)Is Dra. Ti spajaš (po)IsDra z Dno, kar je redek in poseben primer; meni soroden; tudi zato se tako prepoznam v IvSvetD. Prekleti pesniki so bili OPski, od Prešerna in Cana, da ne govorim o Grumu.

Strašna tema **Zla** je Mučenje, ki izhaja iz Latrove Inf. Naj dam za moto razprave latrovo izjavo: »O zlu, ki se o svitu v človeku prebudi, da zakoplje svoje dolge nohte v nežne dojenčkove prsi«? Iz povezave ladje Aurore-Zore in Maldororja, boga Zore-Svita-Zla, z Noštvom, z Nočlom nastajata tako Fz kot Kom v času od Marxa prek Nieta k njunim veličastnim in banalnim realizatorjem.

Izvrstna tema je: »Čas, ki prihaja in ki oznanja svetost zla. Čas, ko mi Vsevečni pokaže tistega edinega človeka, ki je dober!« Upam, da imam na to temo marsikaj povedati. Ali na temo: »da o tem svetu spregovorim z jezikom, ki ga dotlej še nihče ni slišal«. Si kdaj pomislil, dragi Ivo, da je ena od ambicij **RSD** izdelati tak - drug - jezik? Da služijo temu cilju tudi moje »nemogoče« kratice? Da je treba **RSD** brati tudi kot poezijo? Res ni Klas in Klsc poezija, kakor je še zmeraj v Latrovem esteticizmu, morda še simbolizmu, v Psparnasovstvu, ki ga seveda AD; a iz Lautréamonta izhaja surrealizem, Bréton, torej poezija, ki je golo nasprotje vsaki Klas lepoti. Čeprav: MSk in MSI naj bi bile kot AKPLÉL tudi lepe.

Veselim se tematizacije besede grob, ki ga takole opisuješ - Snežna kraljica: »Vrnili si se k mojemu ležišču, ki je rakev, ozka kot rana in brezdanja kot peklenko brezno.« To ni ne Maternica ne Vulva, pa vendar Not stik med rojstvom in smrtjo. DgT je vizija Dti, ki je onkraj para: ŽS.

Tudi mene je strah lastnega jezika, ki bi ga rad usmeril v (po)IsUnBDra, a se mu (mi) nemalokrat godi kot latru: »Jaz da naj brzdam svoj jezik; jezik, ki se je komaj strgal z uzde in že rase v strupenega modrasa! Modrasa hranim, da z njim svoje **Speve** strupa izbrizgam.« **RSD** je tudi taka zaloga strupa; **RSD** so v nemajhni meri **Spevi**, tako jih doživljam sam in že dolgo. Vendar se trudim - v tem je DgE -, da bi strup RR v Dg.

Naj končam, sicer **Pismo** ne bo več Uvod, ampak razprava. Bistveno je, da ne krotim zla (»Kdo bo znal njega, ki seme zla v svojem naročju nosi, zaustaviti?«), ampak da ga preOsm. Da se ne obrzdam in se zataknem v SZ, ampak da najdem pot k Dru, k UnBDru. Verujem, da se mi je to - vsaj v zametku - že posrečilo.

Vidiva se v četrtek po Vseh svetih, po tem, ko me bodo dopoldne preverjali zdravniki, moje oči, moje srce, (pace maker). Tedaj ti prinesem pol strani informacij o Franzu Pennu, o čigar dramati bom spregovoril na predavanju 29. XI. Tip datum! Ne le zaradi bivše Juge, ki se je tedaj rojevala v krvi, zločinih in videnjih. Tudi zato, ker se tedaj začne simpozij o Prešernu na SAZU in bomo najbrž imeli malo poslušavcev. V - nehoteni - tekmi med Konv in novimi pogledi, ki jih bom odpiral na SD, kajti nemško pisano dramo bom uvrstil v SD, se bo še enkrat odločilo v korist samoumevnosti in institucionalnosti. Zato vztrajam pri tem datumu; sem se domnil, da dva dni za tem predavam na Škofovski gimnaziji o Balantiču, dijakom. Enim o Bogu, drugim o SI NOB, ki jo uči (ljubljski) Nemeč! Balantič govori o Bogu, ki ne utemeljuje Dmb države, ampak je Per Bog. Paradokсно, nenavadno, neuporabno! To je, kar si oba želiva.

Misliš, da bo **Zlo** za koga uporabno? Bo koga sploh nagovorilo? Mene je!

PISMO IVU SVETINI II

20. X. 2002

Dragi Ivo,

čudil se boš - ali pa ne, ker me poznaš -, ko boš dobil v debelem omotu toliko mojega pisanja. Najprej tričetr AP mojega pisma tebi, pisma v nadaljevanjih, ki sem jih dodajal eno drugemu v petek in soboto, odkar sem dobil tvoje zadnje pismo. Danes pa sledi vrh-krona: moj prvi odgovor na tvoj odgovor na mojo analizo tvoje zadnje drame **O svitu zlo**. Analizo sem v obliki **Pisma Ivu Svetini (IvSvetu)** napisal že pred nekaj časa, ti si mi odgovoril, nakar se je zgodilo nekaj zame neobičajnega: dolgo ti nisem odgovoril, do danes ne. Zakaj tega nisem (z)mogel? Sam si zadeve nisem znal pojasniti. Nekaj mi v tebi, s tem v tvoji D(ramatiki)- v IvSvetD - ni bilo jasno. To nekaj je bilo tako veliko, da me je oviralo pri nadaljnjem prodoru v PSt IvSvetD. Danes ponoči - nedelja je - pa je ovira odpadla. Moje Pvt pismo v nadaljevanjih, ki sem ga maloprej omenil (da ima tričetr AP, recimo mu **PvtPis**), mi je omogočilo odstraniti oviro, nerazumevanje. Bravci najinega javnega pogovora tega **PvtPisma** sicer ne bodo poznali, niti ni treba, da ga poznajo, v njem rešujeva na dialoško-polemičen način najine odnose, v katerih nastopava ti kot ravnatelj SGM (kot uradnik, podjetnik), jaz kot organizator (sofinancer) **RSD**. Ti odnosi so se letos žal zamotali, zdaj sva že drugič na tem, da se razideva, vendar nama to najino Pvt razmerje kot med dvema članoma Dbe, s tem IdBa, ne bi smelo preprečiti, da ne bi ohranila svežega, ustvarjalnega, sproščenega razmerja kot pesnik-dramatik (avtor IvSvetD) in DgZnik (analitik Umet korpusa, imenovanega IvSvetD). Upam, da sva zmožna razločevati med obema nivojema-kompleksoma.

Kar ti bom poslal tokrat, je le kos-odlomek mojega odgovora na tvoj odgovor ob analizi **Svita**; le začetek. Vesel bom, če bom analizo lahko nadaljeval. IvSvetD je tako močna, da zasluži podroben in pozoren Kar. V referatu **SPD** za Borštnikovo srečanje sem IvSvetD dal v oklepaj - z namenom, da jo drugje posebej obravnavam -, analogno kot MrD. Ker veš, kako visoko cenim MrD, sklepaš pravilno, če tolmačiš moje ravnanje v **SPD** kot znamenje posebnega spoštovanja IvSvetD. Obenem pa moje zadrege ob nji.

O IvSvetD sem pisal že večkrat, podrobno in naklonjeno; ob **Zaratuštri**, pri uprizoritvi te drame v SNG sem bil celo dramaturg; ob **Vrtovih**; tekst ob **Svitu** je že moj tretji te vrste. V **SPD** sem se posebej močno zavedel, da je IvSvetD po bistvu Dgč od SPD, s katero nastaja ob istem času. Začutil sem, da je IvSvetD ključ za en del SPD; ne edini ključ, a eden od posebno važnih ključev. Da če bom razrešil uganke IvSvetD, mi bo jasno marsikaj, česar dozdej še nisem doumel. Ker vem, da se v območju Umeti ne da nič izsiliti, izsiliti se dajo le ideološke aklamacije-opozicije, sem opuščeno (Gelassenheit) čakal na namig usode, da jo bom zmogel RR v K-milost. Zdi se mi, da sem namig prav te zadnje tri dni dočakal. Najin spor te dni ni manj hud kot oni spomladanski, a sem jaz nanj boljše pripravljen; razločiti znam med njim kot sporom dveh Pskov (Pld) in njim kot uvodom v globlje razumevanje IvSvetD, s tem uganke sveta. IvSvet zame ni le PvtPsk (Pld), ampak je on - si ti - tudi avtor sveta, ki me daleč presega, sveta, ki sem ga dolžan kot Anln odkri(va)ti, če hočem biti na nivoju svojega poslanstva, tj. RazRese. Čeprav me najin spor po eni strani moti, ker je kot PvtPrepDč moment na THM-krogu, zame le motnja in izguba časa, najbrž do globlje resnice - do Dt - ni mogoče Dgč kot skoz blodnjak, tj. skoz blato, nesmisel, Konto, skoz PrepDč, tj. skoz smodel, v katerega sva se ujela. Upam, da ujela le začasno. Da je kot PrepDč zopr in ničesen, kot omogočanje RazRese pa sijajen. Torej dvoumen kot vse. Seveda če zmore Čl - Anln - v nekem pojavu ob smodelu PrepDč videti tudi rešilno perspektivo: Dt. Jaz jo vidim. V tem pomenu, naj se izrazim paradokсно: hvala ti za najin spor!

Naj začnem kar z lociranjem IvSvetD v SPD zadnjih dveh desetletij.

Konstruiram dve grupi (celo liniji, tudi bloka): četverico in trojico dramatikov; seveda je to le en prerez skoz SPD, konstruirati bi mogel tudi Dgč primerjave-grupe-bloke. Četverico tvorijo: Šel(igo), 1935, Jov(anović), 1939, Rud(olf), 1944, Fil(ipčič), 1951; letnice označujejo leta rojstev. Med temi štirimi so razlike v marsičem, tudi v uspešnosti. Najuspešnejši je brez dvoma Šel; ko je nehal biti uspešen kot umetnik, se trudi, da bi bil uspešen kot Polik; žal mu tu ne gre preveč od rok. Zadaje si prevelike naloge; predsinočnim sem ga videl na TeVe ob odprtju Boršnikovega srečanja, nisem verjel svojim očem; kot da se mu pozna na obrazu vse, kar mu zadnja leta pripisujem: Psdiabolizem, neutolažljiv pohlep in pohoto, smrtno utrujenost, SZ; tako izmučeno-besnega starca že dolgo nisem videl; **Dorian Gray**, kakršen je na sliki. Jov pazi, da ne bi bil Šelu podoben; skrbi za Zun imidž; barva si lase in brke. Jov je Čl teatra, režiser, a tudi kot PO v marsičem prijazen mož, v nekaterih točkah še danes NeČi otrok, naiven, čeprav obenem bister in pokvarjen; kot mi vsi. Jovu gre dramatika bolje, manj je nesrečen. Sem in tja ga zgrabi obup, ker ni postal, kar bi bil rad: Prvi; a se premaga, svojo usodo prenese, svaka mu čast! Šel je ne; ubožček, žrtev lastne čezmerne stremljivosti.

Rud(olf) je bil od vseh najbolj nadarjen, skoraj genij, a le kot čut, niti ne kot zavestna zamisel. Manjka mu močna osebnost, v njem ni sledu EtSAPO, kakršna je navdihovala Smoleta in Kozaka, čeprav je žal v stvarnosti nista dosegla in sta umrla deformirana. V Rudu je povsem zmagal cinizem, Rad Ira. Bil bi grozljiv nihilist, če ne bi svoje skepse olajševal z lahkotnostjo tržnika, ki prodaja vse, svoje najbližje in sebe. Strašljiv primer Trgliba, poloma Etvizij RLHa. Njegove drame so dramaturško, jezikovno, stilno slabo napisane, nemarne, površne, dostikrat redundantne, a v njih so Tem momenti Čl-sveta. Kot da se kaže biser v prašičjem gobcu. Videti ŠelRuda kot par na fotosu in ne biti zadet od kapi, pomeni biti dobro pripravljen na Vebivanje v peklju.

Fil je nedolžnejši od Jova, enako obupan in v SZ kot Šel, brez perspektive, a neuničljivo vztrajen v dokumentiranju svojega stanja na robu OISa. Nadarjen kot Rud, zagrizen kot Šel, lep kot Jov, zapit bolj od vseh treh, od vseh edini, ki mu dol visi Dbakcija, Dbimidž, Dab nastopaštvo, junak Giln in bifejev, po svoje najbolj simpatičen med vsemi. Morda najmanj izviren med vsemi štirimi, je pač prišel zadnji, od vseh je mnogo mlajši, a prav za prav poslednji pristni ludist, ki je vendarle še ujel možnost izvirnega ustvarjanja RMge. - Priznam, v sodbi in portretiranju sem oster, a - tako menim - pravičen. Vsi štirje so velike Umet osebnosti Slite, SD.

Trojico tvorijo: IvSvet, 1948, Po(ni)ž, 1948, Jes(ih), 1950. Četverica je iz štirih Raz Gene; Šel je začel sodelovati že v Reviji 57, Jov v Pers, Fil šele v Problemih 70-let. Trojica pa so skoraj sošolci, dva s Klas Gimne, že kot dijaki so tvorili skupino 443. Že tedaj, konec 60-let (še skupaj z Matjažem Kocbekom, ki pa je kasneje nehal pisati drame) so se oblikovali kot Anteza ultramodernizmu.

Najprej in najbolj je uspel Jes(ih): s **Sa(de)ži**, 1974. Nihče pred njim si ni upal tako Rad vse RR - reducirati - v IVJ, v neizmerno duhovito kramljanje o nič(es)-ničemer. Jes je dosegel Dv kot Sim-PM, vse razresničil in razstavil tako daleč, kot se ni posrečilo nikomur iz četverice. Že s prvo dramo je prišel do Abs meje. To se je hitro - in za Jesa neprijetno - pokazalo kaj kmalu. Vsi s(m)o pričakovali od njega nadaljevanje vrhunske sijajnosti, zato s(m)o bili toliko bolj razočarani ob njegovi drugi drami, **Ekonomistu**. Isti svet, ki je v **Sažih** očaroval, je v **Ekonomistu** dolgočasil. Drama je delovala prazno, prisiljeno, skoraj mučno. Jes je storil napako: Abs Abst Dv-PM svet je skušal napolniti s konkretno ES Db vsebino; ni šlo; vsak od obeh momentov je vlekkel po svoje, delo je delovalo diletantsko. Jes je hitro spoznal, v čem tiči problem, kaj je všeč publiki, in pri tem vztrajal do danes, posebno v liriki; za dramo je ta postopek neprimeren. Jes je uspel kot izredno prijazen - stilno-jezikovno nadarjen, duhovit - masker praznine PM-LDbe; daj ji je estetski čar, del Fasce, da je kot forma briljirala. Temu je dodal tudi nekaj pristnega: IntPvt, Not svet PvtPska, ki je kar se da rahel, brez vsebine, dahnjen, ljubek, mičen; Jes je promoviral znamenito Zeitgeist ideologijo Mizma. Ni čuda, da sta ga - po začetnem odporu, dokler je bil še Abst in nesramen ultraavantgardist - naklonjeno, celo vse bolj z navdušenjem sprejeli obe krili DaSKule: ostanki SHKI in modernizma, ki sta se danes spojili v to, kar še je SKula: ostanek nečesa nekdanjega-velikega.

Jes je potegnil retoriko v Intduševnost malih Pskov, ki so v Dbi tržniki, pri sebi doma pa si celijo rane, zadobljene v tržnih tekmah, z Mizmom; eni z Zelenino, drugi z NA prismodarijami, tretji s telesnimi vajami (tudi telesnim Gledom itn.), vsi pa zato, da bi si Prikr resnico: OIS-praznino. JesD služi temu Prikr, čeprav obenem pokaže - deluje na dveh ravneh, je nemalo dvoumna -, da se zaveda tega, kar počne, a svoj cinizem (rudolfovstvo) upraviči z milino IntPvtzma. JesD sporoča: vemo, kaj se dogaja - Nih -, a zakaj bi se mučili, ko pa se lahko božamo? Pedofilija? Niti ni nujno; Mizem kot dobrovoljno mijavkanje. Jasno je, da publika raje posluša milo in igrivo šelestenje JesD kot mučno AD-SZ prepiranje in samosiljenje ŠelD oz. trdo mučno resnico MuckD. **Brucka** je sprejemljivejša od **Svatbe**, **En sam dotik** od **Kanja**. JesD niti ni lepa laž DaSDbe. Je Inf med lažjo in resnico. Zmes, ki ni strupena, celo zlahka prebavljiva je, zavedajoča se resnice. DaSlci so lahko srečni, da imajo JesD; brez JesD bi bili soočeni z Rudolfovo ničvrednostjo, Filipčičevo dezorientacijo, Jovanovičevim marsikdaj skorajtragizmom,

Šeligovo vse bolj izpraznjeno prenapetostjo. JesD je balzam, lečilo za rane. JesD je lepa embalaža dreka.

PožD je Tip primer Posna vsega. Pož deluje zgolj iz Kulvolje in Pvt (PlD) uveljavljanja, ki pa nima diabolčnih potez kot Šel(D), ne NeČi momenta kot FilD, ne izvirne genialnosti kot RudD, kjer je celo blato nesramen izziv. Naj se Pož loti česar koli, vse, kar pride spod njegovih prstov, je Posn; Pož je epigon kot tak. Zna Posn Kocovo liriko, Zadrčnikovo SLZ, PePKovo ultrale in BRozmana ultraDe (SPED). Poža ni; Pož je, kar je tisto, česar se loti. Pož je karikatura biti in nič. Niti ničes ni; ničes je nekaj, Pož ni nič. Narobe: Pož niti nič ni, Pož je vse, kar je itn. VS na grotesken način.

Pož Posn karnizem-seksizem, **Tahi**; straaasšen kaos. Pož Posn Hed, **Brueghel**, ki je potentno UžMeš Klastipa. Pož Posn EtHum, **Štifterji**. V **Igri** Posn cheguevarovsko LR, v **Srečanju na Dunaju** PM-Gled žanr kot Psintelektualizem. Česar koli se dotakne, to izgubi pomen. Kot da ima v rokah čudežno paličico, a ne da bi oživljal, z njo niti ne ubija, ampak vse dela za zrak. Kot groteska ni smešen. Bil bi mučen, če bi se kdo ukvarjal z njim. A se ne. Pož je PvtPsk (PlD) kot takšna. JesD daje temu Pvtzu čar, stil, dar, humor; Požev PvtAv je brez teh lastnosti. Niti Avld ni, kot sta Vilčnikov **To** in Dovjakov **De(belu)šček**. Pož je črna luknja, a brez tiste energije, ki jo imajo vse požirajoče črnlje v vesolju; PožD je zadnja luknja na piščalki, ki ne piska. PožD je Psgrob za četverico in Jesa. V tem - a le v tem - Pož nekaj j e . Morda je prav ta Požev j e tista bit, ki jo tako poželjivo, a zaman išče Stpar STH. Ubožčka iščeta v napačni smeri: v vesolju, kozmocentrizem, namesto v šolski knjižnici. Če bi dali Požu čas, bi lahko znova napisal vse knjige tega sveta, na isti način, kot so bile napisane, le s to razliko, da so posnemanje knjige nekoč delale Zg-furor, Karnkaos, Jovovi **Norci**, LbtUž, Rudove **Debele sanje**, LbnUž, Rudov **Kserkses**, EtHum, Canovi **Hlapci**; v PožD pa vse nekdanje izvorno dobi značaj šolske ure ali pokopališča.

Tu zdaj nastopiš ti, Ivo.

Prej omenjeni - na kratko karakterizirani - Sldramatiki prav tako tematizirajo razmerje starši-otroci, tema je znana od Sofoklejevega **Kralja Ojdipa** in Ajshilove **Oresteje**, od SD-PrS (Kvedine **Pice**, Ganglovega **Sina**, **MešMatere** itn.), Šel v **Lepi Vidi**, Jov v **Viktorju**, Rud v **Celjskem grofu na žrebcu**, Fil v **Altamiri**; a IvSvet stori to Dgč. V pravkar omenjenih dramah je spor starši-otroci (**StOt**, takšen je tudi naslov 4. knjige Pniza **Nast SAPO**) nekako normalen, skoraj TradKonv, jasen, razločljiv, pregleden, razumljiv; dajejo nove poudarke stari Stri. Starši v TradD pritiskajo na otroke, otroci se morajo osvoboditi pritiska staršev, če hočejo odrasti, dozoreti. Nuja osvobajanja kot Et duševnega procesa je brezpogojna; otrok, ki ne zmore v Simb pomenu zmagati nad starši (nekateri otroci starše celo pobijejo, Elektra in Orest mater Klitamnestro, Ojdip očeta Laja, manj direktno, a vendar tudi stvarno hči Tanja očeta Senatorja v Miheličeve **Ognju in pepelu**), ostane otrok, tj. spačen. Zdi se, da se četverici še posreči starše destituirati. Šel še nekako v **Čari** in **Volčjem času**, čeprav že z nemajhno težavo, Jov še v **Norcih**, Rud še v **Grofu**, Fil še v **Altamiri**, vsi s skrajnimi napori. Že se uveljavlja Inf med starši in otroki, upor se s tem RR v Psrevalto, starši na oblasti posenilijo, Reva otrok se RR v retoriko, pa vendar, za las se Db še obnovi kot TradDb, v kateri eni vladajo in so ostali poslušni-vladani. (Prehod med dvema sistemoma uprizori Jov, glej dramo **Viktor ali dan mladosti**.) Ni naključje, da trije od četverice kandidirajo na volitvah kot poslanci za Džzbor; Pola je Posn nekdanjega trdnega-jasnega sveta. A tudi Pola je

to vse manj. Šelov zadržti politizem je dokaz za Not jalovost Pole. Šel je bavbav s TeVe; med Šelom in Mačkom ni skoraj nobene zveze. Šel klobasa in ne naredi nič, Maček je molčal in goltal, namesto zob je imel čekane; Šel ima umetno zobovje iz gumija.

Da bi mogel kdo od trojice kandidirati za poslanca? Nepredstavljivo. Pož se skriva ali pod PePKovim klobukom v Reviji 2000, ki dela AnPol Polo, nato se zateče na AGRFT, kjer sta z Inkom PrepDč, par dveh lokalnih oblastnikov v majhnem podjetju. Jes še tega ne mara, ne zmora; pije in poje na Krasi, veselijo ga špasi, ne resnobni govori Šela, ki se je spet dal izvoliti v RTV svet, da bi lahko tam spet vedril in oblačil med Žursti, oblačil Dežurke iz peska, ki jih je prej slekel, in npravno slačil LeKocine, da bi pokazal na ostanke krvi, ki so jo na kožo sinov-otrok zalepili očetje-krvniki, KomPoliki, PPministri.

Ti, lvo, vse to čutiš, nosiš na-v sebi kot strašno usodo, vse to Ponot, a vsega tega ne rešuješ na Tradnačin z jasno revolto zoper starše; iznašel si novo PSt.

OPOMBE k PISMOM

V **RSD** objavljam kar precej odprtih pisem; tudi odgovore naslovljencev. Z nekaterimi se je Dia razvil, z nekaterimi traja celo že dolgo, z Rotom desetletje, poglobljen z D(ovj)akom; z nekaterimi je usahnil, s Klabusom, z nekaterimi se je RR v polemiko, s Klincem, torej Raz. V **€PP 1** (odzdaj le **€PP**, brez **1**) je objavljeno le eno pismo, ki je v tem Dia zadnje, **Inkretu III (Ink-III)**; eno je mišljeno zgolj kot enkratno, **LZgarju**; z enim začenjam Dia, **Svetini I in II**, z enim nadaljujem, **Hladniku II, III in IV**. Morda jih bom še pisal, morda ne. Odvisno od okoliščin, zdravja, motiviranosti. Motiviranost pada, pravih - pričakovanih - rezultatov Dia ne daje. Je sploh mogoč? Ni Dia predvsem - ali izključno - Vrta polisa, torej PolDb instrument? Je mogoč Dia z Bogom, ki je Unič oz. ga ni, z UnBDrim? Najbrž ne. Je mogoč Dia mene z mano, Čla s sabo? Ta še najbolj, premešan s polemiko, z RR, z izpovedjo, artikulacijo stališč-platforme. Koliko je komu sočl sploh dostopen in kako? Z govorom že, a kaj je ta po-govor? Vse to so odprta vprašanja. Ko TH - pred nedavnim na Drnovem posvetovanju modrecev (madracev) - samoumevno hvali novo etapo v SZgi kot Kulo Dia-loga, ravna kot Polik, kar tudi je. Fif je le kot maska Polika; masker. Kula Dia-loga je le način pogovora interesov; v ES primeru interesa Slova oz. njegovih PolKulZn elit kot oblasti v IdObDbi.

Mojih Dia ne gre tako razumeti. Skušam probleme odpirati, v EkP zanosu gorečnosti, ki pa nima za cilj dogovora zainteresiranih, ampak RazReše. Moji Dia so del celotne HKD - micelija - **RSD**, ne pa bit-tema za sebe. Na eni ravni seveda so tudi za sebe, a to je raven Rede. Moj namen je, da bi bili čim manj zase, čeprav pazim, da ne bi prešli v Inf-kaos.

Prva knjiga Pniza **Dia** je naslovljena: **Nagovori, drugovori (NaDri)**, 2000. Vsi moji Dia v tem Pnizu so nagovori na koga in so poskus drugovorov, tj. govora, ki naj bi bil čim bliže Dti. Druga knjiga v istem Pnizu ima naslov: **Hudogovori, pogovori (HuPo)**, 2001. Tudi ustrezen naslov, saj v vseh svojih Dia tudi polemiziram, tj. uporabljam hude izraze, sem mestoma celo žaljiv, napadalen, negagoričen. Vendar pazim, da ostane ves moj govor v okviru pogovora, da ne preide v PolDb stvarnost s fizičnimi posledicami, v kar bi prešel, če bi ga plasiral in če bi ga razumeli kot ideološkega. Prav to noče biti. S stališča ObDbe je neobvezen, prej igra kot MorIdeolnorma. Je poskus govora, ki ne bi bil niti Estesej, niti Etterjatev, niti Polteza, niti Dbnorma, niti tekma in boj, čeprav tudi vse

to, a na način, ki vse to razveljavlja kot posebno panogo-model. Skušam, da bi bil nekaj drugega, torej da bi odpiral okno v Dt.

Tretja knjiga v istem Pnizu se kliče **Razhajanja (Razhi)**, 2002, s čimer je poudarjena polemičnost, četrta **Razg(ovor)i**, 2003, poudarek naslova je na Raz in ne na po ali so. Raz pomeni nekaj, kar gre raznarazen. Igram se z monemi: **Razhi-Razgi**; razgovori so razhajanja.

AD PISMO MIRANU HLADNIKU II (PisHlad-II). **PisHlad-I** je bilo objavljeno v **HuPo**, strani 165-202, datirano je dne 7. X. 2000. **PisHlad-II** ga nadaljuje, napisano je skoraj pol leta kasneje. Ne spomnim se, da bi mi Hlad(nik) na I. pismo kaj primernega odgovoril. Mi bo zdaj, ko bodo objavljena še tri analogna pisma? Menda sem mu jih - ali vsaj večino - kot Pvt pisma poslal; moj spomin ni več zanesljiv; morda me bo Hlad popravil. A ni bistveno. Res je, da mi je Hlad poslal marsikak svoj tekst, v teh 4-pismih pa sem se šele pripravljal na to, da se primerno lotim Hladovega SLZa. Razcepljen sem med simpatijo do Rad novega PopMasTriv pristopa k Umet-Liti, kakor ga uvaja Hlad, na eni in odporom do te RMg smeri, ki jemlje vsemu smisel in vse reducira na tržno blago, na Už poudarjeno banalnega tipa. HladSLZ je skladno z DaSDbo, s PMLD, a jo podpira, ne spodbija ali RR-preOsm. Hlad je v sporu z večino SLZgarjev, a zato, ker se ta večina, predvsem starejši, trudi, da bi ohranila IdeaHarld masko-alibi Sliti (SIZi, s tem Slovu), medtem ko Hlad to masko trga-destruira. Večina je glede na Zeitgeist PMLDbe zaostala. Hlad je inovativen na poti v Nih-nič. Dilema je sama na sebi napačna, Neg. Paternujeva Klasa in Hladov Lumvidik se izključujeta, kolikor se v stvarnosti ne dopolnjujeta. Db potrebuje oboje: masko Ideace (Stša) in stvarnost Strša.

1. Iz začetka - prvega odstavka - mojega **PisHlad-II** je razvidno, da mi je Hlad vendar odgovoril na **PisHlad-I**, a na Inetu, v obliki, zaradi katere se nisem bil odločil, da Hladov odgovor ponatisnem v **RSD**. Ga bo Hlad v kaki svoji knjigi ali se mu ne zdi dovolj pomemben? Sem dobil vtis, da ga Dia z mano ne motivira, da ga opravlja le z levo roko? Da v Dia ne verjame oz. če ga že prakticira, ga tako, da sporoča svoja stališča svojim bravcem na Inetu bolj kot meni; da ga prenaša v okvir, ki je meni tuj ali manj dostopen? Tudi to vprašanje puščam odprto, naj ga razreši Hlad, če se mu bo ljubilo. Zdaj zida hišo; dokler je ne naredi, ga bom s svojimi problemi pustil pri miru.

2. Spet se vidi, kako končne kompozicije Pos knjig **RSD** odstopajo od načrtov. **PisaHladu-II** nisem dal v **Razhe**, **Pismo Ravlu Kodriču** šele v **Razge**.

3. Ne vem, če je Hlad postavil **PisHladu-II** na Inet; verjetno ne. Moral bi ga sam tipkopisno popraviti, česar od njega res nisem mogel pričakovati, UProf je, ima ogromno dela. Najbrž pa ga je - nikakršen - odmev na moje **PisHladu-I**, ki ga je dal na Inet, streznil. Uvidel je, da se Dia z mano zanj ne spleča, ne deluje v okviru, ki je zanj ne le primeren, ampak optimalen. Jaz Kritanaliziram TrivPoplumSLZ, a niti ne s stališča TradSLZa, kar bi bravce Hladovega okna na Inetu zanimalo, recimo polemika s Profi à la Patr; moj Elz je zanje neuporabljiv tudi

kot polemika. V ObDbi nimam vpliva, me ni; zakaj torej polemizirati z mano? Zakaj me sploh brati? Padel sem skoz. Inet kot omrežje ima prevelike luknje, da bi moja DgZn zadržal kot viden predmet. Dg je za Inetuporabnike SLZ tipa SSL, nič(es).

4. Popravil sem (le tipkopisno, nič vsebinsko) že skoraj 4 moje strani, z vsem zapisanim se še zmeraj strinjam. Je res to, kar pišem, tako neuporabno, res s tem takim pisanjem nikogar ne nagovorim? Sem Hlada res z njim odbil, čeprav se trudi, da mi tega ne bi pokazal? Mi zameri mojo Krito njegovega SLZa kot lmpa?

5. Problem Darevščine sodi v mojo analizo. Relrevščina je revščina glede na občutek revščine, ki ga imajo ljudje; glede na primerjave z uspešnejšimi, bogatejšimi, a tudi zadovoljnejšimi. Treba bo jasno razločiti revščino v ožjem in edino PriPrapomenu (če kdo nima dovolj hrane za preživetje, obleke in strehe nad glavo) in v širšem pomenu; ta širši pomen pa se lahko poljubno razteza. DaSlci živijo mnogo bolje kot pred desetletjem, a so po večini prepričani, da živijo mnogo slabše. Dobili - Ponot - so mnogo večje aspiracije (PohlPlde), zato so bolj zavistni; ker bolj tekmujejo, se čutijo manj uspešni. Vse se jim je zgodljalo. Divjajo po trgovinah, ogromno zapravijo z novoletno-božičnimi nakupi, prepričani, da ne morejo kupiti, kar bi radi in kar jih v njihovih lastnih očeh dela samozavestne. Vse bolj so odvisni od pogleda ostalih, od Dbnorm. Ujeli so se v past nesrečnosti. A sami tako hočejo, čeprav se ne zavedajo, kaj počnejo. Z mojega vidika so ogabni idioti. Naj se mi smilijo? Je res PohlPld in zavistnež Usma vreden? Zame ne; zasluži si kvečjemu brco v rit ali udarce s šibo. Jih bo dobil, če bo še naprej drenchjal; izzval bo novo hierarhično FD, dobil nove Gose in valpte. To hoče, ne da bi se tega zavedal. Čl je Strno ponesrečeno, butasto, sebi škodo prizadevajoče bitje; in ostalim.

6. Na 1. poglavje **PisHlad-II** nimam pripomb; v redu je. Dopolnjuje vedenje o SD, o SlZi, na probleme povezav med SD znotraj več kot Stola (od **LTuga** do **To-maša**) meče novo luč.

7. Hlad mi je kmalu zatem poslal svojo razpravo o Žemljinem epu **Sedem sinov**. Ep in razpravo o njem bi rad komentiral; a kdaj? V Dodatku **€PP**? V Pnizu **SPJ-Črtomir**?

8. V teh treh letih, ki so minila od **PisHladu-II**, sem svoje Kritirazmerje do SlIntelcev - Slzbov - le še zaostрил, od nekdanj pa sem jih bolj Zanič kot spoštoval. DSP vodijo ljudje kot PavZlc, Part, Peršak, Flosar, Žabec itn., vse drugorazredno. Poslušati Drnove modrece, jojoi! Ko napovedo zjutraj na Radiu III Lirični utrinek, panično hitim utišat zvok, da me ne bi doseglo mijavkanje Pekov; sicer pa veliko poslušam Šostakoviča in Haydna. Kulrubrik v časnikih ne prebiram, le izjemoma; DaSlzb je simboliziran v Margareti Megakuščarici, ki ima nežno srce kot velikonočni zajček. Razumem Preša in Levsu, da Slzbov nista marala. Preš-Čop sta si zamišljala Sl Intelce kot podaljšek svoje grupe, ne kot Bleia-Kastelca-Žemvo. T(ak)o sta si lahko zamišljala, ker so bili TaSlzbi še redki, mogoče se je zdelo vse. Ko so se razmnožili, se je skazalo, kaj so: Žursti à la podli Alešovec, Poliki à la debeli Zarnik, fanatiki à la ozkosrčni Jeran. Kaj naj bi Levs med takimi in s takimi?

9. Hlad je SIZgar, torej sem mu posebej ES podrobno sporočal svoja opažanja Levsa, Strita itn. Ta metoda je zame - za **RSD** - Tip ves čas, Strno.

10. Kaj je to zasoljevanje, o katerem govorim, je vprašanje. Danes je zadnji dan v letu, davi sem poslušal na TeVe Odmeve, spopad Brejca in Potrča, včeraj pa nekaj polemik iz parlamenta. Morda pa vse te praske niso nič resnega. V DSD le PsFz, v DSL le Pspravičništvo. Povrhu se zdi, da so SPoliki do kraja neresni, strastni, v SZSL, pripravljeni prej dopustiti AD sveta (SDbe) kot pa se pragmatično dogovoriti (Hanžkova deviza Fiat iustitia, pereat mundus!), morda pa je vse skupaj poulična igra, PslumHedLud, ki jim popestruje Silvestrovo. Najbrž je v Polikih-poslancih oboje, kot je oboje v sleherniku: Lud-Dv in resnobni EDč. Enkrat pride na dan to, drugič drugo, prvemu celo povsem nasprotno. Je Či sploh Strno sposoben biti odgovoren? Vse bolj dvomim v to. Je otrok in zločinec hkrati. Glede na razvoj, ki je pred njim, je star danes približno pol leta, kot moj vnuk Leander, ki me je včeraj obiskal. A je Leander dobrovoljček, Poliki pa so Hini in umazanci. Le Žursti so še slabši od njih.

11. Že v začetku 2001 sem zapisal, da IdČl ni vreden obstoja. Tako mislim še danes.

12. Moje razmerje do Kulstrice, subvencij za **RSD**, izdajanja **RSD** ipd. pa se je v teh treh letih zelo spremenilo; NDM. Tudi zato, ker mi je postalo jasno, da **RSD** ni Lita-Zn, ki bi jo Kulelite potrebovale. Nihče je ne potrebuje, razen naju z Alo in nekaj Prilov. Tudi Hlad ne, kot sem moral ugotoviti. Tudi zato je najin PsDia usahnil. Res, kaj naj Hlad z **RSD** in DgZn počne? Ostajata povsem zunaj njegovega VISa.

13. Pravkar sta dobila najvišji Džodlikovanji Janez Bernik in Janč, abonenta na vse nagrade in ordene. Dva patološka tipa v nezadoščenosti. Verjetno rešujeta s temi Dbpriznanji manjvrednostne Razrkomplekse, ker izvirata iz (naj)nižjih slojev. Vse bolj ju - in njima podobne - gledam kot karikature. Bila sta moja Prila, zdaj sta MBP. Danes si še komaj zamišljam, kako je bilo to mogoče. Sta ostala, kar sta bila, in sem se jaz tako RR?

14. Tudi 2. poglavje **PisHlad-II** odobravam.

15. Moja razprava **Dramaturgija kot spomin in vizija** je izšla v reviji Maska, bila je naročena s strani te revije, le delno, le njena prva polovica. Kaj sem dal na Inet, niti ne vem. Prav pred 3-letji sem se pustil prepričati, naj preidem na Inet, a je nato vse skupaj padlo v vodo. Ineta ne spremljam, nimam računalnika. Morda bom dal zdaj na Inet kako knjigo iz **RSD**; tudi ni gotovo. Zame je Inet isto kot knjižni trg; ne en ne drugi okvir ne sprejemata **RSD**, v obeh enako pada v molk, je Zamol. Moj VIS s strani DaSicev ni zaznan.

16. Nekaj časa sem nameraval poslati Požu fotokopijo svoje obsežne ES razprave o BRozovi SPED **Obsodili so Kristusa (Obs)**, napisal sem jo letos poleti. (Danes še lahko rečem: letos.) A je najbrž ne bom poslal. Zakaj naj bi mu jo poslal? Dia z

njim Strno ni mogoč. **Obs** razlagam popolnoma Dgč kot on. Kaj mu s tem pomagam? Pomagal bi mu, če bi še predpostavljaj, da je odprt, da ga motivira RazReše. V to ne verjamem več. Vseeno mu je, kaj zapiše, kaj je res. Je DabDb kramljač-blebetač, s Pvtambicijami. Z ničemer ga nisem mogel nagovoriti. V meni je videl nekaj povsem drugega, kot sem predpostavljaj jaz, da vidi. Rad nesporazum. Moje Ž se sestoji iz vrste analognih nesporazumov. Pravkar končujem (Ps)Dia z MatZupom. Parkrat sem mu že napisal poslednje pismo; tudi zato žaljivo, da nanj ne bi odgovoril, da bi končala nekaj, kar je neuspeh - za oba - kot tak. A mi zmerom znova odgovori, ne prenese zavesti, da se mu ni posrečilo zapeljati - prevarati - me, si me podrediti, me uporabiti. Sprva sem se trudil, kot skoraj pri vsakomer, da bi videl v njem več, veliko, Pot; a sem vanj sam investiraj, v njem samem je bilo le, kar grenko ugotavljam zdaj: samopridnost, potreba po Trguspešnosti, manipulativizem, Pfv, plitvost. Malokdo mi je posredoval tako malo svežih misli, opažanj, analiz kot MatZup. Sestavljen je iz samih SpS fraz, skupaj ga - jih - drži le neznanstva sla po uspehu, spretnost režiserja, ki režira svoj uspeh. Po nekaj letih pisemskih stikov imam zelo slab okus v ustih, po preležanem, plesnivem. Tudi ta fantič me je razočaraj, kar me boli. Same zgrešene investicije, vsi ti Inki in Poži, MatZupi in Klabsi. Ne ravno proč vržen čas, posredovali so mi vednost o izpraznjenem svetu, a za to vednost sem najbrž preveč plačal.

17. Ob koncu teh **Opomb k PisHladu-II** se sprašujem: kje sva danes s Hladom? Kje je on? Sva oba zadovoljna, da je poskus najinega Dia uplahnil? Bo Hlad razumel to mojo objavo kar štirih pisem njemu kot terjatev, naj se oglasi, naj nadaljujeva prekinjeni Dia? Vprašanje puščam odprto.

Ad PisHlad-III. - To pismo je sledilo prejšnjemu čez dober mesec. Iz pisma sledi, da mi je Hlad odgovarjal in jaz njemu, a da je Dia ostajal v okviru Pvtkorespondence, kakršno gojim z mnogimi. Zdaj jo prenašam - RR - v obveznejšo obliko.

1. Pravkar je minila polnoč, prižgal sem TeVe, da se poučim, kako reagira na Novo leto svet. Reagira običajno, kot vsako leto. Vsak dodaten Kar je odveč. Začenjam s postom. Tehnica pokaže grozljiv rezultat: 105 kg; od septembra, ko sem se na Špiku tako dobro počutil, ob operaciji, sem se zredil za 8-9 kg. Morda je v tem dejstvu najgloblji vzrok za moja slaba počutja; narasla je sladkorna, ta sesuje homeostazo sistema v telesu. Bom hud post - a le tak pride v poštev, bo učinkovit - vzdržal? Do ponedeljka - danes je začetek četrta - nič hrane, razen kakega jabolka in pomaranče. A kje bom našel MorDuh Vrte, da se bom uprl korupciji in Nihu v sebi? Debata s Hladom mi jih ne more dati. On je navsezadnje zdrav - bister, vitalen - gorenjski fant, jaz pa ...

2. MatZup me skuša v pismu, ki ga omenjam, prizadeti. Užaljen je, ker ga ne kujem v zvezde. Zamišljal si me je kot svojega famulusa, enako kot Petan, Zajc ipd.; kot to počnejo Sliterati: da jim kritiki služijo. MatZup me je - čezmerno - hvali(sa)l, dokler je upal, da mu bom vračal z mero za mero; on mene Pvt v pismih, jaz njega javno v kritikah-esejih. Bolj ko sem kazal razočaranje nad njim in

njegovo dramatiko, manj pomemben sem postajal v njegovih očeh; zdaj sem na dnu. V obsežnem pismu dveh gostih strani ne najde zame ene same Poz besede; vse, kar počnem in sem, je ničes. Doživljam ga kot agenta Dbe, ki me kaznuje, ker-ko je končno opazil, da ne igram vloge, katero mi je TradDb določila; da je zame pisanje o SD nekaj drugega kot hvala, ocenjevanje, pomožni posel vzvišene UmetLite.

To počne še - vse bolj Kons - Ink, enako Pož, oba MatZupova kolega z AGRFT; to počnejo vsi. Mene kot Dgčdrže - pristopa k Liti - ne sme biti. MatZup čuti v sebi potrebo, da bi me mlel, strl, ponižal, rani: da bi jaz izgubil trdnost v sebi in se sesul. Kam pa pridemo, če kritiki ne bi bili več v službi Umeti, za katero je skrit trg? Če bi vsak od njih izdeloval svoj svet, svojo Fijo-Tijo in bi jim bila Lita »le« moment v njihovih stavbah? MatZup in analogni, tudi pred kratkim Lainšček, me morajo likvidirati, pa čeprav le z Zamolom, če hočejo sami obstati kot PAVPID narcisi.

Že leta si nisem upal tega priznati, a je treba: z njimi sem v EDč boju. To sicer ni Vojboj, kakršnega terjaja Mrk, je pa boj in ne le Dia-polemika. IdDb me tudi skoz lzbe in Umtke odpravlja; Zamol je boj. Kot da je moje pisanje - **RSD** - zoper IdDbo in njene maskerje literate boj. V **RSD** ne likvidiram Lite (SD), to tematiziram, RR, s tem osmišljam. Napadam - žalim, zmerjam, ponižujem, Zanič - nosivce dram in praks, ki sami svoje (pomembno Umet) delo RR v službo ObDbe, s tem likvidirajo v njem sledove Dti.

Ravnam ravno nasprotno od terjanega: da je treba tolči po idejah, ne po ljudeh. Tudi sam mislim, da je treba trgati ideje, ne pa Dti, ki je v dramah in tekstih. Tudi ljudi dopuščam, kolikor je v njih Dt; a jih napadam - sem borec -, kolikor so agenti OblDbe. Skoraj vsi, v katerih sem skušal gledati sledove Dti, so se v teku nekaj let - Dia z mano - razkri(nka)li kot agenti IdDbe.

MatZup sploh ne razume, kaj hočem; v njem ni čuta, ki bi razpoznaval temo Dti. Ko piše drame, jo nekako sodaje - ne more povsem brez nje -, a ne ve, da dela to, to dela tako rekoč zoper svojo voljo. V njegovih dramah sem najprej iskal Dt, a našel manj, kot sem bil pričakoval. Kot v Požlnku, Klabsu, celo Šelu, čeprav ta za več glav poseka omenjene; ti so tepkoti, Šel je SAPO, le da je SAPO, ki je z(a)blodila. Ostali omenjeni so pa revčki in sleparčki. Nekaj so se silili, a ni šlo; namesto dela z nakazano Dto so zmogli le nekaj - niti ne strupenih - prdcev. To in takšni so DaSlci.

3. Pred 3-letji sem usmerjal večino in ost svoje Krite zoper DSD, ta je prav tedaj doživela svoj Psakme v polletnem vladanju Bükove vlade, danes pa je položaj v SIZi Dgč. Zadnje leto, polagoma pa že od 11. septembra, dviga glavo zmaj DSL; NDM. Od AnAngZDA do Izbrisanih. Tako deluje IdDb: ko je opazila, da se ne more regenerirati skoz DSD, je omogočila tej ravno nasprotno skupino, DSL, da skuša vrniti v Dbo Ideje (Moro) kot masko. Tudi Daparola »še nikoli ni bilo tako slabo kot danes« je skladna s to Dbakcijo: ne sprejeti RMge (trga, Kpla, Niha) kot Strša-Blaka in (po)ls UnBDra onkraj brezdna, ampak sprejeti PMLD kot Už in interes, a jo ob tem maskirati-alibizirati z IdeaHarldo. Najslabša možnost. Biti ciničen, manipulativen, Hedst, a pod krinko Idej, ČIP, Enakosti itn. Rudolf je sredi 60-ih let začel z direktnim cinizmom, MatZup ga maskira za Krito Niha, potrošniških slojev, TehDbe, MOPojavov, od **Pianista** do **Hodnika**. Le Muck in D(ovj)ak razumeta, za kaj gre.

4. Pred nedavnim sem gledal-poslušal na TeVe nekega Andreja Sovinca - ima kakšno zvezo z MBP Janezom Sovincem, UProfom-gradbenikom? -, ko je na sečoveljskih solinah meditiral. Tip, kar je govoril. Kritiziral je **Biblijo**, češ da je dala Člu oblast nad živalmi in svetom. Po njegovem Čl te oblasti ne sme imeti, ker je tudi sam le bitje v eko-sistemu, v ravnotežju bitij. Zoperstavil je Zahčvr - že judovski - Agrčkzld model zelenaštvu, katerega razume kot IdeaHarld model. Demonaca zoper Ideaco. Noče uvideti, da je živalski eko-uravnoteženi model džungla, boj med vrstami, Pski, nenehna Strna DžV in Bm, ki pa traja zato, ker ni bitja, ki bi bilo tako močno, da bi ostale likvidiralo. S Člom se takšno bitje pojavi. Je isto kot vse ostale živali, a tudi od njih Raz. Vendar ne le v tem, da je Rad Agrčkzld Vitsila kot Gos nad vsemi bitji sveta (judovski in sploh en bog), torej IdČl, ampak obenem - več kot le v Potu - tudi DrČl, nosivec Dti. Morda pa je treba brati **Staro zavezo** tudi tako; in smo jo narobe prevajali in razumeli.

Morda je hotela reči - v **Genesis** -, da je dal bog Člu nalogo-poslanstvo, kakršnega živalstvo (in rastlinstvo) nima; namreč takšno moč, da lahko vse ostalo ali podredi in Unič(i), tudi sebe z vsem, vse le izkorišča, kar počne Kpl, ali pa more svojo edinstveno - nadživalsko - moč preOsm v IsDti. Če je Člu cilj-ideal vrniti se v animalno bitje eko-homeostaze, bo le kot afna, krokodil in vrtnica; vse bo isto, kot je bilo. IdB. Če pa se Čl zave, da je njegov cilj povsem zunaj Biosistema, ravno ne v regresu k zeleni idealizirani menežeriji, ampak v zidavi DtBa, potem je z mojega stališča na pravi poti. Le svojo edinstveno moč mora prav uporabiti: ne se ji odreči, kar je nekaj časa terjal Psbudist TH (tudi to vlogo je nekaj časa preigral), ampak jo celo stopnjevati, le da jo obenem RR-preOsm iz Agrlde v Dt.

Sem res edini, ki tako misli, ki to trdi, v to veruje? Hlad sprejema Kpltrg, tudi v živalskem svetu vidi darvinizem. Tudi zato ga ne marajo: ker noče z večino vred idealizirati, prepevati nebeške psalme (O wie schön, wie grün!) Žal pa Hlad ne zmore storiti nadaljnega koraka: od džungle k IsuDti. Tudi vanj sem investiral, česar v njem ni. Zato je najin Dia zamrl. Se pa Hlad ni obrnil zoper mene kot agent IdDbe, kot sta se PePKo in MatZup. Zakaj ne? Mi bo znal-zmogel to pojasniti? Zakaj me nekako tolerira? Ker ni nikoli pričakoval, da ga bom forsiral, kot so pričakovali Požlnk in MatZup? Je Hladov cinizem primernejši od PePKovega Psidealizma? Je. Hlad vidi Lito - tudi SD - kot Strš, PePKo kot Stš. MatZup pa manipulira z obojim. MatZup je najbližji DurgamDinjam. So danes gledališčniki najslabše figure? Ker je Gled sâmo na sebi prodaja SSL, prevara?

5. Tudi za Hlada velja, kar za ostale SLZgarje: da ne poznajo ali ne priznajo Preti. S Patrom sva se pred pol leta udarila prav ob tem: ni poznal mojega teksta o **Alamutu**, v svojih razpravah o Bartolu je izpuščal prelomen simpozij o Bartolu in **Alamutu** iz leta 1974, ki sem ga organiziral v Trstu prav jaz; nekoč so SLZgarji temeljili na točnih podatkih, na raziskovanju dejstev, filologija, pozitivizem, danes so postali esejisti, kar pomeni, da igrivo-poljubno RR Pret-Zgo, upoštevajo, kar jim paše. Tričetrť mojega dela v Preti je SLZ Zamol. Ata Kos je bil sredi 60-ih let Sž-kritik Šalamuna, v 90-ih letih je s pomočjo svojega sinčka revčka Matevžka resnico tako RR, da je bil prikazan kot Šalamunov porteparleur.

To niso le priredbe, to so direktne - hipercinične - laži. DaSLZ je sestavljena iz njih. RMg kot Rltz je dosegla, da tudi resnice kot dejstev ni več, da je Znik ni več dolžan upoštevati. Moj boj za dejstva je boj z mlino na veter. Da jih ne bi motil v poljubnem RR SLZge, me DaSLZgarji enostavno Zamol; če me ni, ni ničesar, kar

sem trdil, zastopal, izbral v SIZi. In ko to gledam-doživljam, mar ni normalno, da sem jezen, da imam takšne LZgarje za Sže, da se zoper nje borim? Da jih taksiram kot Mor barabe in Zndiletante? Hlada izvzemam, ko gre za njegova res inovativna odkrivanja tistega dela SLite, ki je veljal TradKlasZgarjem za Trivbanalnega; tu je Hlad edinstven. Ima pa tudi on glede poznavanja Preti luknje. Tega mu niti ne zamerim, tudi jaz jih imam. Hlad nima za cilj Pret in dejstva tako RR, da bi prišel sam do ugleda, svoje tekmece pa bi zasvinjal, kar je praksa SrKosa, tega najbolj praznega in ciničnega - pokvarjenega - »idealista« med SLZgarji.

6. Hladu razlagam svojo Dgfijo-Tijo. Je mogel od tega sploh kaj razumeti? Ga ni tako samoumevno odbila, da je celo podvomil v mojo zdravo pamet? Ne njemu ne (skoraj) nikomur ne morem posredovati svoje vizije, meni pa se zdi, da jo vse prevečkrat in kar naprej ponavljam. To se mora nehati. Kdor razume, razume, kdor ne, ne. Še vse preveč sem ideolog, ki prepričuje. Zakaj Hlada prepričevati? Če hoče, naj bere **RSD**, če ne, ne. Pisma, kot so **PisHladu**, so prav za prav odveč.

7. Točno opisujem veliko, celo izjemno moč svoje Dgč izbire Rce Ža in obenem svojo, celo izjemno nemoč le-tega. Oboje nosim, a vsak dan teže. Do kdaj bom zmogel?

8. Trpni položaj sem RR v aktivnega: sam sem se - s pismom Kulstrici - odpovedal (celo obljubljeni) subvenciji. Z Minsubvencijo me je Db korumpirala. Miloščino sem ji vrgel nazaj v gobec. Storil sem, kakor je terjal Hlad od mene in ostalih: da grem na trg, če hočem izdajati knjige; ali pa naj jih pišem zase. Že letnik **RSD-03** sem izdal le zase in nekatere najbližje, letnik **RSD-04** še bolj, ta še računalniško postavljen ne bo. Bo Hlad zadovoljen s to mojo odločitvijo? Ali pa mi bo očital, da sem narcis-solipsist; da bi moral tako pisati, da bi me sprejelo občinstvo, kakršno je? Res misli, da njega sprejema?

9. Spomladi 2001 sem se bal, da mi MzK ne bo subvencioniralo izdajanja **RSD**. Bil sem na trnih, Dž - Kulstrica, sistem - me je mučila, poniževala. Nato so prišli še konflikti s SGM, s Svino, tako sem ravnatelj tedaj doživljal. V **PisHlad-III** je razvidna poniževalna drža Znika, ki kot prosivec za subvencijo trepetal, kaj bo storil novi FGos. Naj je na eni ravni DaSPMLD še tako tržna, na drugi je še FD. Kulstrica je s svojimi uradniki FGosa, ki odloča o meni, daje mi vedeti, kaj sem: hlapec, odvisnik. Je bistvena razlika med odvisnostjo od droge in od vlade-Dže? Je; droga me uniči tudi v mojem telesu, Džo lahko zavrnem. In sem jo. Za pokojnino in SAZU apanažo pa se mi ni treba poniževati, dobivam ju sistemsko.

Šele ko bo Dž - vlada - odločila Dgč, akademikom vzela apanažo in nekaterim IzPoko, bom pred zidom. Bom dočakal tudi to stanje? Morda bi bilo prav, da bi ga. Se pripravljam nanj, tudi ko komentiram Gobca in Janvida Goloba (ali Srako), zavistneže in podleže. TS je sestavljen iz gobcev in tatinskih srak. Ne, nisem še na koncu svoje poti. Moral bom prenesti še zadnje ponižanje, starec. Bom šel tedaj zaklat goloba in si ga speč pa ga pojest, kot sta Pirc in Pajot Grozdeta? Zakaj ne bi Posn **Ljercev**, ponudil kot **Timon Atenski** Gofljo Kulstrici?

10. Zgodba o AD je izšla v **RSD**, knjiga **Prevezave**.

11. Klicanje po Dia sem opustil; torej resignacija? Ali pa minimum modrosti, ki mi pove, da zaman zapravljam energijo, ker kličem k Dia svizca s Pokljuke in voluharja s panonske ravnice? IzDbJavi sem res tudi zato, ker sem obupal nad možnim javnim Dia. V Slovu in v Žu sem še, a Slov, kakor ga razumem, ni isto, kot ga razume SLZ, kaj šele SPola in SKula. Je Slov kot dejstvo, v katero sem rojen, a ga kot nujo jemljem za predmet analize. Tudi vase sem rojen, tudi sebe jemljem kot predmet analize. Zaenkrat se še toleriram, a kot IdČla se Zanič. Tudi Slov Zanič, kolikor je KIdSlov. Ne vidim razloga, da obstaja Čloštvo, dokler in kolikor je le IdČloštvo. Verujem, da so Čl(oštvo), Slov, Slci in jaz tudi še kaj drugega kot le PIdKId zlo. Je ta moja vera blodnja?

12. Koliko me Hlad in njegova vitalna drža-vloga res nagovarjata?

AD PisHlad-IV. - Zdi se, da tega pisma Hladu nisem poslal. V njegovem začetku sem napisal številko 1. poglavja, na 10. strani poglavje končal, pod njim napisal št. 2, torej napovedal 2. poglavje, ki pa se ga nisem lotil. Pismo je fragment. Moj Dia s Hladom se je končal pred dvema letoma in pol kot torzo. Za ta Dia sem izgubil motivacijo, tudi za večino ostalih.

1. Četrto pismo je od vseh najbolj v duhu MetAkse; in za to mi je tudi šlo ali bi mi vsaj moralo iti. Zakaj sem odnehal? Prva tri pisma Hladu so uvod v to, ki ga nisem razvil. Škoda? Ali sem slutil, da se Hladu vsiljujem? Pripravljen sem **PisHlad-IV** nadaljevati-razviti, če me bo naslovljenec k temu pozval, za to početje motiviral.

2. Obljube, da se lotim Poževega SLZa, njegove knjige o PoV SD, še nisem izpolnil. Strah me je, da bi moral uporabljati zgolj najbolj obsojevalne izraze; sram me je za Poža. Po knjigi sem nekoliko polistal, rezultat listanja je bil katastrofalen. Sram me je tudi zame, ki sem na Poža toliko dal. Sem kot najstnik, ki se kar naprej zaljublja, nato pa ugotavlja, kako nevedni so liki, v katerih je gledal Beatrice in Michelangela. Ne more biti večje razlike kot med mano in SrKosom; zanj je vsakdo le instrument, vreden glede na uporabo, v nobenem sredstvu ne vidi POe. Jaz pa v vsakem drekcju angela in Hera.

3. Nisem nadaljeval **PisHlad-IV**, ker si nisem upal v Rad Kritanalizo Patrovega SLZa? Ker sem se bal, da bom ostal sam, če bom Rad Kriti Kosa, ZadrGačnika itn. dodal še eno in si naredil še enega Sža? Bojim se, da ne bi izzval zoper sebe toliko nasprotstev, da jim ne bi več zmožel parirati. Pa jim še zmorem? Ni moja utrujenost znamenje tega, da sem TragHer, ki ga žene hybris, zdaj pa se je znašel v točki anagnoresis, soočen s spoznanjem, da je TS močnejši od njega, da je izzval velikana, ki ga bo pohodil? Vse Ž sem - pazil, da bi - bil tudi furbo; sem postal na starost, ko se ostali izmodrijo, infantilni (senilen) izzivač, ki ne zna več presoditi, kdo je koliko močan? Ali pa mi ni več do te previdnosti in se zares predajam brezpogojni terjatvi RazRese, ki postaja zame vse bolj edina VerČtnorma?

4. Tudi obljube, da se bom lotil Hladove recepcije Preša kot StršPeka, še nisem izpolnil. Toliko sem si - in drugim - obljubil, da bom dočakal S kot velik gobec; upam pa, da ne kot Vinski Gobec, šef vseh PohlPld.

5. Morda sem Hlada razumel enostransko in Prešu ni pripisoval zavestnega stopanja prek trupel. Vendar se je Hladovo izjavo dalo tako brati, bila je dvoumna, Hlad je užival, da je lahko uglednike sesul na račun neuglednikov kot žrtev.

6. Me sploh razumejo, kaj je moj Pot, moje poslanstvo? Se razumem sam? Se upam razumeti? Grd(ina), ki naju ima za najbolj pametna v Slji, mi piše, da je na Dunaju, kjer z uspehom predava, več takšnih in boljših od naju. Kaj pa, če mi je res omogočeno, da bi bil Mojzes? Ne kot Vodja SNara, takšen cilj imajo Kani, pripisovali so ga Kreku, okrog 90-91 so ga obežali na ubogega Prleta. Ne zmorejo misliti zunaj Pole; Mojzes je bil vendarle Polik, v družini z AleksomV. Moja naloga je drugje: (po)Is drug svet, Dt. Morda je moj stopnjujoči se spor z okoljem le pomoč, da me ne bi privlačila nobena Vrta okolja, da bi se znašel v Rad MePu, tam, kjer je edina možnost, da se poišče Dt, UnBDra? Imam danes že toliko moči, da si upam priznati t(akšn)o svojo nalogo? Me bo Hlad, ko bo prebral tole točko mojih **Opomb**, prijavil psihiatrični službi, saj zanj ni ničesar razen banalne stvarnosti?

7. V dilemi med VelOso in MČom, ki je blizu Hladu, se jaz odločam za DrČla, dilemo odklanjam, imam jo za napačno oz. ni mi do tega, da bi bil-postal VelOs, kakršno si je zadajal za vzor PV-Mrak, glej moje ES analize **Džordža in Miloša, SentHer**. Še manj pa mi je cilj MČ, čeprav ga nosim v sebi kot Ponotlik. Hlad ne čuti potrebe po tem, da bi izšel iz omenjene dileme; ker so mu zoprne VelOsi, mu preostane le MČ. Ker je obenem umen, ve, da Žemve ne more uspešno igrati zoper Preša in ne Kočevarja zoper Levsu. Hlad je bister ironik, zato ne veruje v nič velikega, vse sesuva; ostane mu le ugotavljanje, da je vse drek, minorno, to pa je PriPra platforma RMge, Vrt v PMLD.

8. Lani poleti (pišemo že 2004, je popoldne 1. januarja) sem končno izdelal ES podrobno analizo **Pip(in)a**, objavljena (?) bo v **RSD-04** kot prva knjiga, naslov knjige **Veliki, mali, drugi (VMD)**. Analizi **Pipa** sem v isti knjigi dodal še ES analizo D(ovj)akove drame **Karuzo**. Bogve, kaj bi dejal Hlad, če bi drami bral. Da sta nori? V Trivsvetu z njima nima česa početi. Zame sta pa optimalen zasnutek Dti kot Pzje (poezije).

9. Pož morda ne sodi niti iz banalnega interesa, ampak iz ponesrečene, dezorientirane želje po ljezni, po oboževanju, po reševanju in popravljanju krivic. Pož je sicer - straaašen - spletkar in obrekljivec, a v duš(ic)i je dober fant, obrekuje, ker je kar naprej užaljen. Dejansko pa ne bi skrivil niti muhi krilc. Pož je šema, Ink je vse Dgč prekanjen računar. Zato je Ink uspešen, Pož zavržen.

10. Za kandidata II. Razra SAZU sem podprl Inka, a predlagal Grda in Hlada; Ink je uspel, GrdHlada ne marajo.

11. Ko bi moral začeti z ES podrobno analizo Hladove razprave, sem se ustavil. Škoda.

AD PISMO LITERARNEMU ZGODOVINARJU (PisLZgarju). - Čeprav je skoraj leto dni mlajše od **PisHlad-IV**, je **PisLZgarju** mogoče-treba brati kot nadaljevanje le-tega. Poznavalcu niti ne bo težko ugotoviti, komu sem **PisLZgarju** namenil, kdo je ta SLZgar. Sam ne vem, zakaj njegovo ime skrivam. Niti se ne spomnim, ali sem mu kopijo pisma poslal. V tem pismu odloča njegova tema-vsebina, ne pa poskus ali polom IpKe med mano in naslovnikom.

1. Pravkar, ob jutranji kavi, sva se z Alo pogovarjala o recepciji oz. naravi **RSD**. Ala popravlja mojo razpravo o Špic(arj)evih **Patri(oti)h**. Prva, stalna pripomba, s katero se strinjam, je, da je analiza preobsežna; grem od stavka do stavka, ga podrobno komentiram, kar utruja, kajti bravec že vse ve, analiza se ponavlja. Druga pripomba, ta pa je nova, sega globlje. Ko bravec bere **RSD**, pravi Ala, ne more dobiti iz razprave jasne slike o analiziranem; vse se razblinja. Moje razprave (seveda takšne, kot so Tip za **RSD**, o **Patrih** itn., ne pa tiste - eseji -, ki jih pišem, v glavnem po naročilu, za publiko, kjer pazim, da sem zgoščen, jasen, sporočilen, Tradmetodičen, v **EPP 1** so takšni eseji o **IvSvetD**, **KozakoviD**, **ŠeID** itn., te so vse Klas tipa) se da brati le tako, da bravec pri branju nima določenega cilja; da se prepusti branju (je kje kak tak?), prebrano se nalaga vanj, v nezavedno, kjer glede na zavest-obvladanost izginja.

Ne izdelujem-artikuliram Ožlde - sporočila za soljudi, kakor živijo v ObDbi, kjer potrebujejo jasne usmeritve, stališča, informacije -, ampak svet, ki se ne ravna po pravilih Ožlde-IdMa. Gre za moj - mojega dela, **RSD** - samoizbris. Bit (Ožld sporočilo, TradSLZ, TradUZn) se izniči (Siz), ne pa Unič (Sun). Bit preide v nič, a se v niču ne neha kot S. Skoz nič - skoz Blak, ki je nezavedno - se reši drugam, onkraj para bit-nič, para ŽS. Izbríše se bit, artikulira se Dt. Ta Dt je s stališča IdMa kaos.

Zato ni čudno, da je dr. Schmidt podivjal, ko je prebral nekaj desetih strani moje knjige o **MD**; hotel je kaj zvedeti o Majcnu, zvedel pa je vse mogoče, kar ga ni zanimalo, o Majcnu pa - vsaj na način, ki mu je edino dostopen - nič, vsaj nič uporabljivega. Analogno reagira Ink; Ink me je sicer do nedavnega hvalil (potreboval me je kot lobista za svoje članstvo v SAZU), a njegova hvala je bila zgolj manipulacija; v resnici ni kapiral nič oz. toliko kot Berger in Puč sredi 80-ih let, ko sem jima dal - prvima - v branje **MD**.

Kar delam v **RSD**, ni le dekonstrukcija, kakršno so sposobni razumeti mlajši DalZgarji à la Juvan; zanje - ali njihova - dekonstrukcija je le negacija pozicije-bit. Moj samoizbris (Siz) je skladen z mojim projektom paleolitskega samopozabljenja, selstva, v katerem naj ne bi ostalo v svetu nič užlebljenega, vse bi se RR v prsto puščavo (puščavo glede na RKPLEL), a pod puščavo oz. neužlebljenim peskom nič bi obstajala (vendar ne kot bit) samoizbrisana Dt, moje Altsporočilo, ki za namene IdBa - ObDbe - ni uporabljivo. More Hlad to razumeti? Ink ne, a Hlad ni Ink. IvSvet nekaj tega razume, saj piše drame, ki so blizu mojemu pristopu k Člsvetu; žal jih sam narobe razlaga, razlaga jih s pomočjo NietUrba in njegove Narbitne Stenergije.

Bom zmogel ta stik med mano in IvSvetom podati v še ne napisanih odgovorih na IvSvetovo pismo, v novih ES analizah njegovih dram, začenši z **Zlom**?

2. Odkar sem napisal to **PisLZgarju**, upoštevam še eno kategorijo bravcev **RSD**, ki sicer **RSD** ne razumejo, je tudi ne berejo (le počez, povrhu), a me kot ustvarjavca cenijo in me imajo celo radi. En ali dva sta takšna. Po eni strani z njimi nisem zadovoljen, razumljivo, po drugi pa ne bi smel biti prezahteven oz. bi moral ravnati HKD, širokokotno: znati ceniti tudi to, da me nekdo spoštuje in ljubi, ne da bi razumel tisto, kar imam sam za bistveno pri sebi. Morda pa je v meni še kaj, česar sam ne razumem-upoštevam. Kako naj vem, da sem zgolj to, kar mislim, da sem?

3. V **PisLZgarju** dopuščam-najdevam nov model Dia, ki je Raz od Dia s Hladom, Inkom, IvSvetom, temi tremi, ki jih objavljam v **EPP 1**. Z Inkom ga končujem, nobene možnosti ni, da bi z Inkom nadaljevala, nič ne razume, zlorabil me je; enako kot Pož in MatZup. Ker so vsi trije UProfi na AGRFT, jih lahko pišem kot trojko: PožInČič. S Hladom puščam Dia odprt, dolžan sem ga nadaljevati, skoz mojo Kritanalizo nekaterih Hladrazprav bom obljubo izpolnil. Ne smem vnaprej reči, da se bo Dia končal Neg, čeprav ni verjetno, da se lahko s Hladom ujameva, če on vse Red(ucira) na tržno banaliteto.

Največ šans za Dia bi bilo z IvSvetom, če bi z mano dialogiziral IvSvet kot Umtk, ne kot ideolog, kot urbančičjanec, kot prenašavec v SIZ tibetanskih, babilonskih, egipčanskih itn. zamisli, ki delujejo znotraj SIZi kot NA. Tak IvSvet je vse preblizu Deklevi. Vendar me dvojnost IvSveta navdihuje, omogoča mi Kritanalizo razlike, ki nastaja v njem morda celo kot razcep med ideologom in Umtkom in refleksivno osvetljuje-pojasnjuje, če jo zna Anln raztolmačiti, tudi PSto IvSvetD. Ta Dia ostaja celo še bolj odprt kot tisti s Hladom. Da se nista nadaljevala, sem kriv predvsem - morda celo izključno - jaz. Čutil sem potrebo, da prej zaključim ponesrečene - nemogoče - PsDia (z Inkom itn.), da bi se lahko ves in odprto posvetil tistim Dia, ki so še Pot; za katere ne smem vnaprej trditi, da vanje le jaz investiram nekaj, česar v sogovornikih ni. Takšna trditev bi bila - grozoten - napuh z moje strani. Potreboval sem čas.

V **PisLZgarju** pa dopuščam novo možnost, to je, da mi sobesednik le v Pvt pismih sporoča zanimive - zame koristne - informacije o **RSD** in meni. Žal niso javne, javno je **RSD** s tem tudi z njegove strani Zamol, a so več kot zgolj molk, v kakršnega moje delo ovijajo Schmidt in WirkKosi. Vztrajam pri Pvtkorespondenci, ki je mestoma EkP izjemno zanimiva, z Rotom. Škoda, da Rot, ki edini bere moje analize SPED, svojih stališč ne objavi, s tem objektivno dopušča, da še zmerom velja, da o SPED tako rekoč nihče nič ne piše. Skoraj že 10 knjig je izšlo v Pnizu **DSPE**, SPE zavest pa se dela, kot da je izšla le ena, mislim na omembo Tinčka Debeljaka v tedniku Sv Slja, ki izhaja v BA. UZn ustanova, ki bi bila - glede na merila-pravila Zni - dolžna spremljati moje (izšle!) knjige o SPED, Institut za izseljenstvo (morda tudi Izseljenska matica pa Svetovni Silkongres), ki celo izdaja publikacije na temo izseljencev-emigrantov, se dela, kot da teh mojih knjig ni. In tako ravnajo doktorji Zni, v ustanovi, ki sodi pod okrilje SAZU, v kateri sem član, njim tako rekoč nadrejen, mi - tudi moj II. razred - tem UZnikom iz Institutov (iz ZRC) celo podeljujemo Znazive. S tega vidika me tudi Rot Zamol. Pozna **RSD-**

DSPE, a javno ne spregovori o nji, ne popravi mnenja, ki ga dobijo o SPED nepoznavanci, da ni o SPED nič napisano-objavljeno.

Pvt koristna pisma mi piše tudi Ravel Kodrič, čeprav vse manj - zakaj se oddaljuje od mene? -, a tudi on v Pr(imorsko)KulJav ni spravil informacije o obeh mojih knjigah o **PrSD**, vsaj ne na način, ki bi bil uspešen. Ker-ko je - po prvem naivnem pričakovanju - začutil, da me PrKulJav ne sprejema oz. da ostaja pri Zamolu, je odnehal. Premalo veruje vame oz. v moje delo. Rot verjame bolj; je to res? Ali pa se ob meni le samospoznava, ima me za sogovornika v svojem PvtŽu, ne pa dejansko za lik, ki bi bil kaj več in drugega od PvtPska? Kam sodi v tem Kmecl? Patr je ostal pri omembi mojega eseja o **Al Arafu (SB k Demonu in Grosu)**, s čimer mi je kot Zniku naredil veliko uslugo, Patra Žursti navajajo; česa več se Patr ni lotil, ob mojem Pvttopozorilu, da sem objavil tudi tekst o **Alamutu** že sredi 70-ih let (v tržaškem Mostu), ki pa ga sam v bibliografiji k **Alamutu** ni upošteval, sva se celo ruknila, se začela oddaljevati, čeprav ne razšla, oba paziva, da bi ohranila stik. Analogno kot oba s Hladom; Hlad in Patr sta antipoda: LumSLZ in KlasSLZ. Z vsakomer imam - artikuriram - poseben odnos. Ni to sijajno? To pomeni, da vsakogar upoštevam kot samolastno (SA)PO. To se vidi iz Strno Raz tonov, karakterizirajočih moja **Pisma**, vsakemu naslovniku svoj ton, svoje razmerje. Ne pa, kot počne UZn, ki vse tone-razmerja reducira na eno in isto, razlike dela le v sodbah Est in Mortipa, kvežjemu v gorečnosti pohvale in ostrini zavržbe kaknega dela in/ali osebe. Posreči se mi, da iz naslovnikov vsaj do neke mere potegnem njihove posebne poteze.

4. Pred kratkim so vrteli na TeVe prav **La Strado**. Nisem se je upal gledati, strah me je bilo Gelsomininega Trpa in Zampanojeve brezupnosti. Preblizu sem bil OISu, vse me je obremenjevalo. Do Trpa drugih sem neznansko odprt, včasih bi kar jokal, tako me boli. To mojo (pre?)občutljivost je povzročilo predvsem ukvarjanje z MOčem, pripravljanjem na simpozij o njem. MOč in MoM sta zame paradigma Trpa kot ponesrečenosti; odkar pomnim, sem Ponot njun neuspeh, padanje v OIS. Kot otroku sta mi dajala vero v nadPer cilj oz. zavedal sem se predvsem te vere, predvsem njo sem upošteval, zadnje čase pa sem ju začel gledati ravno z nasprotne strani: kot Čla, ki sta izgubljala in izgubila vero. Boli me tudi nečloveški napor, ki ga terja od sebe hči Ajda, ko vzgaja štiri otroke s takšno zavzetostjo, da daleč presega normalo, zraven pa dobro opravlja službene dolžnosti, uči na Faksu, doma kuha, skrbi za gospodinjstvo, pomaga celo pri Kmopravilih. Me Posn? Posn jaz njo? Se Posn z Alo, ki je prav tako že čez 70 let, oči ji odpovedujejo, a skoraj cele noči popravlja **RSD** tekste, ki so kar se da mučno branje. Lačni in umirajoči otroci Afrike so daleč, slik o njihovem Trpu nočem niti gledati, tako me potolčejo, tako me preobremenijo vednost o tem, da je TS grd, slab, napačen, zel, vreden edino Uniča.

Tudi hči Aka se muči čez mero, z otroki, zdaj skoraj 50-letna študira-končuje ob svoji službi Faks. Sin Aleš je sprejel v svojo Dno dva otroke svoje nove žene (njena Dn pa njegovega), z njima ravna enako kot s svojima. Tudi to je dejanje, ki ni običajno, ves se mu daje. Koliko neuspešnih, izgubljenih, ponesrečenih trpi in si ne znajo pomagati! Zato mi niso blizu Izbrisanci, ti skušajo izbiti iz svojega položaja gmotno korist, Džo tožijo za stotine milijonov, so PohlPlde, formirajo se v poulično AnarhTer(oristično)Linčgrupo; še malo, in se bodo te poteze pokazale, Miško Krivic

se razvija v novega Popdemagoga in Lefz vodjo. Trpijo, a svoje Trp sproti RR v zlo strast.

Upira se mi najstarejši sin Hanž, ki Trp drugih - sam ima eno največjih plač v Slji - izrablja za svojo promocijo, za Morretoriko, analogno kot ogabni JašZlc. T(akšn)i pa me ne bolijo, takšni se mi upirajo. To so PslRvarji-Ludkarieristi. Sodijo k PožlnČičem, ne v **La Strado**. Ko sva se z Rož(anc)em - veliko - pogovarjala o tem Fellinijevem filmu, sva bila reveža, leta 59 in v naslednjih letih. Tudi Hanž je bil 67-leta revež in še kasneje; ne pa JašZlc, ta je že od začetka sleparil. Nisem postal ne Zampano ne Gelsomina, a v meni sta. PožlnČič mi očita(jo), da sem v vrhu DaSDbe itn. Sem in nisem. S sabo delam kar najtrše. Od sebe terjam samoodpoved, ki je blizu puščavniški; tudi denar, ki ga dobivam, delim drugim, zame (in za flo) ga ostane najmanj, le za skromno preživljanje. Lačen nisem in ne brez strehe nad glavo. A kdo je danes lačen? Me pa ni v Gilni, kjer se zabavajo tisti, ki imajo polna usta pritoževanja, češ, še nikoli ni bilo slabše, daje nas revščina. Naj se odpovem IzPoki in apanaži, da bi ustregel PožlnČičevi zavisti? Ni bolje, da namenjam dobljena sredstva za **RSD**, za soljudi?

5. Res, vsako obvladovanje je polaščanje. Či ne more brez minimuma polaščanja, ker je tudi - zmerom, Strno - ldČl; lahko pa se trudi, da bi bil čim bolj DrČl. Moj Siz oz. samoizbris **RSD** DgZni je poskus načelnega neobvladovanja predmeta, Člsveta. **RSD** se razteka v nezavedno-onkrajno-komaj dostopno, ker nočem, da bi obvladovala drame, kar koli. Bo bravec zdaj razumel, zakaj so mi zgoščeni - za marsikoga odlični - eseji kot o **KozD** in **KmeclD** manj blizu od **RSD** micelijskih tekstov? Zakaj se prestrašim, ko me kdo - kak UZnik - pohvali; pri priči se sprašujem, kaj mu je bilo všeč, da me je pohvalil. Skušam ne več početi tega, zaradi česar me je (po)hvalil. Vsak uspeh v ldDbi je zame neuspeh v lsu Dti.

6. Kar govorim o UnBDrem, je odlična korekcija mojega govora o bogu, ki sem ga podajal v eseju **SMR**.

7. **PisLZgarju** koristno dopolnjuje ostala **Pisma**, objavljena v **€PP 1**; namenjeno je tudi - in posebej - Hladu, čeprav je naslovljeno na nekoga, ki se s Hladom ne šmirgla, Hlad pa ne z njim. Pojasnujem AltM kot DgZn v konkretni **RSD**-Zni, ki je analiza (RR) SD. S tem sodi v SLZ. Kosa in Wirki (Dolinar po zgledu Hribarja) so me (**RSD** in mojo DgZn) izločili iz SLZa, a to je njihova stvar, njihova vojna zoper mene in DgZn (ZO). Na ta njihov postopek ne pristajam. SLZ zame ni le TradSLZ, kakršno zagovarjajo Piber, dr. Mahnič in ZadrPož, niti dekonstrukcijski poststrukturalizem mlajših, oboji so med sabo v PsEDč sporu, ker se borijo za to, kdo bo vladal v SLZu kot instituciji, kot predelu SDbe kot ObDbe. SLZ je zame tudi to, kar delam jaz, ker je SLZ analiza SD-Lite, ta pa ni reducirana zgolj na to, kar v nji vidijo - morejo doumeti - omenjeni LZgarji.

8. Grenko izkušnjo ob tem, da LZgar šele danes in drugje srečuje Deleuzovo ime, v mojih tekstih ga ni srečal, ker jih ni bral, bi lahko pomnožil stokratno. Začelo se je s Heidom, ki sem ga (sva ga z VeRusom) odkril desetletje pred THURbom. A LZgar, ki mu pišem pismo, me ni dovolj bral, ni pa imel namena, da bi me Zamol. Medtem ko ima - vse Dgč cinična - mlada WirkGene, ki jo vodi izozad SrKos, prav ta namen. TradLZgar izhaja še iz Ete Nara in Kule, Wirki le še iz duha

trga, s tem uporabe-zlorabe vsega za lastno korist. Je pa res, da so ravno TradUZniki kot UProfi vzgojili to KrimGene; in - koliko predstavljata danes moje delo (**RSD** in DgZn) Hlad in Grd svojim študentom? Grd me je parkrat povabil predavat v svoj seminar, Hlad mi je priskrbel cel semester predavanj, a ko sta videla, na kako gluha ušesa so nalete(va)li moji nastopi, sta odnehala oz. me dopuščata, a vse bolj le na Pvt način.

9. ČHM sem lani RR v ŠHM, ga tudi podrobno - v več MSk - narisal. Glej Pniz **GR**, posebno **GR 5**, zadnjo knjigo iz letnika RSD-03.

10. Zelo izpovedno, goreče, vsebinsko polno pismo!

11. Svojega dela skupaj z Močnikom načrtovane knjige še zdaj nisem objavil. Medtem je prešel Močnik v tako Rad neoledržo, da ne najdem več dobre besede zanj. Je eden od virov DaleAnarh pouličnega Gleda, ki skriva v Potu tudi Ter(orizem).

12. Nazorno opozorim, kako je treba brati-razumeti MSk-MSI GR. Sem jaz kriv, če bravci nočejo sprejeti mojega predloga? Ne morejo ga, ker - če - živijo-mislijo v drugem (informacijskem) sistemu (VISu) kot jaz. Pozivam jih, naj zamenjajo VIS. Niti ne; ne pozivam, nikogar, nisem (več) ne ideolog ne aktivist. Sem Znik: napišem, dam na razpolago, vzemite, če hočete, ali zavrzite! Drznil sem si pripomniti le to, da vsaj zabeležite, kar sem naredil, kar je narejeno; to terja od vas ZnEta. A če ne morete (in nočete), pa nič; zato me ne bo manj. Kar sem pravega storil, je skoz samoizbris poniknilo NejDam v bližino Dti. V to verujem.

13. **PisLZgarju** je napisano s simpatijo do naslovnika. Upam, da bo to, ko mu bom **EPP 1** po e-mailu (če ga ima in če bo to želel) poslal, razumel.

AD PISMO ANDREJU INKRETU III (PisInk-III). - To pismo je po nastanku drugo najstarejše med pismi knjige **EPP 1**. Da bi mogel bravec razumeti najin odnos z Inkom, mora prebrati obe moji prvi **PisInku, I** in **II**; objavljeni sta v **NaDrih**. Datirani sta: 16. IV. 2000 (to je zelo obsežno: od strani 97 do 147, plus Inkova kolumna v Delu ob moji 70-letnici, strani 148-149) in 4. maj 2000, od strani 150-162. Sta odgovor na Inkovo pismo meni in na omenjeno jubilejno kolumno; Inkovo pismo je datirano 17. do 20. oktobra 1999, objavljeno je na straneh 91-96. Iz te korespondence je razvidno, kako je najin odnos z Inkom nihal. Trudila sva se, da bi ga nekako vzdrž(ev)ala, a oba na silo. Jaz zato, ker sem prav tedaj insistiral na tem, da mi javni Dia z nekaterniki uspe, Ink verjetno zato, da bi si v meni pridobil zaveznika svoje kandidature za člana SAZU. Pridobil si me je, njegovo kandidaturo sem podprl. S tem sem verjetno svojo nalogo opravil; ko se je Inku zazdelo, da ima članstvo zagotovljeno, mi je - 18. julija 2001 - napisal Pvt pismo, v katerem mi sporoča, da prekinja stik z mano. Ker gre za Pvt pismo, ga ne morem ES podrobno komentirati, omenim naj le njegovo funkcijo. Od tedaj - dve leti in pol - se z Inkom nisva srečala, tudi na SAZU ne, na občne zборе ne zahajam, na seje razreda, na katerih je bil Ink po svoji izvolitvi, pa tudi nisem - zaradi bolezni -

prišel. Zdi se, da je obema odleglo, da sva se razšla. Preveč sva si tuja, da bi bil Dia - in sploh kakršen koli vsebinski stik - med nama mogoč, smiseln. Ink se v pismu pritožuje nad mojimi sodbami o njem. Ko jih po dveh letih in pol prebiram, jih znova potrjujem. Ink je bil zame zadnja leta ves čas agent ObldDbe. Trudil sem se, da bi ugledal v njem še kaj več in drugega, analogno kot v Požu, Klabsu itn., a zaman. Po svoje je Ink še slabši od ostalih. Vsekakor zasluži, da ga imenujem skupaj s Požem kot MimDč: PožInk.

1. Inkovo Pvt pismo, napisano julija 2001, je tudi odgovor na moje **Pislnku-III**. V njem skušam - sebi in Inku - razložiti, kakšne težave imam z Dia in IpK poskusi. Najbrž je začutil, da sva si tako Raz, da ne moreva tako rekoč v ničemer priti skupaj. Jaz sem ves čas vedel, da je Strno nujno moj Sž, da se moram opredeljevati-boriti zoper njega; da izgubljam sebe kot projekcijo (po)Isa Dti, če mu popuščam, če se puščam uje(ma)ti v mreže, ki mi jih nastavlja kot agent IdMa. Tudi do Inka bi rad gojil IdDr, a ni šlo in nikoli ne bo šlo; kot z veliko večino ostalih ne. Obsojen sem na PsEDč boj z IdDbo, v kateri se je Ink naselil kot v maternici, zame pa je pekel. Priznavam svoj poraz v zamisli IdDra. Nisem filantrop, ostaja mi le usmerjenost k Isu UnBDra; z ljudmi mi ne gre.

2. Tako se prepleta tudi **ĚPP 1**: v **Pislnk-III** najavljeno moje predavanje v SGM o Pennu in FRemcu je objavljeno med eseji te knjige pod naslovom **Kralj Samo in Japidi, začetki Ncla v SD**. V SGM je ravnatelj IvSvet, kateremu namenjam dve pismi iz **ĚPP 1**. V **Pismu Franciju Križaju (PisKrižu)** omenjam Inka, vsi trije smo sodelovali pri Odru 57. V **ĚPP 1** objavljam tudi esej **Dramatika Iva Svetine**. Micelij.

3. Moja težava z Inkom je bila tisti čas predvsem v tem, da je on pričakoval od mene Poz Krito svoje knjige **Melanholična razmerja**, nanjo je stavil največ, jaz pa sem ta njegov proizvod doživljal kot Rad in večstransko negacijo tega, kar hočem. Inkova **Razmerja** niso bistveno Dgč od Javorškovih **Nevarnih razmerij**; pri Brejčku nesramna napadalnost, pri Inku modra žalost, a oba sta enako do kraja potopljena v IdDbo, morda gleda franček celo malo bolj iz nje kot brezkrilni Andrejček. Inkovih **Razmerij** se moram lotiti na ĚS podroben način, tako Tip so ne le zanj, ampak za prehod Kocovega nadZg zanosa sinteze med Dbo in SAPO v klepetanje Sžurizbov, kakršne simbolizira ubogi Ink. Tudi ves moj odnos z Inkom od 1963 naprej je bil - se je skazal kot - en sam nesporazum. Sem jih res varal, kot mi očita Ink, te družbenec? Morda pa res. Hotel sem se Prikr, da me ne bi Dbokolje likvidiralo; v tem sem Hin. Obenem pa sem računal, da ravnaajo tudi ostali tako, Rožanc, Ink, SrKos; da je pod njihovimi maskami in prilagajanji težnja po Isu Dti. Ni je bilo. Farbali so sebe in mene, ker so se delali, kot da je. Rožanc je bil metulj, Ink speči svizec, SrKos portir v instituciji, imenovani SKula. Priznam svoj poraz v razmerjih z njimi, a bolje tako, kot da vlečem ta razmerja naprej kot umazan smrkelj. Morda so mi kdaj kaj dali, zdaj so zame - za mojo pot k UnBDru - le ovira, le lim, ki me skuša zalimati v IdDbo, da ne bi mogel razpeti kril in sanjati sveta, v katerem ni PožInkov. Le sanjati? Več: se boriti zanj. Na Canovi sledi hrepenenja in borca.

4. Sem pisal Inku iskreno, ko sem mu zatrjeval, da v njegovih tekstih uživam? V primerjavi s Poževo župco morda, a to merilo zavaja. Inkovih **Razmerij** niti prebrati še nisem mogel, kaj šele, da bi se prebil skoz njegovo knjigo Pol esejev-kolumen

Na robu, 1993, ki mi jo je, najbrž prepričan o njeni veliki vrednosti, podaril kar v dveh izvodih; pusta je, mletje v prazno, prežvekovanje znanega, Ink je jalovec. Hinavčim, ko ljudem zatrjujem, da mislim o njih dobro, v resnici pa ne? Ali pa se trudim, da bi mislil o njih dobro in je moj trud iskren poskus IpKe? Nazadnje ugotovim, da so se vsi takšni poskusi ponesrečili; da je bil moj poskus v ljudeh videti veličino, SSL.

5. Živim v strasti, sem ud PSI, funkcioniram v PMLDbi, sem člen semiotičnega sistema. Oboje. Živim svoj nič, ničim - izničujem - svoje Ž. Ni čudno, da me ne marajo; ne morejo me ldn-ujeti. Zanje sem izmuzljiv. Zase ne. Sebi sem breme, ki me vse bolj pritiska k tlom. A kaj so ta tla? Papir? Je **RSD** navsezadnje res le papir (IVJ klas tipa)? Seveda, tudi papir lahko užali, kot sem s **Pislnku-III** užalil Celjana, ki ni ne Herman ne Friderik, ampak Andrejčkov Joža.

6. Ink bi mi moral biti hvaležen. Res ga tolčem, a se mu odpiram v Rad AK. Tega ni znal ceniti. Namesto da bi se mi pridružil v stopnjevanju ARF, me je odklonil. Zanj je ARF nevarnost; ARF je nesposoben. V tem je po bistvu Žurst. Lepo se bo uskladal z mojimi kolegi akademiki; kdo od njih pa dela ARF-AK? So Db uspešneži, to pa so lahko ravno zato, ker skrbijo za svoj polakirani imidž in se ne razpirajo okolju kot vprašljivi liki. Ko je Ink zaslutil, da lahko izkoristi mojo odprtost kot vprašljivost, me je mahnil nazaj z vso silo. Še dobro, da sem star pretepač, ni me bolelo. Me je sploh zadel? Ne zadevam le sam sebe?

7. Šele zdaj, ko po dveh letih in pol prebiram svoje **Pislnku-III**, vidim, kako trdo sem ga potegnil za uhlje-dušo; ni mi mogel ostati dolžan. Spoznal je, da med nama ni možna pomiritev, kaj šele sodelovanje. Sem, kar on ni, in obratno. A tega nisem - več - skrival, Prikr. Govoril sem mu neposredno, jasno, trdo, brezobzirno, dokončno. Mi ne gre šteti tega poguma v dobro?

8. Še ena micelijska zveza: med Kritanalizo Priža v **Pislnku-III** in mojim esejem **Srečanje s Primožem Kozakom**, nameravam ga objaviti v 3. poglavju **ČPP 1** pod naslovom **Portreti**. Obe podobi Priža se dopolnjujeta.

9. Namesto da bi Ink, če bi bil odprta Os, pograbil priložnost, se mi v pismu ali sam odprl, naredil svojo - zase - ARF-AK, ali pa se Kritpoglobil v moje ARF-AK analize mene in SKulZge, ki jo natančno in točno v **Pislnku-III** opisujem, ga vse to ni zanimalo, priložnost je izrabil le za to, da je prekinil z mano in me v Pvpismu Morno diskvalificiral. Najin Dia je vzel kot poskus sointeresov; ker tega ni več potreboval ali občutil, je poskus IpKe in sploh analize nečesa tretjega zavrgel. Dejansko ga ni zanimala. Morda ga je nekoč, ko je bil mlajši, ko sva bila še PriSo; po fazi Žurudinjanja v Delu Titku Vidmarju in Koprivcem je to potrebo ekstatičnega Znika, ki išče v RazRese, izgubil, kolikor jo je kdaj imel. Dalnk je opustošena figura, utrujena, kot Taufič. Tudi Hoc se v njegovih rokah suši.

10. Obtožujem se za soodgovornost pri Si mojega brata Alešak. Kako da Ink ni videl te moje odprtosti? Ga je celo prestrašila-odbila?

11. Ink je bil zaradi tega pisma name tako jezen tudi - ali pa celo predvsem - zato, ker je čutil, da sem ga razkrinkal. Kot sodelavec NKP se je, prvič, utemeljil kot lDdb akter, drugič je priložnost uporabil, da bi zlezal Šelu v rit, Šel je bil tedaj Kulster, prek Šela in njegovega lobija v SAZU pa zlezal v to slavno ustanovo. Ko je videl, da sem s Šelovim lobijem v PsEDč odnosu, je zračunal, da se mu splača z mano prekiniti, o tem obvestiti Šelovo skupino, Janeza Bernika, Janča itn., pa bo njegova izvolitev v Hiralnico modrecev še verjetnejša. Ej ej, ti Nejček - tako mu je pravil Rožanc -, pa si le večji zvijon, kot sem si bil mislil. Papa, zvijaj se naprej, pred Šelom in pod Jančem, mene vaše pantomime ne zanimajo.

12. Ink je res manj stremljiv od Šela. Šela dajejo strasti, je VelOs, Inkec pa je posušena ribica, skrbi ga le varna starost, niša, v kateri bi lahko dremal. No, SAZU mu bo dajala krov in denar, kot meni. Le da jo jaz Krit nabadam, Ink pa ji bo pucal embleme, da se bodo še bolj svetili - kot pumpeževa rit. Zakaj ne bi dali portret Janča v emblem SAZU? Zakaj ustanove ne bi krstili kot SAZU »imenom Jančarja«, kot so analogne v SovZi?

13. Ne, nisem mogel več molčati. Inku sem moral izraziti svoje stališče o tem, kaj počne, ko sodeluje v izdelavi NKPa. Če bi molčal, bi ravnal kot Hin. Inku sem povedal odkrito resnico, kakršno mislim še danes. Nisem mu hotel reči, da se je prodal, čeprav se je tudi, ampak da je omejen, da ne vidi izven okvira lDdb in njene KulPolTrade. Če bi hotel Ink, da ohraniva in celo razvijava najino razmerje kot ustvarjalca Dia, ne bi smel sprejeti Šelove ponudbe, da sodeluje pri NKPu. Zakaj pa sem Šelu ponudbo lahko odklonil jaz? Ni toliko res, da je Ink nenačelen (je, saj je dete RMge), kot je res, da je še dedič HMge. Je tista lažna sinteza HMge in RMge, ki je danes najslabša. Danes jo obnavlja neole, PePKo, ki noče biti le, tudi ne De; kaj pa je? Inf in SZ vsega?

14. Ink bi moral ceniti mojo ne le prostodušno, ampak zavzeto izjavo o tem, da ne morem z njim, če (p)ostaja Nclst, ali če vsaj Sim(ulira) Ncl. Mu nisem dal sijajne priložnosti, da bi se izpovedal? Da bi nasproti moji razvil Dgč platformo-razlago? Ne, ni je (bil in še ni) zmožen. Ink je drugorazredna figura. V pigmejcu sem videl Aristotela. Enako kot v Rožancu Pascala namesto NA Žursta iz Avre. Sem si upal to povedati v portretu o Rožancu, ki ga prav tako objavljam v **€PP 1**? Ink in Marjan sta bila posebej tesna PriSo. Šele zdaj razumem, zakaj. Družil ju je Žur. Rada bi bila več, kot jima je omogočal njun Pot. Hvalabogu, da se ne šlepajo za mano več ti zajedavci. Zdaj sem sam, a Sven. Šele zdaj sem v možnosti (po)ls UnBDra. Hvala ti, Andrej, da si me izpustil iz objema. Ne smem se več objemati z nikomer; vaš objem v lobičumnati pa je za vas ravno pravšen. Ti sediš na kolenih Andrejčka Jemca-Jebca, Janez Bernik čoha po riti PijGrafa, Janč dela za okroglo mizo striptiz, da bi vsi od blizu občudovali njegov tolsti pauh. Le Šel umira. Od vseh omenjenih sem ga imel najrajši. Mnogo mislim nanj. Bil je, kar Inkec ni bil.

15. Arduš, ga tresem, Inkca, za kravatelj! Ne, takšnega ravnanja s sabo ni mogel prebaviti. Ink je vendar rektor AGRFT! Je največji Skritik. Je St krava v hramu - Stšu - SKule. Z njim ne gre postopati kot s Člom, ki je česa kriv, ki se moti kot Po(l)žek. Ink se ima že za monument, po monumentih pa se ne sme scati. Si je tako želel v SAZU tudi zato, ker je menil, da so v njej zbrani spomeniki?

16. V letih 2000-2002 sem se ES podrobno posvetil analizi ČD, zdaj se preusmerjam k analizi SD-20. Teza in Anteza. Kaj poznajo Inki od vsega tega? Vem, da mojih analiz ne berejo; a koliko poznajo SIZ NKNMeša (ČD), koliko SIZ-SD-20 in AD TradSlova? Malo, malo, se bojim. Inki niso Zniki, Žursti so. A kaj dela Žurst v SAZU? Zakaj potem ne sprejmemo Crnkoviča in Bogataja? Ju še bomo. Inkov dedič je Lukan, Požev Lipe Haderlap.

17. Pred nedavnim mi je na analogen način kot Šel z vabljenjem k sodelovanju pri NKPu skušal pomagati Pril, ki me ima rad, a ne razume, kaj je IsDt; ki sicer čuti, da je IdDb napačna, v svojih Umettekstih jo razkrinkuje, obenem pa ne more iz nje, kot UZnik skrbi zanjo, jo utrjuje. Ve, da sem IzDbJavi, a me skuša spraviti vanjo nazaj, celo iz nagnjenja do mene, saj meni, da ravnam napačno, zoper sebe, ko se izoliram. Iz dobrega namena mi je nastavljal past, še z nekom drugim. Kar naprej me vabijo, naj se vrnem tja, odkoder odhajam. Res ne vedo, kaj delajo. Ne borim se le zoper nje kot Pvtpomote, borim se zoper IdDbo, ki stoji za njimi in jim diktira, kako naj čutijo-ravnajo. Čutijo, da je pot, ki sem si jo izbral, Rad težka, poznajo me, da sem uživač in normalen Čl, želijo me razbremeniti, ko vidijo, da trpim. Ne zavedajo se, da pot, po kateri grem (k Dti), niti ni toliko moja Perizbira, ampak je določena neodvisno od mene, jaz jo lahko le sprejemem (najdem kot že oblikovano) ali odklonim. Nekaj jo lahko adaptiram, v bistvu pa ne.

Boj, ki se vrši skozme, v meni, je boj med hudičem in BDrim, med Zaplom in pravo potjo. V tem pomenu je Čl manj pomemben akter; v tej točki je SAPOEV premalo. Ne zadošča, če izbiram več EV, odloča šele, da se odločim za Boga, za BSAPOEV, Bog pa je dostopen le po eni poti, ki so ozka - najožja - vrata, najmanjša verjetnost: Siz-Sun IdČla in sprejemanje-artikuliranje DrČla, ki-kar nisem jaz, ampak Dr. Vse to so že odkrile stare Rlge, tudi judovska in Krš, a je DSKC na to pozabila, se RePog. To je slutila celo MrkPtja nekoč. Morda se je njen padec od Rlge, odprte za IsDt, v Lfz-NSS zgodil ravno MV-II, ko se je povezala z Nclom; torej ravno tedaj, ko je odvrгла MOča. Le da MOč ni bil dovolj močan, da bi vztrajal pri Mrku kot Isu Dti; bal se je, da bi ga odklonitev SNclā porinila k Stlu. Moral bi najti drugo-tretjo pot, tega pa ni bil sposoben.

Za to sem sposoben šele jaz, tudi zato, ker sem MOča že med MV-II začel nadomeščati z Mrakom kot nadomestnim očetom, od leta 1943-46 pa povsem. Skoz Mraka - od **Oble** do **Rdeče maše**, od **Logana** do **Procesa-Petra** - sem lahko našel držo, ki mi je pomagala ubrati PriPrapot, tudi preusmerjati moje PriSo, da so lahko ustvarili SAnto, Uršulo, Krstna, **SAnt**, **Sam**, **Afera**. Pred štirimi desetletji sem bil - vsaj - s temi tremi PriSo, a mar sem danes brez njih? Ob meni je Ala, z mano sta - in jaz z njima - Muck in Dak. Ne bivam tudi jaz skoz **Pipa** in **Za(lo)g**, skoz **Vas**?

18. Motil sem se. Ink ni govoril vsebinsko, analogno kot Pož je le konvencionaliziral, stereotipiziral, me vodil žejnega čez vodo. Ko je spoznal, da me ne more več (pre)slepiti, ko je prebral moje **Pisluku-III**, mi ni več odgovoril, razen s Pvtprekinitvijo korespondence in stika. Začutil je, da sem ga dal na Rad preizkušnjo: ali nadaljevanje Dia, ki bi moralo stopnjevati Inkovo AAF, s tem RazcDč-IsDt, ali konec Dia. Dejansko sem ga prisilil v resnico, ki je bila in je še le konec med nama. Analogno kot Poža, Klinca, Klabsa et comp. Kaj pa je-bo s Hladom? In IvSvetom?

19. Opazovanje Zup(an)ovega konca me je (z)grozilo in izučilo. Od blizu sem opazoval, kako je nasedal Zaplu PsPrilov, Zornov itn., ki takrat še niso bili DSD Poliki, ampak AMg Hedsti; kako se je starec smešil s siljenjem v Sekpornografske fantazme, postajal avtokarikatura. Tudi zaradi tega sva se razšla: čutil je, da ravna narobe, pod svojimi zmožnostmi. Govoril sem mu resnico, direktno, ni je prenesel, zasovražil me je. Groza me je, ko se spominjam nanj in na njegovo klavrno usodo. S tem mi pomagaš, Vito, na Prapot. Hvala, Vito.

20. Od Inka sem preveč terjal: AAF, s tem analizo, od kod sodi, ko piše **VvP**. Vedel je, da tega ni zmožen, obenem pa tega ni hotel priznati, morda niti sebi ne. Kaj mu je preostalo, kot da me odkloni in zasovraži? Kaj je ostalo drugega Požu, Klabsu, Klincu, Jerički? Vsi so K-eden in isti. Le na ES ravni so med sabo Raz, RazEV, le toliko, kot so si Raz Pos mačke ali Pos psi. V osnovi pa so Ožld, en sam lik IdČla, kakor se artikulira v lzbu, v Kulniku, ki je zato, ker ni na ravni svoje naloge (AAF-AK), še slabši od navadnih ljudi. Ti so tepci, on je baraba. No ja, če zvišam merilo in verujem, da je v sleherniku sled UnBDra, so vsi podbacili: od SrKosa do JašZlca, od MatevžkaKosa do ČirZlca, od Ponikev do Moravč.

21. Šele zdaj se zavedam, kaj sem storil Inku, ko sem mu bil poslal takšno pismo. Do kraja sem ga razkrinkal. Moralo bi ga postati na S sram, ko se je - če se je - zagledal v mojem Kritzcalu: lzb, ki izhaja iz MI Kol samoumevne predpostavke. Kar vidim ga, kako se držijo za rokce JanezB, Šel, **Revček Andrejček** Jemček (jemlje in ne daje), Janč-ek. Počnejo kaj drugega kot danes novo - in včeraj staro - vodstvo DSP, Flosar-Peršak in Žabot, ko so Lito (Umet) AA v tržno blago, v sredstva svojih gmotnih koristi in imidža v drekDbi? Vsi so - vse je - en sam poraz SKule, SKulnikov, Slzbov. To ugotavljam. Jasno je, da me morajo ti lzbi, ki so se znašli pred mano goli in poscani, neizmerno sovražiti ali pa pred sabo Prikr to SŠ, me »le« Zamol.

Na tej ravni smo si EDč: v boju. Vendar ne MimDč. Moja in njihova drža se izključujeta, se pa ne Posn. Pazim, da me boj z njimi ne preusmerja v MimDč-EDč; tudi oni pazijo na to, zato z mano ne polemizirajo, ampak me - **RSD** - Zamol. S tem se oddaljujejo od DSD-regresa k fzu, se opredeljujejo za Dv-PMLD, so le Psfzsti. Razhajamo se. Vendar jaz v Pnizu **Dia** - tudi v **EPP 1** - razhajanja in polemike AA v hudogovore, ker sem jih dolžan razkrink(ov)ati. Sem - moram ostajati - tudi EDč-Čl; če se temu smodelu povsem odpovem, me odnese le v igro, v Lud-PMLDbo. A moj EDč boj zoper nje ni regres v FzKldo, ampak izpostava mene kot OPska, ki se skoz BSAPOEV trudi, da bi se napotil v Is Dti. Niham med Karuzom, ko me (z)grabi nemoč in OIS, in Kaskom, ki kleše sledove Dti; **Karuzo** in **Pip** sta moj okvir. Laže ju prenašam kot like iz **Zaga** in **Port(ima)a**. Je Muck prehud zame, preobremenjen, preblizu kaosu zgojlmagme? Mnogo bližje so mi Muckove pesmi iz zbirk **Bleščice** itn.; v liriki ga - me - rešuje angelska liričnost, v dramatiki je težak kot milijontonski asteroid, ki se bliža zemlji in jo grozi speštati. Še nisem zmožen nositi tudi Mucka in njegovega strašnega EkP izkustva? Mi je bližji mlajši, nežni, kot mimoza občutljivi, rahli Dak? Med obema se opotekam: med **Zagom** in **Pipom**. Srečen Čl!

Ink pa se skriva v varni senci Velesleparja Janča, ki bo prodal na interNac trgu vse, kar mu pride prav, SNar interes in zadnjo sled RPPa; v senci Šela, ki se namesto Inka bori za svoj obstoj, tudi za smisel, Šel plačuje za svojo izdajo sebe

(in mene) s smrtnim rakom. Šel je poštenjak, je TragHer, ki je vzel nase breme samoizdaje. Ink pa ga zajeda. Rudi, še te čutim kot PriSa; Andrej, dolgočasiš me. Kmalu te bo tudi čistilka na SAZU pometla na smetišnico. A ne (za)vrgla na Smš; oba s SrKosom bo - ne kot pepel, ampak kot smeti - shranila v žari, ki bo sprejemala sorodne ostanke in bo, postavljena na visok podstavek, kraljevala sredi naše velike dvorane. Napis na veležari bo: **Ples smeti**. Ne da bi hotel, ga je izbral že pokojni šef vseh jalovcev: Matejček Z-Bor-ček.

22. Bolj napačne, zanosno SZSL trapaste izjave, kot je Inkova iz **VvP**, ki jo navajam, ni. Ni čudno, da me je z **VvP** izzval k takšnemu pismu, kot je **Pislnku-III**. V tej izjavi se kaže vsa bistvena - nepremostljiva - razlika med nama. On hoče, da vztrajamo Slci v svoji specifičnosti, Ožld biti, usodi; kot da bi bral Srbe, Sešljevece, in Hrte, Tudjmanovce. Jaz pa vztrajam, da je treba nositi breme svoje ZgPreti - usodo - zgolj zato, da jo lahko RR - preOsm - v nekaj drugega, v Dt. **RSD** ni potrditev SIZi, kakršna je in je bila, ampak nenehna AD (skoz ARF-AK) te Preti-bit, RR biti v nič, nato pa skoz Blak Niha in skoz Strš NejDam. Sploh ne vztrajati pri svoji zakrknjenosti še naprej, ampak zanikati se kot Slov-Kld, spozna(va)ti svojo avtohtonost kot zlo, enako pa se ne pustiti Zapl modnim trendom in IVJ arhemodelu PMLD; Ink, Šel, Pož, Janč kombinirajo oboje, a je oboje napačno, kombinacija obojega pa najslabša.

Če mi je Ink poslal svoj **VvP** tekst, je predpostavljala, da me bo z njim prepričala, da ga bom odobril, da mislim tudi jaz kot on. Jasno je, da ga je moje pismo zadelo kot strela z jasnega. Ko ju primerjam, mi je Hlad bistveno bližji od Inka. Hlad vnaša nova merila v SIZ (SLZ), Inkovo (Klaszbov laž) spodbija, odstranjuje; res je, da jo nadomešča le z drekom, a drek je bližji resnici kot blagoslovljena laž, od katere se je obračal želodec že Canu in Ščuki v **Blagru**. Ink in ostali, ki jih imenujem v tej zvezi, so iz klike blagrovcev in Grčevih nasprotnikov, glej Govekarjevo **Grčo**, so Prof Hlepuh in Kremžar-Siratka. Žal pa so Daneole pajaci le karikature Ščuke in Maksa, le liki iz **Šarivarija** in Milčinskega **Ciganov**. Sami teatrmari. Ni čudno, da Požlnk predavata bodočim Gledakshibicionistom, Šel je Preds Sveta Drame SNG. **Afrika, Afrika!** Pajaci, pajaci! Nobene škode ne bo, če bo Muckov asteroid potopil takšno pakažo, kot jo opisujem in ki tvori St jedro Slova, ne le SNarKulprograma.

23. Ne le da se še zmerom strinjam s **Pislnku-III**, prav presenečen sem, ko vidim, kako točno sem mislil že pred dvema letoma; kako odločno. Iz moje razlage je jasno, da ne morem sodelovati ne v Desredinskem Drnovem zboru jalovih modrecev, ne v Kučanovem Lesredinskem. H Kučanu naj gre SH, da se z možkom uravnotežita; da zajameta-pozavgata ves SI prostor. H Kütju sodita oče in sin Zlc, a le sin Hanž, ne pa oče TaK. Ta mora osta(ja)ti zunaj zborov, Kld, družčin, tovarišij, Polshodov. Pred kratkim sva se pogovarjala s Kučem; obiskal me je, skupaj s Kmeclom. Le otipavala sva se, a najbrž oba veva, koliko je ura. Mi bo kaj predlagal? A kaj, ko nimam izbire. Kot nisem mogel k Šelovi skupini izdelovalcev SNarKulprograma, ne morem h Kučanovi. Kot nisem mogel postati Prletov Kulster, in že prej ne Kavčičev (pa bi me morda kdo predlagal na to mesto, če bi jaz vztrajal pri tem, kjer sem bil 1969, in bi ostala SPola kavčičevska), ne morem danes zagovarjati Leopcije. Ostajam pri IrRad Kriti Anbushevskih idiotov in zagovornikov ČIP. Sicer pa so advokati ČIP vsi, De in Le. ČIP je kurba, ki si jo delijo vsi. Mene

fuk s fantazmo ne zanima (več); vsaj ne s to - tako, vsaj zame, prozorno - fantazmo. Je tudi Dt fantazma, le da tako Abs, da me ne bi mogla nikoli razočarati. Si je zato KC izbrala Boga-boga tako daleč - v Venebesih -, da je nedokazljiv, a tudi neovrgljiv? V osnovi sem vernik, sodim v KC in v Ptjo, le da v njuno Poz jedro: tja, kjer sta bila babica Nata(lija) in MOČ. V kalvinizem in v Marxov Mrk.

24. FRemec v **Samu** in Levs v **LTugu** se enostransko opredeljujeta za Slov-dom, Grum se odloči za nasprotni pol: enostransko za globalizacijo, **Zastori**, dom mu je le **Goga**. Can združuje oboje, od **Blagra** prek **Poha** do **Hlapcev** in **Vide**. A gre tudi čez, par transcendirata v Is Dti. Enako Mrak, ki gre že PV čez - skoz - **Groharja** in **Lincolna**. Gre k Fedji, **Rdeča maša**, ki je Slc, v kozmosu, a tudi drugje. Kako težko je biti drugje, pokaže Majcen v **Ženinu na Mlaki**. Prav za prav tudi Šel v **Kanju**; pokaže svojo SZ. Ink pa to SZ RR v zanos Psideologa NSlje. A le tako dolgo, dokler je NSlja oz. Pomladne stranke na oblasti. Danes se je že umaknil v trezno skeptično distanco; tako imenuje svojo držo, ne ve, da se je preselil v Dom upokojencev. Bo postal Gobčev in Rousov ideolog?

25. Inkovo reakcijo iz leta 2000 danes obnavljajo na DSD tisti, ki hočejo referendum o Izbrisanih, ki se bojijo za NSS. Ink je za par DominSvet. Ni pa za vrnitev Juge, za jugonostalgijo. Ve, kaj lahko vnesejo v Slov Srbi in balkanoidi: le kaos, le Rad znižanje nivoja-meril. Tu se Ink srečuje s Klas(ičnim) panteonom: s spomeniki, za katere pa ne ve, da so spomeniki S-niča.

26. MBP Ink, s katerim sva vendarle tudi skupaj sanjala o presežnem, v svojem **VvP** regredira k Poli, k vrednoti »našega notranjega konsenza« ... Vse bolj sram me je, ko prebiram ta Inkov ogabni in sramotni izdelek. Zakaj ne sedi Ink danes ob Drnu skupaj s THom in Biučarjem? Sami starci, ki branijo preživelo, kot kura razčeperjeno čepijo na jajcih, ki so klopotci. Bože bože, res moram živeti v takšnem svetu? Dviguje se mi od gnusa.

27. Samo slabiči se oprijemljejo skupinske samozavesti. Tudi jaz sem se je, a kot mlad Čl in v grupi, ki je bila preganjana, preprečevana, v opoziciji do Ptj-oblasti. DaSlja pa ni več takšna grupa. SAKO je, je v AgrEkzKld osvajanju trga, predvsem na jugovzhod. Tudi navznoter je normalna Db, v kateri večina stiska manjšino. Ink se jasno deklarira za uda-ideologa večine Slova kot NSSi. Ne bi bil boljši, če bi se kot Hanž deklariral za zaščitnika manjšine, polČla Todorovića in NČa Aksentijevića. Morda so ti Daneole Slci še bolj ostudni; danes mi Janša ni dlje od JašZlca. Oba mi vstopata v nočne more. Zakaj, o bog, si me nagnal delat pokoro v te vice, ogabo Slova? Točneje: v ogabo Idčloštva? Se bom predal OISu kot Grum in PriSo Dine, kot Larsen v **Zastorih** in Administratorka v **Če(velj)čkih**? Bom vzdržal kot Mrak, ki je na koncu Ža pisal **Orfeja** in **Zadnjo večerjo**, a v direktnem spopadu z OISom, ki ga je grabil od znotraj? Je tudi te moje opombe v **EPP 1** treba brati kot mojo Zadnjo večerjo oz. sporočilo, da mora Čl vztrajati v Isu Dti, ne pa v zastopanju SINac interesa in biti?

28. V **€PP 2** bom objavil svojo razpravo o Jeziku, ki sem jo bil napisal za SAZU, a je obtičala v predalu kolesja te St ustanove. Micelij. Vse, kar nakažem v kaki razpravi, v kaki drugi nadaljujem, tematiziram.

AD PISMO IVU SVETINI I (PislvSvetu-I). - Najin odnos z IvSvetom se je šele kasneje - leta 2002 - zamotal; in to ne zaradi Ideol ali nazorskih vzrokov. NDM. IvSvet mi je res poslal nekaj svojih načelnih razprav o Fiji, Tiji, Umeti, ki seveda niso bile po mojem okusu, blizu so bile ravno tistemu, kar odklanjam, izhajale iz Urbovega razumevanja Nieta itn. Da mi ne bi bilo treba z IvSvetom v polemiko zaradi njih, jih raje nisem bral, hitro sem jih odložil, svoje ravnanje pa opravičil s tem, da je IvSvet - sijajen - dramatik, avtor dram, ki jih visoko cenim, ne pa kritik-ideolog. Torej so njegovi - zame nesprejemljivi - spisi sekundarni zanj in zame, čeprav zaradi svoje radikalnosti in zanosa zanimivi, a zaradi svoje poetičnosti že spet ne dovolj zavezljivi. Obračun z IvSvetovo Ideolo sem odlašal, še danes z njim odlašam. Prenašal sem ga na čas, ko bova zagnala močen Dia, ko bom ob Kritanalizi IvSvetD lahko primerneje postavil na - zame - pravo mesto tudi IvSvetIdeolo.

A do tega Dia ni prišlo, ostalo je pri začetkih. Tokrat sem kriv za zastoj jaz. IvSvet mi je na moje **PislvSvetu-I** odgovoril z obsežnim tekstom, z Dia, jaz pa kot da sem se tega ustrašil. Zakaj? Najprej sem IvSveta - v **PislvSvetu-I** - nagovoril, ga spodbujal k Dia, potem pa, ko sem odgovor dobil, sem začel cincati. **PislvSvetu-II** je le nezadostna razlaga tega odlaganja. Res da sva prav tedaj prihajala v spor zaradi drugih reči, a ponavadi takšno priložnost uporabim, da po sogovorniku še laže-raje mahnem; tokrat te priložnosti nisem izkoristil. Z IvSvetom sva se kot z ravnateljem SGMa, ki je zalagal **RSD**, često videvala, najina korespondenca je bogata, številna. O njem kot o liriku Peku sem tudi veliko pisal, SB v njegove pesniške zbirke, tudi Dgč. Kaj mislim o IvSvetD, pojasnujem v opombah k 1. poglavju **€PP 1**, k eseju **Dramatika Iva Svetine**.

Z IvSvetom sem skratka ravnal, kot nisem in ne bi s Požlnkom, KlabsKlincem ipd. A ne, ker bi se zadrževal, kajti IvSvet je bil kot ravnatelj SGM Čl, od katerega sem bil odvisen. Nasprotno, od te odvisnosti, kakršna je pač bila, sem se osvobodil, po lastni pobudi prekinil sodelovanje z njim, se najprej preselil k založbi Kosovelova knjižnica, po nekaj mescih, to sodelovanje je bila čista katastrofa surrealističnega značaja, pa sploh zavrnil nadaljnje pričakovanje, da bi **RSD** še izdajal pri kaki založbi. Zdaj - in ker sem IvSvetu zameril nekatere neldeol reči - bi sproščen udaril po njem. Napisal sem mu vrsto pisem, nekatera mu poslal, druga ne, hotel sem jih celo vsa objaviti, pa sem se tudi tej zamisli odpovedal.

Z IvSvetom ohranjam kar korekten odnos. O njegovi dramatici mislim še pisati in z velikim občudovanjem, navdihuje me. Je tu vzrok, da ga šonam, medtem ko nista Požlnk nič drugega kot Dbtržna manipulanta? No ja, Pož je nekoč kakal tudi drame, ki sem se jih silil razumeti kot Pot za kaj pomembnega, a sem ves čas vedel, da pretiravam, da iz Poža ne bom nikdar naredil več, kot je, je pa le zaprdek, epigon, šema. Ink je bolj temnega značaja, zato zame še manj sprejemljiv. V IvSvetu, na katerega sem se okrog 2002 močno jezil, ubijal mi je srce, pa ne vidim zla, nekako vse sem mu odpustil. Je moja ljezen do Umeti tolikšna, da premaga vse moje očitke do avtorja, čigar Umetdelo spoštujem, bolje: ljubim? Sem po Nvi pristranski? Enemu oprostim, česar drugemu ne? Ali pa z udarcem po

IvSvetu še čakam, ko se lotim ES analize nekaterih njegovih dram, o katerih sem že precej napisal, a analiz ne končal, recimo **Kamna in zrna?**

1. Vse bolj spoznavam, kako so - postajajo - dejstva nepomembna, kako se v PMLD resnica RR v manipulativne konstrukte. V vsaki ČIDbi je moment Dv arhemodela, torej se v vsaki resnica podreja modelu, RRi, postaja »legenda«. A PMLD je kot Dbformacija utelešenje Dv-zamislil, torej še bolj Rad v smeri izgubljanja pomena dejstev. Na koncu RLH razvoja, ki naj bi bil njegov vrh, je resnica kot utemeljenost na dejstvih, kakor jo je terjal Bacon, najbolj zavržena, neupoštevana, Zamol. Kar je učil Bartol v **Empedoklu**, se v RMgi RR v dim. In ravno RMg temelji na Bartolu, na po svoje razumljenem **Alamutu**. WKBb grupa je obesila Bartola na zastavo, a ravno takšnega, kakršen ni hotel biti. Gre za eno najhujših zlorab v SLZi. Ni čudno, da je ta grupa moj delež pri raziskovanju Bartolove Umeti Zamol.

O BartolD, **Lopezu** in - ravno IvSvetovi - dramizaciji **Alamuta** sem predaval v SGM, predavanje bo objavljeno v **EPP 2**. Micelijsko povezuje IvSveta in MOča, ki je ob krstni predstavi **Lopeza** dramo kritiziral s stališča Rad - Stl - Mrka. **Lopez** se veže na Mraka, na **Oblo**, **Alamut** uvaja IvSvetD, a na poseben način. IvSvet za sto glav presega kliko WKBbjevcev. IvSvet odpira problematiko Člsveta, WKBbjevci z ato in s(l)inčkom Matevžkom vsako resnico že vnaprej Strno RR v legendo, dejansko v interesno laž. A z WKBbjevci sem obračunal. Celo zmotil sem se. Mislim sem, da so - da postajajo - močnejši, kot se je skazalo v resnici. Bili so le milni mehurček, ki se je že razpočil. Imajo položaje v SKŽ ustanovah, to pa je vse. Jani Wirk se neznansko martra, da bi bil kaj več, a ostaja SpoDo Rca Friderika Malovrha. Wirk ni nikjer več, IvSvet pa je tu in močan, kot Umtk. Kot direktor me v tej zvezi, ki se ji danes in tu posvečam, ne zanima.

2. O GošD sem lani napisal dve ES podrobni analizi, najprej o **Zeleni dolini (Doli)**, nato o **Srečni vasi**, glej knjige **GniVo**, **GoDo** in **VMD**.

3. Omenjenega Borštnikovega srečanja, za katerega sem napisal referat o **SPD**, objavljen je v moji **RSD** knjigi **Prevezave**, se seveda nisem udeležil. Pož pa se ga je; kot sem prebral, se je cmeril in pritoževal kot baba s placa. Kamor koli se more vstuliti, jamra in se producira, a na način, ki odbija še najbolj tolerantne. Knjiga z referati s simpozija je res izšla pri SGM. Odmev teh-takšnih knjig je tak, kot da se ne bi nič zgodilo. IvSvet je kot direktor potreboval takšne knjige, da je utemeljil svoje delo, logika Kulinstitucij, vse bolj prazen tek, jaz vsega tega ne potrebujem. Menim pa, da je ta referat o **SPD** eden mojih (naj)boljših. Padel je v prazno, kot da ga ne bi napisal. S stališča DvDbe je vseeno, ali pišem ali ne, ali sem ali ne. Ožld je odpravljena.

4. Da je RP v SPD rakova pot oz. AD, sem poudaril v **Prevezavah** tudi s kompozicijo knjige. Razpravo, objavljeno na prvem mestu, a to je ravno **Slovenska poveljna dramatika (SPD)**, na strani 5-28, sem nadaljeval v drugem tekstu po vrsti, v **Zgodbi o avtodestrukciji**, strani 29-101. Tudi to razpravo sem napisal za simpozij. Tokrat za Kranj, ob podelitvi Grumovih nagrad. Analogno kot prejšnja za Maribor je padla v vodo kot kamen, ki potone in nikoli več nihče ne opazi, da je bil vržen. Tudi to razpravo-referat imam za svoje posebej uspešno delo, a moja sodba je, kot da je ni. V obeh razpravah podam srž-smer - PSto - SPD; mislite, da jo bo UZn

upoštevala, da bo kak Prof učil na FF o njenem modelu, jo svetoval študentom v preučevanje? Kot da je tudi **RSD** milni mehurček. Hlad najbrž raziskuje, kaj je moj interes in koga sem s to razpravo potolkel-potlačil, SrKosovi učenci pa se nedolžno vprašajo: TaK, **RSD**? Kaj pa je to? Ne poznamo. Ne držimo.

V eni od lani napisanih razprav sem Kritpokomentiral Šelovo ponudbo, da naj bi bil lanski simpozij na Borštnikovem srečanju posvečen meni oz. mojim razpravam o SPD. Ponudbo sem odklonil, ker sem jo razumel kot past, kot akcijo hudiča, da me zvabi nazaj v lDdbo, kot vabo, Šela sem - tudi v PerPvt pismu njemu samemu - obdolžil, da je agent lDdbe. Kaj pa, če je bil poleg tega še kaj? Če je čutil raka v sebi in hotel biti do mene - do mojega dela - pravičen? Če mi je želel dati možnost, naj povem, kar o stvari mislim? (Imel naj bi - namreč jaz - osrednje-uvodno predavanje o svojem odnosu do SPD, nato bi sledila diskusija.) In sem mu delal krivico? Šel mi pač ni mogel ponuditi drugega kot to, kar ima v rokah in kar ceni, to pa je edino še lDObDb. Seveda sem mu takšno ponudbo zameril, bil udarjen od nje, saj Šela ves čas gledam še zmerom tudi kot nekdanjega PriSo, kot iskavca smisla, ŠelPolik pa je zame lzd samega sebe.

Ko sem zvedel, da je kmalu po tej najini izmenjavi pisem odšel v bolnišnico na hudo operacijo raka, sem se zamislil, se vprašal, ali bi moral ravnati kako Dgč. Seveda ne; Šelu sem bil napisal po mojem globoko, odprto, problemsko, celo s simpatijo natrto pismo, še preden sem zvedel za njegovo bolezen. Nato sva izmenjala še dve kratki pisemci. O njem premišljam, tokrat z dobre plati. Prav za prav podobno kot o lVsvetu, ki mu zadeve, s katero me je obremenil, ne zamerim. To poudarjam, da bi svoje pisanje in čustva uravnotežil, gnusu do lInka dodal čisto čustvo do Šela. Ob lVsvetu se mi še ni treba razčustvovati, še je živ in močen in ravnatelj; a je v bistvu DgčČl od lInka. lVsvet je - velik - Umtk, lInk jalov zajedavec. lVsvet je poln močnih čustev lepote, lInk prazen kot zavržen sod kisa. Pož pa je štamperl sodavice, ki se ima za Velesod sveta.

5. Vilčnikovih - RokGrejevih - dram sem se kmalu lotil, podrobno sem jih prebral, se navdušil nad njimi. EŠ analiza VilčD pa me še čaka. Bom zmogel postoriti, kar sem postoriti dolžan? Mene je rak-ec le oplazil, opozoril; koliko časa - moči, energije, motivacije - mi je še namenjeno, dopuščeno? Kar naprej se mi vrača misel na Šela, na moje pokojne PriSo, Priža, Dineta, Strnišo, Rožanca, Hofmana, Pirca, Zupa. Od vseh sem že starejši. Nas bo vse nadživel najmanj vredni med nami, SrKos? Privoščim mu, če ga veseli živeti. Zame je njegovo Ž pekel.

6. Skup tiščanje riti, o katerem govorim, je z Dgč besedami izražen lInkov Načkul program: »naša skupinska samozavest«. Brrr ...

7. Bogami, lVsveta močno hvalim. Imam v tem prav? Imam. A moja RadKrita njegove UrbNiet fije mu ne uide. Morda sem z njo tako dolgo odlašal, ker sem se bal, da bo preenostranska. Okrog 2000 sem bil Rad kritik Fza-Ncza. Zdaj, ko se mi zdita FzNcz v SIŽi manj nevarna od neole blodenj, sem prišel morda v stanje, da bom presojal objektivnejše; Niet in lirski Ncz lVsvetu omogočata veliko Umet. Svet je micelij. Tudi Hitler lahko kaj omogoča, kar ni le zlo. So Dajugonostalgiki res le bedaki in barabe? Stvari se povezujejo med sabo na nepredvidljive, nore, absurde, paradokсне, alogične, AMor načine. Iz Nieta Hitler, iz Hegla Lenin, iz Pirca Dekleva (reva), iz Cana Žiherl, iz Žvana prdec.

8. Leta 2000 še nisem dovolj poznal-upošteval DakD. Priznam: moja simpatija je kasneje prehajala od IvSvetD k DakD. IvSvet se je ob **Zlu** zaustavil; nekaj v njem - tudi direktorovanje - ga je zavrlo, da bi zmogel NejdDam. Direktorovanje ga ni zmaličilo, kot je Inka njegov Žur in UProf posel; ga je pa zablokiralo, IvSvet mi piše, da ne bo več ustvarjal dram, le še liriko. Najbrž čuti v sebi to SZ; noče slediti Šelu in se groteskno smešiti kot avtor **Sarmkvi (Sarme)** in **Kanja**, v IvSvetu ni analogne AgrčkzPide - PohlPide -, kot je v Šelu. Ga pa je delovanje v Dbustanovah, bil je tudi podsekretar na MzK, začepilo, prej ko slej ga je moralo poškodovati. Daka ni, bil je le dramaturg v obskurnem Celju, a je tam tako deloval, da ni prišel kot IvSvet v MzK, na TeVe nacionalko, za direktorja SNGa, ampak so ga vrgli na cesto, danes je - še ne potrjeni - urednik lokalnega tednika v Vrhniki. Vse to ga varuje pred korupcijo, ki se zmerom zažre v ČlntNoto. Dak se je po 2000 razmahnil, postal prvi Sdramatik, dedič mojih PriSo Dineta, Priža in Strniše. Ob Mucku. Kje je danes IvSvet? Kje bo jutri, če se ne bo znal odpovedati Psuglednemu mestu v SldDbi?

9. Dak je nadaljeval IvSvetovo **Zlo**, ki je tudi ob zlu **Svit**; glej drami **Karuzo** in **Mavrična ladja**. Pa zagotovo **Zla** ni poznal. Niti nastajajo iz nezavednih globin micelija, kjer se oglašča Dt. IvSvetD je nadaljevala Šelovo in Jovanovičevo. Tako gre Umet naprej, vsa močna in resnična. Tudi Krita in Zn? Ink nadaljuje Vidmarja; ježešna, to pa je sestop iz Rožne doline v Cejle, iz vile-gradu v Zvonarsko na meji med Žabjekom in Prulami, kjer dirigira svoje zборе na češko-moravske motive Pshudiček Hudeček.

10. Pred tem sem se podelal: da bom moral IvSveta sesekljati kot ideologa St zla, kot somišljenika trapaste Hočevarce, ki se ji ne sanja, kaj blebeta. Danes čutim, da bom zmogel ustrezneje odkloniti St zla in vendar v tej sintagmi, kakor jo izrekata Latr in IvSvet, nakazati nekaj vrednega. Prej me je le dražila, zdaj sem jo kot sol na svežo rano absolviral. Upam.

11. Opozorilo, da je **RSD** tudi zaloga strupa - gadja zalega -, je na mestu. Moje Zanič Inka sodi v brizganje strupa. Jaz se razstrupljam, Inka strup ne zadene, tako nizko me ceni. Prepričal se je, da ga pljuva le brezzobi starec.

12. Predavanje o Balantičevi liriki, ki sem ga imel na Škofijski šentviški Gimni, bom objavil v **EPP 2**; nekaj dnevniških zapiskov o tem času, o predavanju v SGMu o Pennu in Fremcu (**Samu** in **Metulu**), pa sem že zapisal in objavil v **RSD**.

13. Pravzaprav me je tudi Ink nagovoril. Skušam, da bi me nagovorilo vse, vsakdo, tudi drekec-pekec. Prav ta moj napor biti odprt do čim večjih širin-globin, ta moja nora neznanska zapisanost Dti, ki sem jo dolžan detektirati - ls - kjer koli, nikoli se ne ve, kje se skriva Dt, me toliko stane, mi Unič srce in telo. A ne smem popustiti! Prav ta moja poteza je v meni največ vredna: da znam tudi InkaPinka preOsm v govor, ki motivira. Ne motivira le Sš, ampak vsaj toliko ARF. Žal si Ink sam ne more pomagati, ne more se zmotivirati do tega, da bi zaslišal Dt. Sam zase je gluhi, zame je glas, ki ga velja analizirati. Torej: naj živi tudi - celo - Inki Celo Požl? Res sem velikodušen. Sem res edini srednjeveški eksperimentator - alkimist -, ki se mu je posrečilo svinec RR v zlato, smeti RR v IsDti?

AD PISMO IVU SVETINI II (PislvSvetu-II). - Večino tega, kar naj bi bravec moral vedeti o nastanku tega pisma, razložim v samem pismu. V opombah pa naj dodam tisto, česar 20. X. 2002 nisem mogel vedeti oz. česar nisem storil, čeprav sem napovedal, da bom storil. Pisem, ki naj bi jih IvSvetu poslal v debelem omotu, mu nisem odposlal. Zakaj ne? Se ne spomnim več. Pripravil sem jih, imam jih še zmerom pri roki, dolga korespondenca, a skoraj izključno glede zadeve, ki naju je razdvojila, glede odnosa med mano kot avtorjem **RSD** in IvSvetom (v tej funkciji Svino) kot ravnateljem založbe, pri kateri je **RSD** izhajala, jaz pa sem zaradi več momentov tega zalaganja trpel kot črna živina. V **€PP 1** ta sveženj pisem ne sodi; morda ga objavim kdaj kasneje, seveda s Karjem; ne vem.

Tale hip ne čutim potrebe po tem. O zadevi sem pisal sproti, je navzoča na nekaterih mestih **RSD** letnika 2003. Precej dolgo sem IvSvetu njegovo ravnanje zelo zameril, danes mu ga ne več, analogno kot ga ne Ptji, ki mi je sicer delala hudo, a ravno toliko, da mi je dala sprotno možnost samovzganjanja, preOsma njenega početja v zame koristno smer in nasledke. Če mi je IvSvet pomagal k temu, da sem IzDbJavi in nehal objavljati **RSD**, mi je storil, tako ocenjujem danes, le dobro. Tega namena seveda ni imel, kot ga ni imela Ptja. Vendar tudi ni imel namena delati mi zlo, le sebi je hotel koristiti, medtem ko se je Ptja spravila - seveda ne le - name; na vsakogar, ki se ji ni predal-vdal. IvSvetu je za njegovo ravnanje žal, verjamem, da je v teh izjavah iskren. Ker zadeva zame ni pustila slabih posledic, ampak nasprotno le dobre, me ta hip ne motivira. Zato naj jo dam v oklepaj.

1. Da bo bravcu jasno: pisma, ki ga omenjam v **PislvSvet-II** - pravim, da je dolgo tričetr AP -, IvSvetu nisem odposlal. Niti ne vem, ali sem mu odposlal pričujoče **PislvSvet-II**. Zdi se, kot da je ostalo fragment; da sem ga odložil na čas, ko bi ga nadaljeval, a do nadaljevanja ni prišlo. Dia nadaljujem šele zdaj, več kot leto dni kasneje. A tudi ti dve - v **€PP 1** - objavljeni moji pismi IvSvetu nista PraDia. PraDia bo šele moja €S analiza **Zla** in **Ojdipa v Korintu** oz. IvSvetovega pisma, ki mi ga je poslal - pod naslovom **Deset noči**; svetoval mu bom, naj ga kje objavi, magari v Reviji-2000.

2. PislvSvet-II sem napisal predvsem iz potrebe, da premagam svojo Pvt jezo zaradi IvSvetovih postopkov kot ravnatelja SGM in založnika **RSD**; da si - in sogovorniku - dokažem, da znam razločevati med ravnmi; da mi Pvtbes ne more zamegliti - spremeniti, RR - razmerja do IvSveta, ki je oboje: kot uradnik (ravnatelj) moj tekmeč in Sž, kot Umtk zame Vrta. Tudi zato, da bi me ljudje ne opredeljevali kot tekmeč in Sža, sem IzDbJavi. Primerjava med mojima odnosoma z Inkom in IvSvetom razkrije bistveno. Ink ni nič drugega kot ŽurUžnik v PMLD, zato le tekmeč, borec za svojo dragoceno rit, le isti kot Kajzerca, Lajlerca, Hostnica, Lanščkarca, Hrenulja. Oz. od teh slabši, ker Prikr svojo resnico, ki je IdDb-agentura, za veleldejami, medtem ko so omenjene babuze prodajavke samih sebe kot takšne; od nekdaj sem imel raje cipe kot posvečence-Hine. IvSvet pa je poleg direktorja še kaj drugega, velikega, zame in za svet sijajnega, celo nemalo pravega. Naj bi ga še tako sesu(va)l kot agenta IdDbe, je IvSvet tudi - in predvsem - Umtk, tudi

iskavec Dti. Ink pa je grobar Dti. Koliko je med LZgarji in litkritiki takšnih, ki niso skoraj izključno le grobokopi UnBDra? SrKos je le njihov najbolj grd simbol.

3. O Jov(anovič)u sem pisal prenaklonjeno. Zadnje čase se RR v Žursta na polju Kule, glej njegove kolumne v Sobotni prilogi Dela. Vse bolj je površen, Zapl, izmuzljiv, perfekten v slogu, prazen v Noti. Kot dramatik le še profesionalen obrtnik, glej **Ekshibicionista**. V dilemi med tem, da bi iskal Dt, in tem, da bi postal lDdb akter-agent, seveda ne na tako visoki-stremljivi ravni kot Kulster Šel, se je odločil za uspeh v Dbi. Sodi v vrhuško Drame SNG, ki kroji repertoar, določa režiserje in drame, katere naj uprizarjajo; Pavčkovo, ne Daka. (Sašine drame **Čisti vrelec ljubezni** še nisem bral.) Tudi Šel je lik, ki sestopa, ki se rešuje v Dboblast, ker čuti, da se mu suši navdih. Bil je, kot ga opisujem v **PislvSvetu-II**, a tak ni več. Šelu sem v obrazu prebral S, Šel je velika strast; Duško-Dasko pa je bolj manipulant. Malo tvega, igra na gotovo. Še eno moje razočaranje.

4. Pri sodbi o Rud(olf)u ostajam, enako pri sodbi o filetu. Na eni strani mi je simpatičen, a kot klošar; na drugi pa je analogno korupten, le da ga ne motivira vloga UProfa, kot je Jov, Kulstra, kot je bil Šel, ravnatelj Radia Slje, kot je bil Rud. Vse štiri Umtke-dramatike kar naprej navajam, njihove drame so zame čudež(i); od njih živim. Komentiram jih, zame so K-PO. Vsi štirje se mi skoz svojo dramatiko dajejo; upam, da jim s svojimi ES analizami njihovih dram nekaj vračam. Če moje analize berejo. Dvomim.

5. Danes nastaja nova trojica, skupaj je nastopila na TeVe: Dekleva, Boris A. Novak (BNak) in IvSvet. Nastopili so kot Peki, a so vsi tudi dramatik. Pož je povsem odpadel. Je zamenjava Poža z Deklevo boljša? Pož je brez ugleda v Javi, je povsem dezorientiran, Dekleva je zvitejši, zato uspešnejši: sokreira na TeVe Slja KulPolo, je JWirkov sluga. Predvsem pa je Magst, ima se za Pirčevega učenca. Z mojega vidika je še posebej ponarejen epigon, nenehno sklicujoč se na predsokratično bit in egipčansko Sfingo, nekaj DaRškerc, glej **Akropolis in piramide**. Ne vem, če sta IvSvet in BNak kaj pridobila z njim. Na TeVe se je trojica med sabo neokusno hvalisala; bila je ilustracija moje - neSpoDo - kratice: NSR(it).

6. Le omenjam obe krili DaSKule: SHKI in (ultra)modernizem. Kasneje sem zamisel razvil; ES in NDM. Moja teza-ugotovitev ob tem je važna: slika Dastanja SKule oz. sploh Kule v LDPM.

7. Odlična analiza Jes(ihove)D. Vztrajam pri nji. Bo Doktor - Milan - jezen name? Ne bo, ker je ne bo bral? Ker mu moje sodbe ne bo nihče sporočil, ker je ne bo nihče bral. Bi Doktorju, tako smo Milanu rekli njega dni, kaj pomagalo, če bi se soočil z mojo presojo? Bi reagiral nanjo kot Ink: s pobesnelim Sšom? Ali pa bi nad mano in mojimi analizami zamahnil z roko, češ, pustimo bebce pri miru, kot je Ravnjak, ko mu je dal Mesitscheck v branje mojo razpravo o **Feniksovem letu**? To je odgovor večine DaKulScev na **RSD**: pomilovalen zamah z roko.

8. O Požu in PožD govorim zajedljivo, a vse, kar sem zapisal, drži. Žal mi je za fantiča, a ne morem mu pomagati. Pomaga si lahko le sam. Morda je bilo moje

ukvarjanje s Požem od vseh najhujša izguba časa. In ne; sem se vsaj zavedel, kaj pomeni izgubljanje časa, napačno investiranje. Glede Poža - ne le glede nanj - sem bil in ravnal kot idiot.

9. Ko bi moral načeti IvSveta, njegovo Dn-starše, očeta vosovca, mater NarHero itn., sem zadržal korak, se ustavil. Analogno pri obravnavi BNaka. Bom kdaj zmogel zaorati v to trdo kamnito zemljo?

2. januar 2004

SREČANJE Z MARJANOM ROŽANČEM

I

1

Osrednja Rožančeva osebnostna lastnost je bila očarljivost. A nji enako močna: verski čut. Gresta skupaj? Ni očarljivost nekaj lahkotnega, kar začaruje, olajšuje, in verski čut skrajno resnobnega, kar vodi k odrešljivemu, ne k videzu?

Prvi moment je estetski; drugi religiozni. Človekova posebnost je, da nemalokrat oba združuje. Celo najglobljim, najbolj pobožnim, najveličastnejšim verskim stvaritvam - romanskim katedralam, Schützovi ali Monteverdijevi glasbi, Dantejevi **Božanski komediji**, Rafaelovim **Stancam** - ne moremo odreči očarljivosti. Klasična estetika uči vrhunsko skladje med obema vidikoma.

Rožanc ni klasičen pisatelj. Niti ne avantgarden. Ko se je bil trudil, da bi bil kolikor se da modernističen, je zapadal v retoriko, v verbalizem, v literarno ideologijo lingvizma; podobno kot Snaj, čeprav ne z enakim darom za slogovno umetnost. Njegov kratki roman **Slepo oko gospoda Janka** sodi zato med najmanj posrečene v njegovem pisateljskem opusu; napisal ga je v drugi polovici 60. let, ko se je priključil reistično-ludistično-lingvistični struji mlajših, priključil bolj po modi kot po srcu - če vzamem za mero njegove najbolj pristne narave prav tako kratek roman **Ljubezen** kot vrhunec očarljivosti, lepote, presunljivosti, miline, nežnosti, odpustljivosti.

Rožancu so ležali kratki teksti. Ne da ne bi bil deloven in marljiv. Veliko je napisal, veliko prebral in premislil. A njegov ritem ni bil dolgega daha. Je tudi to v zvezi z darom za čar? V marsičem je bil soroden pisanemu metulju; tudi ta ni dolgega veka. A se je sam zavedal gosenice - gnusa, minljivosti, trpljenja, trdote, smrti - v človeku, v sebi. Ta zavest ga je gnala v razglabljanje, v avtoanalizo, v razpiranje temnih plati življenja. In posledično v misli o Bogu; o nujnosti odrešenja. Kot malokateri očarljivec se je zavedal krhkosti čara in diha. A se čaru ni mogel, do konca, odreči.

Rožanc stoji vmes: med klasiko in modernizmom; kot njegova generacija v celoti: od Smoleta, Kovačiča, Kozaka do Božiča in Zidarja. Ni stilist kot Smole (ali Snaj). Tudi ni Atlas, ki kot garač in suženj nosi svet neodrešljive snovi (kot Kovačič). Ni pezantno raztrgan kot Božič. Naj še tako problematizira svet, njegovo pero je lahkotno, okretno, celo spogledljivo, nežno, njegova roka hiti od cveta do cveta, a z izjemnim posluhom za lepoto cveta; zato so odbleski cvetov in muk v Rožančevi prozi lepi. Neumerjenih, notranje trdih, krutih, razžaganih in kakofoničnih

stavkov, kot se trgajo iz Božičeve notrine, ni bil zmožen. Groza ga je bila, da bi beležil - skorajda na zolajevski način - mučna dejstva življenja kar tako, v surovem stanju, da vzbujajo kot skale na srcu tesnobo in odpor - kar je značilno za Kovačičevo prozo. Čeprav komaj leto dni mlajši od Smoleta, je imel tega, vsaj konec 50. let in v začetku 60. let, ko se je izkopal iz Šegove realistične in preveč enostavne literarne šole, za vzornika: prav Smoletovo dokončno izpisanost, eleganco izraza, samozadostnost sporočila, blago humornost jezika, tekst, v katerem ne bi smelo biti nobene napake, nobene neuskklajenosti. Ne sicer popoln tekst v Mallarméjevem duhu, h kakršnemu težijo pesniki, pri nas posebno Kovič in Boris A. Novak, ampak gladek, prijeten, lepopisen tekst.

Na prehodu 60. v 70. leta je imel celo fiksno idejo, skoraj vsiljivko: da na tipkopisu, ki ga daje brati prijateljem, ne sme biti nobene tipkovne napake; niti ne take, ki se jo da popraviti s kemijo in izbrisom. Rajši je celo stran natipkal na novo. To se mu je dogajalo v času, ko se je v njem že razraščala sla po absolutnem, verski čut, a mu še ni znal ustrezno streči. Da bi prišel do svojega bistvenega problema: do odnosa Boga in Hudiča, je moralo preteči še nekaj časa; moral je še skoz vrsto izkušenj, zunanjih in notranjih.

Smoletu po duhu ni mogel postati soroden. Smoletova desperatska melanholija mu je bila globoko tuja. Rožanc je bil radoveden, radoživ, čeprav ne vesel človek. Za njegovim stalnim nasmehom je tičala žalost. Vendar ne samomorivsko pezanatna, kot je Smoletova; Smole jo z bliskavo ironijo, celo z izjemno duhovitim humorjem le prikriva. Rožančev obraz je bil oster, oči raziskujoče, celo lisičje; kot predmesten otrok se je mogel na začetku uveljavljati predvsem s trdoživostjo, ukanami, bistrino, spretnostjo. Iz teh oči ni nikdar do kraja izginil nadih nezaupljivosti, čeprav niso priznavale ranjenosti.

Če Rožanc česa ni delal - bil je človek aristokratskih navad in okusa, posebno v intimnih zadevah -, ni poceni prodajal kot branjevka na trgu, ki je prišla prepozno, svojega trpljenja iz povojnega zapora. O njem je komaj kdaj govoril, a še tedaj z avtoironično distanco, kot da pripoveduje zabavne zgodbe o nekom drugem. V romanu **Hudodelci** je avtobiografsko noto - žal - povsem skrnil. Ni obtoževal kot Torkar; tudi zato z romanom ni uspel. Patos in samosmiljenje Torkarjevega kova sta mu bila mrzka.

Do drugih je bil Rožanc blag, ne napadalen, ne moralističen; razen v redkih trenutkih, ko ga je spodneslo in je napisal - tudi prijateljem, Ruplu, meni, še komu - jezno in užaljeno pismo. A ga je hitro minilo; in kot da bi zamera potonila za večno. Bil je velikodušen; znal je odpuščati. Čeprav morda s prelahkotno gesto. A lahkokrilst je bila njegov narojeni element.

2

Omenil sem dva podatka: Rožančev aristokratizem in figuro branjevke na trgu.

Med slovenskimi pisatelji aristokratov ni v preobilju: Pirjevec, Hieng, Zupan - so se zato Rožanc in Zupan pa Pirjevec in Zupan, Pirjevec in Hieng, Pirjevec in Rožanc tako simpatizirali? Pa Zupan in Hieng, a le v Hiengovi rani mladosti; petnajstletnega ga je Zupan opisal kot glavno osebo - Tajsija - v romanu **Potovanje na konec pomladi**. Pozneje sta se zasovražila, drugi pari pa razšli.

Rožanc je hodil vzravnano - čeprav je imel kasneje nemalokrat težave s hrbtenico, mučne, v bolnišnici si je zdravil to nadlogo; znal se je gibati kot malokdo pri nas. Smo - še zmerom - narod nasilnih prihuljencev, ki nihajo med samoponižanjem in napadalnostjo, med hlapčevstvom in izzivaštvom. (Tudi zato nas sosedeje slabo razumejo: pričakujejo pridne delavce, tako se - jim - kažemo, pa jih nepričakovano udarimo v obraz in zatulimo auf biks. Naše vojne so podobne bolj temu modelu kot srednjeveškimi turnirjem.) Rožanc se je pregibal gibčno, elegantno. Bil je sloke, skoraj deške postave, nikdar zamaščen ali zanemarjen. Le na svojem drugem domu v kraškem Volčjem gradu se ponavadi več dni ni obril; tam se je sprostil. V Ljubljani pa je z neobritostjo le izzival. Kot redkokdo je to smel, ne da bi izpadel zanemarjen; bil je kot Yorški vojvoda, ki je z zaradi dežja zavihano hlačnico naredil novo modo.

Rožančeva mati je bila v mlajših letih branjevka na ljubljanskem živilskem trgu; prej pa služkinja. Torej iz najnižje še solidne, a ne ugledne plasti slovenske družbe. Pravih kriminalcev, brezdomcev, obrobnežev, alkoholikov Rožanc ni popisoval. V Zeleni jami, kjer je odraščal, niso bili glavna značilnost. Marjan se ni istil z njimi; pač pa s heroji, z revolucionarji, z umetniki, s produktivno margino. Ljubljansko dno je ostalo pisateljsko rezervirano za Božiča; danes za nenavadno številne, od Frančiča naprej - kot da bi bili narod socialnih izmečkov, samih brodolomcev. Če potegnemo to linijo od Cankarja, se gre zamisliti.

Doma je ravno Rožančeva mati vzdrževala moralno raven, red, disciplino notranjega tipa; Marjan je ta red skoz vso mladost podiral in skušal biti bohem, a se mu ni posrečilo. Ni se mogel naučiti popivati, alkohol se mu je telesno in duševno upiral. (Kako je moral trpeti, ko je bil toliko v družbi z vinsko nezmernimi v lastni generaciji-grupi!) Vse življenje je ostal redoljuben, celo pedanten. Hotel je ustvarjati v lepo pospravljenem stanovanju, lepo pobeljenem, skoraj malomeščansko gladkem. Ne kot Mrak v temačni kavarni, ne kot Božič v gnojni jami.

Marjan je večkrat - z drobnim smehom okrog oči, samoposmehljivo, z veseljem do fabuliranja, občudovaje neznansko zapletenost in presenetljivost, svežino sveta - pripovedoval družinski mit: da je bila njegova mati, nezakonska iz obrobja Rogaške Slatine, hči ali vnučinja enega od knezov ali tedaj že kraljev Obrenovičev. Ti so res tista leta zahajali v to še kar mondeno spodnještajersko zdravilišče, kamor so se zato, ker so bili balkanski bahavi velikaši odprtih rok, zgrinjale dunajske prostitutke in si prek otrok, ki so si jih tako pridelale, prislužile dodatni zaslužek; otroke so dajale nato v rejo slovenskim kmetikom v okolici zdravilišča. - Bogve, če je na zgodbi kaj resnice. Nezakonska dekleta, ki jih je bilo po Sloveniji na pretek, so si gotovo izmišljala čim pomembnejše starše - kot danes večina Slovencev, katerih priimki se končajo na e, Repe, Bole, Karpe, trdi, da so francoskega porekla.

A v dekletu - v Rožančevi materi -, ki je res imela nemško dunajsko mater, je bilo nekaj posebnega. Čeprav ni mogla študirati, bila je iz skrajne revščine, je v sebi zgradila visokomeren svet, ki jo je notranje ne le razločeval, ampak ločeval od drugih, od banalnega nepomembnega okolja, v katerem je morala vse življenje životariti. V nji se je nazadnje prebudil verski čut in visoka, versko - teološko - utemeljena nrvnost. In katera verska pot je najbolj dostopna socialno obrbnim, če jim ne zadošča, da bi bili konvencionalno katoliško verni? Sekta.

Katoliška cerkev je kot povprečje do pregorečih, do samostojno in žareče verujočih v glavnem skeptična; poliva jih z mrzlo vodo. Rajši ima zdrave, razumne, povprečne kot posebneže in prezahtevne. Je občestvo za večino, ne za izjeme. Izjeme, posebno zunanje nekultivirane, jo mahnejo po svoje; ene v umetnost, kot

Rožanc, ali v herojsko vojno, kot toliko mladih na obeh straneh, k partizanom in v Katoliško akcijo med drugo vojno; druge, po vojni, k baptistom, k Jehovim pričam. Rožančeva mati je bila pri teh na zelo visoki funkciji. Sveto pismo je obvladala bolje od povprečnega katoliškega duhovnika. Živela je z Bogom v neposrednem stiku.

Naj se je Rožanc materi še toliko upiral - najprej s svojim idealističnim, ultranovolevičarskim, maoističnim ante rem komunizmom in nato z umetnostjo, ki je očarljivo samovšečna, samozadostna (pri poslednjem Pirjevcu ga je privlačevalo prav to: kantovski larpurlartizem, utemeljen globlje, skoraj teološko, na začudenem gledanju biti, ki je nič); nazadnje ji je, čeprav zaobrnjeno, popustil. Ni se sicer priključil ne jehovcem ne katoličanom. Izdeloval je lastno diabolično religijo, ki naj bi bila sinteza umetnosti, odrešenja, problematičnosti in božjega, a takšnega božjega, ki nosi v sebi kot bistvo hudičevstvo. Na tej točki sva se, čeprav več kot tri desetletja zelo bližnja in tesna prijatelja, razšla.

3

Rožanc je vse življenje nosil v sebi oboje: materino težnjo po odrešenju - iz tega življenja, trpljenja, ponižanosti, obrobnosti (ni imel dokončane ali popolne, normalne srednje šole, le grafično obrtno), ki ni bila le strast, kaj šele psihološka kompenzacija, ampak božje hrepenenje v njem, v njiju - in temu nasprotno težnjo: vabo, ki mu jo je nastavljal hudič, očaranost od hudiča. Koliko je bil ta drugi moment v zvezi z njegovim očetom, ne bi mogel soditi. Očeta nisem nikoli videl, čeprav je umrl, enako kot mati, star čez osemdeset let, medtem ko sem z materjo večkrat govoril, že tedaj, ko je Rožanc stanoval še doma, v Bezenškovi ulici v Zeleni jami. Oče je bil doma prezirana oseba, slabič; mati ga je nazadnje nagnala, saj od njega ni imela drugega razen nadloge. Bil je bolničar - po domače verter - brez kvalifikacije, doma s Prekope pri Vranskem, v službi v ljubljanski bolnišnici; med vojno zaprt, v Buchenwaldu. - Nikdar nisem vprašal svojega očeta, tudi kacetnika iz Buchenwalda, ali sta se poznala.

Ta oče je bil v družini metulj, nomad, medtem ko je mati držala stalnost ognjišča. Ohranjala ga je dvema sinovoma, tudi starejšemu, ki je postal učitelj, in pri tem v Marjanu Rožancu razgorevala, hote ali nehote, ogenj, ki ga je silil kvišku, v nebo. A se je ta ogenj že od začetka blokiral z nasprotnim ognjem, ta ga je vabil v pekel. Rožanc je hotel oba ognja - obe zanj absolutni sili - uravnotežiti: izoblikovati Boga, ki je obenem Hudič, nekakšnega dvospolneža, ki pa ni blagi hermafrodit, h kateremu so težila stara verstva, ampak dinamična napetost med dvema izključujočima se načeloma, enako močnima, ne le v posameznem človeku, ampak v samem svetu, v kozmosu.

Prav to je Rožanca zadnja leta približevalo demonizmu, dia-bolizmu tiste usmeritve pri Novi reviji (NoR), ki sem jo bil imenoval sakralizem, neopoganstvo; tudi Šeligu in Jovanoviću. Zato Rožanca nisem štel med kristjane niti med krščanske pisatelje. Umeščam ga na problematični, živi, ustvarjalni, strašni rob krščanstva, kjer je obenem z Rožancem tudi Zidar. (V marsičem sta si zelo podobna; oba spajata gnus sveta s kristalno lepoto duše.) Morda sta tam celo Rebula in začetni Capuder, čeprav ta dva svoj demonizem skrbno skrivata.

Rožančeva javna odkritosrčnost - brezobzirna drzna gesta do sebe (marsikateri zelo intimni in kočljivi podatki o lastnem življenju in življenju najbližjih, ki jih je vtikal v svojo prozo) - pa je povsem tuja katoliški avtopatetizaciji in samopoveličevanju, ki zna postati ena od neprijetnih plati današnjega - zmagovitega - politično socialnega katolištva. (Glej Rebulove versko-kulturno-politične komentarje v tedniku Družina.)

Tudi Rožanca je vabilo, naj temno plat življenja skrije ali pripiše sovražnikom. Pa je ni; v tem je bil zgledno močan. Razvijal jo je kot svojo in svetovo; v svetu jo je ontološko utemeljil. Dokler ga je zanašalo v trockizem ali v maoizem - po svoje ga je do smrti (čeprav zelo svoboden, je bil Rožanc zelo zvest) -, je še iskal sovražnika in ga skušal vojščaško premagati. A je obenem že imel distanco do te lastne - za napačno ocenjene - pobude.

To se najnazorneje vidi iz drame **Jutro polpreteklega včera**, iz glavne figure Ludvika - Lude -, ki je avtokritičen avtoportret. Luda je anarhistični borec zoper vse, zoper sleherno etabliiranost, danost, fiksnost, malomeščanskost, naseljenost, umirjenost; vse te - za Luda pošastno negativne - lastnosti so naslikane v njegovem protiigravcu. V tem je kritiziral Primoža Kozaka. (Negativen odnos do meščanstva je spremenil Rožanc šele v zadnjem desetletju, s tem, da si je izvolil za prijateljico sicer zelo simpatično, vendar obenem zelo - vzorno - meščanko Manco Košir.) - Ta značilnost - jemati prijatelje in sodelavce za kritične predmete literature - je veljala za vso Rožančevo generacijo-grupo. Ob istem času je Kozak slikal mene v **Dialogih**, Pučnika v **Aferi**, v obeh dramah tudi sebe; Smole Javorška, Tita Vidmarja in Kozaka v **Antigoni** itn.

Ludova linija je vidna še v **Topli gredi**, pol desetletja kasneje (1964), saj gre tu za agitko zoper Partijo in za delavstvo, za ljudstvo, za upornike, ki imajo moralno in razredno prav. Ne pa več v drami - groteski - **Paradiž**, na Slovenskem neznani, čeprav objavljeni komaj par let za tem v reviji Most. V **Paradižu** gre za reistično ludistični tekst - na témo disfunkcij v zakonu med dvema -, ki mu Rožanc kasneje ni namenil nobene pozornosti več.

Rožanc je bil v enem, morda celo pretežnem delu svoje osebnosti nenavadno nepazljiv do svoje literature, kot da mu je vseeno. Kot da je - vsaj že napisane - ne ceni; pa čeprav je pisanju literature posvetil vse življenje. Kot da ni tisto pravo in on ne tisti pravi. Tisto pravo je ves čas šele iskal. V tej točki se je bližal tako religioznemu - onkrajliterarnemu - kot avtodestruktivizmu, tako značilnem za celotno njegovo generacijo-grupo; recimo za Zajca in Šeliga - le s to razliko, da Zajc kot tipično narcisoidni, čeprav genialni pesnik zna vsak svoj verz na pamet in žene Šeliga v samoveličje, medtem ko je bil Rožanc v mnogočem, razen v temeljnem, iskreno ponižen in skromen. To mu je v grupi jemalo ugled, saj so si znali posvečenci - kot zmerom in povsod - pridobiti osrednje mesto.

Nekoč, v začetku 60. let, je doma na Bezenškovi nabil na vrata svojega kletnega - revnega - stanovanjca tablo; na nji je pisalo: »Marjan Rožanc, pisatelj, izdeluje hitro, poceni in solidno«. Kaj takšnega veličastnemu, čeprav dostikrat do samopozabe zanemarjenemu Smoletu navzlic njegovi briljantni samoironiji ne bi nikdar padlo na pamet; svojo lenobo je znal plasirati tako, da smo mu jo vsi zavidali kot poseben dar narave, pa čeprav je bila v resnici ravnodušnost - do vsega; smrtna nezainteresiranost za soljudi in celo zase. Prebil jo je le v svojih velikih delih: v **Antigoni** in **Krstu**, a s pomočjo grupe, kateri se je dal za kratek čas potegniti v matico životvornega življenja.

Po prihodu iz zapora v začetku 50. let se je Rožanc odvrnil od politike. Prav za prav je že prej, kot skojevec, videl v nji vse kaj drugega kot pravi politiki - od Franca Šetinca do Pučnika, če naj omenim le dva, seveda kar se da različna, iz najine generacije. Prej mu je bila drugo ime za še ne najdeno religijo; kasneje je bil do nje v dvoumnem razmerju; kot vsi mi iz grupe.

Vse do tik pred koncem sta se najina odnosa do političnega skladala. Šele po l. 1986, ko sem se z grupo okrog NoR razšel - tudi zaradi njenega politizma, vse večjega aganžmana v političnem kot takem, v boju za oblast, pa čeprav za oblast ND (nacionalne države) in CD (civilne družbe), v prepuščanju polaščanju -, se je Rožanc vse bolj približeval izbiri Urbančiča, obeh Hribarjev, Rupla, Grafenauerja, Snoja. Vstopil je v volivni štab, ki si je prizadeval za Pučnikovo zmago, medtem ko sem sam ostajal v distanci do političnega, kaj šele do strankarskega tudi še naprej. Pučnika sem še naprej štel za prijatelja, vendar nisem bil prepričan, da bo kot predsednik Slovenije najustreznejši; kot prijatelja in kot tragično žrtev komunističnega režima, s katero sem bil solidaren, kot del moje zgodovine in zgodovine moje grupe, sem ga volil, a sem obenem strpno dopuščal, da bi zmagal Kučan, z željo, da bi na volitvah komunisti izgubili; a da ne bi prišlo do novega enotnega bloka na oblasti, pa čeprav bivše opozicije.

Danes sem še posebej prepričan, da sem predvideval prav: da je netrdna in neenotna oblast zelo ugodna za slovensko družbo; da je Pučnik še zmerom tak, kot je bil: nenavadno samobitna in močna osebnost, a za politika v CD predosleden, preskrajšen, pretrd, premalo diplomata, preveč izrazit, preabstrakten do ljudi in sveta.

Rožanc mojega stališča - ocen in strahov - ni delil. Na plan mu je udarilo sovraštvo do Partije, ki ga je tako nezmerno in bedasto preganjala, sekirala, poniževala; ne le z več kot dveletnim zaporom. Za časa partijskega kongresa v Ljubljani l. 1958 ni smel teden dni zapustiti stanovanja kot problematična, asocialna, politično nezanesljiva figura. Kasneje je imel težave s potnim listom, s službami itn. - skoraj vse do konca 80. let. Politična policija ga je imela na piki. O njem je širila izmišljotine, ki so jim nekateri slovenski literati - iz najine generacije, a iz nasprotne grupe - zelo radi nasedali; koliko debat sem imel z njimi prav zaradi Rožanca in teh umazanih obrekovanj.

V zaželjeni Pučnikovi zmagi na volitvah je videl Rožanc poraz tistih, ki so mu desetletja stregli po življenju, mu življenje grenili. Izgubil je - do političnega - potrebno distanco. Sodil je s čustvom. Podobno kot Snaj. - Prepričan sem, da bi bil danes v podobni ekvidistanci do oblasti in opozicije - do vsega strankarskega -, kot sem jaz. Da bi se morda spet našla; vsaj v odmiku od oblastniškega, v tistem odmiku, ki ga Šeligo, Rupel, Hribarjeva, Rudolf, Peršak - še? - niso sposobni.

Odkar sva se spoznala pa do srede 80. let sva bila podobna »politika«. Mnogi med literati, še bolj pa med ljudmi »čistih rok« - paradokсно tudi tisti, ki so danes ultrapolitiki, profesionalni politiki - so naju (in našo grupo, tudi Veljka Rusa, Kozaka, Janka Kosa itn.) imeli za politika; upravičeno in ne.

V času totalitarizma, ko je vse (s)politizirano, saj nekdo, ki je hotel socialno delovati, javno govoriti družbeno in moralno resnico, ni mogel nastopati zunaj vsiljenega mu političnega polja, sva bila - smo bili - kulturna politika, ker se nisva strinjala s komunizmom: ker sva ustvarjala posebno - drugačno - vizijo slovenstva in

človeka. Odtod politični spori najine skupine s Partijo v vseh minulih tridesetih letih. Pa vendar ti spori niso bili pristno politični: boj za oblast. Rožančeva vizija človeka in sveta je bila v osnovi antipolitična, zunajpolitična.

V prvem obdobju najinega prijateljstva, v prvem velikem času nepartijske, avtentično uporniške in avtonomne slovenske kulture - med leti 1957 in 1964, v času Revije 57 in Perspektiv - smo prav s kritiko pollašanja ali (ob)lasti izdelovali model življenja, ki naj bi bil v temelju - po biti - različen od danega, od takšnega, kakršen je znan in uveljavljen v celotni zgodovini. Hoteli smo človečnostnega, čeprav ne meščanske humanističnega. Utemeljevali smo ga na občestvu in občevanju, na ljubezenski združbi ljudi kot svobodnih, samostojnih, a zelo socialnih in ustvarjalnih. To je bila zamisel Nove družbe in Novega človeka, a brez razodetega in osebnega krščanskega Boga.

Rožanc je bil v tem našem skupnem laboratoriju izjemno važna oseba. Ne sicer glavni inspirator, ideje sva prinašala iz velikega sveta midva z Rusom in jih ponaševala, pač pa pristno in goreče angažiran v občestvu - do te mere, da je te nove ideje direktno pretvarjal v literaturo. Ne le v **Topli gredi** kot našo socialno politično platformo (politično v pogojnem pomenu, saj je šlo za človeško upravičen upor-odpor delavcev, svobodnih ljudi), ampak še bolj - v malo znani, čeprav na Odru 57 uprizorjeni - **Stavbi**.

Prav v tej drami je utelešena tako Rožančeva kot naša najbolj intimna vizija novega družbeno-človeškega ustroja, tujega vsakomur (in vsemu), ki (kar) hoče vladati, zatirati, izkoriščati. Ponavljam: tudi vladati. V odporu do sleherne oblasti smo bili anarhisti, pristaši obnove prvega krščanstva; nastrojeni tudi zoper strankarski politični pluralizem, ker temelji na igri oblasti, pa čeprav je delen in s tem - a le relativno - ugodnejši od partijskega, ki je totalitarna oblast. (Jaz ostajam pri tej kritiki in drži še danes.) Bili smo naivni in lepi »revolucionarji«, ki svoje vizije nismo hoteli uresničiti s krvavo revolucijo; z nobenim nasiljem. Le po poti odkrite - javne, občestvene - besede.

Po l. 1964 - po socialno političnem porazu te vizije - smo iskali nova pota, posebno tesno povezana prav midva z Rožancem, postali smo bolj realisti; a marsikdo med nami, čeprav približan funkcionalnosti družbe - recimo Rus -, se ni zadovoljil in se še danes ne zadovolji z redukcijo na politično. (Žal Rus ostaja imanentističen liberallec.) Prepričan sem, da se tudi Rožanc ne bi, če bi še živel. Da ne bi vstopil v nobeno stranko, pa čeprav še tako svobodoljubno.

5

O vsem tem morem govoriti iz prve roke, saj sva se z Rožancem skoz leta dobivala skoraj vsak dan, se obiskovala, diskutirala, si dajala v branje skoraj vse najine spise.

V prvi polovici 60. let sva se srečevala v uredništvu Perspektiv, kjer je bil glavni štab našega prevratniškega gibanja. Medtem ko je bil ta »štab« v drugi polovici 50. let v seminarju oddelka za filozofijo na filofaksu, kjer sva »gospodarila« z Rusom kot asistenta. A tedaj Rožanc še ni bil povsem integriran v grupo. V drugi polovici 60. let pa smo tičali skupaj v uredništvu Problemov, kamor se mi je posrečilo spraviti Rožanca po njegovi drugi obsodbi pred sodiščem, a le

pogojni, na leto in pol zapora zaradi sovražne propagande. K nastavitvi je pomagal Rotovnik, tedaj lepo in pogumno dejanje. Kot tajnik Problemov je Rožanc za nekaj let rešil svoj gmotni problem, obenem pa je izjemno vplival na primerno usmeritev revije, saj se je kulturno politično v nji polno angažiral, po svoji zagreti naravi.

To je bilo v ti. Kavčičevem času pogojnega liberalizma, ko smo mogli postajati vsaj nekoliko enakopravnejši partnerji v dialogu z oblastjo. Z Rožancem sva se (iz razočaranja nad lastnim in splošnim revolucionarstvom, zaradi izkušenj sva bila kritična tudi do novih revolucionarnih mladih rodov, pisalo se je leto 1968, razvnel se je kult Che Guevare in vsega tega, kar je najina grupa že dala skoz, že pristno preživela, tudi intelektualno avtorefleksivno prežvečila, podala objektivno v rezultatih literarnih del in znanstveno esejistično filozofskih spisov) imenovala za napredna konservativca, paradoksnega za nekakšna avantgardistična reakcionarja, v nasprotju z obema tokovoma tedaj še bobnajoče revolucije, uradnim nasilnim in mladinskim romantičnim. Tedaj je ravno Rožanc soustvarjalno pomagal izdel(ov)ati model pluralne družbe, kakršna se globalno udejanja na Slovenskem danes: družbe razločenih segmentov, območij, panog, funkcij in vlog; pač čas funkcionalizma in strukturalizma. V tem času so bili najini »politični« vzorniki Raymond Aron, Hannah Arendtova in avtor **Odrpte družbe** Karel Popper.

Rožančev cinizem ali točneje civizem, če smem ta čas in našo držo imenovati z današnjim imenom, ki ustreza, pa ni temeljil na humanizmu. Kot ne vsa bivša perspektivovska grupa, čeprav razbita ali razčlenjena v posamezne podgrupe, od katerih je vsaka ubrala svojo pot; odtod spor s krščanskimi socialisti in tradicionalnimi konvencionalci, ki so se zbirali okrog revije Prostor in čas. Prav Rožanc je bil med najbolj vidnimi v sporu okrog humanizma, ki se je vnel - posebej v štirinajstodnevniku Naši razgledi - sredi 60. let in na katerem se je nato zasnovo naša ideološka platforma pri Problemih do srede 70. let.

Rožanc se v tem pogledu ni nikdar odpovedal svojemu »skojevstvu«, radikalni kritiki (malo)meščanskega, utilitarnega, previdnega, modrega, pogodbeniško računarskega, samopridnega, privatističnega. Studila se mu je ti. Lepa duša; v začetku 60. let smo, posebno jaz, aktualizirali ta Heglov pojem in ga uporabili v boju s slovensko etablirano zavestjo kot novim malomeščanstvom (in nato srednjelostvom). Rožanc je bil posebno oster, vizionarski, selski, anarhičen - zanesen - v odklanjanju malega življenja (životarjenja) rejcev malih živali in iskanju velikega, širokopoteznega. (Čeprav je v svojem šegovskem obdobju simpatiziral z malim človekom - vsak od nas živi skoz dve nasprotujoči in vendar usklajujoči se fazi-naravi.)

Ko je odklonil komunizem, spoznavši njegovo strahovlado - posebno v zaporu - in nato sleherno revolucionarstvo kot romantično in otročje (tudi ta odklonitev je bila le en del Rožančeve narave), enako z njim vsa grupa, je moral iskati naprej; ne on ne drugi se nismo vrnili k tradicionalnemu - neavtokritičnemu - humanizmu predvojnega kova.

Sodelovanje s Šego in z revijo Sodobnost je bilo zanj le epizoda, le uvod za vstop v slovensko kulturo, le prehod od razočaranja nad komunizmom v začetku 50. let in letom 1957, ko se je našel z nami v Reviji 57. Iz tega vmesnega časa so njegove novele - prva objavljena knjiga - **Mrtvi in vsi ostali** -, ki so med njegovimi umetniško najmanj zanimive. (Vse drugače žive, sproščene so njegove novele iz srede 60. let, zbrane v knjigi **Zračna puška**.) V njih obnavlja predvojni socialni humanistični realizem. A imajo v sebi nekaj milega Mrzelovega čara medčloveške

usmiljene solidarnosti, nekaj pristnega posluha za male ljudi; v tem so tuje Šegovi mrzli, objektivistični, pusti estetiki, ki ni mogla roditi sadov niti pri bolj skromnem Rozmanu, kaj šele pri notranje razboljenem Zidarju; morda edino pri dolgočasnem, čeprav poštenem Suhadolčanu; vsi ti so se šteli še naprej za Šegove učence. Nadih tega časa in faze pa je ostal v podtonu vse Rožančeve proze, čeprav je sodelovanje v mnogo ambicioznejši perspektivovski grupi Rožančevo zavest temeljito predelalo, saj je ustrezalo njegovim mnogo zahtevnejšim darovom. - Morda je svoje »mrzelovstvo« izgubil šele v zadnjem času forsiranega diabolizma.

6

Naj v ta spominski zapis na Marjana Rožanca vtakem sliko, eno izmed zelo številnih, ki mi stopi, kot izrezana, pred oči: sliko iz najinih in naših skupnih tovariševanj, bojev, preprirov, nesporazumov. Odbral sem jo po naključju; lahko bi katero koli drugo. Najino življenje je bilo film takšnih slik.

Pravkar mineva od tedaj trideset let. S Primožem Kozakom nestrpno čakava v bifeju Rio, da se vrnejo prijatelji, kot so obljubili; ti se prav zdaj, v večernih urah, borijo v Društvu slovenskih pisateljev za moje delo, zame; za to, da bi bil v DSP sprejet. Zoper mene - stvar imajo za simbolično, za prestižno - je tedanja vrhuška društva, partijski eksponenti in njihovi zavezniki: Pavček, Potrč, Ingolič, Miheličeva, celoten odbor. Bivšemu katoličanu Kastelicu naročijo celo napisati odklonilno ekspertizo - za take posle je strokovnjak, saj je leto ali dve pred tem na podoben način po naročilu obračunal s Slodnjakom. (Strašen čas, ki je poniževal in lomil ljudi! Kdor ni bil najtrdnejši, ga je spodneslo. Tudi zato smo si prijatelji ustvarili grupo; v nji smo se mogli bolje braniti pred nasiljem in korupcijo.) Janko Kos (precej članov grupe je članov DSP) napiše Kasteličevi kontraekspertizo; v nji zagovarja moj vstop, navaja prepričljive razloge zanj: moje obsežno in slovenski kulturi nesebično posvečeno delo. - Letos, ko je na podoben način predlagal moj sprejem med člane SAZU in svoj predlog utemeljil s strokovno analizo, je Kos svoje nekdanje dejanje ponovil in dopolnil. Čeprav mineva že četrto stoletje, odkar sva se razšla, je zavest skupnega dela za slovenstvo in kulturo prevagala nad zasebnimi spori. Kolikokrat sem v tem času Kosa javno kritiziral, tudi z neljubeznivimi izrazi; a tudi on mene. (Kot sva se - prav zadnji čas - udarila z Rožancem.) A se ni odločil - in to bi mu bilo najlažje -, da bi me zamolčal. Zoper mojo skepso, nevero v ljudi, zoper mojo - iz izkušenj izvirajočo - nezaupljivost je storil nekaj, česar nisem bil, niti v sanjah, pričakoval. Ljudje so boljši, kot pa o njih menim. Presenečajo me v slabem, a še bolj v dobrem. - Naj pestujem na Rožanca le zamero? Naj ne posnemam Kosovega zgleada? Ne morem zanikati: dobra dela gredo v klasje.

Nato Kos svoje stališče in mojo kandidaturo tudi javno na občnem zboru brani. Brani jo, kot je zanj običaj: ostro, brezkompromisno, povsem zunaj priliznjenege sloga, ki so ga tedaj gojili priskledniki oblasti. Brani ga s podporo drugih mojih sodelavcev; tudi Rožanca. Uspeha seveda ni. Strah etabliincev je prehud. Na argumente, na nastop grupe reagirajo sovražno, histerično. Delujejo po partijskem nareku. Kdor bi uskočil, bi letel iz grupe privilegirancev.

Posledice mojega nesprejetja so bile - zame - surovo stvarne; čast, biti član DSP, mi je bila pasja figa. A nisem prišel do stanovanja, čeprav sem bil, tedaj

štiričlanska družina, brez njega. Prijateljem, ki so bili člani Društva, so ga čez leto ali dve dali; tudi Rožancu. A ne društveni šefi; od teh ne bi nikoli videli niti brloga. Pač pa najvišja politika, Boris Kraigher - tedaj ne več nasilen, ampak že moder politik -, ki je hotel odnose s perspektivovsko grupo taktično ohranjati v obojestransko korist; vedel je, da mora nekaj dati, če nas hoče zadržati pred ekstremizmom, h kateremu smo se nagibali. Društveni bonci so bili zaradi tega posega višje oblasti na našo grupo ljubosumni, njihov odpor do nas se je še stopnjeval. Jaz sem pri delitvi stanovanj preprosto izpadel, ker pač nisem bil - postal - član Društva. Šele dve desetletji kasneje sem prišel do lastnega stanovanja, v Avberju. Tisto, v katerem sem v Ljubljani, na Jamovi, tolikokrat sprejemal Marjana in prijatelje, je bilo le del tastovega, zgornji prostori enodružinske hišice. A vseeno dovolj veliki, da smo v njih kuhali in cvrli naše, za oblast ne nedolžne zarote.

Čas, ki ga opisujem, začetek 60. let, je bil čas silnih sovraštev, oviranj, poniglavosti, a obenem silnih ljubezni, čudovite solidarnosti med nami, s čimer smo odgovarjali na linčarski teror veljavne družbe. Vse je bilo strast. In to strast, premalo milostni, smo obračali tudi sami zoper sebe.

Primož, tudi on ni član DSP, ko zve, da so prijatelji z mojo kandidaturo propadli - da je večina pisateljev (ki jih Primož še posebej vse po vrsti zaničuje) glasovala zoper njo -, je tako besen, da prijatelje strahovito napade; tačas sva oba precej popila. Prijatelji so vsi precej poklapani prišli v Rio, kjer razdraženi in nezadovoljni stojimo za dolgo pivsko mizo. Takšnega poraza (vendar) nismo pričakovali.

Primož je bil iz ljubezni do mene do prijateljev krivičen. (Komaj nekaj let za tem sva se surovo razšla, se skoraj preganjala, a si tik pred njegovo smrtjo vse odpustila. Letos bom žaloval ob njeni desetletnici. Kako svetel je v mojem srcu spomin nanj!) Ko se njegov bes poleže in drug za drugim razložijo, kako je bilo, Kos, Smole in ostali, postane jasno, da česa več niso mogli storiti; da so se skrajno potrudili. - Je Kos iz protesta tedaj iz Društva celo izstopil?

Še zdaj vidim kot sliko v okvirju Marjana; prišel je s sestanka nekaj prej in sam, da pove, kako teče spopad. Prinašal je slabe novice in bil je, po svoji navadi, preveč avtokritičen, tako da sva dobila s Primožem napačno podobo o nastopu naše grupe. Potentni Primož - pijan je bil nemalokrat agresiven - ga začne zmerjati. Sam molčim. Marjan pa je do dna duše užaljen; tudi zato, ker mu Primož ni pri srcu, zdaj pa je, ves iz sebe, krileč z rokami, deloval ekscesivno in neprijetno, moralistično. (Vsi smo zapadli v moralizem.) Nikoli v življenju, ne prej ne kasneje, nisem zasledil na Rožančevem obrazu take ranjenosti, prizadetosti zaradi storjene krivice. Obraz se mu je spačil; postal je grd. Žalitev je sprožila tudi v njem odziv nižjih plasti; strast rojeva strast. Obraz se mu je zmanjšal v ihtivo, skoraj v ihtecho mrdo; toliko da Kozaka ni udaril.

Sesul sem se sam vase. Zagrnila me je krivda. Vse to se je dogajalo zaradi mene. Tako upravičen povod za skupno delovanje in čustvovanje; a tako klavrn konec.

S to prisposodbo-spominom hočem reči, da smo bili veliki prijatelji nemalokrat drug do drugega hudo krivični. Hoteli smo velike reči: kot vsaka velika generacija-grupa v slovenski in svetovni kulturi; kot Trubarjevi reformatorji, kot Zoisov krožek, kot Čbeličarji, Vajevci, Moderna: bili smo dedič teh skupin. Vsi smo čutili, kot da smo zmožni doseči samo nebo. In smo se tudi trudili. Bili smo izjemno nadarjeni, tudi kar se da strastni, prezahtevni drug do drugega; še nedozoreli, predaleč od blage, modre ljubezenske strpnosti. Skoraj čudež, da smo sploh lahko vzdržali

neznosni, trajni, polstoletni partijski pritisk, toliko podlih udarcev, ukinitve revij, izgub služb, brezposelnosti, predvsem pa nenehno zatiranje svobodnega uma se je zgrnilo nad nas; veliko breme je bilo treba prenašati. Ne nazadnje je bilo treba prebaviti izkustvo in spoznanje, kako bedno se je obnašala večina slovenskih umetnikov; kako so bili, čeprav sprti med sabo, složni v blokadi naših prizadevanj. Bili smo kot skupina povsem osamljeni, dolga leta.

Danes vem, da je bilo v nas nekaj, kar ni izviralo iz nas samih, zgolj iz naše volje, strasti, ambicije, potreb, interesov; sicer ne bi mogli vzdržati. Vsaj okvirno nas je - kot posamezne osebe in njihove (za)vesti - zasnovala, zanetila milostna Njegova roka; a nam je dala svobodo, da se znotraj pravega okvirja znajdemo, kakor vemo in znamo. Dostikrat se nismo (nisem) najbolje.

Tudi ne bi vzdržali, če ne bi bili tako povezana, a notranje zelo polemična skupina; povezali smo se iz interesa in iz ljubezenskega nagnjenja. Povezali z močno vero v skupno moč, čeprav smo se obenem razvezovali z udarci drugega po drugem. In s krivicami, s tisto, ki jo je tedaj storil Kozak Rožancu, in z nešteti podobnimi, ki smo si jih prizadevali; tudi jaz; tudi Rožancu, tudi Kozaku. Z Marjanom sva zadnja leta drug drugemu grenila življenje. Na videz zaradi nesporazumov, dejansko pa zato, ker je vsak od naju izpolnjeval naloženo mu nalogo in je do spopada med nama moralo priti, ker nisva razumela, kako se po različnih poteh gibljeva k istemu cilju. Tosvetno življenje je motno, slepi nas. Če ne bi bilo Milosti, bi bilo en sam spreplet - zaplet - nesporazumov, strasti, zmot.

Zdaj vem, da je bil ustvarjalen tudi najin dialog z Marjanom. Zame vsekakor. Verujem, da je bil tudi zanj, celo najin spor, čeprav še ne vem kako. Ali pa že slutim. Morda pa brez najinega pretepa, brez tega, da se je zadnji čas pred smrtjo toliko ukvarjal tudi z mano (kot sem se jaz z njim), preudarjal mojo pot k Bogu in v Cerkev, ne bi nazadnje prosil za duhovnika in umrl odvezan grehov, v naročju Cerkve, posebej blizu Bogu. Ni bilo njegovo poslednje maziljenje (Pirjevec si še ni upal prositi zanj) ključ za njegovo življenje in delo, milostno znamenje, ki ukinja tudi njegov diabolizem?

Primož Kozak in Marjan Rožanc, oba sta danes mrtva. Vsak pogovor z njima je zakasnel. Nadomeščajo ga le še spomini. A čeprav ne moreta več govoriti sama, govori namesto njiju njuno delo. Z njim sem v nenehnem dialogu. Črpam iz njega. Včlenjuje me v slovensko zgodovino. Ne morem mimo njega, ko si pojasnujem razvoj svoje - in slovenske - zavesti. Je velika moč, ki živo deluje. Iz živega.

Božja pota so skrivnostna. Ne določajmo, ne vsiljujmo, niti ne predlagajmo jih Bogu mi; predlagajmo jih le sebi in drug drugemu, saj s tem ostajamo v območju, ki ga - a kako krhko! - obvladamo. Sprejmimo, kar nam nalaga usoda, nato pa milost, ki usodo premaga: prerazloži, preusmeri, preosmisli.

7

Rožanc je bil prvi med nami, ki je začel sistematično in vztrajno zidati most h krščanstvu. Povzel je zamisli, ki sva jih okrog l. 1957 razvijala z Rusom - pod vplivom Berdjajeva, Gabriela Marcela, Kocbeka, Camusa -, in jih tematiziral bolj določno v smeri krščanstva. To je bila njegova velika zasluga; tudi za mojo in

Pirjevčevo pot. Pri Pirjevcu se je prav ta - Rožančev - blagodejni vpliv, čeprav ni bil centralen, pokazal hitro, pri meni šele čez čas.

Gotovo je moralo prav tedaj - po l. 1964 -, ko smo prišli vsi bivši perspektivovci v skrajno idejno, moralno, socialno, osebno krizo, vplivati na Rožančevo preusmeritev domače izročilo: mati. Ni mogel in hotel k Cerkvi; za iskanja, kakršna opisujem, je bila Cerkev gluha. (Ni še danes?) Distanco do realne - slovenske katoliške - Cerkve nam je utrjeval tudi Kocbek, Kocbekova slaba izkušnja s KC, nepripravljenost Cerkve, da se odpre svobodnejšim in ustvarjalnejšim svetovom.

Kocbeka nismo imeli za humanista. V njem smo videli spoj nekoga, ki gre z revolucijo, kot smo šli z njo mi sami, ne da bi se z njo do kraja poistil, kot se nismo mi, in ki v tem sopotništvu, ki je obenem kritična distanca, razvije izjemno bogata nova izkustva in eksistencialistično držo; Kocbeku smo pripisovali še več eksistencializma, kot ga je v resnici bilo v njem. Sartru je bil blizu le po radikalnem angažmanu za komunistično revolucijo, za sodelovanje s hudičem, ker je božja stranka (KC) zatajila - tu je vir tudi Rožančeve nuje, da brez hudiča ne gre, če hoče biti človek odprt, pogumen, dejaven, širok -, ne pa po ateizmu. Bil je bliže humanističnemu eksistencializmu Mounierove vrste, kot smo bili pripravljene zanj mi. Naša izkušnja je bila že od začetka, že iz časov kmalu po vojni, nihilistična, desperatska; tudi Rožančeva. Medtem ko je Kocbeka pred ničem od malega varovalo skoraj idilično in gentilistično krščanstvo, Bog otroštva, miline, dobrote, angel varuh, a tudi bog Zemlje, Rodu, Krvi. V otroškem je Kocbek najbolj kristjan: v zaupljivi varnosti, medtem ko smo mi, enako Rožanc, padali v žrelo najbolj ciničnim in brezupnim izkustvom zgodovinske in osebno eksperimentalne temë. Kocbek svojega gentilizma/nacionalizma ni nikoli kritično avtoreflektiral.

Rožanc se krščanstvu ni bližal prek humanizma, prek tradicionalne KC, ampak prek zelo osebne slutnje, da je vse zaman, če ni Boga. Bistven mu je bil Bog, ne morala; kaj šele narod. Vse ga je sililo v dilemo med absolutnim odrešljivim in absolutnim neodrešljivim, pa naj je v etapi reizma še tako pristajal na ti. fakticiteto; a ta je bila zanj kvečjemu zunajmoralna, nikoli konvencionalno malomeščanska. (V fakticiteti je začasno videl rešitev omenjene dileme.) Odtod je šla Rožančeva pot naravnost k njegovima zadnjima dramama - žal komaj znanima; ena je še neobjavljena. (Rožanc kot dramatik ni žel, po krivici, skoraj nobenega uspeha; kdaj bo ta krivica popravljena?) Mislim na **Prizore s hudičem**, na dramo o Ignaciju Loyoli, in na dramatisacijo lastnega romana **Lectio divina**.

Ob tem sva se začela razhajati, saj sem ocenil in mu to tudi povedal, da ga vse preveč in po nepotrebnem zanaša v nesramno hudičevstvo, v izzivanje Boga in Cerkve. Ker se je tega zavedal, je hotel še mene vmešati v lastni demonični projekt - s skupnim obiskom pri pleterskem priorju, katerega je z romanom oz. že z objavo fragmenta v Reviji 2000 silovito užalil; dal ga je na preizkušnjo. (Je imel to pravico?) Počutil sem se manipuliran in sem se iz drastenja hudiča, iz cone nerazločljivosti, v kateri sta se Bog in hudič mešala v eno, umaknil.

A tak - kruto žaljivi, v duhu najzgodnejšega Zupana, Batailla, de Sada nesrečno raztrgani Rožanc, ki si je dal za absurdno in oholo nalogo doseči Nemogoče (spojiti Boga in hudiča, s tem razložiti - celo sproščeno živeti - zlo sveta in ohraniti Odrešenje) - je bil Rožanc le v zadnjem času. Prej so se takšna nagnjenja v njem kazala le občasno, kot zabava z zapeljevanjem in z opazovanjem streznitve zapeljanih, na nedolžen način. Šele na koncu ga je vleklo v temno radikalno in s tem v nenedolžno: stran od otroškega - pač v skladu s tedanjo preusmeritvijo NoR

grupe k demoničnemu, s Šeligovo in Zajčevo potjo, celo s Strniševo predsmrtno, v kateri se je ta brezumno in oholo odpovedal že doseženemu krščanstvu.

Se ni celo Mrak oddaljil od krščanstva, pisal drame kot **Beg iz pekla**, **Chrysispos**, **Spoved lučnim bratom**, drame, v katerih se je pustil znova in kar najbolj in kot še nikoli avtofascinirati od spolne sle, od prostozidarsko gnostične vizije, in to potem, ko je dosegel že skoraj absolutno čisto krščansko držo v **Procesu**, v **Apostolu Petru**, v **Herodesu Magnusu**? - Biti umetnik pomeni hoditi po vrvi visoko nad prepadom med Bogom in hudičem. Res po Al Arafu. Biti nemalokrat bližji hudiču kot Bogu. Izpostaviti se. Ponujati se v eksperiment človeka z božjim, s človeškim. Prehajati v strašno.

Rožanc je šel kot malokdo pogumno, odprto, zavedno, odgovorno, avtorefektirano, samozavestno, tudi izzivalno, a v osnovi vendar ljubezensko, čeprav - kot jaz, kot vsi mi - zmedeno skoz vse te bistvene človeške faze. Tudi v tem je bil velik. In problematičen.

Prav z omenjeno potezo je Rožanc dokazoval, da ni nikdar pristal do kraja in zares na plehki humanizem, ki, recimo, utemeljuje današnjo slovensko politiko, tudi krščanske demokracije in političnih kmetov, le prebarvan z zagotavljanjem vere v Boga. Ta humanizem je navsezadnje tudi drža današnjih komunistov in vseh demokratov ter zelenih; le liberalci ga reducirajo na slo po telesnem užitku, na tisto, kar sva z Rožancem pred več kot tremi desetletji v perspektivovskem obdobju tako z gnusom odklanjala, a kasneje - v problemovstvu - sprejela: na (s)last.

Priznam, v asketizmu nisva vzdržala; nihče od grupe. Po zlomu perspektivovske visoke nravnosti smo se tako rekoč vsi vdali slasti, šli skoz fazo karnizma, hedonizma, seksizma. Jaz osebno bolj radikalno kot Rožanc; ta je, bi sodil, ohranjal zgledno osebno in družinsko moralno življenje. A je zato to, česar ni počel telesno, izživil tem bolj živahno v literaturi. (A pozno; žal šele do kraja sproščeno v 80. letih, v skladu z mero časa, s Zeitgeistom.)

Mene je prav gnus nad lastnim početjem - v redukciji sebe na radikalno spolno, uživaško telo v trenutku zdvojitve nad navzočnostjo smisla - vodil v skrajni nihilizem, katerega strahotna intimna izkušnja (neposredna bližina smrti in zla, ki sem ga počel) me je odbila k Bogu; k Njemu sem zaklical do dna zgrožen in brezpomočen iz prepada. Rožanc pa je bil moralnejši od mene, z več okusa in mere - bil je človek izjemno tenkega osebnega okusa, prave mere; tudi v tem aristokrat. Kot moralnejši ni šel tako daleč v delanju zla, a prav zato lepote zla ni tako odločno prebolel, kot sem jo jaz. Ves čas - do smrti - ga je vznemirjala. Tudi kot esteta, umetnika; v tem je nosil breme svojega poklica. Zaradi svoje - suverene, sijajne, estetične, duhovite, fascinantne - lahkotnosti ga je zaneslo, da je zadnje desetletje kombiniral - v svojih spisih - dobroto z zlom, nravnost z užitkom, resnicoljubnost z načrtnim zapeljevanjem. Hote je rinil v nerazločljivost.

Menim, da mu je tu največ škodil - vse večji - uspeh pri publiku. Prav kratki romani, v katerih je bil edinstven mojster in s katerimi je nadaljeval tip Zupanovega romana **Igra s hudičevim repom** (Zupanu sem njegov roman v privatnem pismu odklonil, tedaj sva se zaradi tega - enkrat od mnogokrat - razšla, na zavihku izdaje je dal natisniti le nekaj pohvalnih stavkov iz pismal!), so mu naenkrat pridobili veliko popularnost. Pisal jih je vse bolj v duhu časa, z nenehnim spolnim podtonom, a paradokсно kot vzgojne poti človeka k sebi. Našel je lahkotno združitve vzgoje in užitka - obojega v uspešnici. Nakar je hotel isto udejanjiti v filozofsko verskem, v generalno univerzalnem. Tu mu seveda podobna sinteza ni mogla uspeti. Svet ni uspešnica. Uspešnica je lokalna zgodba, sreča na

enem segmentu celotnega življenja; je samoslepilo. Življenje pa niha med usodo in milostjo. Če se ne odpreš milosti, zapadeš usodi. Uspešnica misli, da bo - je - usodo ukanila. Ne potrebuje milosti, saj temelji na čutu za naključnost in na človekovem samoodreševanju: obvladovanju sveta kot tržišča.

Rožanc ne bi bil to, kar je bil, če bi se s to svojo zvitostjo in uspešnostjo zadovoljil. Veselilo ga je, da je bil uspešen; navsezadnje se je do konca čutil kot izločeni fant iz zamestja, iz Zelene jame, revež. (Meščanskih otrok ni prenesel; do Kozaka, Rupla in podobnih je od časa do časa izbruhnil v neobvladanem sovraštvu.) Uspeh je godil nižjim plastem njegovega jaza; te nas imajo vse vsaj deloma v oblasti. Njegova višja narava pa je neizbrisno težila drugam: k Bogu. In ker ni mogel ponižno skloniti glave pred Bogom - ker je Boga izzival v enakopraven dialog, z nesramno besedo, naj se Bog dokaže kot Bog -, ga je nujno prisililo, da je Boga dojemal kot Hudiča; kajti ta postane človeku enakopraven, celo nadmočen šele tedaj, če se človek odpove božjemu varstvu.

V tem krogu - ali dilemi - ga je zadnje desetletje zadržalo in metalo. Ni vedel, ali naj išče z mano naprej v ponižnost, to pa je prav v Cerкви, saj brez priznanja Cerkve ni ponižnosti; Bog ostane le subjektivna konstrukcija. Ali pa se drži Hribarja, Rupla, Pučnika in drugih, ki so prav z odločitvijo za politiko (do)kazali, da vse bolj pristajajo na močnega avtonomnega človeka, ki je sam bog, na veliko osebnost, na samoodreševanje, na ničejanstvo, na človeka-demona. Ni se mogel odločiti.

8

Zadnje leto ali leta sva v najinem odnosu preživljala težke - najtežje - trenutke.

Imela sva se rada. V obeh je bila nenavadno močna doza homoerotizma; ne pa homoseksualstva. - Čeprav je mogel imeti s tem Rožanc neka robna izkustva; posebno v zaporu, v Sremski Mitrovici. Tam je bil kot lep, svež, mlad, zapeljiv deček, dvajsetleten, velika vaba za jetniško družbo, v kateri je ne le moral živeti, ampak ji je sam želel notranje pripadati: italijanskim kominformovcem. V pogovorih z njimi je odkril svoje nagnjenje do literature-kulture-filozofije. Od tam njegovo posebno nagnjenje do Italijanov, italijanščine, ki jo je rad, čeprav ne pravilno, govoril. Tudi do italijanskega filma.

Najin odnos je bil hkrati intelektualen in čuten, čeprav se morda telesno nikdar niti dotaknila nisva. Jaz sem ga občudoval - kot sem občudoval sleherno pristno lepoto, tako žensko kot moško. On je - najbrž - videl v meni silen erotičen izziv, vir energije, eros duha, ki nenehoma vitalistično inovira, eksperimentira, preizkuša, (se) obrača, uživa, se slači in preoblači, da bi bil zanimiv in vznemirljiv: da bi bilo življenje čim bolj polno. A jaz sem se zoper to svoje ponudništvo vse bolj in vse bolj z uspehom boril; tudi tako, da sem se vse bolj ločeval od ljudi, ker so me s svojo toleranco in občudovanjem zapeljevali v greh. Medtem ko je bilo njegovo ponudništvo nedolžnejše; zato se mu ni bilo treba tako ostro upreti. Skušal ga je zadržati v ljubko motni sintezi Boga, ki bi bil vse obenem: Bog, a lahko tudi zapeljiv, fascinantno šarmanten, lep kot Adonis, ne pa zahtevni, strogi Bog samoodreke, h kateremu sem se vse bolj nagibal jaz, Bog samozatora greha, zapustitve tosvetnega, posvetnega.

Rožanc je šel po poti Loevberga iz Ibsenove **Hedde Gabler**, Cankarjevega Dioniza, Zupanovega **Tajsija**, a vzdignjenega v kozmično razsežnost kot v Ibsenovi obdelavi Julijana Apostate, glej **Cesarja in Galilejca**. Kar se je spet lepo usklajalo z njegovim nagnjenjem do esteti(cisti)čne obnove poganstva v NoR grupi, forsirane od Šeliga do Hribarja. Rožanc se ni mogel odreči svojim tosvetnim prednostim, medtem ko je bilo meni lažje, saj me ni zaustavil na poti k samoodpovedi noben uspeh. Bog mi je naklonil milost odbitosti, kot Mraku. In vendar tudi sprejetosti - a na ravni, kjer je sleherno zapeljevanje brez moči. Odkri(va)l sem, da me sprejema - vabi - sam Bog. In me je vse bolj zanimal le še »uspeh« pri Njem.

Rožanc ni prenesel, da me na koncu v tej moji odločitvi ni mogel podre(di)ti. V odločilnem pismu - vzdrževala sva težko, zoprno, kruto, sovražno in hkrati ljubečo korespondenco - me je naivno spraševal, zakaj mu ne pustim, da bi me »ugnal«. Morda me je do takrat zmerom - in vsakdo - ugnal. Morda sem se do takrat dal zmerom vsakomur ugnati in podrediti, ker sem vsakogar ljubil kot cipa, ki ne razume razlike med vlogo in nagnjenjem, poklicem in srcem; ali točneje: delal sem vsakomur vtis, kot da me je ugnal. Vsakogar sem prav s tem zapeljeval, da je dobil vtis o svoji nadmoči nad mano. Če hočeš nekoga natihem obvladati, se mu pusti navidez oblikovati, a obenem ohrani svoje - izdajavsko - bistvo nedotaknjeno; ne bo več pazljiv, odkril boš njegovo Ahilovo peto in mu zasadil nož vanjo.

Ruvala sva se za premoč. Točneje: jaz sem odhajal iz slehernega razmerja premočevanja. Spoznal sem, da so vse moje ljubezenske podreditve zaman, če se dajem zgolj ljudem: zgolj človeško tosvetnemu v njih. Vse to gre le v užitek in v nič. Rešitev je le ena: dati se Njemu, ki je onkraj vseh nas: absolutni oče stvarnik, moč kot taka.

Padale so hude besede. Dolžil me je hudih reči. Da sem se »prodal« Kučanu, kar je pomenilo oblasti, ker nisem hotel več naprej z NoR. Govoril je iz ljubezenske strasti do mene, ki se je tisti hip - najbrž še malo pred tem sam ni vedel, da bo tako izbruhnil - obrnila v sovrašтво. Ni mogel za mano; zato je moral mojo držo prekleti.

Kolikokrat sem že doživel enako reakcijo, od začetkov svojega življenja, skoraj z vsemi prijatelji, kajti vse sem povezal v tesna romantična razmerja in vse sem nazadnje »izdal«, kar pomeni, da sem odšel od njih svojo pot, potem ko sem jih »izrabil«, jih izcuzal, se pri njih - izbiral sem najboljše - vzgojil, a se ne pustil od njih zadržati, ko mi niso mogli več nuditi tistega, kar sem še iskal; iskal pa sem predvsem onkrajno, tega pa mi ni moglo in ne more nuditi nobeno živo bitje. Tako so se razšla moja velika prijateljstva s Smoletom, s Kozakom, z Rusom, s Pučnikom, s Kosom, z Grafenauerjem, z obema Hribarjema, s Šeligom, z Zajcem in Strnišo, s Tauferjem in Božičem, naj omenim le nekatere. Imam jih v čudovitem spominu, hvaležen sem jim, a danes z njimi nimam kaj početi. Doživljam jih kot suha drevesa; kvečjemu kot temne viharje.

Odločilne besede so padle, ko me je tik pred Novim letom 1987 Rožanc v Avberju obiskal z ženo, s hčerko Tonco, z Manco Koširjevo. Bil je že od prihoda tako iz sebe, da sta ga ženski mirili. Vsi smo čutili, da gre za nekaj odločilnega. Sam sem se zadržal; ne kot gostitelj ne sicer nisem hotel pristati na prepis. A razgovora nisem nikoli prebolel. Odtedaj Rožanca nisem hotel več videti.

Precej sva si še pisala; a je korespondenca najino razmerje le poslabševala. Prijatelj je hotel, da pristanem na njegove ocene; da se odpovem sebi. V ničemer ni hotel popustiti. Niti z besedo se ni hotel opravičiti; niti s pomirljivim tonom, čeprav nisem zahteval njegovega ponižanja. Vedel sem, da je skrajno ponosen

človek - kot malokdo. - Niso vsi moji nekdanji prijatelji, ki sem jih malo prej naštel, enako ponosni, ljudje največjih sposobnosti in osebnosti, a brez pripravljenosti, da bi ne bili - vsak v sebi - največji bog? Rus, Smole, Zajc, Šeligo, Kos, Pučnik ... naj jih navajam kar naprej; sami geniji, in tega ne mislim ironično, sami nadljudje, sami ustanovitelji naroda in družbe, pa vendar ravno zato zgolj to. Božjo iskro v sebi so ravno zaradi svojih tosvetnih ambicij zatemnili: tisto božjo iskro, ki tako blago sveti v podeželskih duhovnikih, skromnih ljudeh, a od Boga čudežno presvetljenih, kot so Urbanija z Dovjega, Maslo iz Sežane, Razinger s Koroške Bele, Kobal iz Godoviča, Marinko iz obmestnih Črnuč, Dolenc iz Šmarce, a enako izjemen svetovljan, zgled ljubeče ponižnosti in skromnosti pater Ladislav Lenček. Pa sestra Štefka Logar. Pa Loyoline sestre, Ivanka Hostova. In toliko drugih, anonimnih.

Oba z Rožancem sva trpela. Ko sem zvedel, da je smrtno zbolel, sem se odločil, da ga obiščem; bilo je lani tik pred poletjem. Novico mi je sporočil najin skupni prijatelj Sanja Zorn. Malo preveč je sicer pritiskal name; čutil sem se moralno izzvan: češ, če ne greš, si nadutež, ki ne (z)more odpustiti. Na takšne pritiske sem skrajno alergičen; pač moj avtonomizem. Hočem ravnati po vesti, ne po konvenciji, ne po splošnem mnenju, kako se dela prav.

A Zornu sem se bil pripravljen podrediti. Sanja je nežen fant. Vedel sem, da je govoril iz najboljšega namena; da nič ne skriva; da ni zapleten v nobeno spletko ali zaseben - čeprav le psihološki - interes. Sanja je zgledno čist. Ko sem že hotel Marjanu telefonirati, me obišče Inkret in me povabi v Rožančevem imenu na tiskovno konferenco ob izidu njune skupne knjige **Topla greda**. To pa mi je že izproženo roko pritisnilo k tlom. Manj ustreznega posrednika mi Rožanc ni mogel poslati. Z Inkretom sva si hudo navzkriž; ne maram ga, zakaj bi tajil. (Zakaj sva se razšla, opisujem v še neobjavljeni knjigi **Vračanje Boga**.) Tudi pri njem še nisem prebolel tega, da me je hudo izdal - posebno zato, ker smo bili njega dni prav mi trije, Andrej, Marjan in jaz, nerazločljivi prijatelji; leta smo se vsak dan dopoldne ob 8h dobili v Mesing baru in preanalizirali slovenski položaj. Inkret in Rožanc sta tudi po najinem hudem konfliktu z Inkretom ostala enako dobra prijatelja. Kar me je že tedaj motilo; v ljubezenskih odnosih je človek ljubosumen in preobčutljiv. Inkretova razprava ob **Topli gredi** pa je zame še posebej krivična; moje delo v zvezi z **Gredo** izključuje, kot da ga ni bilo; v takšnem brisanju - zamolčevanju - je Inkret mojster. Po izidu njegove razprave v NoR sem ga opozoril, kaj vse v nji manjka. Obljubil mi je, da jo bo dopolnil, opravičil se je, da se marsičesa ne spominja. Obljube ni držal; vsaj kar se tiče podatkov o mojem sodelovanju pri **Gredi**, ki sem mu jih dal, ne.

In prav to in takšno - nepopravljeno, krivično - knjigo mi prinese v dar, s posvetilom. Gesto sem razumel kot igrivo nesramen izziv: pritisnjen si ob zid, saj nič ne moreš. Nisem pa razumel, zakaj se hoče udeležiti teh igric, ki niso niti nedolžne, Marjan in tik pred smrtjo. Kot da mi sporoča: ne bom sklonil glave. Kot da se je odločil ostati ničejanski heroj na liniji svojega začetnega skojevstva in zgolj človeške moči: zvest sebi, svojemu naturelu, do konca ponosno in izzivajoče gledajoč celo smrti v oči, celo s posmehom, vedro ravnodušno pričakovati konec, a ga dojeti, kot da gre v naročje bogu, ki je Hudič; torej ne se odpovedati sebi kot premočevalcu. Biti utelešen Amor fati. Veličina, a zgolj človeška.

Kako naj bi sodeloval pri tem ritualu, ko pa sem prav v tem času dosledno zapuščal svet zapeljevalske umetnosti, strupeno slastnih iger med ljubimci? Kaj bi dobrega storil, če bi se ponižal?

Morda pa bi prav s tem Marjana odrešil?

Rožancu sem zameril, da ga je tik pred smrtjo, ki se je popolno zavedal, še zmerom veselila ludistična premočevalna igra. A sem se - po notranjem boju - še enkrat premagal. Odločil sem se, da grem preko žalitve; da dam razlike v najinem pojmovanju sveta v oklepaj; da se oziram le na nekdanji najin odnos. Ohranjal sem ga v srcu čistega; naj ne bo povezan z odnosi do drugih, posebno ne z odnosom do Inkreta. (Do tega, čeprav sem ga imel na začetku, morda prvo desetletje po tem, ko sva se spoznala, rad, nisem nikoli čutil globljega prisrčnega nagnjenja. Bil je iz precej mlajše generacije. Značajske zaprt sam vase, (pre)stremljiv, nekam suh in leden, čeprav nenavadno sposoben, ostro misleč, zgljedno samostojen, močan v zasledovanju svojih ciljev, a tudi interesov. Močna oseba slovenske kulture kot kritike, s tem pa v nemajhni meri kulturne politike.)

Tedaj dobim pismo od Mance. Kar se da neprijetno pismo. Pismo, v katerem me, najnovejša kristjanka, s stališča svojega vseljubečega - zelo glasnega - krščanstva s skrajno moralistično ogorčenostjo obtožuje nekrščanstva, ravnodušnosti, surovosti, slabega značaja, saj da zapuščam prijatelja v njegovem - našem - najhujšem trenutku. Prijatelj da si mojega obiska želi; mene pa od nikoder. - Čakal sem, da me povabi Marjan; on je bil na potezi, posebno zaradi svojega srečanja s smrtjo. On bi moral dati spravni lepi ton, ne pa, da bi se še tedaj nadletavala. Potreben je bil najin neposreden stik. Ne pa, da vtika med naju posrednika; ta ton je bil povsem napačen.

Nekaj dni pred smrtjo me je obiskal v Avberu; a v času, ko je vedel, da me tam ni - nobenega poletja ne preživim na Krasu. Napisal mi je nekaj obtožujočih besed, češ, obiskal sem te in ni mi padla krona z glave. Za porton zataknjeno pisemce sem dobil šele po njegovi smrti, a na njem je bila sopodpisana Manca; je ona aranžirala srečanje? Ni prišel sam; ni poklical mene samega. Jaz sem si želel odprtega in odkritega pogovora zgolj z njim; kajti kaj naj bi se pogovarjala ob smrti drugega kot zgolj resnico, pa naj bo še tako težka? Če kdaj, bi bile prav v tem trenutku Mančine kaskade besed odveč, konvencionalizacija, pokop zadnjega odločanja o Resničnem. Najinega pogovora pa sem se obenem bal. Morda sva bila oba prešibka zanj.

V omenjenem pismu Manca ni mogla izbirati manj primernih besed; z njimi me je le odbijala; kot da je to - nezavedno - hotela. Ali pa je bila le polna sebe, nezmožna vživeti se v druge, nepazljiva, uživajoča v kaznovanju bližnjega? - A naj obrnem to kritiko drugega v avtokritiko. Ni to, kar grajam pri njej, tako značilno zame, za moj narcisoidni moralizem, za mojo obsojevalno držo samovšečnega krščanskega neofita?

Zadnja leta sem se z največjo težavo trgal iz železnega objema skupine, ki sem jih bil tesno pripadal dve desetletji, od norovcev. Trganje mi je bilo skrajno težko, pripadal sem jim ljubezensko, bili smo moralno in duhovno povezani s tisoč vezmi. A sem moral proč, saj so mi - vse bolj že hoté - blokirali mojo pot k Bogu. Rožancu sem očital, zakaj tudi sam ne pretrga za sabo vseh vezi. Njemu bi bilo lažje, saj je bil najprej v mnogo večji distanci do nor-ovcev kot jaz. V tem je bil močnejši od mene, bolj samostojen. Šele kasneje - v bližanju političnih odločitev, padca stare oblasti - ni vzdržal pri distanci in se jim je vse bolj priličeval, nasprotna tendenca kot pri meni. Je čutil, da se jim odpira javna in družbena zmaga? Se ni mogel upreti vabi? Prav to pa je mene najbolj prestrašilo, saj

tosvetna zmaga odvrtača od poti k Bogu. Bog zmaga v smrti, na križu, ne v politično-oblastniškem.

Iz omenjenega pisma sem razbral, kako vsi stojijo ob Marjanu, kot zvesta grupa, ki se drži za roke in razčustvovano čaka na njegovo smrt, medtem ko mene, njegovega velikega prijatelja, ni; sledila je obtožba moje ničvrednosti, nekrščanstva. Obtožba mi sicer ni šla do živega. Pač pa me je postalo groza podobe, ki sem jo dobil iz pisma: prijatelj ne umira sam, v tišini, ob hčerki in ženi, ki sta edini primerni priči za intimno veličino smrti; in ob duhovniku. Ampak ob čvekavi združbi teh, ki so tako kričeči, polni sebe, literatov in javnih delavcev, televizijskih zvezd. (Bratovstvo - teror.)

Spominjam se, kako nemarno se je to dogajalo ob Pirjevčevi smrti. Tedaj sem bil sklenil, da se česa podobnega nikdar več ne udeležim. Vsak dan smo si telefonirali in se zaskrbljeno spraševali, kaj še ni umrl, s tistim nehotenim, a realnim poltonom živih in zdravih: mi pa ostajamo v igri življenja.

Rožanc je očitno to hotel: biti isti kot prej; z ničemer se ne razločiti od prejšnjega načina življenja. Ne se pustiti zbegati in stajati. Delati do zadnjega tosvetne načrte, hoditi na tiskovne konference, sam pripravljati govore na njih. Udeleževati se družabnega pogona. (To je Mančin duh.) Potrditi, da je edino to življenje pravo; da je bog-hudič mera tega življenja, drugega pa ni.

Zame ni bilo pravo. Nisem mogel pristati nanj. Odpoved(ov)al sem se mu. In njegovim zagovornikom. Čeprav se mu je - in to naju je od začetka tako družilo - odpovedoval tudi Marjan; a to je bilo nekoč. Zdaj pa, kot da so dobile po politični zmagi opozicije in antikomunizma tudi kultura in literatura in družba in duhovnost drugo naravo, naenkrat vredno?!

Ljudje, ki so se vmeša(va)li v najin odnos, so naju pred smrtjo razdružili; ali vsaj zadrževali najino pravo srečanje. Med nama je šlo zgolj za najino stvar: za stvar najinih src, najinih drž, najine pravde.

Preblizu sva si bila in preveč ranjena, da bi smela dopustiti komur koli dostop do najine intimne. Preveč sva se imela rada, da bi mogel biti najin odnos stvar javnosti ali grupe. Zame je bila - in je - Koširjeva tuj človek. Priznam ji, da je zelo nadarjena, sposobna, očarljiva, ljubka, a usmerjena navzven, kot nalašč za profesorico novinarstva. Njene darove spoštujem; njeno delo je potrebno. Manca je najbrž tudi dobra ženska, lep človek, močna osebnost; kot malokdo je uspešno premagala svojo nečimrnost in spogledljivost iz časov, ko je bila uspešna filmska igralka; prešla je v milino. A kljub temu mi je tuja. Je kot malokdo človek skupine, skupnosti, javnosti, kolektiva. Kot nalašč zame iz časov Perspektiv. A kako daleč od tega, kar in kjer sem danes - na robu družbe in v samoti, stran od sleherne družabnosti, v kateri je ona kot riba v vodi. Danes govorim skorajda le še z Bogom, z ženo, z otroki; le še skrajno redko z ljudmi. Ne morem več odkriti skupne poti z njimi, ki so zalepljeni v telo tega sveta.

In sem se, ko sem ob Mančinem pismu zmajeval z glavo, spraševal: kako da morejo biti družabniki tako blizu umirajočemu, ki se vendar dviguje v dvogovor z absolutnim? Kako ga morejo še zanimati kultura, politika, književni trg?

In sem obisk spet odložil, saj sem zvedel, da hodi Marjan naokrog še normalen; da je obiskal zborovanje patra Tardifa. In sem se odločil za poseben način najinega srečanja. Na nevtralnem terenu, a z moje strani ljubeznivo. Nameraval sem predlagati pisateljskemu društvu, da mi omogoči predavanje o Rožančevih zadnjih tekstih; tu bi - na blag, dialoški način - tematiziral najin problem: najino versko debato. - Podobno predavanje sem že imel na društvu v

začetku 80. let ob **Topli gredi**. Bilo je prepovedano **Gredo** igrati in tiskati, tudi javno predvajati, torej tudi navajati prepovedane pasuse v predavanju. Na to je Rožanca opozoril njegov advokat. A sva se odločila, da inkriminirane pasuse citiram ter poslušavstvo opozorim, da so prepovedani. Štih naju je, kot organizator nastopa, podprl, čeprav ga na samo predavanje ni bilo. Lepi časi skupnih tveganj

...

V času, ko sem nameravalo spravno-dialoško predavanje že pripravljati, bil sem na morju, na Hrvaškem, zvem, da je Marjan umrl. Torej sem odlašal predolgo.

Ni se nama posrečilo. Najbrž sem - tudi jaz, predvsem jaz? - kriv. V meni ni bilo dovolj ne volje ne moči, da bi izpeljal srečanje, kot bi ustrezalo nama, tistemu pravemu in pristnemu v naju. Preveč sva se pustila podrediti okolju in ljudem, ki so se vmešali v najin odnos; pa starim zameram. Oba. Ravnala sva otročje.

Morda pa je prav tako, kot se je zgodilo. Razšla sva se v razglasu, pa vendar je bilo to razglasje le videz. V resnici sva si odpustila. Ves čas sva vedela, da sva nesrečna - najini ljubezni nedorasla - ljubimca. A da se vendar pojiva iz ene same in obema skupne vizije: iz pripadnosti absolutnemu, po katerem sva vse življenje - spotikajoče se - hrepenela. Pa čeprav sva to absolutno razumela vsak po svoje. Bog naju bo v svoji dobroti združil tam, kjer bova - morda - prebivala le po njegovi milosti. Oba enako. Neumna v najinih grehah, svetla v najinih stremljenjih.

Do tedaj pa bo moj spomin na prijatelja Marjana ravno zato še lepši, ker ni bil najin odnos na silo - iz konvencije in strahu pred smrtjo - skrpucan. Kako strašno bi bilo, če bi po zadnjem srečanju oba ohranila grenek priokus ponesrečenosti. Morda sva ravnala razumno in čisto. Vedela sva, da ostajava drug z drugim v najini najbolj intimni in plemeniti notrini. Tudi v hipu njegove smrti.

A naj dodam, da kljub vsemu ne mislim popustiti Rožančevim - zame napačnim - (prazno)verskim zadnjim idejam. Vem pa, da je človek več kot ideja. Človek je božji otrok. In Marjan je bil božji otrok na posebej odlikovan način. V mojem srcu ostaja kot svetla zvezda.

II

1

Sprava med nama z Rožancem se je kasneje dogodila še na poseben način. Prek njegove žene.

Pogreb sem bil zamudil; a se ga najbrž niti ne bi bil udeležil. Na noben pogreb ne grem, razen na poglobitve najbližjih sorodnikov. Ne morem. Če bi bil sam z umrlim ali v najožjem krogu, bi šlo. A z množico, ki naredi iz najglobljega srečanja s smrtjo pozunanjen teater, ki pretresenost prevede v družbeno igro, v družbeni obred, s katerim spet zabetonira našo sopripadnost, narodno in kolektivno ... Ne. Umrlega pokopljem sam v sebi, v svoje srce in spomin, da bi tam ostal živ. S tem ga oživljam, da se mu po svoje posvetim; da o njem pišem. Pisanje je zame tudi način ljubezni.

O Rožancu in njegovem delu si pripravljam zapiske že celo leto; pravkar mineva prva obletnica njegove smrti. Dolžan sem še analizo drame **Lectio divina**; v nji bom - sem - z Rožančevim svetom v polemičnem dialogu. Niti najmanj se ne nameravam držati maksime: De mortuis nil nisi bene. Dokončati moram analizo **Stavbe**, ki sem jo prekinil pred četrstoletnja. Dodati analizo **Paradiža**. Oboje povezati: prehod iz resnobnega revolucionarnega humanizma v posmehljiv ludistični reizem. **Lectio** povezati z **Manihejsko kroniko**, s to, po mojem, najbolj blodno Rožančevo knjigo, a ki ima, značilno, v današnjem slovenskem prostoru največ naklonjenega odmeva. A ne le, kar bi bilo razumljivo, pri diabolikih. Nekateri zbegani - ne le gentilistični, ampak dezorientirani in spolitizirani (po načelu, ni važno, kaj govori, glavno je, da je naš, da pripada nam, da je prejel poslednje maziljenje, da je za nas politično) - katoliški časnikarji so razglašali to knjigo in z njo v zvezi njenega avtorja celo za zgledno krščanskega; Bog se usmili njihove zmede, pokopala bo njihovo manipulativno katolištvo! (Morda pa sem jim krivičen; morda so dobronamerni, le intelektualno nedorasli svoji vlogi.)

O Rožančevem delu sem veliko pisal. O **Gredi**, o **Jutru**, o **Svatbi**, o **Prizorih**; sami obsežni eseji. **Ljubezni** sem napisal spremne besede. Imenoval sem jo najlepšo Rožančevo prozo.

Neko popoldne mi je Rožanc rokopis **Ljubezni** ponudil v branje; s pripombo, da ga je najin skupni - tudi v tem eseju imenovani - prijatelj zelo kritično ocenil, tako rekoč odklonil. Tudi od mene je pričakoval strogo sodbo; ni in ni verjel v svoje delo. Zvečer sem začel po rokopisu listati, kar sicer ni moja navada; hodim s kurami, ves betežen, spat. A stavki so me pritegnili; začel sem brati in nisem mogel nehati. Sedel sem k pisalnemu stroju in izpod prstov - iz srca - se mi je izlila hvalnica. Na mnenje skupnega prijatelja sem malo - vse manj - dal; vedel sem, da išče zmerom dlako v jajcu in da, če le more, vse raztrga, saj se šele tedaj čuti suveren, suverenost pa potrebuje čez vse. (Mu nisem bil do pičice - vsaj v tem - enak? In sem danes res že povsem drugačen?) Pač prava narava kritika, tj. človeka, ki živi od zanikanja drugih.

Ljubezen me je presunila, navdušila, očarala. Tudi zato, ker je Rožanc popisoval v nji del najine skupne medvojne mladosti v Ljubljani; čeprav se tedaj osebno še nisva poznala; a sva živela v podobnih zunanjih in notranjih - političnih in družinskih - okoliščinah. Najbolj pa me je v romanu pritegnila Marjanova - knjigina - nedolžnost, čisti spomin na neminljivi, na zunaj strašni in vendar čudežno lepi čas detinstva. Naslikan v duhu Fellinijevega **Amercorda**; tudi Parisijevega neorealističnega kratkega romana **Lepi kaplan**; Rožanc je še posebej cenil italijanski neorealizem, tako v filmu - kako sva se l. 1957 vnemala za **La strado!** - kot v prozi.

Ljubezen je kratek roman (povest), ki združuje kritično distanco z ljubeznijo; je visoka pesem ljubezni, do mladostnih prijateljev, do življenja. V nji ni sentimentalizma; Rožanc ni podlegel cenenemu čustvovanju. Je spoj duhovitosti in otožne zaskrbljenosti za svet, ki je blazen, a otroka ne deformira. Otrok se skoz skušnje vzgaja - tedaj Rožanc še ni popustil hudičevstvu. V **Ljubezni** je dosegel tisto preprostost, ki je najvišja oblika milega krščanstva. Tu bi moral nadaljevati in bi na pravi način dosegel nebo, ne pa da se je pustil odvreči v neomagizem, v napuh konstruiranja človeka (sebe) kot nadboga. Rožančeva veličina je bila v zvestobi, v enostavnem. Fascinacija z umetnim, globokoumno nadfilozofskim, ki se je razpasla v slovenski kulturni(ški) zavesti, posebej v skupini norovcev, ga je pritegnila kot lažna luč, kot vešča, ga vzdignila v varljive višine.

Ljubezen imam za najlepšo Rožančevo umetnino.

2

Janji, Rožančevi ženi, sem po pogrebu napisal prijateljsko sočutno pismo, izrekel v njem osebno sožalje; pretreseno in ljubeče pismo. Odgovorila mi je, neverjetno primerno, osebno, naravno, kot zmora le zares zrel in zgleden človek. Jaz spet njej, srečen zaradi njenega tona in drže. Nato pa je - naju z Alenko - prišla obiskat kak dan pred božičem.

Bil sem najavljen, da zvečer predavam v trnovski cerkvi, pri prijatelju Janezu Pogačniku; naslednji dan naj bi padla plebiscitna odločitev. Vračal sem se v Avber, v hišo, kjer smo vsi štirje z Marjanom tolikokrat posedali, debatirali, tudi praznovali; skoraj ob istem času smo postali Kraševci. - V vznemirjenju polnem srečanju smo se, govorim o Janjinem obisku, predali čustvom, jokali, se objeli, se očistili; v hipu, s pogledom v oči. Predvsem jaz, ki sem - bil in sem - tega najbolj potreben.

Bilo je čudovito, žalostno zaradi smrti in odpuščajoče. Janja se v najin spor z Marjanom ni mešala, čeprav jo je soprog skušal vplesti; šlo mu je za več kot le za posamezen, delen spor. Da se je najin nesporazum ni tikal in ne tiče, je napisala že v pismu. Mojega ravnanja sploh ni jemala v presojo. Pokazala je držo, ki sem jo vzel za vzorno krščansko. Niti ne vsiljivo odpuščajočo, ampak enostavno strpno, razumevajočo. Marjan ji je bil cilj, ne sredstvo samouveljavljanja. Zakaj bi grebla po razglašenem, če je bilo v naši skupni preteklosti toliko lepih, blagih spominov?

V ljubljanskem stanovanju na Jamovi, kamor je prišla, vsa odprta, ranljiva, pa vendar ne razkosana, zdrava in ne samosmileča se, čvrsta, presodna, a vsa

preizkušeno solidarna s pokojnim možem - kakšno srečo je imel Marjan, da je dobil takšno ženo! -, smo obujali spomine. Kolikokrat smo skupaj v tej hiši praznovali Silvestrovo, v začetku 70. let, z režiserjem Francijem Križajem in njegovo ženo Majdo. Nasmehnilo smo se, ko smo se domislili, kako je nekoč sredi noči vpadel med nas nesrečni, genialni Jernej Vilfan z Dejanom Djurkovičem, današnjim beograjskim mirovnikom, enim redkih, ki skušajo ohraniti moralni obraz skrbstva; kako nas je ubogi Jernač gnjavil, a je Marjan tudi do njega pokazal svojo že prislovično strpnost.

Pred hišo sva z Marjanom igrala namizni tenis; a malokrat, saj ga igra z mano ni privlačila, prehitro me je zmazal kot smrkavca; bil je vsestransko nadarjen športnik. Preveč rad pa ni hodil na Vič. Neznansko zvest je bil le Zeleni jami in Mostam, ravno nasprotnemu ljubljanskemu predmestju. (Rožanc je pisal, že v 50. letih, namesto predmestje zamestje. Sicer v izbiri izrazov ni bil - razen v reistično ludističnem obdobju - ne spakljiv ne pretirano izviren, recimo kot Zidar; a Zeleno jamo je hotel rešiti zaničljivega, ponižujočega vzdevka, češ da je forštat. Zamestje mu je pomenilo nekaj posebnega, izbranega: podoba, v katero se je prerodilo očiščeno predmestje.) Rožanc je naredil le jutranjo pešpot od svojega novega doma, streljaj od rodne hiše (čeprav že na tej strani železnice - štreke - in torej ne več v Zeleni jami, a je lahko na svoje zamestje gledal skozi okno), v mesto, v center, kjer smo se dobivali ali sva se dobivala. Spotoma je kupil časnik, če ga ni v mestu že prejšnji večer. Popil je črno kavo, nato pa se vrnil domov, na delo, svež, čil, sproščen, postaven, naraven, zadržan in osvajajoč.

Ko smo takrat - vračam se k našemu srečanju z Janjo - sedeli pred božičem vsi trije z Alenko na Jamovi in se spominjali, koliko lepega in težkega smo doživeli skupaj, sem kot malokdaj v življenju jasno dognal razliko med moralizmom, ki mu sočlovekove slabosti pridejo prav, da pridiga in obsoja (ponavljam: kako težko se mi je znebiti prav te držel!), in naravno strpnostjo, že vnaprejšnjim odpuščanjem, blago razumevajočnostjo; in to je tedaj in zmeraj kazala Rožančeva žena. Kako dobro je na moža vplivala prav s tem; držala ga je na tleh, v realnem, saj je vse prej kot spakljiva učena ženska ali modra trapa, Marjana pa je zmerom znova zanašala v vizije in fikcije. V kako zdrava razmerja s svetom ga je vključevala! Kako normalno se ji je zdelo, če sem v svojih težkih časih, posebej v drugi polovici 60. let, prihajal izgubljen k njima na obisk zjutraj in še zvečer sedel pri njiju, tačas popil - to se je redno dogajalo - steklenico vinjaka ali ruma, govoril, sicer najbrž še kar zbrano in zanimivo, a mnogo preveč, brez mere. (Kar me danes pri drugih tako moti.) A sta me oba gostitelja prenašala - kot jaz ne bi in nisem nikogar.

Imela sta me rada. Ne rečem, da nista od mene nič dobila; zmerom sem se za druge (tudi zase) potrudil, tako da nisem prijatelj z golj moril. A vendar bi mogla zleteti iz njunih ust posmehljiva beseda, nenadzorovana, če bi jima šlo za konvencionalno vljudnost. Pa ni šlo, nikoli.

Ne le z Marjanom, tudi z drugimi prijatelji se mi je dogajalo isto: z Grafenauerjem, Hribarjema, Snojem, Smoletom, Arzenškom in njihovimi ženami. Bili smo si naklonjeni bratje; in sestre. A brž ko nismo bili več od zunaj - od oblasti - prehudo pritisnjeni, se je naša - zgolj človeška - zaveza začela razdirati. Morali smo dozoreti; vsi in vsak posebej. Brez bratovskega spora, celo vojne med brati, svet ne zmore.

Da sem mogel priti iz ozke družine (grupe), iz - čeprav zelo lepega - bratovstva, ki se je nazadnje skazalo za strahovlado, v širšo, v univerzalno, v krščansko občestvo, sem moral z bratovstvom prelomiti; pa čeprav kot Jožef (glej

Mannov roman **Jožef in njegovi bratje**), ki se je bil bratom tako hudo zameril. Sledil sem - šele polagoma zavedno - Gospodovemu načrtu, ne svojemu, ne zgolj človeškemu. In sem ravno s tem - krščanski paradoks, ne-sreča, krivda - prisilil brate, da so posta(ja)li tesna grupa, ki linča. Linču sem sicer ušel, sem gibčen selec, a ohranjam napetost z grupo še naprej. Se bom spravil le z mrtvimi? Bom pisal le bridke osmrtnice Primožu Kozaku, Marjanu Rožancu, tudi svojemu očetu, ki je nad mano izvajal najhujši pritisk? Mora vladati v tem življenju le razglasje?

3

Ne spomnim se, kdaj sem Janjo spoznal. Rožanc je veljal za velikega osvajavca; ženske so se lepile nanj kot na med, tudi odtod - vsaj deloma - njegova očarljiva suverenost v obnašanju z ljudmi. In jih je znal, ženske, vrteti. Ni se jim uklanjal, jih hvalil ali se jim ljubeznivo prilizoval; kaj šele, da bi jim podlegal. (Nikomur in ničemur ni hotel podleči.) Parkrat sem bil zraven, ko je odprl repertoar zapeljivca. Kako gladko mu je šlo od rok; kako je bil uspešen! Do deklet je bil rahlo posmehljiv, a ne žaljiv. Z njimi se je spogledoval (imel je zelo izrazite oči, polne podtonov), z besedami pa jih je dražil in rahlo zaničeval; niso vedele, pri čem so. Ravnal je zelo različno od Zupana, ki je ženske patetično zagrizeno, že kar sovražno poniževal. Zupan jih je hotel spraviti v popolno odvisnost od sebe, da bi jih lahko zavrgele - vse to natančno popiše v **Komediji človeškega tkiva** in **Levitano**. Zato je sejal okrog sebe trpljenje, nelagodnosti; česar se je dotaknil, je postalo silno napeto, bojno, dokončno, kruto. Čeprav so ženske upravičeno čutile, da jim je - kot vsak don Juan - podrejen, da ne more brez njih kot rabelj brez svojih žrtev; da je on njihova največja žrtev. Na dnu njegove krhke duše so nezmotljivo, vsaj inteligentnejše med njimi, zaznale ranjenega, nežnega, nedolžnega otroka, ki ga je sram lastne prehode ranljivosti.

Vse drugače Rožanc. V odnosih z ženskami je bil najbolj lahkoten. Ni jim hotel prizadeti zla. Užival je v sami igri. (Torej je bil že od začetka nadarjen za ludizem seksizem, ki ga je kot pisatelj v zadnjem desetletju le priklical na dan.) V njem samem ni bilo zla. Potreba, da izzove in imenuje hudiča - da bi ga ugnal -, se mu je pritaknila v zadnjem času, ko so ne le umetniki najine generacije-grupe, ampak tudi filozofi ponoreli od avtofascinacije - zasvojenosti - z dia-bolijo; in ko svojega osnovnega bivanjskega problema ni znal primerno razrešiti. Mladi Rožanc pa je bil nedemoničen, ljubek, nežen, sicer nagajiv - v detinstvu so mu znanci dejali, da je lumpek, znal je biti očarljivo nesramen, a nepodvržen sadomazohizmu. Njegovi odnosi z ženskami so bili fantovski, prehodni. Literatura ga je mnogo bolj privlačevala kot ženske. (Tudi Zupana.) V literaturi je še videl vrednoto in cilj. Pred smrtjo pa ga je gnalo v negativistično teologijo; tej je podredil celo umetnost. Kolikor ni same umetnosti naredil za diabolologijo.

Začudili smo se, ko nam je predstavil Janjo, prejšnjih deklet ni imel za toliko pomembne, da bi jih pripeljal v našo družbo. Pri priči mi je imponiral njun odnos, kakršen se je izoblikoval že v začetku: resen, solidaren, trezen, zdrav, čist, zunaj motnih igric. (Všeč mi je bila tudi ona; vranje črna, postavna, lepa, nedolžna od mladosti. Tudi tu je odločal Rožančev »italijanski« okus.) Pred mano - nami - je stal prerogjeni - novi - Rožanc. In je tak tudi ostal. Morda je bil, posebno zadnja

leta, nekoliko preotožen; samote ni zmožel prenesti. Pa vendar; imel je zgleden, posnemanja vreden zakon, v skladu s svojo mislijo o nujni medčloveški solidarnosti. Krščanski zakon, a brez samoreklame.

Imel pa je ta zakon tudi hudo tragična obdobja. O tem je težko pisati, a sem dolžan; tudi Marjan sam resnice ni nikdar skrival. Se pa ni z njo tudi nikdar postavljaj, če bi bila v prid njegovi veličini; ni je zlorabljal, da bi se okolici smilil. V tem je bil do sebe trd, zahteven, jasen; skoraj brezobziren.

Marjan si je zelo želel otrok. Bil je nadarjen zanje. Koliko časa in kako primerno izkoriščenega je kasneje posvetil Tonci; kako strpno, smotrno in potrpežljivo, distančno, z zadržanim nagnjenjem jo je vodil - če primerjam njegovo blagost s svojo jeznoritostjo! - Janja je kmalu po tem, ko sta se z Marjanom poročila, z veseljem in blaženim pričakovanjem zanosila; večkrat. A kot da se ju je držal urok. Nesrečno je splavljala. Ko je prijela v roke frizerski strojek, je šibka elektrika, prenesena na telo, ugasnila življenje malega bitjeca v nji. Ko se je rahlo zaletela - kaj zaletela, zadela - z avtom, isto. Menda še kdaj - na enako nesmiselne, neprepričljive, a strahotne posledice povzročajoče načine. Dokler - šele kasno! - ji niso zdravniki pomagali, ji maternico zašili, da bi plod varno prebival v nji do pravega trenutka, ko mu je bilo namenjeno - kljub vsemu prečudovito - rojstvo na ta svet.

In je šlo devet mesecev vse v najboljšem redu. Poteka njene nosečnosti - njune radosti - se dobro spominjam, saj sva si z Alenko prav tedaj prizadevala, da bi spočela najinega tretjega otroka; o nosečnosti smo se pogovarjali. Prijatelji nismo bili le uporni idejni borci za novega - tudi slovenskega - človeka; bili smo v ne manjši meri združba intimnih družin, ki so živele vsaka zase v lepoti družinskih ponotrnanjenosti. Združevali smo pogumno javno nastopanje s čutom za pozitivno privatno, ne privatistično; življenje v familiji nam ni pomenilo bega iz prenevarne javnosti kot usranim lepim dušam. (Koliko fotografij hranim o naših skupnih družinskih srečanjih. Posebno s Špika, z Drulovke; tja je Marjan posebej rad zahajal.) Nama se zanositev ni takoj posrečila; šele čez dve leti. Je bil kriv napeti, hudi čas tiste pomladi 64 in posledice zloma grupe, ki so bile v enaki meri psihološko intimne, celo telesne, kot socialno politične in materialne?

Janja bi morala roditi prav v dneh, ko je Oder 57 pripravljaj krstno uprizoritev **Tople grede**. Pred Rožancem sta bila dva poroda, vsak po svoje izredno pomemben. Dve veličastni dejanji-dogajjanji, ki ju ni mogoče razlagati le kot pričakovani uspeh. (V Marjanovem življenju ni bilo kasneje nič več kaj tako pomembnega in velikega; pač pa večji - zunanji - uspehi.) Ni šlo le za naš - naših idej - socialni prostor; ne le za protest, ampak za začetek kulturno politične svobode na Slovenskem, trajne javne diskusije, našega dialoga, ki ga vodijo med sabo svobodne, razvite, zrele, samostojne osebnosti, ne pa hlapci, kakršne je vzgajala Partija; šlo je za uveljavitev ljubezenske CD. (Je sploh mogoča?) - O dialogu sem pisal v Perspektive posebno veliko jaz; a je bil naša skupna platforma: model zoper partijski avtoritarni monolog, zoper ukaz, zoper sistem urada in sporočila.

Gredo je Rožanc zasnoval kot dramo, v kateri pride ne le do polemičnega dialoga med delavci in direktorjem, Starim, ampak tudi do razpravljanja med igravci drame, po končani predstavi, in občinstvom, do pogovora o sami drami, o njeni vsebini, sporočilu. Drama sama je bila zamišljena kot »ontološko« strukturiran solidarni sestanek, soočenje dela z oblastjo (kapitalom). Tak projekt drame je bil v skladu s perspektivovsko voljo, da bi prebili ogrado, mejo, ki jo predstavlja med

občinstvom in izvajavci rampa, oder, segmentirana in s tem hierarhična družba. Hoteli smo narediti iz vseh ljudi občestvo, ki diskutira in v tem odloča o vsem bistvenem; Marxovo idejo o neposredni demokraciji in samoupravljanju smo vzeli dobesedno zares. Izdelovali smo občestveni polilog, ljubezensko, ne utilitarno premočevalno kapitalistično CD.

Ob tej zamisli, ki je bila tik pred uresničenjem, in v kateri naj bi bila angažirana vsa družba, pa je tekla druga, bolj naravna, še pomembnejša, še resničnejša: rojstvo otroka. Na videz mnogo laže - toliko bolj - uresničljiva. Ki pa jo je Marjan držal zase. Ni brigala javnost. Vanjo je bilo posvečenih le nekaj najbližjih prijateljev; Rožanc svoje intimne nikoli ni rad razkazoval.

Usklajeval jo je z javnostjo, vendar je znal med obojima ostro (raz)ločevati. V njem je bilo le malo ekshibicionista. Toliko kot v vsakem umetniku.

Rožanc sam sploh ni šel na začetek premiere lastnega dela; v pogledu javnih nastopov, predvsem pa reprezentance, je bil tedaj še zelo sramežljiv. Ostal je pri ženi. Prišel je šele kasneje, po začetku predstave, in odkril, kaj se dogaja: kaj počne naščuvana, pijana linčarska množica realnih kmečkih delavcev iz kmetijsko obdelovalnega kombinata Grosuplje. Vodil jih je brat tedanjega slovenskega kmetijskega ministra, posebej jeznega na Perspektive zaradi Pučnikovih člankov o kmetijstvu. Rožanc pa je v **Gredi** kombiniral ideje teh člankov, Rusove in moje o osvobajajočem delu, o delovnem in intelektualnem občevanju, o ljudski demokraciji, o odprti javni vsesplošni kritiki, in jih aktualiziral do politično medijske učinkovitosti; čeprav je ohranjal v njih višjo zamisel; **Greda** ni navadna agitka. Tretji brat omenjenih organizatorjev razbijanja krstne predstave - šlo je za oblastniško partizansko družino - pa je bil vodilni partijski ideolog na CK-ju. Akcija zoper Oder, **Gredo** in vse nas je bila dirigirana iz CK-ja in koordinirana s policijo, ki je čakala pred gledališčem, pred Križankami; vodil jo je diplomant primerjalne književnosti.

Realni delavci so ravnali ravno nasprotno kot Rožančevi iz **Grede**, kot tisti, v imenu katerih smo - o zgodovinska in socialna iluzija!, bili smo vendarle še marksisti - izdajali tudi Perspektive. Niso se postavili zoper neposrednega partizanskega direktorja v **Gredi** in Grosupljem (grosupeljski kombinat je kmalu za tem propadel - nedelo, malverzacija, diletantizem, širokoustni plani), ki z demagogijo - katere je tudi sam žrtev, Rožanc je gledal na Starega z razumevanjem, celo z neko nostalgično parakrščansko simpatijo - podjetje uničuje in realne medčloveške odnose kvari, namesto da bi ga uravnaval po tehnokratsko tehnoloških načelih in seveda v skladu z voljo kolektiva. Potolkla nas je banalna realiteta. Začel se je pogrom na neodvisne intelektualce s hudimi posledicami; zgodbo nameravam natančno opisati na drugem mestu.

Tisto noč ni bila obglavljena le demokracija - njen začetek - na Slovenskem. (Če bi jo Partija tedaj dopustila in ne šele četrto stoletje kasneje, bi bili Slovenci danes v Evropi, ne pa na robu Vojne krajine, vojne z novodobnimi Turki, v strahotnem civilizacijskem zaostanku. Izgubili smo - kot Slovenci - odločilen čas.) Tisto noč je umrl tudi otrok v Janjinem telesu; zadušil se je. Zdravniki bi morali njeno maternico prej razvezati, saj se je tiste dni končevala devetmesečna doba nosečnosti. Z malomarnostjo so tudi oni sodelovali pri vsesplošnemu zlomu.

Malokdaj sem tako neposredno čutil prisotnost ubijavske usode kot tiste dni, ko se je rodil Umor. Rodil se je kot že tolikokrat na tem svetu; in kolikokrat se še bo! Dve leti kasneje sem ga ponovno doživel z bratovo smrtjo. Obkrat sem se

zavedel, da ga človek sam ne more premagati; da je nujno njegova žrtev. Da je za odrešenje potrebna višja moč.

A prehaja ta moč tudi na ljudi. Nenehoma si vbijam v zavest, da sta mogla prenesti hkratno smrt treh njunih - nedoletnih - otrok Vanja Kržanova in njen mož le z božjo pomočjo, le z vero. In ohraniti do življenja še zmerom - še bolj - ljubezenski odnos, brez zagrenjenosti, užaljenosti, zamere, odprt, svetel. Glej Kržanove knjige o družini, vzgoji in otrocih. Knjiga ljubeče krščanske modrosti; suho zlato. Kako tuja plamenečemu ognju, ki izziva in trga, ognju Rožančeve **Manihejske kronike**, hudourniku, ki spodžira trdna tla pod nogami, jedki kislini Rožančevih esejev iz zadnjih let. Je - sicer zelo pomembno - delo moje generacije-grupe z mojim vred v glavnem ta(k) razžirajoči plamen? Nismo dolžni vendar že enkrat pripluti v pristan? In oznanjati pristan?

4

To je čutil tudi in predvsem Rožanc. Ni naključje, da se je prav tedaj povezal z dvema sijajnima tržaškima Slovincema, z Lokarjem in Vremcem, simpatizerjema Perspektiv, plemenito solidarnima z našo grupo ob ukinitvi revije. Pomagala sta zgodbo o zakolu našega gibanja spraviti v mednarodno, predvsem v italijansko javnost; o zadevi sta tudi sama pisala. Oba sta bila - sta še - kristjana, leva oz. liberalna; velika spoštovalca Kocbeka; člana Slovenske skupnosti, nekomunistične tržaške stranke, Lokar kasneje celo njen delegat v tržaškem mestnem občinskem svetu. Ne le da sta kot visoka intelektualca - Vremec je kot vrtni arhitekt kasneje zavzel visoko mesto v občinski upravi, Lokar je profesor ekonomije na različnih italijanskih univerzah - predstavljala drugačen, nam bistveno bližji tip tržaškega Slovenca kot drugi, s katerimi smo se bili prej spoznali. Tuj jima je bil pahorjanski samoslovenski provincialni in šovinistični geto. Bila sta svetovljana, odprta v zahodno in italijansko družbo, čeprav silno zavedna Slovenca. Zato - v bližini Kocbekovih in perspektivovskih idej - sta prav tedaj ustanovila revijo, ki naj bi enakopravno in neobremenjeno povezovala Italijane in Slovence, Italijane sta informirala o slovenskih problemih; teksti v nji naj bi bili redno objavljeni v obeh jezikih. Revijo sta simbolično naslovila Most - Il ponte. Poleg te njune kozmopolitske, čeprav obenem nacionalno čuteče držje, ki je vse drugače ustrezala Rožančevim - in mojim - nazorom kot partijski kvaziinternacionalizem, je bilo pri njiju odločilno prav to, da sta bila široka, pogumna, negetoizirana, za visoko kulturo zainteresirana kristjana. (Takih v tedanji slovenski KC ni bilo ali pa nismo prišli z njimi v stik.)

Marjan se je z njima kar najtesneje - osebno prijateljsko - povezal; kmalu je v družčino pritegnil tudi mene. Konec 60. let sem v Mostu že sodeloval; v 70. letih sem v njem objavljaj svoje najpomembnejše tekste, saj jih v Sloveniji nisem mogel - nastopil je konec liberalnega obdobja. Rožanc je v Mostu tiskal tekst, zaradi katerega mu je Kavčič - osebno on kot tedanji slovenski bog i batina - obesil na grbo sodišče in obsodbo: da bi ga - da bi vse nas, pač tiste, ki so se odločili za sodelovanje v Mostu in tako našli nenadzorovano možnost za kulturno akcijo - prestrašil. Že vnaprej je dal Rožancu - cinično in humanistično - sporočiti, da bo obsojen le pogojno. Tudi ta podatek sodi h Kavčičevemu liku.

Obravnava bi bila groteskna, če ne bi pomenila grožnje z zaporom. Rožanc ni skoraj nikogar obvestil o nji; menda sem ji prisostvoval od prijateljev le jaz. Z advokatom - Krečem - smo sedli po koncu v gostilno, čudno zadržani. Rožanc je vedel, da bi bilo bedasto izzivati, heroizirati; čas temu ni bil naklonjen - v liberalizmu je bilo treba udejanjati realne možnosti pluralizacije, ki so tedaj obstajale. A kljub temu. Obravnava se je zdela kot karikatura, če smo jo primerjali s Pučnikovo skoraj desetletje prej, s prvo Rožančevo skoraj dve desetletji prej.

Tedaj, dve desetletji prej, Marjanu nihče ni povedal, da je osumljen. Vojaške oblasti so ga držale do zadnjega v vojski, menda je odslužil dve leti, mu dopustile, da je oblekel civilno obleko, pred kapijo v Vipavi, kjer je (od)služil vojaški rok, pa so ga, šele nekaj minut civila, aretirali. Perverzno sadističen postopek, znan posebno pri odpuščenih z Golega otoka. Tedaj - prehod 40. v 50. leta - se je živelo v popolni negotovosti.

Konec 60. let pa se je začnjala že pravna država, vsaj v zametku. Kavčič je prav z drugo Rožančevo obravnavo hotel pokazati, da gre za pravno državo. Seveda na komedijski način, saj je bilo sodišče še zmerom direktna izpostava, podaljšana roka Partije. A je bilo že »civilizirano«. Javni tožilec, Roman Vobič, je bil Rožančev znanec in sodelavec iz nogometnih sfer. Pred obravnavo in po nji, ko je - precej amaterski in zvest uradnik - zagovarjal obtožnico, se je z Rožancem priljudno pogovarjal, kot da gre za nedolžen klepet. Partija ni več živela iz pristnega - hudičevskega - fanatizma, kot je recimo l. 47; tedaj sem sam poslušal in videl - z lojzetom Kovačičem sva se vtihotapila v sodno dvorano na Taboru le z izkaznico Mladinske organizacije -, kako je iz publike sin terjal očetovo smrt.

L. 1967 je zato omogočalo ljudem: de-realizacijo sveta. Tudi Rožanc sam je nanjo pristal, saj je celo grožnjo z zaporom moral doživeti kot igro. In jaz - in vsi drugi - z njim. Najbolj tragično je to, da se zločin (iz l. 1947 in 49 in 51) ni očistil iz sebe, ampak se je postopoma pretvoril v igro, se olepšal, izgubil resničnost.

Še danes se ni očistil; le poniknil je, uplahnil. Današnji obračuni - med desnico in levico - so strankarski, sredstva v boju za oblast; danes se uveljavlja - tihi, hinavski - revanšizem. Ker ni krščanske javne (samo)spovedi krivcev. In ker postajajo kristjani oblastniki, namesto da bi bili vest družbe, drža usmiljenja, prošnja za odrešenje. Namesto da bi sledili sporočilu - in vsebini - ene največjih slovenskih dram, najbolj krščanskih, najglobljih, najbolj usodnih: Zorka Simčiča **Zgodaj dopolnjeni mladosti** iz l. 1967.

Na našo intervencijo - pri Problemih, nekaj let kasneje -, naj nam dovoli tiskati **Gredo**, naj sodišče umakne prepoved, je odgovoril Kavčič nikalno in zagrozil z zaplembo, če se bomo odločili po svoje. Popuščal je zelo preudarno in postopoma, obvladano; zavedal se je, kje živi. Pa še ni mogel - seveda v politično spremenjenih razmerah l. 72 - rešiti ne svojih idej ne sebe. Stalinistični slepi - (samo)morivski - stroj je mlel brez usmiljenja in posluha, po inerciji. Zmlel je tudi njega.

V Mostu je začel Rožanc polagoma, še zelo paradoksnostno razvijati svoje krščanstvo. Tedaj je našel literarno in eksistencialno formo paradoksa, ki jo je kasneje začel zlorabljati, čeprav jo je na začetku obvladoval; v nji je postal čarovniško gibčen, sama ga je začarala kot neodrešljiva, a fascinantna. Paradoksizem je zvrst nihilizma: le navidezna svoboda. (Ker je Most v Sloveniji komaj znan, čez mejo so smele le nekatere številke, so ti Rožančevi teksti skoraj neznani.)

Tedaj je Marjan odločilno vplival name; čeprav bolj s slutnjo o božjem kot z izdelanim naukom. Prej morda ne; zdaj pa sva vlogi vzgojnika zamenjala. Jaz sem bil prav v drugi polovici 60. let posebej dezorientiran, zbežan kot malokdaj. Nagibal sem se h krščanstvu, smrti so me zgrozile, a se mu nisem bil zmožen dovolj odpreti. Zato sem padal v radikalen nihilizem kot samozatajujoč se krik v temi. Rožanc mi je posredoval nadih prave svetlobe; tudi zato sva se še posebej smiselno povezala. Sprejet sem bil tudi v širše uredništvo Mosta, med najbližje sodelavce in traserje revije. Rožanc pa je imel v nji odločilno besedo. (Rebula je iz nje tedaj izstopil.) Žal je kasneje, posebno v 80. letih, družčina okrog Mosta izgubila socialni naboj; revijo je nadomestila Nova revija (NoR), socialno politično in miselno mnogo radikalnejša in udarnejša. Vendar je prav v 70. - najbolj plehkkih - letih Most odigral zgodovinsko vlogo v slovenski kulturi; predvsem po Rožančevi zaslugi.

5

Most, skupno delo pri Problemih, a tudi pri pisanju filmskega scenarija, družinsko prijateljstvo in še marsikaj, o čemer v tem zapisu ni mogoče poročati, vse to mi je dalo nekakšno pravico - točneje: zaradi vsega tega sem si pravico vzel -, da sem si drznil več, kot bi si sicer. Ko sem gledal dan na dan Marjanovo in Janjino samoto - z Alenko sva bila, ker sva bila potrpežljiva in ljubeča, obdarjena z zdravim, lepim novim otrokom -, sem se razviharjeno, nezmeren vitalist, slepo zaupajoč v žareč tok življenja, pa vendar ne le to (čutil sem, da sem le posrednik za nekaj od mene važnejšega, da govorim po višjem nareku, čeprav sem še menil, da je to kozmična energija), odločil, da prijateljema nekaj svetujem. Dal sem si korajžo, zvrnil nekaj zvrhanih meric žganja, ju obiskal, na obisk sva šla skupaj z Alenko; hotel sem jo za pomoč in zaledje. Dobili smo se na štadionu Slovana, kjer je bil Marjan tedaj morda že v službi, vsekakor je prav tedaj, kot vsak dan, igral tenis. Z Janjo smo se pogovarjali v parku. Spominjam se vročega dne. Vse je bilo nabito s posebnim pomenom. Nisem okolišil. Predlagal sem ji(ma), naravnost terjal od njiju, nasilen kot sem (bil), da si vzameta tujega otroka: da se odločita za posvojitev.

Drzna, a čvrsta, neobzdana, pa vendar prav uravnana beseda je padla na rodovitna tla. Oba sta bila na kaj takega duševno že pripravljena. Misel je bilo treba le izreči, na glas, se postaviti pred jasno dilemo. In sta se odločila. Nemudoma.

Težav in trpljenja kasneje ni bilo malo; to je posebna zgodba. A sta težave prenašala vdano in potrpežljivo: s prelepo, zgledno krščansko mirnostjo, ki mi je bila v tolikšen zglede. (A sem ju v življenju tako slabo posnemal.) Njuno življenje je dobilo novo os: osebni in družinski smisel. Nikdar se nista kesala zaradi odločitve. Tonca se je razvijala v posebnega otroka: telesno izjemno živahna, ritmično nadarjena - zdaj pleše, naredila je baletno šolo -, osebno nedolžna, duševno lepa, kot vilinsko bitje, ki je prišlo iz drugačnih, manj surovih, nepreračunljivih, nereificiranih časov; kot nalašč za Marjanovo sanjo o drugačnem, astralnem svetu angelskega. Občutljiva, a blagoslov za starše, za svet; četudi krhek. Posta(ja)li so čudovita družina. - Tisti dan pred lanskim božičem nama je Janja dejala: Marjan je

mrtev, a ostala mi je Tonca. Hvaležna sem vama za tisto spodbudo pred dvema desetletjema.

6

Rožanc se ni imel za dramatika, čeprav je napisal vrsto dram. Pač pa se je videl v vlogi filmskega scenarista. S filmom je bil tudi neprimerno uspešnejši; šele tedaj in s tem se je začel njegov prodor v slovenski vrh. Ne le kot avtor številnih scenarijev, po katerih so bili narejeni dobri - najprej težavni, preveč miselni, nato akcijski in bolj gladki - filmi; od **Akcije** naprej. Tudi kot koavtor filmov. Z Janetom Kavčičem sta sodelovala usklajeno.

Sredi 60. let, ko sem bil povsem brez zaslужka, objavljanje mi je bilo prepovedano, sta me povabila zraven. Mesec ali dva smo - vsak dan pri Marjanu doma - skupaj pisali scenarij za film, katerega naslov in vsebino sem pozabil. Ni bil ekraniziran. Tudi za Rožanca je veljala podobna prepoved objavljanja kot zame; le osebnostni - ne le dobrodušni, ampak praktično solidarni - direktor Vibe filma Hojan, komunist starega, idealnega tipa, nama je dal zaslužiti, nekako »privatno«, morda celo mimo političnih uradnih organov podjetja. Kavčič in Rožanc sta me pritegnila, ker sem imel leto pred tem koristno izkušnjo s filmom; s Križajem sva posnela - on kot režiser, jaz kot njegov pomočnik in dramaturg - film po Kozakovih **Dialogih: Zaroto**. Par dni so film vrteli; ob nezanimanju publike - šlo je za melanholičen, počasi odkrivajoč se, ponotranjen film - so ga zlahka zaklenili v bunker. Film je govoril o stalinističnih procesih, dejansko o dahavsko-buchenwaldskem, čeprav transponirano v nedoločljiv prostor. A se je dalo vsebino zlahka dešifrirati. Oder 57 je hotel razvi(ja)ti tudi filmsko dejavnost, vendar je totalitarna, sleherno svobodo sovražeca oblast tudi to zatrla: realni komunizem ni znal drugega kot zatirati. Nazadnje je zatrl sam sebe. Presahnil.

Kot je Jovanović s ŠAGom in nato z Glejem nadaljeval, seveda že povsem v svojo svobodno smer, gledališko tradicijo Odra, je skušal Rožanc ohraniti njegovo filmsko, komaj začenjajoče se delo; čeprav sam, ne v grupi. Do smrti je bil - ljubezensko in začarano - zapisan filmu, filmski entuziast. V Volčjem gradu si je stene preurejene hiše prelepil s filmskimi plakati. (Hišo je v glavnem predeloval sam, seveda z ženo. Ljubil je samotna fizična dela, ki so služila lepoti. Imel je izvrstno razvit arhitektsko likovni okus. Žal v mladosti ni naredil izpita za Likovno akademijo; hotel je celo postati slikar.) Sam sem bil srečen, da se je že moj prvi izlet k filmu ponesrečil. (Vsi moji družabno družbeni neuspehi so mi omejevali, korak za korakom, tosvetne možnosti, manj važni angažman. Vsi so me vodili k enem samemu, a bistvenemu: k onkrajnemu.) Kasneje sem le še občasno sodeloval pri dveh kratkih filmih. (O Boljki in Kocbeku.) Zavedal sem se, da film še bolj kot literatura človeka oddaljuje od vrednot, ki niso trenutne; še bolj ga dela odvisnega od uspeha pri občinstvu, od konvencionalnega okusa, ga odsvaja od pravega sebe: od duše. Rožanc je - žal - ta uspeh v svoji notrini potreboval, sicer se mu ne bi tako vdal. Se je bal zožitve svojih tosvetnih možnosti? Vendar svoje odvisnosti od uspeha ni pokazal; iz svojega filmarstva ni delal nikakršnega teatra. Če kaj, potem Rožanc ni bil nastopač.

Morda pa ga je v nedobre vode zapeljalo, ker ga je pritezala množica. Sicer ne bi bil tako neobvladano zaljubljen v nogomet.

Te Rožančeve čez vse mere zveste zaljubljenosti nisem nikoli razumel. V mladosti me je Dominik Smole sicer nekaj let vlačil na tekme Odreda, Enotnosti, Krima in nazadnje Olimpije, a tja sem hodil nekako po sili, zaradi prepričanja, da ne smem ničesar zamuditi, in zaradi navezanosti na prijatelja. V bistvu pa mi je bil nogomet zoprni; dolgočasil me je. Rožanc pa je z njim povezoval svoje življenje; o tem - in sploh o nogometu in športu - je rad in precej pisal. Zadnja leta je bil pri Slovanu - moščanskem moštvu - vse, poglobilni faktor, direktor, svetovalec, oče, skrbnik.

Vse se je začelo v Marjanovem otroštvu: v nogometni enajsterici je videl - občudoval, malikoval - prvo prijateljsko (bratovsko) občestvo, skupino idealnih, zagretilih fantov iz zamestja, ki jim je zaradi revščine dostopna le nogometna žoga; ta je bila trpežna, medtem ko so bile ping-pong žogice drage in hitro lomljive. Nogomet tudi ni individualistična - kar pomeni meščanska - igra. Ljudi združuje. Ima socializacijsko nalogo; ni le zasebni užitek. - Užitek (slast) smo pri Perspektivah posebno zaničevali. Čez vse pa cenili občestvenost kot združevalnost.

Zelenojamski nogometaši so malega Marjana prvi pripustili medse, kot starejši; njim in sami igri je ostal vse življenje hvaležen kot vodjem socialne iniciacije. Nogomet mu je pomagal, da ni ostal sam ali v zaprtem krogu domače mučne družine. A prav ta lastnost, ki se je kazala skoz ljubezensko privrženost nogometu, skupinski solidarnostni igri, moštvu, je Rožanca nazadnje najbrž zavrla, da ni mogel pretrgati z nor-ovsko in drugimi »posvečenimi« grupami; da ni mogel - ni hotel - izbrati tiste temeljne samote, ki jo napolnjuje le dvogovor z Bogom. Kajti Bog je osnovni in veliki človekov Drugi. Zaveza z Bogom je okvir in vsebina in smisel vseh ostalih človekovih povezav. V mejnih primerih celo sama zadošča.

Nogomet je bil za Rožanca še nekaj: zveza z ljudstvom. Čeprav po naravi elitist, aristokrat, se je kot zvest človek iz spodnjih družbenih plasti vse življenje čutil eno s preprostimi ljudmi. Ker so ga sami na sebi - vsak kot posebna oseba - dolgočasili, bil je skrajno zahteven, jim je bil predan kot množici, v neposredni participaciji. Tu je - čeprav ne edini - vzrok, da je nazadnje popustil magiji; neposredna participacija tipa Lévy-Bruhla vrača v arhaično, k praplastem duše in družbe. Rožanc je bil na eni strani - spet paradoks, ki se ga je polagoma zavedel in si to priznal - vrhunski individualist, po drugi pa je ravno zato radikalno težil k samoizgubi v neosebne. Protislovja med obema skrajnostma ni znal razrešiti. (Se ga sploh da? Ni rešitev le v stiku posamezne človeške osebe z božjo Osebo?) Ker se ni izgubljal v alkoholu-drogi, kot jaz (ali Smole, Zajc, Strniša, Božič, Šeligo in tolikeri), je poiskal drugo sredstvo: množico.

Množica ga je fascinirala; morda nazadnje tudi politična: strankarsko volivna. Morda je množico lani spomladi vzel kot občestveno moštvo in kot zmagovito uporno ljudstvo. (Medtem ko sem jaz gledal v novi politiki le malo manj nasilno in butasto ponovitev stare, prejšnje.) Idealno množico je uprizoril tudi v **Gredi**. Poteza masovišča ga je povezovala z Jovanovičem; s tem - tudi moščanskim mladeničem - sta ohranjala odnose z močno simpatijo. Jovanović si je zadal nalogo, da kot režiser uprizori množice, se jim podobrika, a jih nazadnje zaslepi. (V Jovanoviću ni več Rožančevih iluzij; krutejši je in destruktivnejši.) Kaj je hudičevstvo drugega kot sposobnost zaslepljevanja zavedljivih množic; kot pretvorba individualnih kritičnih oseb v množico, v kateri se posamezniki samih sebe - osrečeni! - odrekajo? Od filma je nato le še korak do množične glasbe, do rocka in punka.

Pred to konsekvenco pa se je Rožanc ustavil. Neobarbarizma glasbene in kontrakulturne alternative, ki se je na Slovenskem razcvetela v 70. letih (v času Perspektiv se je komaj pojavljala kot beatništvo), ni prenesel. Bil je človek iz drugih časov, z mano in z ostalimi prijatelji vred vezan na klasično evropsko kulturo; s to se je ruval, a jo prav s tem priznaval. Pa tudi zato mu je bila nova glasba tuja, ker je bil glasbeno nezainteresiran; nekultiviran, nenadarjen. Tudi brez muzikalnega posluha. Ko smo se drugi, pijani, drli in nažigali slovenske narodne pesmi, je pomilovalno molčal; kot da privošči otrokom nekoliko neubran praznik. Ne verjamem, da ga je kdaj kdo spravil v opero ali na koncert. Saj je celo iz Slovenskega narodnega gledališča - iz te svete slovenske Ustanove - hotel narediti cirkus, dobesedno, pravi cirkus a la Merano, s sloni in tigri. Tako je razumel nastopajočo reistično ludistično epistemo. O tem je resno pisal. Bil je naraven, goreč pristaš množične kulture. To je bila druga plat njegove osebnosti. Nasprotje v paradoksu. Po prvi plati je bil zaljubljen v branje filozofske - raje esejske - misli.

Zanimal se je tudi za košarko. Njegova - zelo uspešna - knjiga esejev (prvi Rožančev večji družabni uspeh) je dobila naslov po nosilnem tekstu: **Demon Iva Daneva**. Danevov športni - mednarodni - uspeh, a tudi izredna volja, energija, odločnost, sugestivnost tega košarkarja, njegov vpliv na množice obiskovalcev tekem in občudovalcev, ga je uročil. Že iz naslova je jasno, kaj in kdo je bila za Rožanca sila, ki je začar(ov)ala: demon. Vse življenje je nihal med obema: med **ljubeznijo** in **demonijo**. (SKOJ in Komunistem sta bila zanj dejansko predvsem demonična, tudi zame, za Kozaka itn.) Le da je v sredi svojega življenja demona razumel še nekako naravno, normalno, z mero, kolikor je pač to mogoče, na koncu pa ga je hudič prevzel kot fiksna ideja. Tedaj je Rožanc izgubil modro mero svoje eksistence. Iz športne dvorane je hudič prestopil v kozmos; Rožanc ga je predimenzionaliral v religiozno silo. Zdaj je postal kozmo-ontološki praznovorni teater mesto dvogovora med Hudičem in Bogom.

Tematiziral ga je v **Prizorih s hudičem**, v Lojolovi predsmrtni blodnji. Svetnik je ostal zapisan Hudiču. - Konsekvenc usodnosti tega Rožančevega poudarka se sredi 80. let, ko sem pisal o drami, nisem zavedal. V Marjanu sem hotel gledati kristjana, ne dia-bolika, ne Hribarjevega in Šeligovega kompanjona.

7

V omenjeni knjigi je objavil tudi esej **Travma Tarasa Kermaunerja**. V njem dokazuje misel, da me opredeljujeta tako umetnost kot filozofija, a da se ne morem odločiti ne za eno ne za drugo in tako nezadoščen blodim med obema. Najbrž je imel Rožanc, čeprav ne v celoti, prav, četudi ga - se - tedaj nisem še razumel, ker se še nisem našel: ker še nisem našel odrešilne poti in svojega poslanstva (ki pa ima s hudičem zelo malo zveze, le z Bogom, tudi z ljudmi, a prek Boga).

Ne le Rožanc, še marsikdo drug - Hieng itn. - me je neenkrat nagovarjal, naj pišem literaturo; da sem bolj umetniški - baročni, romantični - tip kot eksakten mislec. Marsikdo - tudi med mojimi prijatelji, ko smo se razšli - je sicer raje trdil, da nisem nadarjen ne za eno ne za drugo; da opletam med obojim, ker se nisem

sposoben ne za eno ne za drugo odločiti, v vsakem od obeh primerov bi se razkrinkal. Danes vem, da so imeli prav najbrž vsi: tudi najbolj nenaklonjeni. Ni me mogla zadovoljiti ne filozofija ne umetnost ne tista kvazisinteza med obojima, ki jo zagovarjajo sakralisti: pesniško mišljenje. (Čeprav mi je sredi 50. let, ko sem jo odkril - Heideggerja -, za precej časa pomenila rešitev.)

Od nekdanj me je privlačevala teologija (dvajsetletnega sveti Avguštin), le da si nisem upal vanjo; so me domači in prijatelji ovirali na poti k nji. A ne Rožanc, čeprav jo je - posebno na koncu - pojmoval po svoje, bolj kot demonologijo. Najbrž zanjo nisem zares nadarjen. Ostajam sredi med tremi - ali celo večimi - izbirami-jasnostmi (tudi družbenim, praktičnim, aktivističnim delovanjem, saj pišem za slovensko kulturno javnost, ne za predal.) Naj bo tako. Vsak pač nosi svojo usodo. Sam sem prepričan, da mi je moja načrtno določil Bog. S tem pa ni več usoda. Bog jo preoblikuje v poslanstvo: v nalogo, da naj bi odkril - in slavil - Boga sredi slovenske literature, z analizo njenih idejno filozofskih, teološko moralnih, socialno psiholoških potez. In sredi prelepega pregroznega sveta.

Ali je tudi Rožanc čutil v sebi božje poslanstvo, o tem ne morem soditi. Odkar so se mi - po toliko letih - zadeve z mano in s svetom razjasnile, se nisva več videvala. Neka znamenja v zvezi z Bogom je vsekakor razpoznaval, sicer se ne bi z Njim manično ukvarjal. (Ni videl v Njem pretežno satana? Ravno v zadnji drami oz. romanu **Lectio divina** - Božji nauk - predstavlja Boga skoraj izključno kot Hudiča; da, z veliko začetnico.) Boga je hotel razložiti - upesniti, uprizoriti - literarno, ga aktualizirati, problematizirati, narediti za svojega najbližjega partnerja, v stalnem dialogu, a ga je imel ves čas za tekmeča, celo za nasprotnika. Hotel je odkriti - izoblikovati - globljega, novega, izvirnega Boga.

Prav v tem je, po mojem, najbolj grešil. Ni ravnal ponižno. Obnavljal je gnostična stališča, tipična za intelektualce, ki ne morejo pristati na to, da bi bil nekdo - kot oseba, kot dobri oče, kot Previdnost, kot stvarnik (drugo je Partija ali kaka Ustanova) - nad njimi, nad človekom; in se zato opredeljujejo za samoodreševanje, za - pesniško in mišljenjsko - konstrukcijo bogov. Je pa prav s to svojo naivno, pošteno, čeprav na glavo postavljeno odkritosrčnostjo - pogumom, in Rožanc je bil zelo pogumen človek - razkrinkal, kaj v resnici misli o bogu magist. Sakralistom se je po eni strani čutil blizu, po drugi pa so ga odbijali: ker so Boga povsem črtali.

Drugi strani je hotel zadostiti pri meni. Jaz pa sem bil in ostal do njegove težnje - a s tem tudi do njega, ker se je z njo istil - trd, neusmiljen. (Je v tem moja krivda?) Terjal sem, naj se odloči ves in scela in povsem za krščanskega - osebnega, razodetega, cerkvenega - Boga. Nisem pristajal na nobene kombinacije in popuščanja: malo z Bogom, malo - in več - s hudičem. Zahteval sem od prijatelja, naj se v tej najodločilnejši točki sveta odpove svoji človeški napuhneni Svobodi, bolje Samovolji. Kot je terjal isto - že pred mnogimi leti - od mene Mrak.

Zgolj ponavljal sem, česar sem se naučil (a le počasi mi je pronicalo v srce) pri svojem učitelju (nabiju). Tudi Ivan je bil z mano neusmiljen. Razumel me je, moje vitalistično eksperimentiranje; čakal je, potrpežljivo, a (mi) ni popustil. Diskutiral sem z njim, se mu upiral, desetletja, ga celo napadal. Ni mi zameril - bil je širokogrudnejši do mene kot jaz do Rožanca. (A tudi - četrto stoletja - starejši od mene.) Vztrajal je - še čez svojo smrt. Šele po smrti sem ga dokončno razumel in dojel; tudi prek njegovih dram. Šele zadnja leta sem zmožel sprejeti in začeti udejanjati, kar je učil.

Učil je brezpogojno terjatev; in konec igre: dokončnost. Le da zanj konec igre ni bil, kot pri Beckettu, konec smisla, konec življenja; ravno nasprotno: začetek prehoda v pravo življenje, h Kristus, ki je edina - edini - Pot, Resnica, Življenje. Mrak je vedel, kaj govori. Mraka samega je strahotno privlačila demonija, bila je v njem močna, navzoča kot v malokom; vse življenje se je boril z njo, s hudiči, z mnogoterimi. (Tudi s fascinatnostjo, ki jo je izžareval in bi mogel z njo koga - na Zagoričnikov način - ujeti, popolnoma podrediti, streti.) Bil je sakralist - kozmocentrik, teozof, antropozof, steinerjevec - že zdavnaj pred današnjimi slovenskimi magi(sti); že med vojno. A je šel skoz vse te in druge faze in dosegel raven absolutne - tj. odrešljive - resnice. To Mrakovo pot in poslanstvo nadaljujem jaz. Kot je Mrak Jakopičevo.

8

Kot malokaj sem si bil želel, da bi to pot nadaljevala skupaj z Rožancem. Ker ni hotel - ali mogel, tega ne vem -, sem bil nesrečen; to sem mu najbolj zameril. Tedaj si še nisem upal stati sam, potreboval sem podporo, v boju zoper sakraliste in a(anti)teiste. Prav Rožanc me je najbolj nagovarjal k opoziciji do norovcev; skoz nekaj let. Odobril je mojo polemiko s Hribarjevo, ko jo je prebral; trdil je, da je nad mojo kritiko navdušen. Ni hotel v uredništvo NoR. Razumel sem ga, kot da si želi, da skupaj načrtujeva krščansko držo; da naj bi skupaj razvijala bližanje Bogu. (Sem se motil? Sem mu pripisoval svoje želje, on pa mi ni mogel - hotel(?) - dovolj jasno povedati, da sem v zmoti?) Boga sva že nekaj časa skupaj iskala; o tem sem bil prepričan. (Predavanja in eseje iz tega časa sem izdal pod naslovom **Iskanje Boga.**) Zdaj sva bila pred tem, da Ga najdeva v celoti, polno. Oba.

In sem presodil, ranjen, užaljen, da me je prijatelj izdal, ker je po tem, ko sem odšel iz uredništva NoR, on vanj vstopil, sprejel celo kandidato za glavnega urednika. Marjanovega preokreta nisem mogel doumeti. (A je vlogo, tik preden bi moral začeti kot šef grupe, v partnerstvu s Koširjevo kot odgovorno urednico, odložil, kar kaže, kako ga je odločitev mučila, kako enostranska je bila, v kakšnem moralnem in človeškem precepu se je znašel.) Ker se je odločil za podporo politični smeri - boju za oblast - norovcev. Ker se ni odločil, kot jaz, za preprostega - zunajpolitičnega - Boga, kakršnega mi je v detinstvu približala stara teta Aleksandra, za Boga otroštva, miline, male Terezke, v bistvu za neproblematičnega, dobrega, čeprav vsemogočnega. Za Boga najbolj enostavne vere, od katere odpadajo vsi dvomi. (Že leta me ne obližne en sam dvom. Vse se mi kaže v čudežnem skladju. Celotno trpljenje ima smisel: v Njem.) Za Boga, ki ni več vprašanje, navzlic, ponavljam, obstaju trpljenja na tem svetu. Za Boga čiste ljubezni.

Rožanc pa je, nasprotno, vse bolj razvijal lik Boga, ki je obenem najvišje Zlo, po modelu, ki ga je tri desetletja pred tem, le da bolj trpno in melanholično, izoblikoval že (res genialno jasnovidni) Zajc v **Otrokih reke**. Ker sem šel v teh treh, štirih desetletjih - telesno, duševno, duhovno - skoz vsa zajčevska in druga izkustva in jih dodobra prežvečil, sem vedel, kam pelje Rožančeva pogruntavščina, ki sem jo šele zdaj, glede na njegova praktična ravnanja, začel razumeti: v žalost, znova v nihilizem, v intelektualistično igro, ki je morda duhovita in bistra, a brez odrešenja. V potrjevanje človekove napuhnjene avtonomije in emancipacije, teh dveh najbolj

hvaljenih slovenskih (ne pa več evropskih) vrednot zadnjih let, časov slovenske ponosne poti v nacionalno suverenost. Žal smo - še zmerom nedozorel narod - suverenost ND (ki je zmerom omejena, kaj šele pri mali naciji), ki je pravičen tosvetni cilj, zamenjali za suverenost pred - nad - Bogom; in prav to je najhujše človekovo samoslepilo.

Šele ko sva se razšla z Marjanom kot z mojim zadnjim velikim prijateljem - ker sem presodil, da je zapustil najino skupno pot, edino pravo pot -, sem ostal zares in dokončno sam; ali točneje: še bolj tesno povezan s svojo ženo, s svojo družino. Morda sem Rožancu zato tako silovito zameril njegovo »izdajo«, ker sem mu med vsemi najbolj zaupal in ker sem se zadnje samote - in odgovornosti, ki mi je zdaj kot edinemu padla na ramena - tako bal; ker me je - če ne upoštevam Mraka - najbolj približal krščanstvu (čeprav morda, kot ugotavljam danes, nehote in je bilo najino skupno krščanstvo en sam velik nesporazum); ker sva v skupni ljubezenski navezi (vsaj jaz sem tako hotel razumeti najino sodelovanje) želela vzpostaviti pravo slovensko krščansko razumniško držo. - Kasneje (lani in letos) sem to poskušal še enkrat; neverjetno, kako nepopustljiv erotični tepec sem, neizumljiv. Z Rebulo mi je - pravkar - strahotno spodletelo. Zapletel sem se, po lastni krivdi nepotrpežljivo išočega in občestveno versko pretirano čutečega, v neznanški nesporazum, v katerem delam Rebuli hudo krivico, saj sem ne le pričakoval, ampak terjal od njega nekaj, za kar bi moral vedeti, da tega ne bom dobil; kar ni v njegovi naravi; kot da bi on terjal od mene, naj postanem profesionalni politik. Raje bi si izvolil sužnost kot oblast.

Danes vem, da me je Marjan prav s svojo »izdajo« odrešil. In da mu moram biti za to posebej hvaležen.

Do pravega Boga prihaja človek sicer v Cerkv, vendar je cerkveno občestvo skupnost molivcev, zakramentov, obiskovanja maše, ne pa neposrednih ljubezenskih prijateljev, kot sva bila z Marjanom. Duhovnike celo vzgajajo k posrednosti, k temu, da se ne smejo predajati premočni osebni ljubezni do posameznikov, saj bi jih to oviralo, da ne bi bili enako dobri za vse, pravični pastirji in na razpolago vsem. Pravica tu zavira osebno ljubezen. Oziroma: preusmerja jo tja, kjer je zanj najbolj pravo mesto: od človeka k Bogu; ali k božjemu v človeku.

Ker duhovnikov do pred nekaj leti nisem poznal, sem od njih pričakoval noro ljubezen - tako do Boga kot do ljudi. Odkar pa sem doživel njihov realizem, njihove stvarne odnose do sveta in ljudi, sicer dobroto, požrtvovalnost, a vendar zadržanost eksistence, skepso do ekstaze (recimo balantičevske) - Cerkev ima čas, modro pušča, da človek sam najde, kar mora najti, daje pa mu pri tem smer in sredstva za iskanje: božjo Besedo -, sem bil tudi ob njih nemalo razočaran. Spet sem pričakoval božje kraljestvo že kar na tem svetu. Je moj romantizem nazadnje prišel do skrajne meje? Kajti ta meja je zdaj absolutna, ker je obenem prehod v transcendenco, Odrešitev: Bog. - Sem pa zato tem bolj hvaležen tistim - očitno redkim - duhovnikom, ki imajo posluš za probleme, kakršne sem pravkar navedel, za moje iskanje in blodnje, tudi za mojo neofitsko gorečnost, a enako za rane, ki jih dobivam ob nujnih trkih z realiteto: Janezu Pogačniku, Sodji, Lenčku, Štuhaču; tudi nadškofu. - Je Rožanc nekaj podobnega našel v Ediju Kovaču, v Rafku Vodebu?

S tem, da se je Marjan odmaknil od najinega skupnega načrta - ali bolje: od moje vizije in interpretacije skupnega načrta -, me je dokončno vzgojil; vzgojil za brezpogojno, ker je brezpogojno pristanek na dokončno samoto v zgolj človeškem kolektivu, na edinstvenost neposrednega razmerja, na jaz-Bog kot Ti. Zaupal mi je, čeprav se tega ni zavedal, da bom vzdržal. (Čeprav mi je - v pismih - očital, da

nisem vzdržal; a je pri tem mislil na vzdržanje v tosvetnem - političnem - upor, medtem ko pomeni odločitev za Boga odpoved slehernemu upor zoper Njega.) Rožanc je bil sredstvo v božjih rokah, posvečeno sredstvo zame.

Moral sem tudi skoz to preizkušnjo in razočaranje, skoz to »izdajo«, ker je idjavstvo resnica vsega zgoljčloveškega. (Koliko in kako hudo sem jaz izdajal in še izdajam ljudi! In kolikokrat očitamo Bogu, da nas je izdal - pustil na cedilu, a ne vemo, da nam z dejanjem, ki ga ne razumemo v njegovi celoti, le pomaga!) Marjan mi je pomagal, da postajam orodje v Gospodovih načrtih. Zdaj šele razumem, da mu je bilo tako naročeno; da je poslušal, ne da bi ga razumel, tihi narek duše. Pa čeprav se je navidez in navzven zdelo, predvsem meni, da se dogaja nekaj grdega. Velike reči se dostikrat uresničujejo skoz neugledna - neugledna s stališča naše tosvetne morale - dejanja; tudi skoz ne najbolj vzorne osebe. Vsi smo ljudje, grešni, zaslepljeni, bedni, pomanjkljivi, kreature; tudi tisti, skoz katere govori Bog. O tem na veliko informira Stara zaveza. Med nrvnostjo in versko razsežnostjo je treba skrbno razločevati; Slovenci kot moralisti se tega premalo zavedamo. (Tudi zato Slovenci nimamo veliko mistikov.) Vera ni iznajdba meščanske morale. Bog je daleč veličastnejši od zgolj dobrega bitja. Slovenski kristjani si danes Boga predstavljajo vse preveč kot karitativnega Humanista in svet vse premalo v njegovi verski razsežnosti. Reducirajo ga na razumevajočo pomoč sočloveku. Kar je ravno nasprotna drža od Rožančevega ontološkega diabolizma.

Od skupine, ki jo v tem eseju mimogrede omenjam, je odšlo tja čez že nekaj najpomembnejših, najlepših: najprej Kozak, nato Strniša pa Arzenšek; nazadnje Rožanc. Tisti, ki smo ostali - bog ve, kako dolgo še -, dobivamo z vsako smrtjo prijatelja in brata dodatno nalogo, ki je milostno breme: vzdržati še naprej, nadaljevati, kar smo začeli, nadaljevati tisto notranje jedro našega skupnega dela, ki smo ga slutenjsko zastopali, ne da bi ga še polno poznali in izkazovali. Ne ostati, kjer smo bili. Iskati naprej, v svetlobo, ki je pred nami in iz katere izhajamo. Pričevati jo. Te naloge se vsi še ne zavedamo. Je v vseh nas: kot naša najboljša prihodnost.

Ta esej naj služi povečevanju zavesti o naših dolžnostih: do umrlih tovarišev, ljubimcev, s katerimi smo se srečevali, pa čeprav posthumno, a tudi - in predvsem - do Tistega, ki nas je po svoji dobroti ustvaril Zase in za lepoto že zdaj prisotne Nadnarave.

Povezavo med živimi in mrtvimi, tudi med živimi, tudi med mrtvimi, je treba gledati tako, da drug odkupuje drugega. To soodkupovanje skušamo intelektualci - krščanski razumniki - razumeti. A ga v najboljšem primeru razumemo le deloma. V pretežnem delu ostaja skrivnost; pri Bogu. Vendar slutimo in vemo, da je potrebno, nujno.

Brez Rožanca ne bi bil, kar sem; morda tudi on ne brez mene.

1991

OPOMBE k eseju SMR

Srečanje z Marjanom Rožancem (SMR) sem napisal za zbornik **Marjan Rožanc**, ki ga je, kot več sorodnih, izdala NoR, 1991. Urednik zbornika Zorn z mojim tekstom ni bil zadovoljen, odklonil ga je, češ, da se preveč vtikam v Pvtzadeve Rož(anč)eve IntDne. Morda je bil zraven tudi kak drug vzrok, Zorn je prav tedaj postajal strasten AnK Polik, skupaj z norovci. Terjal je popravke, teh pa nisem bil pripravljen storiti niti za Ziharla in vladajočo Ptjo v začetku 50 let, pa bi jih za novopečenega TotPsfanatika, za novo Totrevijo in grupo? Tako je ostal moj esej o MBP Rožu v predalu. Ker je minilo že več kot 10 let od zapisa, je potreben - kar precejšnjega - Karja oz. opomb. - Razdeljen je na 2 dela, v prvem 9, v drugem 8 poglavij. Vsaka številka **Opomb** se nanaša na številko poglavja. To je Dgč kot pri **Opombah** k **Pismom**.

I/1. Rož(anč)ev verski čut je bil, ko ga ocenjujem danes, bistveno manjši kot njegova očarljivost, a tudi ta je bila precej PopMasLumtipa. Ravno ker je bila Triv in je bil Rož v celoti nemalo lahkoten metulj, demonizem, ki se je skrival v Rožu, ni bil tako strašen, kot bi mogel biti, če bi imel Rož Zajčevo naravo. Z Algo in hudičevstvom se je bolj spogledoval. Danes sem do Roža v mnogo bolj Krit distanci kot pred 13 leti. Ne bi ga rad sesu(va)l, a upira se mi prečustveni, skoraj SeH ton, ki veje iz mojega eseja. Naj sem se sirenskim zvokom Mance Koširce tedaj še tako upiral in jih kritiziral, očitno, če presojam z Davidika, sem jim še vse preveč popuščal. Težko je pisati o PriSo, ki je pravkar umrl, posebno še, če - ker - sva bila zadnja leta sprta in nisem smel narediti - predvsem pred sabo - vtisa, da izrabljam priložnost in po pokojniku udriham, se mu Mašč, preden se je še polegla zemlj(ic)a na njegovem grobu. Danes pa imam ne le pravico, ampak dolžnost pisati trše, stvarneje. Je tudi preteklo desetletje od Roževe Si pokazalo šibke točke MBPa, še bolj jih je poudarilo. Nekaj let so Roža neznansko slavili, od Wirkov prek Košce do Inka. Skazalo se je, da je bil prav Rož eden uvajavcev DaPopMasTriv Lite, zato blizu površnemu in snobističnemu duhu Wirkov, a tudi AnKu Zorna. Rož je bil manj, kot sem se trudil - predvsem sebi - dokazati, da je bil. Je pa tudi res, da so ga po Si zlorabljali, ravno Zorni et comp. Ustanovili so Rožančevo nagrado, ljubimec Inkove prve žene Franke Mihelač, ki je ravno okrog 90 začel svojo glasno založniško kariero, se promoviral kot novi Schwentner, potem pa se razsul kot vreča

oblancev. Ista AnK grupa, ki jo vodijo Simonije in taki, se je nagrajevala med sabo, kar naprej Janča, Deklevo, Zorna, malega Edija Kolačka, seveda Wirka, ogabno početje Inkove skupinske samozavesti ali, točneje povedano, klikarsko-klanske samopridnosti. Ne, tega pa Marjan le ne bi podprl! Svinjsko so ga nategnili na svoje kopito in za svojo reklamo. A moja dolžnost ni Roža reševati iz barabskih gobcev; skušal bom biti do njega čim bolj nepristranski, kolikor zmorem. Kajti bila sva velika in PriPra PriSo. Kaj je ostalo od tega? Komaj kaj. Ko NejDam iščem UnBDra, se tako rekoč v ničemer ne morem opirati na Roža, se z gledovati in navdihovati pri njem. Njegova vera je bila pretežno - skoraj povsem? - NA tipa, torej - navsezadnje - pogrošno blago za Zeitgeist. - Se bodo te moje opombe RR v obračun z Rožem? Ne vem, sledim le svojemu čutu.

- Danes mi je očarljivost zoprna, v nji vidim eno od LDPM strategij. Danes mi je blizu Dak s **Pipom**, muka Kaska, ki kleše Svetlo(bo); spet se vračam k Michelangelu. Čar je razbremenjevanje. DaSlja se korumpira ravno zaradi »rožančevstva«, očarljive neobveznosti, ki se maskira v globokoumno retoriko. Kaj pa je drugega DaJanč, **Zvenenje v piksni**, njegove lahkokrile novelice, ki so bližje Liti Pajkaste Pavlince kot Canovim? Sam švindl. Rož še ni vedel, da švindla, vedel pa je, da postaja mojster trženja. Umril je tik pred tem, ko bi postal šef reklamnega oddelka PMLDbe. Ker bi ga bilo tega sram, čeprav si je to želel, bi se najbrž kot ostali norovci - kot Šel itn. - Prikr v Idealdeolfraze obnovljene - seveda le Ps - StTrade. S So se je rešil pred padcem v sladek drek, ki bi si ga težko preprečil. Bi mogel iti z mano, ki mu ne bi mogel nuditi nič drugega kot napor, sramoto, Zamol, in se ne pustiti pokavsati Inku, Zornu, Wirkom, Košci, ki bi ga vabili kot svojo maskoto in legitimacijo v klub plemenitih Užev, ponujajočih se kot Ljeeezen? - Sem v izrazih preoster? O mortuis nil nisi bene? Se šele zdaj Mašč Marjanu, da me je izdal, da je že v drugi polovici 80-let izdal moja pričakovanja? Ni izdal sebe, ampak le mojo investicijo vanj. Kako bi metuljkast, kot je bil, vzdržal muko samote, dejstva, da bi ga trg odsunil, pozabil? Da ga Ink ne bi več prišteval k **Izbrancem**, TWirk ne več pisal SB v njegove romane, v **Ljezen**, TWirk bi se preusmeril na lainščka in njegovo tovarno NA kiča? Is Dti je puščavništvo, Roža pa bi Košca vsakodnevno reklamirala na TeVe kot bonboniero.

- Iz **SMR** se vidi, da sem že tedaj vedel o Rožu, kar je treba vedeti, a da sem to vedenje tako RR, zavi(ja)l v takšen celofan, da sem njegove slabosti opravičeval, njegove prednosti prepoudarjal. Tudi sam sem sodeloval pri nastajanju legende. Se sploh da ogniti t(akšn)emu početju?

- Točno zadenem, a zadetka nočem izkoristiti, ko opisujem Rožev lepopisniški perfekcionizem kot Nast čuta za Abs. Točno tako je bilo, za to je šlo: Abs kot kaligrafija, a v času PMLDbe, ki je reklama. Rož je bil, že po šolanju, lepopisec, hodil je v šolo za oblikovanje. Kaj je ta šola danes, vemo; priprava za modne kreatorje.

- Čeprav je bil vse preveč Psaristokrat, pisal je PsArS - za razliko od Daka, ki piše PriPra ArS, glej mojo analizo drame **Srečanje v Louvru**, naslov knjige **Obračun med vrati** -, celo Lumaristokrat, pa je moja pripomba o tem, da svojega Trpa v PoV zaporu ni poceni prodajal, točna. Bi ga začel prodajati, če bi še živel? Bi popustil klimi 90-let, ki je vse - tudi najbolj PriPra - RR v tržno ponudbo? Bi postal Šelova desna roka v AnK Kodi? Mislim, da ne. Upam, da ne. A kaj se ve.

I/2. Točno opažam nagnjenje DaSLite do marginalcev, lumdna. Vprašanje je, kaj to pomeni. Uravnoveževanje japijev? Mar DaSLita sploh ne slika več objektivno? (Če je kdaj?) Je japiji ne zanimajo, v Liti iščejo-izdelujejo DaSLiterati zanimivost, ekstravaganco, eksotiko, ki zanima trg kot to, česar v običajnem Žu ni? Biti japi - uspešen SI minipodjetnik -, obenem pa si goditi, da si marginelec? Ne velja to tudi zame? MatZup mi očita, da sem veleuspešnež, da zavzemam v SDbi visoko mesto (član SAZU), da imam zmerom Prile na visokih položajih, da torej le igram obrobneža. Po svoje ta očitek drži. Zmerom sem tudi kot ostali, navaden Čl, Tip za povprečje, a to Tip Stro potenciram, po svoje RR, da iz nje nekaj - zmerom kaj - izbijem, iztržim. Res sem Rad socializiran Čl; ko zmerjam in se prepiram, sem le Tip za DaSLce, za Polike, ki se ves dan kregajo, blatijo. Sploh ne zmorem biti Tem drug od ostalih. Mar zato, ker se tega zavedam, trpim in bi rad bil DrČl, da le ne bi bil kot oni, kot jaz? Čl je HKD bitje; je, kar ni. To velja še posebej zame. Ves čas se iščem; a koliko se najde(va)m? Pa vendar sem Dgčen od Roža. On je bil vzor MasDaSLcem, jaz res izpadam iz njihovega vidnega polja in VISa. V čem sem torej Raz od njih? Le da sem neuspešen, kot MOč? Hočem biti neuspešen, medtem ko je Marjan želel biti uspešen? Hecno: ravno Marjan me je cenil - ne le imel rad - kot malokdo; kaj je videl tako posebnega in velikega v meni? Sem ga cenil jaz predvsem zato, ker je on mene? Tako večkrat ravnam, sem Strno koruptnež.

- Priimki na è ali ê; dejansko pezdè. Joj, kako sem znižal svoj Kulnivo od začetka 90-let! Tudi s tem se prilagajam DaSlovu. Pa tak SpoDo fant sem bil kot otrok in mladenič! Res? Le po eni plati. Moja druga EV kot otroka je bila peklerska; Mešgospe so se križale, če je prišla MoM k njim na obisk z mano. Vse sem razbil, iz čiste želje po destrukciji, po pretepanju. Danes si upam to svojo naravo (po)kazati odprto, prej sem jo, kot dober Hin, Prikr za Ideolmasko: napadal sem Ptjo. Danes skušam strgati raz sebe vse maske (koliko mi jih še ostane na obrazu, ne da bi se jih zavedal?), saj sovražim vse, kar je, oz. nikogar in nič, ker je vse drek. Ni, ne! Kaj pa Dt? Kaj pa UnBDr, ki ga cukam za brke?

- Točno ga opisujem, Roža. V SpoDo - nazunaj celo ljubeči, vendar ne sladkobni a la Koširca - obliki, a vsebinsko zadevam v bistvo. Držim se Dbstilne norme. Pa se je danes ne držim, ko zmerjam in svinjam? Ni tudi Lita najmlajše Gene polna fukbesedišča? Po Inkovi normi sicer nisem; a Ink je starec, panteon jalovcev. Jaz pa želim Posn najmlajše. Po eni strani jih napadam, vničdevljam, po drugi se jim dobrikam. Res vprašljiv značaj. Ni čudno, da se Inku upiram. Ink bo tudi med udi SAZU utrjeval normo Etmodrecev; kar je že globoko, bo postajalo z njegovo pomočjo še globlje. Kako se je že pridušal oče Ubu?

I/3. Naj hočem biti do Roža še tako Krit, ko ga primerjam z Ravn(jak)om, se pokaže velika razlika med Roževo vendarle VelOso in Ravnovo minimalnostjo. Ravn izdeluje hermafrodita v drami **Caravaggio (Potovanje v Rim)** povsem Abst, shematično, kot pristoji NA ideologu, medtem ko je bil Rož HKD polna figura, še iz tistega testa, ki so ga kasneje Jesihi in Wirki stanjšali in sploščili v ničesnost, seveda Jesih kot genialen inovator, Wirki kot Posnblebetači. Ravn je manj uspešen Wirk; morda zato manj uspešen, ker je vendar resn(obn)ejši od pogoltnih pajacov. Ravn si je umislil, da želi biti guru štajerskih PsiTermagov, Fasc(inira) Mešitjke, Wirki pa imajo ambicijo vladati na VseSlskem, osvajati tudi čez mejo. Žal se jim tu ustavi. Že v Pordenonu nihče ne ve zanje in ne v Stubici ali Varaždinu. Zato so tako zavistni do Janča, ki je uspel v Klagenfurtu in Katowicah.

- Vidi se, da sem že 1991 odklonil (morda sem esej **SMR** napisal že jeseni 90) Rebovo Krš. Z Rebom in KC sem se razšel spomladi 91, ko sem odpovedal že najavljeno - bila so že natisnjena vabila - predavanje o romanu **Jutri čez Jordan** v Celovcu. Naenkrat sem se zavedel, da moram potegniti rez; kaj da je DSKC in njen ideolog Reb. Sem pa tedaj še ostal v KC, a vse bolj na svoj način. Dokler nisem pod konec 90-let iz nje izstopil. Bi Rož triumfiral, ko bi zvedel za to, saj je bil ves čas - zdaj vidim, da upravičeno - skeptičen do mojega Katzelotstva? Bil je razumnejši od mene ali pa bolj diaboličen. Vsekakor sem bil jaz še bolj - načelno - naiven od njega, idiot, kot pravim. Če sem videl drek na cesti, sem zavpil: O wie schön! Vohal sem nebeško miro. A ko sem se streznil, kot se je vsako jutro po prepiti noči E.T.A. Hoffmann, me je tiščalo navzdol razočaranje in sem prej St bitje ugledal - psoval - kot mrtvo stvar. Kako že piše Preš, PriPra Rom(antik), o tem? Nisem edini idiot v Sliti. Tudi Can je koval v zvezde svojo **Lepo** Vido, Vodušek pa jo nato odčaroval kot razglašeni klavir. Ni to tudi Strniševa razdalja med Margarito in Uršulo? V Margariti je idealiziral Bogatajko, jo nato zabrisal v blato, v Uršuli (**Sam**) idealiziral - koga? pa ja ne Makaronovičke, ki se je kasneje tudi njemu razkrila kot Hudičeva babica, **Žabe**. Takšni smo idioti Romkova; le SrKosi zmerom vedo, koliko je kaj in kdo vreden: kolikor ima cene na trgu.

- O **Jutru polpreteklega včera** sem tudi že pisal ES podrobno. Marjan je bil z analizo kontent.

- Koščo v **SMR** obravnavam v rokavicah, SpoDo; kmalu zatem sem si upal da(ja)ti duška svojemu odporu do cukrene ljeezni, ki jo ščije ta ŽurUžnica povsod naokrog, kot PMSnica. A kljub svojim surovim besedam o nji - je vzor zame napačne usmeritve - naj ji priznam: dobra punca je, res ni ne hudobna ne nizkotna. Uči manipulantstvo, na trgu je uspešna, a ne z umazanimi sredstvi. Ne sodi v wirkasto bando. Pomaga vsakomur, ki se obrne nanjo, ne kot Wirki, ki pomagajo le svojim, le NSR(iti), kot Ink. Tudi Pož pomaga, v bistvu je dober. V tem sta si z Inkom zelo Raz, ne MimDč. Pož je zbezan, Ink preračunan. Kako da ga je mogel imeti Marjan tako rad? Ker mu je Ink lezel v rit skoz vse pore Marjanovega telesa in duše? Je bil Rož za Inka vzor uspešnosti ravno kot sinteza trga in globočine, kakršno je Ink še premogel kapirati? Ink je v Rožu krepil njegov Žurpol, Rož je dajal Inku alibi Pstije.

- Micelij: **SMR** sta računalniško pretipkala moj sin Hanžek in njegova druga žena Nada Turnšek; tedaj smo bili še veliki PriSo. Tudi z njima sem obračunal. Koliko jih še je, s katerimi nisem - do kraja - obračunal?

I/4. Zdaj mi je razumljiveje, zakaj je Zorn odklonil **SMR**: zaradi moje Krite orientacije NoRe, njenega politizma, ki ga imenujem polaščanje in boj za oblast. Zorn je prav tedaj postajal Polik - iz ideologa znotrajtekstualizma. Še en looping, ki ga ni Zorn nikdar ARF, kaj šele AK. NoR grupa ni dopuščala nobene Krite sebe; tudi to jo je pripeljalo do tam, kjer je danes. A kje je? V riti.

- Res, 1990 sem volil Puč(nik)a, 1992 že Kučana. Prav sem imel. 91 sva bila s Pučem še Prila, ne pa več PriSo; kasneje sva se ne le razšla, tudi z njim sem obračunal. Bolj ko se je zapletal v strankarske bajne, bolj je popuščal Janši in njegovemu Psdiabolizmu, SŠu, spletkarstvu, poškodovani Osi. Bolj je tudi v Puču prihajala na dan njegova duševna poškodovanost. Dokler sva bila Prila, sem jo tudi jaz pomagal v njem zaustavljati; Janša in strankarstvo mu jo je sprostil. Za

Puča od srede 90-let naprej ne velja več, da je bil predosleden in močna-samobitna Os. Vse bolj je postajal - celo - šema. NDM.

- S SI literati iz moje in Roževe Gene, ne pa iz MGG, sem cikal predvsem na Menarta; kaj vse je ta cepec širil o Marjanu! Da je oznovec, ovaduh itn. Teh informacij ni vzel nihče resno, Menart je z njimi pretiraval, za udbaša je imel vsakogar. Imel je nekakšno preganjavico. Tudi jaz jo imam, pa vendar se najini preganjavici bistveno razlikujeta. NDM. Menart mi je opisal celo Puča kot oznovca ... No ja, kot oznovca sta Puča označevala tudi Priž in SrKos, le da zgolj prvi čas, od poletja 58 do procesa zoper Puča. Potem ga je Priž celo heroiziral, kot Simona v **Aferi**. Kos je bil previdnejši, za vsak primer. Zmerom je pazil na to, da bi se njegova dejanja in izjave lahko tolmačilo na Raz načine. Najprej se mu namen ni posrečil, obračun s Kocem ob **Strahu in pogumu** s strani Ptje ni bil dobro sprejet, bil je bolj papeški od papeža, kasneje se je izučil in svoj posel perfektno obvladal. Priž je iskreno začutil sram zaradi svoje strahopetnosti, (celo odlično) jo je popravil, Kos pa je asistiral, pazil, da gre zmerom z grupo, od katere je bil odvisen. Okrog 50 od Pers, okrog 70 pa že od Sodobnosti oz. Ptje, katere direktive mu je posredoval ČirZlc. Kos jih je RR v za SHKI sprejemljive oblike. PriPrav KulPolik. Prižu to nikakor ni šlo enako gladko od rok. Ne pravim pa, da ni imel tudi Kos svetlih trenutkov, HerZge. Ni Čla, ki bi bil le kujon.

- Zanimivo je opazovati, kako se je v preteklih 13 letih spreminjal (RR) odnos do Pole pri tistih, ki jih v **SMR** navajam še skupaj, ker so bili tedaj še - celo vidni - Poliki, SH, Peršak in Rud(olf) celo člani parlamenta. PriPolika sta ostala še Šel in Rup(el), prvi neuspešen, drugi - zelo - uspešen. SH se zvija naokrog kot razpotegnjen čikgumi, ustavlja desnico, levico, presico; kje je danes? V Krit distanci do Pole? Kje pa! Tudi ona je v riti. Rud se oklepa oblastniških pozicij, a le zato, da bi bolje prodajal svoje vse polj puste in znane Litproizvode, je član Sveta RTV Slje; Peršak pa nikakor ni želel zapustiti Pole, le volivci so ga sunili v rit, njegova stranka ni prišla v parlament. Nato je padel na položaj Predsa DSP, zdaj je - je še? - le župan v Trzinu. Bošček.

- Posebna zgodba je, da so imeli mene dolga leta od vseh v MGG za najbolj PriPolika, za najbolj angažiranega Polika. Tudi zato so se najprej tako čudili, ko 90 nisem želel, kar sem, po njihovem mnenju, prej sejal, nato pa so me, kot slabiča, Zanič. Vse narobe. Bil sem sicer KulPolik, a le toliko, kolikor sem terjal SvM, Svo združevanja itn.: LDbo, takrat sem jo imenoval CD (civilno Dbo). Polik sem bil le - zelo - pogojno. Ko sem se prepričal, da se LD oblikuje, to pa je bilo jasno že od srede 80-let naprej, sem se iz Pole umaknil. Ostajal sem zvest svoji Rad Kriti pollašanja, (ob)lastništva. Medtem ko so ostali, ki so me prej kritizirali s stališča čiste Umeti, Zajc, Zorn in številni, prešli v direktno Polo. Zorn se je vsiljeval kot kandidat za Kulstra, seveda pri DSD.

- V **SMR** se prav razlagam, enako mislim o sebi, kakršen sem bil v Preti (po 1945 ali 48), še danes. Drugo vprašanje pa je, ali prav tolmačim Roža. Tega ne bo nihče nikoli vedel, kot tudi ne, kako bi se Pol opredelili Pirc, Priž, Strniša; prezgodaj so umrli. V vsakomer je bil tudi Polmoment. Čl zase ne ve, kaj mu bo v Prihi udarilo na dan, katera Dušpoškodba bo v njem prevladala. Bi v Pircu ponovno zmagala oblastizeljnost? Dvomim. V Štihu bi, sem prepričan. Strniša bi bil verjetno tam, kjer Snój in Graf Pij. Za Priža si ne upam nič reči.

- Moja analiza odnosa do Pole, kakršnega je imela MGG od 57 do 64 in kasneje, je točna. Sem jo pa kasneje bistveno poglobil, diferenciral. Po 64 sem pristal na strankarstvo, tudi Rož, a ne tako, da bi se sam angažiral v strankarstvu.

Pristal na LDbO, celo na PM(LD), a ne tako, da bi se z njo ldn. Do nje sem ohranjal KritDistanco, iskal NejDam, čeprav sem AMg forsiral. A le na eni ravni: kot nujni DbZg razvoj, ne pa kot mojo PriPra držo. Čl je HM, je BSAPOEV. Na tem - na več Raz EV - vztrajam.

I/5. Težava je s karakterizacijo tega, kar je MGG bila. Disidenti gotovo nismo bili. Nekakšni opozicionalci, imenovali so nas KritGene. V **SMR** pišem, da smo bili »prevratniško gibanje«. A kaj pomeni prevrat? Revarji nismo bili, hoteli pa smo spremembo, a ne le PolDžsistema, ampak bistva ObDbe, RR le-te v ne(ob)lastniško. Hoteli smo Temobrat. Do Pole smo bili Krit, ker smo izhajali iz lastnih EkP izkustev, kam je pripeljala - zapeljala - Pola, tako strankarskega tipa, PV-LD, kot nadstrankarsko milenarističnega, Ptja. Včasih smo se res imeli za gibanje, a posebnega tipa: ne za Masgibanje, kot je bila Ptja, tudi KC oz. njena ljudstranka pod Korošcem. Zato mi DEMOS ni bil po čudi. Je pa izraz gibanje toliko dvoumen, da se ga je dalo raztegniti tudi na DEMOS. Da je za Slce DEMOS kot gibanje preživela reč, se je odkrilo že zelo zgodaj, med 92 in 93, medtem ko so Hrti to kapirali šele pred kratkim, a še zdaj svojo stranko nazivajo HDZ. Bili smo nemalo Inf; ni nam bili treba biti bolj diferencirana grupa, ker smo podirali Ptjo, ta pa je bila Inf-sinteza. Da smo Ptjo podirali, je zunaj dvoma; vprašanje je le, kako - s kakšnimi sredstvi - smo jo tolkli. Ne s sredstvi Polilegale, kot je sama Ptja PV Mešoblast. Tudi nismo svoje drže radikalizirali kot disidenti v SovZi; hvalabogu, to naše ravnanje odobravam, prav z VeRusom sva ga ves čas zagovarjala, pred polovico 80-let ga ni nihče zavračal. Šele ko se je pokazala možnost za realno Polstrankarsko LDbO, je večina - skoraj vsi MBP - opustila stališče zunajPol prakse in na vrat na nos cmoknila v partitokratizem, na čelu z Ruplom; STH sta imela kot Fifa nekaj distance do tega, predvsem kot bližnja Totu, a posebnega - Gent - tipa. Zase mislim, da sem si bil od 49 naprej zvest; 49 sem začel kontinuirano objavljati, sodelovati v SKŽu tudi kot KulPolik. Bi veljalo na koncu teh opomb k **SMB** analizirati tudi Urbovo razumevanje Zge MGGe, objavljeno v NoRi v številki 2 z naslovom **Evropski izziv?**

- Daneole AnGlobi se navdihujejo pri Ideaci 68; najmlajši na naiven način, starejši kot Posn samih sebe, na ogoben način; v tej ogabi vodita novi MimDčpar JašZlc in Hanzeljč, skupaj HanZlc. Kako smo se po izkustvih 64 - ukinitvev Pers - obrnili k naprednemu konservativizmu, opisujem podrobno NDM; kako sem MGGi predaval o Aronovih, Arendtove itn. knjigah. Teh dokumentarnih in z ARF opremljenih spominov na ta čas sem objavil precej. A so ostali povsem neprebrani. Tudi zato, da bi lahko manipulanti zidali svoje legende, tj. direktne cinične laži. Vem, da nimam moči, da bi uveljavil svojo razlago in celo dejstva; mi tudi ni do tega, ker vem, kam takšno prizadevanje vodi: v RePolo. Ni mi do imidža, tudi za nazaj ne. Povem svoje stališče, navedem dejstva; če jih bodo kdaj Zgarji upoštevali, prav, če ne, ne. Pojasnujem se, ne pa borim za svojo JavPriPra podobo. Tak boj bi bil polaščanje, sodelovanje v OblDdbi.

- Držo MGGe je iskati vmes med lepodušništvom SeHa (srednje Gene) in PsLRetoriko tedaj najmlajše Gene, tiste iz 68 oz. 71. Nismo hoteli ne LReve ne Pole, a tudi ne pristajanja na Ideaco v IntNoti. Kam je pripeljala LRetrokistična retorika, se vidi iz DaSlje: JašZlc klepeta, kot da bi bil Trocki ali Martin Luther King, obenem pa zbira po Evrrestavracijah srebrne žlice, da bi izboljšal položaj svoje IntDne. JašZlc je karikatura, a Tip za DaSlce. Resnica DaSlcev je Strš, kot ga upodablja DaRMg, od Ruda prek fileta, Frančiča, Freya do DurgeDinj, ki se imajo

za **Predsednice**, tj. straniščarice, seveda na uglednih mestih, enako kot zaverbrunarica Zorna Simonija na TeVe. Strš kot trend, v Armanijevi obleki. MGG je bila kar se da zoper Mešimidž, a tudi zoper PslRevo. Dolgo smo vztrajali kot možnost tretje poti. Od srede 80-let naprej pa se je bilo treba odločiti, **Čas je Jozorel**, kot pravi v svoji NOBD Jože Pahor: ali v (Re)Polo ali v Is Dti. Dt je postala za MGG od 86 naprej Abst pojem. V omenjenem pismu mi Ink piše tudi to, da je moja Dt le Abstfrazza. Mislim, da res tako misli; da ima moje Is Dti za beg pred stvarnostjo, za švindal. Ker mu Dti ne morem prinesiti na pladnju, je zanj ni. Enako sem po 92 začel vse bolj razočarovati Hanža; nekaj časa - do 96 - je še nekako vztrajal ob meni, potem pa me bučno zapustil. V mojem Isu Dti je videl le ništrc, morda celo sleparijo, če ne jalovost impotentnega starca. Mi bo kdo moje Dastališče očitil kot lepodušništvo? Zakaj ne? Moje zmerjanje ostalih pa kot Psrevolucionarstvo. Zakaj ne?

- Vsak od nas živi skoz celo vrsto faz-narav, skoz Raz EV; tudi Rož, tudi SrKos, STH, Janša. Hanž je postal okrog 90 podjetnik; torej Rad Lib, ki ga danes napada v imenu ČIP, razumljenih kot platformo 68. Niso spremembe Čla le značajska ničvrednost. Po Stri smo Raz-EV. Je pa treba razločiti, kdaj se nekdo obrne po vetru zaradi - zgolj ali predvsem - koristi gmotnega in imidžtipa, kdaj pa ga sili v takšno RR Notlogika zorenja. Rož je sledil Notlogiki. Tudi spogledovanje s trgovom je bilo v njem kot njegova PriPra Stra. Včasih je zelo težko ali celo nemogoče določiti mejo med interesom in Priduševnostjo. Včasih Čl svoja zavestno Neg dejanja nato uspešno RR v Poz ravno zaradi grdega EkP izkustva, ki ga pri tem dobi; recimo Pirc svoje ravnanje 59, ko je metal iz Ptje VeRusa, da bi prišel za UProfa na ff. Moralizirati je prelahkoten posel, Tip za gnusobo JašZlca. Hm, ne moraliziram tudi jaz in prav s takšnim poudarjanjem ničvrednosti JašZlca, tega nisem nikdar maral, in Dalnka-DaHanža? Bruna v svojem očesu ne vidim. Vidim ga, a ga ne morem - nisem pripravljen - izdreti. Uživam, da druge vničevljam, sebe pa skoz ARF delam za zanimivega. Res? Komu pa sem zanimiv? Verjetno le sam sebi. Torej PAVst, solipsist, kot me je označil zorni Zorn? Računam, da bom s to Rad ARF vendarle odkril nekaj, kar še ni znano.

1/6. Ubogi Jože Kastelic, pred nedavnim je umrl, prestar. Pravijo, da si je čez vse želel priti v SAZU; bogve, zakaj ga kolegi niso marali, čeprav so mu vsi priznavali polihistorstvo, Estčut; bil je prvi Hudečkov Učo-vzor. Meni je delal grde reči; nikoli se mi ni opravičil. (Nekateri so se mi.)

- Jozes, jozes, tu pa ga serjem kot malokdaj. A sem mislil iskreno, ko sem pisal to naivno izjavo o Kosovi Morveličini. Potreboval sem nekaj let, da sem kapiral, zakaj me je Kos predlagal za člana SAZU. Podrobno o tem NDM. Prek mene je želel priti v DSD, imel me je za pomembnega člana DSD in KČe. Pestila ga je slaba vest, ker me je po 63-64 tako izdajal, da je sodeloval s Ptjo, čeprav se je začel že v 80-letih spreminjati, podpisal je mojo habilitacijo za rednega UProfa. Morda pa je 91, ko me je predlagal za SAZU, tudi iskreno skušal popraviti svoja grda dejanja, se pokoriti zanja, delati dobro. Morda je resnica o zadevi - kot o vsaki - HKD: kosa sta gnala interes in poštenost. Sploh je treba vzeti kot HKD resnico oba moja teksta: **SMR** in te opombe k eseju.

- Nekaterniki iz Tavrhuške DSP so se mi kasneje približali, z Miro (Miheličevo) sva se začela celo tikati, zelo se je spremenila, celo Ingolič in Potrč sta se nekako umirila, le Pavček mi je ostal gorak. Kdaj pa kdaj sladkobno prijazen (O Tarča ...), da bi lahko tem bolj zasadil strupeno želo vame. NDM. Prav on mi je preprečil

izvolitev na mesto Profa na AGRFT. Trudil se je, da bi mi škodil vsestransko, tudi finančno. Finančni vidik je bil in ostal zanj glavni, seveda poleg vinske retorike Dedov naših imenitnih sperme.

- Micelij: eseju **SMR** sledi esej **Srečanje s Primožem Kozakom (SPK)**; bom sposoben tudi ta esej komentirati z obsežnimi opombami? Moral bi napisati knjigo, če bi hotel obravnavati vse najino razmerje s Prižem.

- Je MGG res mogoče primerjati - enačiti - s Zoisovim krožkom, Moderno? Ne pretiram, da bi povzdignil sebe? Jasno, da nam te zasluge-veličine SLZ - SIZ - ne prizna. Mordžo iz teh let si prisvoja zase Četverica Pekov; karikatura legende! Pa VIKavč s Problemi izpred 1967 in s Pičem. Itn. Dineta se ceni le kot dramatika, njegov **Krst** kar naprej uprizarjajo. Priža Zamol. Tako je.

- Okrog 91 sem bil za blago ljezensko strpnost; danes se mi upira. Ko so vsi Sici za vojno, zoperSrbJugo, sem jaz za blag mir. Ko so vsi za mir - zoper ZDA militariste -, jaz podpiram agresorje in okupatorje (b)arabcev. Zmerom sem drugje kot večina in povprečje. Torej vendar ne drži moja AK-sodba, da sem izraz povprečja? Sem eno in drugo, povprečje in izjema-izjemnost?

- Leta 91 sem Dt oz. BDra še razumel znotraj KC okvira-VISa: da Čla snuje božja roka. Čeprav nisem mislil kot FKani: da je bog Gos, ki uravnava svet. Razlagal sem ga kot DrPO, ki Čl veruje vanjo, vera pa Člu omogoča, da se čuti v milosti; točneje: da je kot v milosti, v K-milosti. Med obema razlagama nisem hotel preveč jasno razločevati, Inf mi je ustrezala. Šele kasneje sem zaostril svojo Krito boga kot osebe. Danes mislim, da je Dt tudi oseba, K-SAPO, da Dgč ne moremo do nje. A da ni le to oz. da je takšna le Čl razlaga-podoba Boga. Brž ko ga vsebinsko opredelimo, postane malik, ldbog. Ink hoče, ker mu je moja Dt preAbst, ravno malika: hoče uspeh v Dbi, ki je oprijemljiv, ne pa nebuloze, za kakršno ima moja Dt. Ni čudno, da je Inku tudi Can tuj, vsaj Canovo ls Boga. V Canu mu zadošča njegov predsmrti SNcl. Kot Ruplu.

- Sva res z Rožem težila k istemu cilju? Tega ne bom nikoli vedel.

- Ni čudno, da sem bil okrog 91 Not tako miren; razmišljal sem teoteleološko, kot nikdar prej in ne danes. To je bilo moje popuščanje KCi, moje novo izkustvo; prav je, da sem šel skozenj. Čeprav odločilne besede o temi ne more biti. Če je Dt, kako vedeti, kaj-kakšna je? (Izraz j e je ontološki, bit-en.) Morda pa zmožnost Čla, da čuti Dt, ni le iz Konte? Morda pa je vsajena v Čla - v Ž - že od začetka možnost (Pot), da pride nekoč do stopnje, ko bo zmogel dojeti Dt, se z njo srečati na manj negotov način kot danes? Zadnja leta preveč poudarjam pomen Konte; tudi to je doktrinarno, enostransko. Če verujem v Dt, moram dopuščati tudi načrtujočega Boga. Če pa ne verujem v Dt, je vse zaman. In bi bil - postal - kot Ink, ki je dosegel, kar si je želel že v celjski Gimni: sedeti na (pre)stolu, na katerem je sedel nekoč France Kidrič ali Ramovš, na Simbfotelju **Izbranca**. Je lahko kakšna želja manj plemenita, bolj lumminorna?

- Kar sem si 91 štel v zaslugo - da je umrl Rož v naročju KCe -, si štejem danes v slábo. 91 sem Marjanu očital, da je premalo v KCi, danes mu zamerim, da je bil - s predsmrtnim aktom - v nji preveč. Ali pa tega akta ni storil pod mojim vplivom, ampak pod vplivom dobre vile Koširklje? Priznam: neštetokrat sem v Žu ljudem narobe svetoval; in sebi. Koliko sme biti Čl sploh ponosen nase? Če se bom zgolj obsojal, bom postal zagrenjen. Če se bom preveč opravičeval, me bo zaneslo v nadutost. Kakšna resnica je Člu sploh dostopna?

- Danes (že vsa 90-leta) me bistveno bolj nagovarja Priževovo delo kot Marjanovo. V 70-letih me je bistveno bolj navdihovalo Marjanovo. Sem eno in drugo: Prižev in Marjanov.

17. Ponosen sem na svojo izjavo iz 91: na vprašanje, ali ni KC še danes gluha za Is Dti, sploh česa več in drugega, kar ni zapisano v katekizmih in česar ne določa kot linijo kleriški vrh. Seveda pa daljnosežnosti KC gluhoti za RazReše 91 še nisem slutil. Šele v Argi 92-93 se mi je zares razprla Neg plat KCe; od tedaj se mi je podoba NegKCe - naslednje desetletje - le še stopnjevala. Rad bi to sodbo umiril, preveč Neg strasti zbuja v meni. A kako naj jo umirim, ko sem vsakodnevno soočen s pridaničnostjo DSKCe, Rodeurja in JOGSSKov, z njihovo samozadostnostjo, slaboumnostjo, diletantizmom, pokvarjenostjo?

- V takšno KC, kot je veroval - visel kljub vsem izkustvom na nji - Koc, jaz nisem nikoli zaupal. Ravno okrog 90 sem z vso silo napadal-razkrinkoval idilizem GentKrša, angela varuha, boga Zemlje in Rodu. Tudi zato mi - na osnovi Neg Krite dr. Mahničič - Mohorjeva družba ni hotela izdati knjige o Kocovi Pzji. Ostala je v rokopisu. Naj pripravim knjigo takšnih mojih zavrženih razprav? Moja Krita Koca v **SMR** drži. Tako zaupljivo varen, kot je bil Koc v Katbogu celo v najhujših MV-II MePih, nisem bil jaz nikoli, niti leta 88, ki je bilo zame zelo blago-milo. Katbog je bil zame vendar le privzet, sicer Ponot, a narejen zaradi potrebe po Notrazumevanju KCe in Kata, ni bil moja samoumevna AbsVrta, ki bi stala ob moji zibelki, kot je stala pri Kocovi. Ob moji zibelki sta stala kalvinistični kaznovalski bog babice Nat(alij)e, RazrSžbog MOčevega Mrka in posmehljivi Psbog stričevega Lbna, ki je bil blizu **Alamutu** in **Al Arafu**. Ti bogovi so se v meni vojskovali za prevlado od malega. Kako naj bi mi dali milo varnost, ko so se prepirali med sabo, pripravljali pluralno odprtost negotovosti, ne pa mirno bit St Zemlje?

- Problem-tema fakticitete. Po 64-65 smo se je oklenili skoraj vsi iz MGG. Ink je razlagal Kozaka prav na osnovi Vrte fakticitete. Pomenila je naše pristojanje na danost v toliko, da ne bi postali le lepodušniški ponotranjenci, zatekojoči se v mišje luknje, niše, kot Takršsocialisti. Fakticiteta ni bila isto kot oblast. Oblast je bila Ptja, ta pa je temeljila na vrsti veleVrt, na idealih, ABu, LRevi, milenarizmu. Fakticiteta naj bi bila drugo ime za reč, torej za reizem. Je pa skrivala v sebi nevarnost prilaganja danosti, s tem tudi oblasti, ki je bila, torej bila bit. Delali smo jo za nič, da bi jo izvotlili, a bila je vse prej kot nič, ta nič je vladal, prej je bil bit-en. Pojmi so se mešali, interferirali, postajali vse bolj dvoumni. Kozak in Ink sta razumela fakticiteto kot pristanek na oblast, Ink je postal v Delu Žurst, Kozak UProf na AGRFT; tudi jaz sem šel isto pot, postal sem samostojni svetovalec na IS Slje. Ob tem sem zagovarjal ultramodernizem, avantgardizem, RMg; Ptja ga ni. V tej razpoki med RMgo in Ptjo kot dvema vidikoma fakticitete sem bil ustvarjal, tudi Rož, tudi Ink, ki je sooblikoval RMgo. Tedaj se nam je celo zdelo, da smo na istem, celo Kozak s svojo Krito Polaktivizma v dramah **Kongres** in **Che**. Šele čez čas se je skazalo, da bo vsak od nas potegnil iz Infkompleksa svojo Rco. To se je zgodilo v 70-letih. Ko tedaj govorim o reizmu, reči in fakticiteti, je treba biti kar se da previden, vedeti, kaj je kdo od nas investiral v ta pojem. SLZ je v analizah tega predmeta popolnoma odpovedalo. Starejše SLZ ga ne razume, ZadrGačnik se je ustavil pred nastopom RMge, mlajše pa tako manipulira, da tega, kar mu ne gre v korist, zanj sploh ni.

- Najbrž drame **Prizori s hudičem** nisem prav razumel; o nji sem v Reviji 2000 objavil podrobno ES študijo. Že nekaj časa se pripravljam, da bi jo komentiral. V

drami sem si želel gledati Is Boga, ne pa potrjevanje Hudiča, kar verjetno predvsem je. **Lectie** pa se prav zato nisem lotil, ker se nisem hotel z Marjanom spreti, nisem je pa odobraval. Danes bi verjetno jo: tema homoseksualca med menihi v Pleterjah. Ko bom komentiral **Prizore**, bom ES analiziral tudi **Lectio**. Ta Rož se mi zdi najbolj zanimiv, v teh dramah me najbolj nagovarja, a kot diabolik.

- Mar zanaša mene v koncu 90-let v Demonaco? Mislim, da ne. IdB večkrat sicer imenujem hudičevsko, zlo, a kot metaforo. Zapl se mi upira, tu sem Rad tuj Rožu, Zupu, tudi THu, ki s Vrto Stž Prikr St S(mrt)i.

- Eksperimentiram, a ne na način Bartola in deloma Roža. Eksperimentiram predvsem s sabo. Ostale prej namlatim, preden se odločim, da bi jih zapelj(ev)al. Mar jih zmerjam in žalim zato, da bi jih odbil od sebe, opozoril, naj se umaknejo, ker se bojim, da bi jih začel zapeljovati? Tudi ta razlaga bi bila mogoča. V meni je dar za Zapla; a je še močnejši moj - od babice Nate dedovan - kalvinizem, čut za grešnost. Tudi v Rožu je bil, a ga je nadvlad(ov)ala sla po Užu z Zaplom.

- Danes samoodreševanje bolj poudarjam, vendar le kot moment v razmerju z Drim, z IdDr. Zbal sem se namreč, da se čezmerno zanikanje samoodreševanja lahko razume kot popolno prepustitev odreševanja Katbogu, ki je kot Idbog Gos, s tem dobi vso oblast odreševanja KC in njeni kleriki-uradniki, zakramenti. Danes bolj poudarjam Svo, 91 sem preveč stavil na Milost. Danes več terjam od sebe, zato mi je težje. Rož pa se je ves čas mnogo bolj igral od mene, tudi zabaval. Moja igra je bila histerična, Marjanova suverena.

- To je moja težava danes: odpovedal sem se božjemu varstvu, imam ga za FP ostalino. Sram me je, da sem okrog 88-91 tako popustil pred močjo Gosa. Hvalabogu je bil zame ta Gos predvsem - ali le - v zamisli. Priznaval sem KCo kot vodnico, a tako dolgo, dokler ni od mene nič zahtevala. Ko pa je začela pričakovati, da ji bom služil kot Polik, vsaj kot KulPolik, sem se ji začel izmikati, jo Kritanalizirati. Bolj ko je postajala konkretne zahteve postavljajoči Gos, bolj sem se od nje oddaljeval, nazadnje jo zavrgel kot golo (ob)lastnico. Glede KCe je imel Rož bolj prav od mene.

- Na Čla, ki je sam bog, nisem pristal nikoli v 90-letih; do danes; imam ga za IdČla, za AgrEkzldo. Sem pa manj ponižen. Oz. ponižen sem še zmerom, a do Dti, ne do katere koli moči TSa. KC sem imel za moč zunaj TSa, za bogovo roko; tu sem se motil. Ves, kar me je, sem v službi Isa Dti, kot nikoli dozdej se ves dajem temu poslanstvu, a to poslanstvo izvajam skoraj sam, le z nekaj PriSo, predvsem z Alo. V tem hočem biti močna VelOs, podrejena Isu UnBDra; kot Mrak in Can in Preš. Vsi ti trije so občasno priznavali KC, ampak na pogojen način. Bili so največje Osi. Od ponižnikov sem se odvrnil, ko sem spoznal, kaj so sladki Štrukeljček, Janezek Zupetek in takšni: naduteži, ker se imajo za bogovo roko. DrČl ni nikogaršnja roka-podaljšek. DrBog mu ne daje nobene varnosti, le moč vere. Morda pa si mora še to (po)Is iščoči Čl sam. Je BDr le smer, cilj? S tem komaj kaj? Ali pa sta smer-cilj največ, saj dajeta smisel? Vse ostalo mora postoriti Čl, ki želi biti DrČl, sam.

1/8. Če bi danes pisal **SMR**, bi pisal Roževega boga kot Boga-boga ali celo pretežno kot boga. Rož ni bil dovolj blizu Dti - UnBDru -, da bi ga jaz vezal na boga kot PriTro. Kljub vsemu je bil bližji bogu Trl. Tu je razlog, da je po 1987 potegnil s THom, ne z mano. TS mu je bil preveč važen, da bi se mu odpovedal. Ni šel v KC, se je pa zapisal SNDži, novi SDbi kot narojenosti, kot Sti.

- Odkrivam svoj tip Zapla; drži, moja AAF je Rad ostra, a točna. Če meljem Roža, moram mleti tudi sebe. Če meljem sebe, trem lahko tudi Inka, tega pa res, tisoč klafter je pod Marjanom. Spreten alibi: sebe trgam, da bi smel - Perv moralist! - razčetrjati druge!

- Tu se najbolj motim: ko delam Boga za stvarnika; stvarnik je bog, Bog je onkraj ustvarjanja in Uniča. Sem res gnostik? Kaj pa, če je gnosa pomembnejša reč, kot sem mislil dozdej? Še nikoli se je nisem lotil preučevati z vidika DgFije. Pred četrto Stola sem v Parizu nakupil nekaj knjig o gnosi, jih prebral; tedaj me niso pritegnile. So bile preveč šolske? Mi gnosa ni bila dostopna, ker sem tedaj iskal drugam, v »paleolitsko« selstvo? Sem moral skoz izkustvo KCe, da bi dojel, kaj je gnosa? Ni gnosa preveč usmeritev Izbov, elite, Duha, medtem ko naj bi bila DgTija tudi onkraj para: telo-duh? Še bolj danes odklanjam pojem boga kot Očeta. Pa je ta moja Krita upravičena? Zajema moje Pristališče? Zakaj pa se toliko ukvarjam z MOčem, če sem tako nevtralen do problema očeta(ovstv)a? Sploh bom kdaj premagal MOča, s tem ES očeta kot takšnega? Zadnje čase intenzivno krepim svojo vlogo očeta do svojih otrok in vnukov, celo očeta kot - seveda razmeram in času prilagojenega, pa vendar - patriarha, kot središča velike Dne. Še zmerom jo soustvarjam, morda bolj kot kdaj koli doslej. Ne potrjujem s tem, da še veljajo FP (PS) odnosi, ob RLH zamisli-Vrti SAPOe? Ne trdim, da more Čl (po)lsUnBDra le, če upošteva vse arhemodele THMa; da je čisto puščavništvo in Sništvo, kot ga prakticira KC, napačno, preveč negacija TSa, zato potrebuje KC poleg te negacije tudi preveliko afirmacijo sebe kot institucije (ob)lasti? Biti vse, kar je, pristati na to, da postane to vse nič, in šele onkraj para bit-nič zaslišati UnBDra, ni to bolj pravišnje kot stava na Siz, ki je Sun?

- Marjan je grozovito pritiskal name, da bi se opredelil za NoRo, da ne bi iskal lastne poti. Tudi drugi so, Rup, SH, Šel, Snaj, TH seveda ne, ta je bil srečen, da se je znebil - po njegovi presoji - tekmece. A tako kot Rož se ni nihče potrudil, da bi me vrnil v stajo. NoR se je začela kot občestvo več SAPO, a prav po 86 - ker se je politizirala - postajala vse bolj hlev, vse bolj AgrEkzKld četa, z njo fz. Zdaj se je razlika, ki je bila med nami, razvila. Rož je že v **Stavbi** in **Gredi** vlekel v zame premočno občestvo-tovarišijo, v takšno, v katerem se je SAPO izgubljala na račun vroče ljezenske celote-enote. Ravno ker tega nisem hotel, sem izbral KC, prepričan, da prav ona dovoljuje sobivanje Raz SAPOEV, da pa jih Nclgrupa - SNar, SNL - ukinja. V tem sem se zmotil. Moja pot stran od NoRgrupe je bila pravilna, bližanje h KCi zmota, čeprav kot Not EkP izkustvo potrebna. Zdaj sem z Dno. Je tudi to moje SSL? Bom doživel, da bo šla tudi ta narazen? Pa saj živim v nji že pol Stola. Moja velika Dn zame ni več ozka lntDn, kakršna je bila, ko sva se poročila z Alo, ko so se nama rojevali otroci; zadnji se je rodil pred 38 leti. Moja - najina - DaDn je nekaj drugega. Se le prepričujem, da je res tako? Še me čaka marsikaj, kar je skrito v plašču Prihi. Dobro? Slabo? Bom vzdržal?

- Tudi KCo sem izczual, porabil, tudi moje PriSo Kane, Klinca, Masla, Konciljo, Janeza Pogačnika; tudi Gržana? Ta se ne da »odgnati«, čuti, kam grem, tja hoče tudi on. Bližji sem mu, kot mu je blizu KC, prvi primer med duhovniki. Razmerja z drugimi duhovniki sem absolviral, z Gržanom še ne. Napetost med nama traja; je tudi zame plodna? Zanj je. Je - ga - še nisem dovolj »uporabil«?

- Z nobenim od omenjenih MBP se nisem več zblížal, po nikomer ne čutim potrebe. Vsi so zame gluha loza. Po svoje mi je najbližji Šel; mar zato, ker umira? Kako bo, če bo preživel? Se da takšnega raka preživeti?

- Kako sem bil zaljubljen v klerike, kot najstnik, kot deček v pop-zvezde ali v Snike! Danes komaj verjamem, da sem se mogel izražati tako pubertetniško; a tako je bilo. V njih sem našel angele, vzore, ki sem jih skušal Posn. Ni čudo, da me je tako (pri)zadelo, ko sem odkril njihovo omejenost: da sem jih jaz naredil za nekaj, kar niso bili. Skoraj sesulo me je, še do danes si od tega šoka nisem docela opomogel. Še jih imam rad, a Dgč. Prav Maslu in Urbaniji sem pred Božičem poslal v dar kot voščilo pravkar izšlo knjigo Mojce Potrebuješ **V senci starega oreha**, v katero sem napisal SB. Knjiga je izraz Rad ReAr kot vračanja v idilično IdeaAVS. Kljub temu - ravno zato - sem jo podprl: da bi javno izjavil, da sem tudi tu: v AVSi. Z Urbanijo sva se pogovarjala lani v Radovni, zasmilil se mi je, tako je sam. V njem ni Katoblastnika, ves je v službi svoje dovško-mojstranske AVSi, DČ kot tak. A obenem hlapec KČe. Ne more iz nje, ostal bi sam, te osamljenosti ne bi vzdržal, ni dovolj SAPOEV. Kot otrok je govoril le o stanovskih tovariših, zgolj na te se veže, brez njih kot družčine bi umrl. Ubogi Č! France čuti svojo osamljenost, a problema ne zmore tematizirati, premalo je v njem ARF čuta. Jo je pa ekspliciral Knep, vodiva čudovito korespondenco, piše mi globoka, izkustveno pretresljiva, z ARF prepojena pisma, bisere informacije o Not stanju duhovnika, ki ni Polik in oblastnik (celo cinik) kot Stres in Štuhec. Tudi Milan se mi smili, a ne kot Gosu berač, ampak kot srečnežu nesrečni, kot nekdo, ki ga je zadela - mnogo - hujša usoda kot mene. Jaz sem Sš svojega očeta (MOča) do mene premagal, Knep ga ni. Ne mislim na njegovega Biočeta, ampak na KČo, ki sta mu oče in mati hkrati in ga stiskata za vrat, mu ne dasta dihata, ubijata ga. Masla ne; Maslo je le odrinjen, a je tam našel mir in ljezen z ovcami, med katerimi je sam bolj ovca kot kozel; kozli so Rodeur, Gril, Poznič, ta je še kozlič, a se pripravlja na čas, ko bo pohotni Nadkozol, kakršnega je opisal Tor(kar) v **Pravljici o smehu** kot Kozoroga.

- Predsinočnim slišim po TeVe, da je Tor umrl; v 91-letu. Imela sva zamotano razmerje, nekaj knjig **ASD** sem posvetil njegovi dramatik, **Taščice** in **Noje**. Sovražil me je, kot mnoge, mi nagajal, me obrekoval, jaz sem ga uhljal, mu dal tudi marsikatero brco v zadnjico, po vsem najinem špetiru, kaj naj rečem? Bil je svojstvena, po svoje celo močna, sicer neprijetna, a žilava Os, več kot le stenica, ves poln nerazrešenih kompleksov; mar si nisva bila v (pre)mnogočem sorodna, skoraj Id? Sva se sovražila, ker sva bila MimDč? Veliko sem ga preučeval, jasno, zanimal sem se sam. Veliko me je TorD naučila. Se pravi, da me je nagovarjala, mnogo bolj kot druge. Nisem pa ga hotel pobi(ja)ti; večkrat sem zapisal, da bi glasoval za to, da se mu izpolni največja želja v Žu, žal se mu ni: da dobi Prešernovo nagrado. V glavnem ga niso marali, prevsiljiv je bil. Jaz sem ga imel po svoje rad. V mojem srcu ni danes čezenj nobene trde misli, niti trpke ne. Prav za prav si bil fejest fant, Boris!

- Kmalu po zapisu **SMR** sem se razšel tudi s Hostovo in Loyolinimi sestrami. Vabila me je na seminar v Ito, v nek alpski grad, z Alo bi morala plačati za vikend koš denarja, nisva ga imela, nisem še dobival IzPoke, ne še SAZU apanaže. Ko sem ji razložil, da takšno grajsko druženje po mojem ni v duhu skromnega Krša in da si ga z Alo ne moreva privoščiti, mi je ponudila znižano ceno ipd. Odbilo me je. Vodila sva še nekaj pogovorov, prek telefona, vse slabše je kazalo, citirala je Pavčka, vzdigovalo jo je v zrak zaradi padca Ptje, ustanovitve SNDže, z mojega vidika je reagirala povsem narobe. Morali smo se raziti.

- Kako sem se zmotil šele v sodbi o Zornu! Da bi bil zgledno čist? Pa sem res tepecl Vendar, v svojo obrambo: Zorn se tedaj še ni pokazal kot Polik, kot naduti oblastnik; v takšnega se je šele - prav tedaj - RR, tega nisem vedel, ker se z njim

nisem dovolj družil. Poznal sem ga iz časov, ko smo prijateljevali skupaj z Markom Slodnjakom, iz začetka 70-let; tedaj je bil NeČi. Ranjen od očeta Komsta, ozkosrčnega priganjača, Uča, ki se je vdrugo poročil, zapustil veliko Dno-otroke. Kasneje ga je Sanja ponovil, se kar naprej poročal, s tisto zoprno Zeijevko, Vido itn. Primer Čla, ki se iz NeČi blagega RR v istega, kakršnega je prej najbolj odklanjal: v svojega očeta. Prav zoper to, da bi tudi jaz ravnal analogno, sem si posebej prizadeval. Upam, da se mi je posrečilo.

- Tip zame kot (pre)mnogopisca. Ne spomnim se, kateri knjigi sem dal naslov **Vračanje boga**. Kam sem založil ta tipkopis? Pozabil sem celo na to, da sem v tej knjigi obračunal z Inkom; vključiti bi jo moral v **€PP 1** ali knjigi vsaj združiti. Kje naj jo iščem?

- Kar pišem o Inku, je Tip zanj: Zamol(čuje), ko ga opozoriš na izbrisana dejstva, se opraviči, a obljube ne drži, spet Zamol, vodi te žejnega čez vodo. Po naravi je lit kritik iz MO, torej manipulant. Ves čas sem vedel, da je to-tak. A mi je zmerom znova zlezal v rit, ko je ocenil, da mu lahko kje kako koristim. Upam, da je zdaj konec njegovih nadlegovanj. Ničesar nimam, kar bi Ink še želel dobiti od mene. Ko pa je Čl tak - gol v Dbpomenu -, Inka ne zanima več.

I/9. Inka karakteriziram točno.

- Tudi Manco označim točno. O nji sem kasneje pisal več, še manj naklonjeno. NDM.

- Res, v Si zmagaja bog; prav sem zapisal, a moje mnenje je bilo zmotno, drži za boga, ne za Boga. UnBDr sploh ne zmaguje in ni poražen; in je onkraj para ŽS.

- Vse bolj razumem, zakaj je Zorn odklonil **SMR**. Tudi sam je v njem narisal kot ud vreščeče tolpe, skoraj linčarjev. Po vrhu ga opisujem kot NeČi fanta, dejansko ga razkrinkam kot manipulanta.

- V ravnanju, kakršno sem pokazal ob Marjanovi Si, sem si ostal zvest. Umirajočo mater sem komaj kdaj obiskal; še bolj kot Rož je terjala od mene, da se zlomim, da priznam njeno nadoblast. Tudi na njen pogreb me ni bilo. Rad izziv Katbogu in KČi. Maaater je zatajil? Ne! Pri svojem dejanju vztrajam. Po Si grem v Kanto, pred So pa si res želim biti v bližini vsaj žene, če ne otrok. A sem do Ale in svojih otrok Dgčen, kot sta bila MOč in MoM do mene, do naju z bratom Alešem. Vsaka S naj bo usklajena z Žem, ne pa, da - kot terja HinKC - vse spravi, pošlihta, pomete pod preprogo v imenu Ve, ki je ni. Ta obsmrtni teater je največja sleparija, ki se jo gre KC. Tega 91 še nisem vedel.

- Ob Pirčevi Si je pokazal svojo pravo naravo prav Šel: predlagal se je, da on prebere nekaj Pirčevega ob odprtem grobu. Znal se je plasirati tako, da mu nismo zamerili. Kako bo ob njegovi Si? Enako pošastno ogabno kot ob Pučevi, ko je govoril ob grobu Urb; tudi Šel? Pokopal ga je Stres, komaj razumem: Puča, tega pobesnelega Sža KČe, ki ga nisem mogel v 80-letih spraviti niti v cerkev, da me v Mariboru poslušča. Se je tako sesul, so ga zmanipulirali? Ničejanec Urb pa skupaj s Stresom škofičem v laži pogrebnega rituala kot Sti S(mrt)!! Sta res STH vse tako zastрупila, da ljubijo S? Se je tako bojijo? Rož je umrl bolje, z manj pompa. Bi mu danes priredili Džpogreb? Bi Manca in Sanja ob lafeti (za)prdeli dvanajstkrat zapovrstjo? - Bravec naj me skuša razumeti: ne izzivam Si, ne posmehujem se ji, kot Zup v **Raju**, kot Bartol v **Alamutu**. Hočem prikazati le to, da zame S ni fasc, ni obličje boga, glej S kot **Božjo deklo** v Leonardovi drami. Si me ni strah, tudi Stska ne; Maga me pušča hladnega. Če ne bom zmogel mirne ravnodušnosti do Si - Marjan jo je v primerjavi z ostalimi odlično zmogel -, bo vse moje propovedovanje

o UnBDrem, ki da je onkraj para ŽS, retorika, IVJ prazna gesta. Bravec naj razume, kako usodno opredeljujoče so te moje opombe k **SMR**, posebno ves del o - ne le Marjanovi - Si. Tu se vidi neznanska razlika med Inkom, ki je zgolj PohlPId znotraj Ža, in Rožem, ki je segal čez. Roža je za eno roko vlekel v blato TSa Ink, za drugo sem ga stiskal jaz, ga prosil, da se skupaj napotiva proč od TSa, iskat kot fanta rožo čudotvorno.

- Mančinega dela ne spoštujem (več). Potrebno je, a za avtoreprodukcijo lDdbe.

- Navedek o Štihu je Tip zanj; analogen tistemu Bočijevemu dejanju, ko je solidarnostno izjavo članov Sodobnosti s Pers podpisal po zraku. Neverjeten goljuf! Tvegala je ravno toliko, da se je prikazoval kot solidaren, a ko bi se moral postaviti, je mrknil. Žal poznam ta vidik od sebe, v meni je ta strahopetnost močna, le da ni enako močna želja nastopati pred Javo kot Her-zvezda. Ker se Javi bojim, se je ogibam. Vem, da je ne znam (z)mojstriti, da prej ko prej podležem, zato bežim. Štih pa je vedel, da jo bo prej ko slej obvladal; in jo je. Če ne prej, pa po Si. Bojan še po Si igra Ravnatelja. Vendar ne Ravnatelja sveta, le cirkusdirektorja. To pa so Janše in Drni. Žal je v to nizko vlogo padel tudi zadnji Puč. In se nanjo lepil zadnji Šel. Ink zanjo ni sposoben. Tudi na sejah II. Razra SAZU bo večinoma - silno modro - molčal. Glavno, da je zraven. Po mojem drema, a z odprtimi očmi in globokoumnim pogledom skoraj studa nad vsakdanjostjo. **Izbravec**; predvsem zase. Seveda pa tudi za SAZU. Izvolili smo ga. Pozabljam, da smo tudi - prav - mi izbranci. Johanca iz Vodice doma, ježešna ...

- Danes izraza odpuščanje ne bi več uporabljal, predvsem pa ne v Pozpomenu. NDM. Kaj pa potem, če sva si z Marjanom odpustila? To je KC vidik, potreben njej, da vse (po)spravi. Potreben tudi StSNaru, da vse pokoplje pod isti Obelisk, torej STH paru. Mene ne bo ne pod obeliskom ne pod križem ne pod zvezdo. Niti ne pod zvezdami, kaj šele nad njimi, kot piše na marmornem nagrobniku moje Dne. Jaz bom srečen le v Kanti.

- Da sem ga moral na koncu tako uspelega prvega dela eseja **SMR** tako zasrati in prositi Katboga, da naj naju z Marjanom združi pod isto kiklo! Sramota zame! A tak sem bil in ostajam: nedorasel fante, ki bo zmerom znova klical napačne ideale; no ja, saj vemo, pravih idealov ni. Ideaca je kontrateza Demonaci. Žal sva bila oba z Rožem še preveč ujeta v par bog-hudič. Ker je umrl Marjan - toliko - pred mano, jemljem (tudi) njegovo breme nase, izpolnujem njegovo nalogo, ker je ne more več sam. Še eno breme? Da, vendar še ena motivacija. Upam, da bo motivacija še nekaj časa močnejša od bremena. Čeprav se mi vse večkrat zdi, da ni tako: da se že izgubljam v nemoči.

II/1. Da je in kako je pogreb utrjevanje-betoniranje Dbskupnosti, razlagam NDM v **RSD**, kot Kar k svojemu pogrebnemu govoru sosedi Zori Okretič v Avberu.

- Ko sem dobronameren, se motim. Katžursti niso - bili - le Intelnedorasli svoji vlogi, so še bistveno bolj manipulativne barabe, kot sem mislil v **SMR**. Le ko sem najtrši s soljudmi, se bližam resnici. Resnica Inka pride na dan, ko mu strgam vse - vse? - maske s ksihta, ne pa, ko ga dopuščam kot modreca, Intblazega itn. Takšno dopuščanje je korupcija! Šele zadnje čase, ko sem najtrši s sabo in ostalimi, prehajam v možnost, da bi se mi odprla resničnejša resnica. Mila ljezen je SeH. SeH je Strna nevarnost za slehernika, danes se spet in močno obnavlja, glej moje analize DaSD, predvsem MödD, **Podna(jemnika)**, **Truth story**, knjiga **Patrioti in pokvarjenci**.

- Najin skupni Pril, ki je **Ljubezen** odklonil, Rož mu jo je dal prvemu v branje, je seveda Ink. In to naj bo najboljši Slitkritik?!

- O Fellinijevi **La stradi** pišem tudi v eseju, ki ga bom objavil v **ĖPP 2**. Ėas okrog leta 1957. Micelij.

- Kako se mi je uprlo, ko mi je poslal mali neĖak TWirk knjigo-ponatis **Ljubezni** s svojimi SB. Ėutil sem, da maže najin NeĖi stik-spomin z Rožem. Kaj je NeĖi, Wirkasta Gene ne more niti slutiti; SpoDo umazanci prodajajo vse, kar imajo in so. Kako se bom branil pred njimi po svoji Si? VĖasih me prime, da bi vse, kar sem napisal, a še ne objavil, zažgal, le da ne bi prišlo v drekaste tace LZgarjem Wirktipa, SrKostipa. TradSLZgarji so ljubili, predvsem SNL, to velja še za KmeĖla; morda je zadnji svojega rodu. Da bi Ink ljubil koga ali kaj, razen sebe kot PAvst? Na tej ravni imam sebe za TradLZgarja, sva si s KmeĖdom blizu.

II/2. Tudi Janez PogaĖnik je pokojni, umrl je lani. Kar nekaj let sem ga Ėutil kot Prila, morda celo kot PriSo; to velja za 80-leta. Po 92 sva se razšla. Povsem je pritegnil norovcem, Ėeprav je prej izjavljal, da ima dva vzornika, BuĖarja in mene. V sebi ni našel Dti, potreboval je oporo Tsa, Pole. Kombiniral je BuĖarja in Marjana Vidmarja (Primoža Rodeta in Staneta Gabrovca) z norovci, s PijGrafom nista le skupaj pila, ampak sta se našla kot ideologa. ZaĖel me je ZaniĖ. Dobro se še spomnim, kako zviška in z lro me je obravnaval na najinem zadnjem sreĖanju, ko sem v Cankarjevem domu predaval nekaj o Kršu, na Konciljevo povabilo. Rudi je bil korekten, tak kot prej, tudi zdaj si še piševa, Janez pa me je gledal kot slabiĖa. Rudi je ostajal svoj - sebi zvest - Kan, Janez se je podvrgel sodbi norovcev o meni. Ŗal mi je zanj. A sem pri priĖi posumil, da gre z njim narobe, ko sem pri njem zaĖel sreĖevati HudeĖka; dobivala sta se tudi v oštariji Pri Ŗabarju. Ėe je kaj slabega, je HudeĖek. Lahko bi si bila z Inkom MimDĖ. Janeza je pokopal alkoholizem. Tudi jaz sem bil - hud - alkoholik, z Janezom sva skupaj predihala kar preĖej odliĖnega zatakmašnega trnovskega vina, a sem svojo strast-pogubo premagal. Janez je ni. V dilemi, naj sledi meni ali DePolikom, se je odloĖil za slabšo izbiro. Nakopala mu je S. Kot dve desetletji prej Prižu.

- Janja je ena redkih ljudi, ki me ni razoĖaral(a). Do danes smo ostali v Prilrazmerju, se okrog Novega leta obiskovali. Sprijateljil sem se celo z njenim novim partnerjem, Miho Jancem, UProfom z Biotehniške, prijaznim, a vse bolj senilnim moŖem; z Alo sva ju obiskovala v Dolenji vasi, tik ob SenoŖeĖah, ne daleĖ od Avbera, kjer je imel Miha hišo. Pred nekaj dnevi mi Janja piše, da sta se razšla; da se ona zdaj posveĖa le še Tonci in njenima - Ŗe dvema - otrokoma. Do Marjana je ohranjala zdrav, normalen, moĖen odnos, takšnega, kakršnega opisujem v **SMR**. Nekoliko sem ji zameril, da je dala posestvo v VolĖjem gradu na razpolago Zorn-Wirkasti, Simonija-JanĖasti tolpi, da je ta tam zlorabljala Marjana, ki se ni mogel braniti. V to jo je uvalil MihelaĖ, nato se ni znala upreti. Šele zdaj je izstopila iz packarije, ko je hišo prodala. Janja mi tudi piše, da je lani prebolela raka na pljuĖih. Takoj sem ji odpisal, jo prosil za podrobnejše informacije. Marjan je umrl od pljuĖnega raka, kot Dine in Hofman. Koliko dolgo se da Ŗiveti s pljuĖnim, Ėeprav zaĖasno ozdravljenim rakom? Pila ni, a tudi Marjan ne; je kadila? Se niti ne spomnim. Je vzela nase na tak mistiĖen naĖin Marjanovo bolezen in S? Je vzel Šel s svojim rakom nase PuĖevo bolezen in S? So mogoĖe takšne zveze? Jaz jemljem nase rajši naloge mrtvih PriSo.

- Naj objavim v **EPP 1** tudi svoj esej o MOču, napisan za simpozij na SAZU, ki se je vršil v začetku decembra lani, za stoletnico MOčevega rojstva? Ob tako Raz tonih spisov v **EPP 1** bi ta esej dodal še posebno barvo.

II/3. Točna oznaka Zupove ranljivosti in donjuanstva.

- Nisem prepričan, da je bil Marjanov zakon z Janjo tak, kot ga opisujem v **SMR**. Kaj pa, če sta imela z Manco več opravkov, kot sem jih hotel priznati? O tem ga nisem spraševal, v MGGi smo se ogibali Inttem, samoizpovedi. Nekoč, ko smo bili vsi trije na Štatenbergu, sta prespala v isti sobi. Le kot Prila? Ne vem, mogoči sta obe razlagi, tudi da je šlo med njima za Sekodnos. Da je Janja za ta odnos vedela in ga tolerirala, kot je tolerirala njun Duhodnos. Danes vem, da je vse mogoče, vse Rce.

- Spominjam se, da mi je Zorn očital opisovanje zadev okrog Janjinih splavov in Tonce; danes si mislim, da jih je izrabil za to, da je preprečil objavo eseja, ki Rad obračunava z norovci. Priznam, pisati o tako Intzadevah je kar se da kočljivo. A ne morem Dgč; če hočem RazRese, ne smem črtati ničesar iz **SMR**. Objavljam ga natančno takšno, kot sem ga napisal in dal v branje Zornu. Za objavo. Je Zorn s tem, da je objavo preprečil, naredil Rožu uslugo? Ko berem svoj esej prvič po tolikih letih, ocenjujem, da je dober, celo odličen. Marjan ga je zaslužil. Odprl sem se mu. Naj bravec primerja, kaj so pisali o Rožu v Zornov zbornik drugi! A kaj, Zorne motivirajo legende ali pa UZn.

- Ne, Ljezenska CD - LD - ni mogoča! Tudi investicija v CD-LD, ki sem jo tedaj nalagal, je bila eno mojih - najhujših - SSL. Ne pravim brez EkP izkustva, da je Človo - ne le moje - Ž ena sama nepretrgana veriga SSL-blodenj. Upam le, da je poleg tega še nekaj: Dt.

- Kakšna blodnja, polilog v DbJavi! Jasno, da je morala Ptja mahiniti po nas, nas - Pers grupo - likvidirati, saj nas ni mogla razumeti Dgč, kot da pod masko poliloga terjamo novo Polprezdelitev oblasti. Puč je natančno to hotel, jaz ne. Tudi TaRož ne, bila sva - in vsa grupa z nama - naivna, SZSL idealista, torej kretena. Da je imela Ptja v svoji oceni nujne Strne politizacije - polaščanja, boja za (ob)last - prav, se je skazalo okrog 90. Je pa res, da je NoR grupo vodil TH, skupaj z Rupom, oba PriPolika, skupaj tudi s Pučem, ki je okrog 90 ostal zunaj zapora, medtem ko ga je Ptja 63-64 spravila pod ključ, s tem vzela naši grupi Polost. Tudi zato DaSlci ne cenijo zgodbe o Pers: ker se perspektivci nismo borili za oblast. Moja knjiga **Perspektivci**, 1995, je ena mojih najmanj prebranih knjig! Norovci so Persgibanje Zanič(evali), ker je bilo le - po njihovem - Kulniško. Zame pa je ravno zato tako pomembno, ker se nismo pustili namamiti v Polo. Urb ne razume nič, ko ocenjuje mojo in VeRusa držo-izbiro-Rco. Urb je posvečevalec Pole, vsa njegova Fija je MagNcl kot TotPola. Urb in njegovi so okrog 90-91 likvidirali vse, kar smo v Pers namislili. Pa se ne bi razšel-sprl s svojimi likvidatorji, z ubijavci BDra?

- Krstno uprizoritev **Grede** so izrabili mnogi za promocijo. Ptja je stvar vodila iz ozadja, v ospredju sta bila brata Perovška (Taminister se mi je kasneje v Pvtipismu za svoje Taravnanje opravičil), na prvo stopničko kariere pa je tedaj stopil Datako uspešni dr. Čeferin, advocatus diaboli, Čl, ki bi branil tudi Eichmanna, le da bi pri tem dovolj pokasiral. (Z Alo kdaj pa kdaj zapojeva: »Če te zgrabi Čeferin, si pri priči čisto hin«.) Oznovce je tedaj praktično - službeno - vodil omenjeni diplomant primerjalne, ki se je dve desetletji kasneje prav tako želel odkupiti za svoj greh;

potrudil se je, da je kljub nasprotovanjem v ansamblu (Štigličeva žena Gregoračka, mala in stara bogvekakosepiše) ter v Poli, Smole Božiček, dramo spravil na oder. Ljudje se spreminjamo. A MGL direktor se je poboljševal sredi 80-let, ustavni sodnik Jerolšek pa je naredil preobrat od ultrale na ultraDe čez noč. Direktor se je umaknil, sod-om-ni Jerl pa se je po 90-letu katapultiral v središče AnKkrdela.

- Smo bili res še marksisti, kot zapišem v **SMR**? Jaz ne oz. v duhu Sartrove **Kritike dialektičnega uma**. Bliže Mrku so bili Puč, Rož in VeRus, vendar tudi vsak od njih po svoje. VeRus je že prešaltal na postIndusProl, po 64-65 je le potegnil konsekvence iz te preorientacije, Rož je kombiniral KlasMrk vero v Prol z anarhizmom, Puč pa s SŠom do Ptjoblasti, vsaka akcija mu je bila dobra, le da bi zrušila Ptjo. Tudi zato je kasneje - okrog 90 - prešel v AnK; zanj je bilo Pvt-čKP SŠ do Ptje močnejše od vsakršne Ideole. V Nemčiji se je Ideolam odpovedal, zasnoval je Fijo momentanizma, ki je PMinstrumentalizem, z Etvidika cinizem. Zato je bilo tako neprijetno gledati ga, kako govori v imenu Humčete, a vanjo ne verjame. To je usoda DSD, Janše, SrKosa, Šela in vseh, razen tistih, ki so prišli iz DmbKatvira.

- Zadnji odstavek 3. poglavja je že spet eno mojih SSL-pomot; prav paradigmatična. A sem tedaj res tako mislil, knjigo Vanje Kržan (Terseglavove) v tedniku Družina celo pospremil z občudujočo Krito, prosila me je zanjo, rad sem ji ustregel. Sredi 90-let pa sem se že zavedel, kaj pomeni Vanjina drža. Najin razhod sem opisal v številki Revije 2000, ki je bila posvečena meni oz. intervjujema z mano, PePKovemu in Jeričkinemu. Še malo, pa sem se zgrozil. Kržanova je svojo vero v boga razvila v duhu Anselmome Tije o bogu, ki terja od ljudi NeČi žrtve, dejansko o bogu Molohu, sadistu, ubijavcu. Povsem Pervdrža. Se ji je od Trpa zmedlo? Povsem se je dezorientirala, Si svojih treh otrok ni zmogla raztolmačiti (RR) Dgč kot na tako blazen način. Povsem podpiram Karla Gržana, ki piše prav zdaj Kritanalizo Anselmome Tije. Prav on mi je dal disketo z Vanjinim (po)govorom na radiu, kjer zagovarja noro likvidatorskega boga. Kržanova je le Rad izrazila stališče ne tako redkih Kanov, ki so PVD razumeli kot dajatev krvnega davka Kaznujočemu nas bogu. Še ta mesec se nameravam posvetiti ES analizi Lenardove **Božje dekle**; zdi se mi najbližja Anselmovi pošastni Tiji. Glede na to Tijo je bil RLH res osvobajajoče dejanje. Nista Ehr(lich) in Tomec bila anselmovca? Ne razlaga DSKC desetih mučencev, ki jih skuša beatificirati - mučencev, ki so jih mučili in ubili MV-II Komsti-Prti - prav v tem duhu Anselma in Kržanove? Koliko je ta duh privlačeval Roža? Ga je mogoče zaslediti v **Manihejski kroniki**?

II/4. Spet primer razhajanj. Lokar mi pred nekaj leti ni odgovoril na nekaj mojih pisem, poslal sem mu knjigo **RSD**, v kateri ES obravnavam ČD njegovega pradeda pl. Klodiča Sabladoskega, **Novi svet** (oz. **Materin blagoslov**); a sva si bila v 70-ih in 80-letih izredno blizu, z Alo sva nekaj zimskih in poletnih mesecev preživela v njegovem apartmaju na Nevejskem sedlu. Zakaj je prekinil stik z mano? Je vplival nanj Vremec, s katerim sva se pa trše razšla? Podrobno NDM. Vremec je bil pripravljen založiti - skupaj s Sergijem Pahorjem - mojo knjigo o **PrSD**, a je, ko sem mu poslal vzorec, poln kratic, podivjal, me (o)zmerjal kot jesihar; izrabil je priložnost, da je z mano prekinil. Že nekaj časa smo se oddaljevali. Z ženo - Moniko - sta prihajala v Avber popivat, mlet stokrat prežvečene Psinformacije, postajalo je vse bolj mučno, ubijala sta me, Ala se je prav žrtvovala, kajti jaz sem jo podurhal spat. Vladko je doživel karambol v tržaški upravi, obdolžili so ga kriminala, zaustavila se je - zato - tudi njegova Polpot. Rad bi bil z njim solidaren,

a ni šlo, pred mojimi očmi je razpadal. Previsoko v Db ga je vzdignilo, na uspeh ni bil pripravljen, neuspeh ga je zlomil. Koga naj bi zasovražil, če ne mene oz. nekoga zunaj sebe? Škoda za prelepe čase, ko smo bili tesni PriSo; takrat je bil Vremec plemenit, čudovit Čl. Se res vse zaserje? Vse ne, veliko pa!

- Kuriozum: podatke o likvidaciji Pers sem dal mladostnemu tovarišu, skupaj sva bila pri skavtih, tudi v taboru v Bohinju, Mitji Volčiču; tedaj je bil že Žurst. V neki tržaški Iteviji je objavil nam zelo naklonjen Kar. Volčič je postal kasneje celo direktor 1. programa RAI, danes je poslanec v Evroparlamentu, Slcem zelo naklonjen. Ne vem, če se še ima za Slca; PV je njegova Dn živela v Lji, oče (Ljubo) je bil delničar pri časniku Jutro, še zdaj se ga spominjam in njegove prelepe mlade žene, kako sta prišla v Ribčev laz obiskat sina. Micelij.

- Ludizacijo SDbe, ki je nastopila namesto samoočiščenja, opisujem točno; na nji temelji DaSPMLD. Bivši Komsti so se skazali kot ničvredni strahopetci; ne upajo si - niti sebi - priznati, kaj so počeli, da so soodgovorni za PVD. A nič manj mizerni niso DeKani. Namesto da bi Slce prerodili z Évduhom, kakor sem bil pričakoval, NDM, so se predali pollaščevanju. Polom na obeh straneh, žalostno-bedni zaključek MV-II dogajanja. Izrabili so ga Libci, morda je to celo dobro, vsaj na ravni TŠa, lDDBe. Rop je manj slab od Janše in Brkonje Janeza Stanolnika, velikega maskerja resnice.

- Nočem reči, da sem se v sodbi Simčičeve drame **Zgodaj dopolnjena mladost** povsem zmotil, ko sem jo postavil tako visoko, a kasneje, po 93, sem odkril v nji drugo, mnogo manj prijetno plat. NDM, posebno v Pnizu **DSPE**. Tudi Simč je eno od mojih razočaranj. Nazadnje sem ga ugledal kot PohlPld starca, ki se trudi le za avtopromocijo, povsem nesolidaren z ostalimi avtorji iz SPE(D). Kako me je varal! Govoril mi je - še leta 93, v Argi, v Bariločah - tako rekoč o tonah svojih spisov, ki da jih bo dal na svitlo. Čakal sem in ... dočakal nenehne ponatise enih in istih. Pa ljudšolski Kar korespondence z Majcnom. So postale te opombe res eno samo grobišče mojih iluzij, dokaz moje slaboumnosti?

II/5. Janja mi je svojo hvaležnost zaradi nasveta ob Tonci kasneje še - ne le enkrat - ponovila. Posebno tedaj, ko je Tonca dobila prvega otroka. Janja nama je z Alo dejala: zdaj je moje Ž osmišljeno. Malokatera Biomati tako ljubi - je tako navezana na - otroka kot Janja na Tonco. Z Alo sva naredila dobro delo, čeprav sva tvegala. Tokrat nisem ravnal kot usrane.

II/6. Danes vem, da je film Rožu bolj škodil kot koristil; film je bil zanj hudičeva vaba, zveza z RMgo oz. z MasPopDbo. Preveč ga olupšujem, Roža, če pravim, da ga uspeh v Dbi ni zanimal. Ga je, a na svojstven način; obenem ga je odklanjal. To je doživljal v sebi kot paradoks.

- Za kratki dokumentarni film o Kocu sem dobil celo nagrado za scenarij, ki je pa nisem vzel. NDM.

- Ko berem - da bi ga komentiral - esej **SMR**, pa nekaj pogrešam; vsaj zdi se mi tako. Morda pa je tekst, ki ga komentiram, že druga Rca in ni povsem lD s tekstom, ki sem ga izročil Zornu; in sem v tem morda-drugem tekstu že izločil nekaj, kar sem morda v prvem zapisal ali pa le nameraval zapisati; se ne spominjam več. Šlo je za nek podatek lntDn značaja, ki bi Janjo ali Tonco lahko prizadel; spominjam se, kot da mi je Zorn očital prav tega. Ali pa me spomin vara. Kako vedeti? Računalniški print, ki ga zdajle komentiram - opremljam z opombami -

bo LZgarjem na razpolago, videli bodo, da v njem možnega vprašljivega podatka ni. (Ne vprašljivega kot dejstvo, ampak kot mučna resnica.) Morda se je ohranil kje moj prvi tipkopis ali njegova kopija.

- V 90-letih sem postajal vse bolj omenjeni mejni primer zaveze med Bogom in eno samo SAPO. Povsem pa vendarle ne. Še zmerom trdim, da smo za zvezo z Bogom potrebni trije: Bog, jaz in Čl kot Dr. V mojem primeru je to Ala, v njenem jaz. Za zdaj mi je naklonjeno celo večje občestvo. Ne le Dn - trije otroci po razhodu s Hanžkom -, tudi nekaj PriSo: Muck, Dak, Rot, Kmecl, Gržan. Ni to ogromno? Izgubil sem slabotne in napačne, ohranil-pridobil prave.

- Ko je dobil Danev v roke Roževo knjigo **Demon Iva Daneva**, se je izrazil o nji skrajno Zanič, posmehljivo; besede sem pozabil, njihovega duha ne. Pred tovariši mu je bilo nerodno, da ga hvali Fif-Umtk in še Polsumljivec. Danev je bil sijajen športnik, a kot večina - vsi? - športnikov duhovno-osebna povprečnost kot takšna. Tudi zato so DaSlcem športniki tako blizu, vzor: kot vrhunska Konv. Tega Marjan ni razumel; v Danevu je skušal ugledati več, kot je v njem bilo, kot bi sploh moglo biti v njem. Bil je navezan na MV-Here, RR jih je v športnike. Zastonjski trud! Investicija v bedake. DaSlja je velika ravno v tej svoji Abs povprečnosti. Wirki so Konvnormalnost kot takšna. Velik in Dgčen je le, kdor je v razglasu s tem duhom - Ideolo - in prakso Mizma. Recimo Dak.

II/7. AKo, ki sem jo že podal, ne ponavljam: o razmerju do Dobrega boga itn.

- Mraka hvalim preenostransko. Kasneje - v drugi polovici 90-let - sem tudi do njega zavzel bolj Krit-stvarno stališče. NDM.

II/8. O obeh odločitvah (da sprejme in odkloni mesto urednika NoRe) mi je pripovedoval, v Avberu. Paradoks je res živel od znotraj. Ali pa SZ. Najbrž še bolj to. O nji v **SMR** ne govorim. Je Rožu nisem hotel pripisati?

- Ravno Dobri vsemogočni bog (koliko Bog?) mi je omogočil, da sem za nekaj let izgubil vse dvome, doživljal čudežno Haro s svetom, tudi s Trpom itn. Vse to sem po prelomu 91-93 izgubil, postajal vse bolj plen ne toliko dvomov kot utrujenosti, želje po Si (Smu), ker me je utrujenost (tudi gnus) ubijala. Morda je eden od vzrokov za to moje stanje, ki kar traja, prenaporno delo. Ne dovolim si tako rekoč nobenega počitka, razbremenitve. Ne terjam od sebe preveč? Mrak me je učil, da nihče ne more terjati od sebe preveč; verjamem mu. Bolje je, da se zlomim - da mi propade telo -, kot da začnem popuščati in skrbeti za svojo rit, RR v Zdravje in Telo, kot Slski vzornik Štukelj.

- Povsem po nepotrebnem se opravičujem Rebu(li). Nesporazum že, a moj z njim: v Reba sem investiral, česar v njem ni. NDM. Kmalu za tem sem ga spet zagledal v njegovi stvarnosti, v isti, v kateri sem ga gledal prej. Vmes me je zmedlo Krš: da moram tako rekoč v vsakem Kanu videti božjega poslanca. Jaz sem varal Reba, ne on mene.

- Groza: med Ideaklerike prištevam tudi zvitega cinika Štuhca! Vodeba smo pol desetletja kasneje obiskali v njegovem »mlinu« na celjskem: Ala, Gržan in jaz. Ni naredil kaj posebnega vtisa, bolj uradnik kot goreča vera. Tudi on je že pokojni. Živeli bodo predvsem Štuhci in sladko-usrani Kolački. Ejej, pa tudi oni ne Ve.

- Upor Bogu odklanjam enako tudi danes. Odklanjam pa tudi podrejanje bogu. UnBDr je onkraj para: hlapčevstvo-Gos, ponižnost-upor. Danes se nimam več za ponižnega; izraz je iz FKCe. NDM.

- Zadnji del zadnjega poglavja in s tem eseja **SMR** sem - z Dastališča - napisal napačno, vse preveč s KC vidika, celo s Konvzanosom. Bravec naj zaslepljencu odpusti. Točna pa je moja sodba v zadnjem stavku eseja, da brez Rožanca ne bi bil, kar sem. In brez večine MBP: Priža, Dineta, Strniše, Pirca, celo Zupa. Zlahka pa bi bil brez Inka in takovih. Vendar naj **Opomb** ne končam z - upravičeno - Krito nepomembneža. Naj jih zaključim z besedo hvaležnosti pokojnemu Marjanu Rožancu. Moj esej o njem je tudi esej (o) hvaležnosti.

5. januar 2004

NAMESTO eseja SREČANJE S PRIMOŽEM KOZAKOM

1

Analogno kot v **Opombah k DK kot Komstu** naj ravnam tudi zdajle. **SPK** je lep spomin. A s Prižem sva doživela toliko, da je potrebna za izčrpen opis najinega skupnega Ža knjiga; torej prelagam tisto, česar v **SPK** nisem upošteval-opisal, za - v - to (še nenapisano) knjigo.

Od obletnice Priževe Si je minilo komaj 14 dni, a 22 let. Pa je tako, kot da bi umrl včeraj; kot da bi umrli včeraj MOč, Dine, Rož, Pirc, moj brat Aleš. Preblizu so mi, da me ne bi poškodovali. Tega nočejo, vem, a kar počnejo, je več od tega, kar hočejo in kar so sami na sebi. Njihova dejanja so se odsvojila od njih, zajemajo me, dvigujejo in mečejo v brezno. So pošasti iz podzemlja? Ali angeli od drugod, ki pa jih ta hip ne morem dojeti ko NeČi vilinskih bitij?

Z Alo nameravava čim prej v Drulovko, pretrujen sem, potrebujem NeČi belino snega, izlete na Stari vrh, kjer je že 40 cm snega, morda ga je nekaj že nad Crngrobom, na Lubniku. (Prav to pot sva prehodila s Prižem spomladi 46.) S sabo sem hotel vzeti Lenardovo **Deklo božjo** in IvSvetovo **O svitu zlo**, to sem dolžan Prilu Gržanu, da bi sodeloval z njim v temi Kritobravnave Anselmove pošastne Tije krvavega odkupovanja. A ne bom zmogel. Dekla božja je S, Svit je zlo; kako naj zdajle, ko se sesuvam - ko sem odprt breznu S-niča -, prenesem tematizacijo najhujšega? Ni bolje, da vzamem za ES analize SD kaj lažjega, Milčinskega **Cigane**, Govekarjevo **Šarivari**, začetke Luda, napišem tudi 2. del Murnikovega **Samovarja**?

Ni to beg pred Praodgovornostjo? Kako vedeti, ali izzivam in grem čez meje, ki so mi določene, ali pa se umikam, ker sem strahopetec? Na koga naj se obrnem, da me razsvetli?

7. januar 2004

2

Tekst, h kateremu spada, kar pišem ta hip, je imel najprej naslov **Opombe k SPK**. Spremenil sem mu naslov in vsebino; postal je: **Namesto eseja SPK**. Zgodilo se mi je nekaj nepričakovanega, redkega; že zdavnaj napisanega eseja **SPK** nisem

našel in ne najdem. Že sredi 2003 sem ga pogrešal, a bil prepričan, da se je le nekje zataknil, da ga bom hitro našel, le pobrskati moram. Začel sem z brskanjem, nič; lotil sem se generalnega pregleda svojih tekstov, bolj temeljitega kot že leta, našel čuda, eseja **SPK** ne. Še v začetku 2003 sem ga imel na pisalni mizi, pripravljenega, da ga dam računalniško pretipkati, a je izginil kot kafra. Z flo sva preobrnila vso hišo, zaman. Niti kopije eseja ne najdem, čeprav sem ga - kot vse - delal v kopiji. Do zadnjega sem upal, da ga bom odkril na nekem „nevidnem“ mestu, kot sem pred poldrugim desetletjem esej o BNakovih **Vojakih zgodovine**. A tedaj sem ga skrtil pred OZNO oz. Vojpolicijo, bilo je v drugi polovici 80-ih let, JLA je grozila z zapori, te spremljajo hišne preiskave, dve sem že dal skoz, hotel sem se zavarovati. BNakovo dramo sem skrtil tako temeljito, da je še sam nisem mogel najti; zato je izšla v Znamenjih brez mojih **SB**, te **SB** so bile objavljene šele v NoRi, ko sem tekst kot po čudežu našel. Kdaj bom našel **SPK**? In kje?

Mar ta izmik eseja **SPK** kaj pomeni oz. naj ga berem, K-da kaj pomeni? Je ZnaSi za izmikanje, ki sva si ga privoščila s Prižem vse Ž, posebno pa od 64 naprej? Mi govori Priž iz groba: nočem, da o meni pišeš oz. da napisano objavljaš? Morda pa hoče le reči, naj premestim SPK v knjigo, kjer bo on glavna figura in ne Rož(anc)? Tako Konto tolmačim. Napotka se bom držal, K-da ga je v stvarosti izrekel sam Priž.

Po eni strani mi je žal, da **SPK** v **€PP 1** manjka; še več Prizanosa bi ji dal. Po drugi pa drži omenjeno sporočilo v snu: knjiga vršiči v eseju **SMR**, podpira ga esej o MOču (**DušanuK**) in moji izpovedi iz leta 57; zadošča. Esaj **SPK** je le kratek, dve AP in pol, napisan v enem samem sunku, v noči, ko sem zvedel za PriSovo S. Priža se moram lotiti bolj HKD. Priž je bil del moje usode, mojega Ža. Močnejše kot Rož. Rož je bil eden mojih velikih PriSo, pa vendar le eden med nekaj izbranci, srečal sem ga šele 27-leten, 57. Priža pa sem srečal že kot otrok, PV, naša četverka, Tit, Dine, Priž, jaz se je sooblikovala. Da se reči, da smo bili na eni ravni en sam Či kot HM. Morda je bil Priž zame enako važen kot MOč. V marsičem je bil zame starejši brat, celo nadomestni oče. Upam si trditi, da tudi jaz zanj.

3

Naj na kratko komentiram še ostali del 1. poglavja pričujočega teksta **Namesto**. Januarja sem na Špiku odlično delal, čustveno razpoloženje se mi je izboljšalo, **Deklo božjo** sem sicer odložil, se pa lotil celotne IvSvetD, večino teh dram še enkrat - zelo podrobno, z navdihom - prebral, vse do **Ojdipa v Korintu**. Nameraval sem napisati celo knjigo o IvSvetD, a ko sem se vrnil v Avber, ni šlo. Odložil sem jo. A je v meni živa. Moč - pomembnost - IvSvetD se mi je ob pozornem študiju še potrdila. Gre za zlom Ideje in sle (**Sla in ideja** je naslov Pniza, ki sem ga začel na Špiku pripravljati za tisk, staro razpravo o **Različnih oblikah sle pri Vošnjaku, Kraigherju, Kranjcu**, torej o temi **Lepe Vide**), a ne za Cin(ičen)zlom kot v RudD, **RudVeroniki**. IvSvet ohranja veliki zamah-zagon, ki pa pade v prazno, tega se zave(da) sam. Ne bi moral gledati prav IvSvetD kot najbolj Prinadaljevanja Priževd, posebno **Cheja**?

8. junij 2004

DUŠAN KERMAVNER KOT KOMUNIST V SLOVENSKI ZGODOVINI ali IZ OSNUTKA ZA ŽIVLJENJEPIS DUŠANA KERMAVNERJA

1

Dušan Kermavner (DK) je kot mladenič čutil v sebi točko, ki združuje kot v lečo negativne momente človeka (slovenske in zahodno evropske zgodovine). Obenem pa se je čutil poklicanega, da bi tej točki napačne tradicije postavil nasproti svojo osebnost in voljo, jo z lastnim življenjem preokrenil iz napačne v pravo smer. Zato se je pridružil komunistom, v tem cilju si je zamislil tudi svoj zakon.

Gledal se je kot zadnji člen kompleksne tradicije, ki je bila obenem širše družbena in ožje družinska; zato je lahko to izročilo v sebi duševno intimno ponotranjil. Ker je bil vzgojen - dejansko, ne pa formalno - v kalvinističnem duhu, je vzel nase greh in krivdo napačne, tj. razredne družbe, vseh njenih meščanskih opcij. Marksizem komunističnega-leninskega kova mu je po njegovi presoji edini nudil možnost za preokret starega-zlega v novo; apostol Pavel v Marxovi eshatološki izvedbi. Svojo širšo družino je raziskoval, v vsakem od svojih prednikov ali sorodnikov je našel model, ki se mu mora novi človek odpovedati, če se naj človeštvo ne bi končalo v - morda celo ekstazi - smrti. V tej apokaliptični predstavi je DK tipičen predstavnik 20-let.

Odklonil je humanistično kulturniško inteligenco kot sloj in miselnost. Videl jo je simbolizirano v liku svojega deda Valentina Kermavnerja, klasičnega filologa, polihistoro izobraženega profesorja, ki pa svoje humanistične izobrazbe ni zmozel preliti v socialno relevantno uspešno držo. Niti lastne družine ni zmozel obvladati po načelu antične klasične lepe skladnosti, kakor sta jo terjala njegova prvoljubljena vzornika Platon in Leibnitz. Živel je sprt s soprogo Nemko, bil je ultraslovenskoslovanski nacionalist, a v družini se je govorilo nemško, trije sinovi so postali trdi Nemci, le Dušanov oče zaveden Slovenec. Sporočilo Dušanu: nacionalizem na širšem planu - razen v svoji samozaprti grupi-narodu - ne more biti uspešen. Nemški bratje in slovenski brat so se na smrt sovražili, ne več občevali med sabo, čeprav so bili vsi visoki izobraženci, po nazivu doktorji, eden zdravnik univerzitetni profesor na Dunaju, drugi dvorni svetnik, Dušanov oče finančni

strokovnjak. Iz njih je lahko sledila le svetovna, mednacionalna in državljanska vojna. In tudi je (1914-18) sledila.

Slovenski nacionalizem se je sesul v Dušanovem očetu, njegov propad je gledal sam od znotraj. Ena prvih ločitev na Slovenskem je bila ločitev med Dušanovo materjo in očetom; že pred letom 1910. Čeprav oče zelo nadarjen in poln narodne zavesti - ni se podpisoval dr. Robert, kot mu je bilo zares ime, ampak Slavko, Slovan -, se je zapil, osebnostno skrahiral v nacionalistični retoriki vinkeladvokata.

Dušanova mati je izvirala iz dveh družin: Ličanove in Zabredove, liberalske in klerikalne. Dušanov praded Matija Ličan je dobil vzdevek Stari Slovenec, tako narodno zaveden je bil, na pamet je znal Prešerna, v narodni noši spremljal škofa Strossmajerja, ko je ta obiskal Ilirsko Bistrico, Ličanovo domovanje. Matijev sin Josip, Dušanov ded, je bil že (vele)trgovec, bistriški župan, podjetnik; tipičen za ekonomski prodor slovenskega meščanstva od srede 19-stoletja naprej. Ličani so ostali glavni podjetniki v tem delu Notranjske; poroka Matije s Hrvatico Istranko z Voloskega v Dušanovih očeh ni bila pozitivna, slovanstvo je bilo le razširjen mesijanski nacionalizem. Kapitalistično izročilo Ličanov je bilo še manj primerno; na tej družinski liniji se je namnožilo precej sorodnikov kapitalistov, Dušanova mati Natalija je vzdrževala z njimi tesen stik.

Dušanov ded Avgust Zabred ni zmožal postati podjetnik, še mladega je pobral rak, babica Zabred-Ličanova pa si je s koncesijo trafike na glavnem peronu železniške postaje v Gradcu v teku 4-desetletij napravila premoženje, a ga, ker ni bilo utilitarne moške roke, ampak zgolj čezmerno varčevanje, v peripetijah prve svetovne vojne izgubila. Paradigma poloma meščanstva, Dušan jo je ponotranjal. Dušanova mati Natalija ne le da je padla z višin na trda tla, (skoraj) v sramoto, poročila se je s človekom, ki so mu vsi pripisovali veliko prihodnost, postal pa je nič. Tudi babica frančiška je ostala (skoraj) praznih rok in to točno v času, ko se je Dušan odločil za življenjsko pot, 1918. Polom Evrope in njene tradicije se je spajal s polomom Dušanove ožje družine.

Je pa frančiškin svak Zabred postavil tovarno v Britofu pri Kranju, zdaj se imenuje Oljarica, v začetku 20-stoletja je bila ena najbolj naprednih v Evropi. Dušan je hodil kot otrok na počitnice v Britof, tudi k stricu in dramatikumu Petru Bohinju v Kovor, tam od blizu spoznal brezobzirnost katoliške stvarnosti; ena veja družine Zabred je drugo tako rekoč oropala, med sabo nista več govorili, glavna pri tem ropu - delanju krivice - pa sta bila dva strica, pomembna klerikalna politična in ekonomska organizatorja, duhovnika; France Zabred je bil nekaj časa tudi urednik časnika Slovenec, Valentin, dekan v Šentvidu pri Ljubljani, delničar mnogih katoliških podjetij; kot predstavnika kapitalistične KČe so ga po vojni, starca, zaprli in, seveda, denacionalizirali. A ironija usode: z bratrancem Joškom Zabredom, novim lastnikom tovarne in poslancem Koroščeve stranke v jugoslovanskem parlamentu, se je Dušan znašel leta 1943 v Flossenburgu, oba za žico v nemškem taborišču. Šele ko je človek nič, postane možnost.

Med obema linijama slovenske politike in kapitalizma, med klerikalno in liberalno, Dušan ni opazil bistvene razlike; obe je doživljal kot zli. En Natalijin bratranec iz Ličanovega rodu je bil inž. Marko (Ferdinand) Kranjec, vodja slovenske Orjune. Ko se je Dušan včlenil v komunistično partijo in postal njen viden predstavnik, so hodili Natalijini bratrance in sestrične pritiskati nanjo, naj že kaj ukrene, da ne bo mazal ugleda spodobne meščanske družine ta komunistični izrodek; posebno stric Kranjec jo je privijal, Dušan in on sta si stala tako rekoč vojaško nasproti iz oči v oči v znanem spopadu v Trbovljah, 1924; je ostal Dušan

zato tedaj v Ljubljani, da se ne bi fizično soočil z besn(eč)im fanatičnim stricem? Nasprotja v slovenski družbi so se sredi 20-let le še poglobljala, dajala Dušanu oz. - njegovemu - komunizmu prav.

Dušan je ponotranjal razpoloženje matere, ki je - zaradi svojih neuspehov - verovala, da je ta svet zgolj zlo, namenjen prekletstvu in da ga lahko reši le božja milost, človek te moči nima, nobena človekova akcija ali dobro delo ne pomaga. Če bi Dušan pri tem nazoru temnega kalvinizma in radikalne askeze ostal, najbrž ne bi preživel, ni imel trdega značaja svoje matere, en del je dedoval po mehkem, bohemskem, čutnem očetu. Ta del je Dušan v sebi vse življenje zatiral, a znotraj sebe ga je čutil; ta del ga je celo določal v odločilnih trenutkih, ko se je bilo treba na hitro odločiti. Tedaj sta se v njem obe naravi spopadli, zadržnil se je v samozavrtosti. Z odločitvijo za partijo je upal, da bo svojo notranjo blokado premagal; marksizem mu bo to omogočil, mu dal tudi svetel cilj, odprto absolutno prihodnost. Svojo osebnostno rešitev-odrešenje je Dušan vezal na družbeno zgodovino, na proletarijat, na levo revolucijo.

Svojo mater je ne le ljubil, bil je vse življenje odvisen od nje; bila je močnejša od njega, najmočnejša osebnost družine, kar so ji priznavali vsi, ki so jo poznali; nedolgo pred svojo smrtjo mi je o tem govorila Dušanova sestrična Nada Kozak-Žnidaršič, žena Ferda Kozaka, tudi ona iz Ličanove družine. Natalija je bila neznosno trda s sabo, a tudi z drugimi. S služkinjami je delala kot z neljudmi. Dušanu se je kot najstniku to uprlo, sprla sta se, dolgo ne govorila; menda je bil ta incident prvi povod za Dušanov preobrat k revolucionarni levici, o tem mi je sam pripovedoval. Drugi povod pa so bila pisma iz Argentine, ki mu jih je med prvo svetovno vojno pisal stric, inž. Bogumil Žnidaršič (po bogomilih, ne pa, da bi bil katoliškemu bogu ljub, njegov oče, profesor fizike v Sarajevu, mu je dal takšno ime zaradi ideološko-verske antikatališke naravnosti). Bogumil je bil ne le antiavstrijec, emigriral je že pred prvo svetovno vojno, nagibal se je k spoju anarhizma in leninizma. Se je Dušan vse življenje bojeval z anarhizmom v sebi in bil zato nemalokrat čezmerno doktrinaren?

Vsi sloji so bili zastopani v Dušanovi družini, lahko jih je ponotranjil, le kmetje ne in ne proletarci. Kljub - zelo močnemu - nasprotovanju družine se je povezal z mojo materjo, hčerjo industrijskega delavca, usnjarja, ki je v družini doživel še mnogo hujšo pot navzdol kot Dušan, saj je bil njegov oče ugleden gostilničar v Ljubljani, gostilna Pod gradom v Streliški, a so v medsebojnih prepirih, tudi med možem in ženo (Uršulo Knez), vse zapravdali. Se je pa že pred prvo svetovno vojno Dušanov tast Josip Tomc socialno vzdignil, postal član Glavnega odbora Socialistične stranke na Kranjskem. A to ni zadoščalo, da bi Dušanova mati Dušanovo ženo sprejela za svojo, za enakopravnega člana družine; do smrti je vztrajala v privzgojeni miselnosti, da je edino meščan človek, proletarci in njihovi otroci pa v alkoholu rojeni lenuhi, kar je bila splošno razširjena sodba meščanov.

Prek svoje žene - oz. dekleta - je dobil Dušan vstop med uboge, zatirane, izkoriščane; med delavce, ki so bili perspektiva, medtem ko so njegovo družino tvorili le ponesrečeni in napačni. Z vso svojo - veliko - voljo, samodisciplino, zmožnostjo samoodpovedi, vse to je dedoval po materi, je dolgo veroval, da je našel pot v odrešenje; da se je ravno v njem zgradil most med starim in novim svetom. Skušal je v sebi sintetizirati vsaj do neke mere uporabljivo dediščino tradicije (moralni in kulturni um protestantskega meščanstva) in socialno-razredno možnost temeljne preosnove človeštva, proletarijat. Brez partije tega ne bi zmožl storiti, kajti edino partija se je ponujala kot garant za radikalno akcijo v družbeni

zgodovini. Brez t(akšn)e akcije bi ostajalo v najboljšem - najmanj nemoralnem - primeru vse pri kulturniški retoriki deda Valentina, ki je na starost v popolni osami (edina hči, otrok, ki ga je imel edinega rad, se je poročila v ZDA z Grkom!) klepal verze nemočnega sovraštva zoper »klete Parce«, preklete Bavarce-Nemce. (Je bil Dušan na starost kaj manj osamljen in zagrenjen od tega deda?) Zato je Dušan kot ostali komunisti zaničeval kulturnike, razen tistih, ki so se dejavno pridružili partiji, to pa sta bila v 20-letih predvsem njegova prijatelja in sodelavca Bratko Kreft in Ludvik Mrzel.

Z letom 1929-30 se začenjajo Dušanovi zlomi; nekako se je obdržal do svoje smrti 1975, a s težavo, v nenehnem boju zoper samomor, ki se mu je večkrat zdel edini izhod iz brezupnega položaja, že na Dunaju v diplomatski službi 1947, sam mi je pripovedoval o tem, v povojnem zaporu 1949, o tem piše v sonetih iz tistega časa, pa par let pred smrtjo, ko sem ga na njegovo prošnjo povezal z Levom Milčinskim. Seveda mu ta z zdravili ni mogel pomagati, izvir trpljenja je bil globoko v njem, najbrž v napačni veri iz mladostnih let, ki sem jih v tem osnutku opisoval in v kateri je vse stavil na rešitev z revolucionarno akcijo proletariata. Sprašujem se, ali je v to akcijo v 30-letih še zares verjel; zdi se, da se je v njem ta vera lomila že tedaj. Zanesljivo pa ni verjel več vanjo 1947, ko sva se na Dunaju mesec dni pogovarjala o tej temi, o marksizmu; še manj kasneje, po prihodu iz povojnega zapora. Opisa tega dela Dušanovega življenja se bom lotil v drugem delu pričujočega eseja.

2

Leti 1928-29 pomenita prelom v življenju DKa. Notranjepartijski spori, tim. sektašenje, so postali tako hudi, da so začeli delovati na partijo avtodestruktivno. Ker do revolucije ni prišlo spontano, so jo hoteli nekateri za vsako ceno izzvati, sicer bi ostal njihov revolucionarni napor v zraku. Poskušali so z vstajo, ne sicer v Sloveniji, vendar v Jugoslaviji; enako ustaši. Nastajala je radikalna opcija leve in desne revolucije kot dveh uporov zoper dano družbo-državo. Tedaj se upora nista posrečila, sta pa zato tem bolj vzplamenela v državljanski vojni čez dobro desetletje.

Dušan ni bil človek za vojno, za neposredno telesno akcijo, vse preveč je bil meščan, dedič zadnjega - zelo civilističnega - obdobja meščanskega humanizma. Sektaške strasti so ga odbi(ja)le, zato je sklenil, da se bo umaknil iz organizacijsko političnega dela partije, se posvetil študiju tako marksizma kot svoje stroke, želel je končati študij prava, kar se mu je posrečilo šele dobro desetletje kasneje, z doktoratom 1941. Želel si je ustvariti družino. Bil je že tik pred tem, njegovo dekle je zanosilo, ko je bila poldrugi mesec noseča, ga je oblast, zaprla. Tokrat pa prvič za dolgo časa, za več let.

Leta 1929 je kralj razglasil šestojanuarsko diktaturo, ukinil strankarski sistem, liberalne svoboščine; začelo se je obdobje diktature, kakršne so bile v veljavi v Evropi v 30-letih. Je bil Dušan notranje pripravljen nanjo? Prej so ga v zaporih obravnavali slovenski policisti, izučeni še v Avstriji, zdaj so ga odgnali v Beograd, v Glavnjačo, Srbi pa so imeli svojo - osmansko - tradicijo, kjer so bile liberalne norme in človekove pravice le na papirju. V Glavnjači so Dušana okrutno mučili, za

dolgo dobo osamili. Zavest, da ga doma čaka noseče dekle, da je partija skoraj razhajkana, da je nastopil čas, ki ne dopušča več heglovskih sintez, kakršno si je zamišljal še Marx, ampak le aziatske in rebarbarizirajoče ekstremizme, ga je zmedla.

Njegova mati se je obrnila na ministra Kulovca, poznala ga je, ta ji je svetoval, naj napiše Dušan izjavo, ki bi ga na sodišču rešila pred dolgoletnim zaporom. Mati se je odpeljala celo v Beograd intervenirat, na sina je moralno pritisnila. Dušan ji je ustregel, položaja pa si ni izboljšal, dobil je nepričakovano visoko kazen, predvsem po zaslugi sicer pesnika, a v Dušanovi zadevi sodnika in zagrizenega antikomunista Gradnika. Dušan je svojo izjavo vse življenje čutil kot svoj zlom; da se je uklonil razrednemu sovražniku. Ta uklonitev mu ni nikdar več dopustila, da bi nosil vzravnano glavo. Materin skrajnostni kalvinizem mu je vcepil strukturno zavest krivde, zdaj je to krivdo empiriziral. Nikdar se je ni več otresel. Če bi postal kristjan, bi se mogel z njo spopasti in jo razrešiti; kot komunist, ki priznava le razredno krivdo - krivdo pred razrednim sovražnikom -, je bil zoper greh brez orožja.

Čutil se je kriv tudi pred svojim dekletom, da ga je zvalil v odnos, kakršnega nista predvidevala. Z Berto Tomc se je poročil prek zastopnikov, zastopal pa ga je prijatelj in sodelavec Ludvik Mrzel. Še en disakord. Partija ga je izključila. Obvisel je.

V zaporu in po njem je razumel (a na to spoznanje ni nikdar notranje pristal), da je čas sinteze minil; nastopila je doba, za katero je slutil, da ji ne bo kos; da je vendarle intelektualec in ne profesionalni ilegalni revolucionar. A zapor ga je znova določil za revolucionarja, pot v meščansko eksistenco mu je bila zaprta; moral bi se odpovedati bistvenemu dozdejšnjemu sebi, če bi zapustil partijo in postal nevtralen in intimen državljan. Začel se je forsirati, biti to, kar najbrž ni zmogel in želel biti: ekstremist. Da bi se očistil od krivde, je bilo prvo, kar je storil po vrnitvi iz zapora, obračun z ne dovolj ekstremističnimi levimi ali sredinskimi intelektualci. V reviji Književnost, ki jo je vodil skupaj s Kreftom in Kraševcem, prostori založbe so bili na Rimski cesti, je napadel Bartola, dramo **Lopez**, in Mrzela, zbirko črtic **Luči ob cesti**. Ravnal je kot sektaš; izbral je, kar ni hotel biti: zaostroval je, pač v duhu kominterne, leninizma. V obeh kritiziranih knjigah je napadel tisto, česar se je v sebi najbolj bal, a za kar je vedel, da tiči v njem kot napačno: libertarni individualizem **Lopeza**, ta je Bartola pripeljal v skeptično distanco do vsega, posebej še do fanatičnih totalitarizmov, tudi komunizma, **Alamut** in **Čudež na vasi**; napadel je Mrzelov sentimentalni humanizem, stavo na dobroto ljudi, melanholijo, ki vodi v pasivizem. Obračunal je s svojim najboljšim prijateljem: prva mu je bila splošna zgodovinska resnica in ta je bila zanj marksizem-partija, vse ostalo je imel - se odločil imeti - za privatizem.

Kmalu za tem ga je oblast znova zaprla, spet za nekaj let. V jetnišnicah je dobil veliko časa za razmišljanje, naredil je avtokritiko: zavedel se je, da je z napadom na Mrzela-Bartola pretiraval. Odkril je, da nima pravega političnega čutakompasa. Kar je storil Kardelj, se je političnemu mojstru zmerom vse obrestovalo; kar DK, nikoli. Prednosti ni znal izrabiti, drugi so obešali nanj lastne napake, on pa jih je, kot obremenjen s krivdo in človek pokore, nosil kot svojo usodo. Če bi to zavest filozofsko-etično razvil, bi imel možnost rešiti se. Vendar tej zavesti ni pustil niti jasne artikulacije. Za zavest si je kot mladenič izvolil marksizem-leninizem, moralna obveza biti zvest ga je silila, da pri marksizmu - pri svoji izbiri in ljubezni - vztraja.

Notranje se je razcepil, poskus sinteze se je zmerom bolj cefral. V Sremski Mitrovici je odkril, v čem je njegova prednost, s katero lahko pomaga gibanju: v znanosti, zgodovinopisju. Začel je predavati komunistom v jetnišnicah, si pisal v zvezke zgodovino delavskega gibanja na Slovenskem; zvezki so se ohranili. S to usmeritvijo je skušal rešiti vsaj del načrtovane sinteze: ukvarjanje s proletariatom naj bi pomagalo k emancipaciji delavstva, k zavesti o njegovi k suverenosti vodeči zgodovini, obenem pa bi s tem delom služil znanosti. Verjel je, da je marksizem znanost, celo edina prava; da se niz podatkov-dejstev (empirije, pozitivizem) pokriva z nizom ideologije; da izkustveno gradivo dokazuje ideološko zamisel, ki je nadideološka in s tem znanstvena, vse po Marxovi in Engelsovi teoriji.

Ko se je vrnil iz drugega dolgotrajnega zapora, je začel sodelovati v reviji Sodobnost. Z esejem o Ivanu Cankarju je dosegel v levi kulturno politični javnosti velik uspeh, zavzel je namreč sintetizirajoče stališče med desno ideološko interpretacijo Cankarja, kakršno je tedaj razvijal v spremnih besedah k **Zbranemu delu** Izidor Cankar, na eni in Plamencem oz. vulgarnimi materialisti, močnimi v Jugoslaviji, na drugi strani. Tako je inkorporiral v marksizem tudi slovensko humanistično, seveda k ljudstvu usmerjeno tradicijo. Isto smer je ubral z obsežno dodatno študijo k Prepeluhovim **Pripombam k naši prevratni dobi** in analogno študijo k Tumovim spominom **Iz mojega življenja**.

Tudi ta načrt sintetiziranja se mu ni posrečil. Partija je Dušanovo smer ocenila kot ne dovolj revolucionarno, deloma kot idejni odklon k avstromarksizmu, zaradi Tume, ta očitek se mu je vračal še po vojni, glej polemiko DK-Zwitter, in k socialdemokratizmu, zaradi Prepeluha. Kot človek s krivdo, ki se ni hotel-zmogel odločiti za eksistenco-vlogo svobodne avtonomne posamezne osebnosti, ampak za borca v vrstah partije, ki je bila nadosebno hiliastično gibanje, je znova napravil avtokritiko. Partiji je priznal, da ni imel prav, Kidriču v ohranjenem fragmentu dnevnika. Da njegova sintetizirajoča drža, ki je skušala vključiti socialdemokrate, slovensko narodno zavest in tradicijo, ni bila prava. Tedaj je imela partija pač drugačen taktični kurs, vse po navodilih Kominterne.

Vse je naredil, da bi ostal zvest in discipliniran ud partije. V zadnjih letih pred okupacijo, že v času svetovne vojne, je zagovarjal partijski kurs zoper zaveznike, v tekstih o Tretjem taboru, ki jih je podpiral s psevdonimom Andrej Beličan, v Sodobnosti. Obračunaval je z Udetom, Kocbekom, Svetkom, z ljudmi, ki so bili kritični do sovjetskega napada na Finsko, do pakta Ribbentrop-Molotov ipd. To stališče je zagovarjal tudi v obeh obsežnih korespondencah z Udetom in Jušem Kozakom, ki sta krožili v prepisih po Sloveniji; v njih se je v očeh javnosti profiliral kot glavni partijski ideolog, s tem tudi kot eden vodilnih komunistov, čeprav dejansko nobene stvarne moči v partiji ni (več) imel; paradoks, videz, samoprevara.

Silil se je, da počne kot dober komunist nekaj, v kar ni scela verjel. Raje bi sodeloval z Jušem v Zvonu kot s Ferdom v Sodobnosti, navajam njegovo intimno izjavo, javno je deloval zoper svojo intimo. Intima in javna zavest sta se mu vse bolj razhajali. Partija je tedaj radikalno obračunavala s krleževci v Sloveniji, tudi s Kreftom, Mirkom Koširjem, Brnčičem; znani Spor na levici. Radikalizacija svetovne vojne kot poslednjega boja za prihod proletariata na oblast je terjala črnobelo poenostavitev micelijskega sveta. Partija je menjavala taktike, od ljudske fronte do čistunstva, kakor je ocenila položaj.

Dušanu tudi početje zoper sebe ni koristilo, narobe; prav v tem času so ga ponovno izključili iz partije. Naj je storil kar koli, zmerom je potegnil krajši konec.

Najbolj se je udejanjila ta njegova nesrečna usoda spomladi 1941, ko mu je partija - njeni najvišji predstavniki - prepovedala vsakršno udejstvovanje pod grožnjo, da ga razglasi za izdajalca naroda, če se prepovedi ne bo držal. Namesto da bi bil utemeljitelj širokega ljudskofrontnega gibanja, kakršno je snoval z vključitvijo Tume in Prepeluha, ga je partija pred svojimi novimi zavezniki razglasila za tistega, ki je deloval po svoji sektaški logiki zoper široko narodno gibanje, s tem zoper nastajajočo OF, glej Kidričevo medvojno izjavo Kocbeku, navedeno v **Listini**. Partija - predvsem Kidrič - je vključila (ali dovolila vključitev) v OF tiste ljudi, ki jih je prej določala za glavne sovražnike in jih je moral Dušan ideološko-politično sestreljevati, Kocbeka, Udeta, Svetka, postali so člani najvišjih forumov OF. Dušan pa se je moral umakniti na samotno kmetijo za Krimom, ker so ga iskali tudi Italijani. Njegova grenka usoda je dosegla nov vrh.

Ko so ga Italijani v raciji zajeli, je odšel v zapore in taborišča, odkoder se je vrnil šele poleti 1945. Vendar ga zla sreča ni pustila pri miru niti v taboriščih. Ko so ga interniranci v Reniciju izvolili za svojega predstavnika, da se po kapitulaciji dogovarja za discipliniran odhod jetnikov domov, jim je obljubil, da jih ne bo izdal, da se s pogovorov vrne v taborišče. Tako je tudi storil, vzgojen je bil moralistično, v skrajno strogi poslušnosti vesti, dani besedi, solidarnosti. Ko so se interniranci napotili domov organizirano, takšen je bil partijski sklep, Dušan ga je izvrševal, čeprav ni bil več član partije, so jih Nemci zajeli. In komu je partija pripisala krivdo za to zajetje? Dušanu; v povojnem zaporu so mu na zasliševanjih očitali, kot da je pripravil to zajetje namenoma. Tisti, ki se niso držali dogovora, ki so odšli iz taborišča, a se ne vrnil, so se kot posamezniki prebili do Slovenije, v partizane, so bili za svoj »individualizem« nagrajeni, Dušan pa za svojo pokorščino kolektivno kaznovan. Od mladeniških let si je dopovedoval, da ne sme ravnati po svoji zasebni presoji, ker je takšno ravnanje značilno za meščane, meščanstvo pa je negativni razred, obsojen na zgodovinski propad. Odločala je Zgodovina, ta novi bog marksizma.

V nemškem taborišču Buchenwald je bil član odporniškega vodstva v mednarodni komunistični organizaciji, a z zavestjo, da ni član partije, kar pa je povedal le redkim, bal se je, da ga bodo izločili, kot so ga poskušali nekateri najbolj zagrizeni v taborišču na otoku Ustica. Živel je dvojno življenje, tudi pod lažnim imenom in priimkom, da ga ne bi Nemci odkrili kot vodilnega komuniste; prav nacisti so ga namreč prijavili jugoslovanskim oblastem zaradi stikov z nemškimi komunisti, to je bil vzrok in/ali povod za njegov drugi dolgoletni zapor. Ker se je partija v času spora s kominformom odločila za dahavške in buchenwaldske procese, je morala dokaz(ov)ati sodelovanje odporniške organizacije v taboriščih z gestapom; s tem tudi Dušanu. Kar je imel za svojo človečansko dolžnost - reševanje tovarišev, organizacijo solidarnosti in odpora -, se je v očeh partije skazalo za najhujše zlo. Česar koli se je lotil, se mu je obrnilo v polom in kazen.

Ko se je vrnil iz povojnega - svojega zadnjega - zapora (kolikor ni doživljal vse svoje življenje let pred smrtjo kot zapor), se je odločil nadaljevati s pisanjem zgodovine slovenskega delavskega gibanja. Tedaj ni več verjel ne v marksizem-leninizem ne v nobeno ideologijo in rešitev tega sveta. Je pa skušal reševati iz svojega življenja, kar se je dalo, kot brodolomec. Partija, dobesedno Kardelj - Šentjurčeva pa je budno bdela nad tem, pazila, da ni prišlo do prekrškov - mu je prepovedala ukvarjati se z zgodovino partije, zato je le malo in zelo pazljivo posegal v zgodovino 20-let; osredotočil se je na starejšo. Menil je, da je

odkrivanje podatkov nevtralen posel, ki pa je vendarle pogoj resnici; pač po merilih novoveške družbe-filozofije, Bacona; iskanje in preverjanje dejstev. Svojo preteklost - duševnost - je reševal s tem, da se je posvetil študiju proletariata in naroda; ne v duhu nacionalizma, ampak Cankarjevega okvira; naroda-proletarca. Ves čas je bil sicer zraven tudi polemičen do nacionalistov, spor s Kacinovo, do klerikalcev in liberalcev, vendar eksplicitnega marksizma ni več zastopal. Držal se je meje, na kateri se je dalo njegovo zgodovinopisje tolmačiti na oba načina, v duhu znanstvenega pozitivističnega marksizma, ki naj bi bil čista znanost.

Partija mu je dopuščala živeti, a na robu. Znan je dogodek, ko je Šentjurčeva na neki razstavi partijske zgodovine opazila fotos, na katerem je bil - med večimi, ne posebno viden - tudi DK; fotos je takoj ukazala odstraniti. To je bil že napredek od časov radikalnega stalinizma; odstranjen ni bil več človek, Košir, ampak le njegov fotos.

Dušan se je do konca trudil, da bi ga partija rehabilitirala, ga znova sprejela medse; ni se mu posrečilo; Gustinčiča je sprejela, Dušana ne. Marinko mu je osebno zatrjeval, da bodo krivdo nad njim popravili, tudi v sožalnem pismu Dušanovi vdovi po Dušanovi smrti, a do tega niti kasneje ni prišlo. Najbrž je vodstvo partije želelo, da ostane do konca zaznamovan kot izdajavec partije, s tem edinega pravega gibanja. Dušana so poznali, vedeli so, kako zaradi tega trpi. Težko je zavrniti domnevo, da so v tem trajnem poniževanju nesrečnika (ne le njega) uživali. Če ne bi bilo v srčiki komunizma prvine sadizma, Goli otok ne bi bil mogoč. Če so se odločili nekoga streti do kraja, so tako storili.

Dušanova krivda je bila, da se ni znal otresti prepričanja o večvrednosti kolektiva in manjvrednosti posameznika ali posamezne osebe. Morda je v partiji gledal lastno biološko mater, seveda svetovno razširjeno in podružbljeno. Ne matere ne partije ni nikdar prebolel, v sebi premagal.

Posebna tragedija zanj je bila usoda njegovih sinov. Mlajši, Aleš, je vzel nase očetovo krivdo (krivdo človeka), naredil dejaven samomor. Dušan je razpoznal v tem dejanju sinov namig, kako bi moral sam ravnati, pa ni; Dušanovo življenje je bil dolgotrajno podaljševan samomor, življenje v nenehni samozavrtosti, pa vendar zagrizeno, trpko vztrajanje. Aleševa smrt je Dušana dotolkla. S starejšim sinom Tarasom pa je bil od poletja 1945 v stalnem - strukturalnem - nesporazumu oz. sporu. Taras je očeta ponotranjil, se učil na njegovih zmotah oz. na tistem, kar je imel za zmote, se odločil tako rekoč v vseh rečeh ravnati drugače kot oče: v odnosu do marksizma, kolektiva, morale. V Tarasu je gledal Dušan ves čas nekoga, ki ni pravi; če bi priznal, da je pravi, bi moral v jedru spremeniti svoje življenje, zavreči svojo preteklost; tega ni zmožal. Taras se je ob očetu odpiral izkustvenemu spoznanju, Dušan je ob sinu trpel. Nerešljiv položaj-odnos.

Edino dobro se je Dušan počutil na izletih, ki jih je delal vse bolj sam. Prehodil je vso Slovenijo, narava ga je zdravila. Žal le začasno. Ko se je vrnil v mesto, se je vrnil v svet nerazrešljivih protislovij. Smrt ga je iz njih odrešila.

Pričujočega eseja bravec ne bi smel vzeti le kot poskus opisa Dušanove privatne usode. Esej ima dva naslova: prvega je določil organizator: **Dušan Kermavner kot komunist v slovenski zgodovini**, drugega avtor eseja. Sta si enakovredna. Esej naj bi zadostil obema nalogama. Zato je potrebno dodati še nekaj besed o ravni komunizma. DK je bil od začetka do konca v vlogi in eksistenci obeh, zasebne osebe in javnega delavca oz. revolucionarja.

Ob njegovi smrti večina tega še ni videla: da je Dušanovo življenje simbolično za usodo in naravo partije; danes vidijo to tudi manj razsvetljeni. Leta 1975 se je

zdela oblast partije še - znova - na vrhuncu; tudi Kardeljeva obnova marksizma kot samoupravnega je večini veljala za uspešno, za rešitev, za ustvarjalno prilagoditev marksizma novim razmeram in posebej Sloveniji. Globlji pogled je presojal drugače, a ostajal je obrobjen. Bila so znamenja o strukturnem - nujnem - razkroju komunizma kot samoslepila, kot prazne vere, ki je bila najprej iskrena in velika, celo veličastna, nato pa vse bolj manipulativna. Pol desetletja po samomoru Dušanovega sina Aleša je napravil samomor Kardeljev sin Borut, nadarjen pesnik, človek, ki je ponotranjil in vzel nase usodo-krivdo svojega očeta.

Leta 1990 se je na marksizmu utemeljena partija sesula sama v sebi; razpadla je, ker je komaj še kak njen člen veroval v predpostavke marksizma-leninizma, v uresničljivost njegovih obetov. Piko na i je naredila Kardeljeva žena Pepca s svojim samomorom, ki je najvišje simbolično dejanje avtodestrukcije partije, priznanje izjalovitve velikega (nad)zgodovinskega projekta uresničitve paradiža na zemlji.

Partiji je treba priznati marsikaj, tudi moč-vero, s katero je pripomogla k emancipaciji slovenskega naroda-ljudstva; a njena velikopotezna dejanja so spremljali grozoviti zločini. Če ne bi bila tako aktivistično agresivna, bi že zdavnaj zastala v samozavrtosti. DK se je ujel v samozavrtost, ker ni bil sposoben zločinov, s tem pa se je izločil - vsaj po 1941, v to je bil tudi prisiljen - iz gibanja kot kreatorja (kar se da dvomne) zgodovine. Njegova notranja protislovja so bila protislovja partije, ki jih je dolgo vrsto let uspešno zanikala (odvrčala) z brezobzirnimi operacijami na sebi in drugih. Dušanu je meščanska psiha, ki je ni nikoli zares uspešno nadvladal, onemogočila potrebno hladnokrvnost, da bi uporabil meč Aleksandra Velikega, s katerim je ta presekal gordijski voz. Zgodovina je nazadnje pokazala, da presekan voz ni razvozlan problem.

V Dušanovi usodi je partija sama sebe najprej ustvarila in nato pokončala. Človekova sanja se je vzpela pod nebo in se strla. Še en Ikarus.

Jesen 2003

OPOMBE k eseju **DUŠAN KERMAVNER KOT KOMUNIST V SLOVENSKI ZGODOVINI**

Dazdaj so bile **Opombe v EPP 1** obsežne, podrobne; odzdaj bodo kar se da kratke, le po 1 stran, k vsem trem še preostalim razpravam-opekam.

V **EPP 1** sem se odločil za naslov **DK kot Komst v SZgi**, čeprav bi tudi naslov **Iz osnutka za življenjepis DKa** ustrežal. Kaj naj eseju dodajam? Ves čas pišem o MOču, podrobno NDM v **RSD**. Ta hip me ukvarjanje z njim tako obremenjuje, da se mi vrača tesnoba, kakršne nisem občutil od svojega 20-leta. Od tedaj me morijo nočne more, a te preidejo, so šok, ki se neha, ko se zbudim. Tesnoba pa je Abst, kot horror vacui, grabi me od vsepovsod, nima slik, napada me v prsih in v glavi v budnem stanju. Ponoči me je spravljala v obup. Simpozij o MOču me je Not zdelal kot že dolgo nobena reč. V **EPP 1** sem mirno začel s **Pismi**, ki mi niso nevarna, a pri **SMR** prešel v soočanja s So, srečanja s So razširil na Puča, Priža, Strnišo, Pirca itn., preveč zame naenkrat. Kot da me grabijo roke mrtvih in me vlečejo k sebi. Njihov sem, pa vendar ne do kraja. Pustite me še nekaj časa živega, da dokončam (?) zgodbo o vas, pokojni PriSo!

1. poglavje **Osnutka o DK** je Ala prebrala na simpoziju, jaz se simpozija nisem udeležil; pojasnilo NDM. 2. poglavje sem dodal decembra lani. Ukvarjal sem se z mislijo, da bi dopisal še 3. poglavje ali nekak P.S., a sem zamisel opustil. Eseja niti prebrati ne morem več, Ala bo popravila print 2. poglavja, Ajda ga je dala v špigel, poslala Goropevšku za **Zbornik o DKu**, ki naj bi izšel pri SAZU še letos. Zame je neposrednega srečavanja z MOčem zaenkrat dovolj.

7. januar 2004

V POGOVORU S SAMIM SEBOJ

1

Ko sem se lani pred novim letom vzpenjal po zasneženi gorski poti, so me ihtivo spreletavale že tolikokrat presukane misli o rečeh, ki menim, da odločajo o mojem življenju¹. Ostra vprašanja, vzrasla iz mučnih položajev, jasne rešitve, porojene iz druženja med nevero in razumnostjo, so moj človeški napor dajale ob glavo in lok moje moči se je spuščal, še preden je dosegel vzpetost. Razpoloženje je omahovalo med jasnostjo in brezizhodnostjo, strast je bila utrujena, da ji ne bi bilo treba raztrgati zamejenosti mojega sveta. Poraz si je izbral tokrat samogovor za svoje izrazilo; ponižujoče me je stiskal k tlom, samega, nemočnega, bledokravnega².

Boljši jaz: Kaj je mogoče reči na očitke, ki jih tako pogosto slišim? Vem, da ne ravnam prav. Vem, katero dejanje je čisto in lepo, vem, kdo je pogumen in vreden občudovanja. Vem, kaj ni v meni prav. In vendar, zakaj mi ni mogoče tako?

Ali je vredno životariti, v duši sram, na plečih večna teža ponižanja, ki si ga delim v obilni meri sam? Vsi ti sijajni razlogi, in teh je nešteto, ali niso vsi samo tisočeri izhodi za silo, skrivalnice s samim seboj, noro obračanje, ki zabriše levo in desno in zgoraj in spodaj in prav in narobe in čisto in umazano in smisel in zastoj? Ali ni vse to le pomoč prebrisanosti, da mi ne bi bilo treba nič storiti in bi se še kar naprej ohranjal v primernem družabnem ter gmotnem položaju, hkrati pa bi užival v prijetni nesreči vesoljne izgubljenosti, ki sem ji pogledal prav do dna? In zvrhan jerbas dokazov ...

Tudi jaz³: Kaj bi z votlim pridiganjem?! Ali je to, ali je ono, ali je zgoraj ali je zdolaj, ali je prav ali ni? Kaj vežem otrobe, ko pa že toliko dni vem, da je tisto, kar je zgoraj, pravzaprav zdolaj, tisto pa, kar spodaj, v resnici zgoraj, a čeprav je tako zgoraj in spodaj, je vendar tudi spodaj in zgoraj, in prav zato, ker je spodaj, je zgoraj, in ker zgoraj, spodaj, ... , preprosto, če je nekaj spodaj in zgoraj hkrati, potem ni ne spodaj ne zgoraj, človek ne ve, kam gre, ne ve, zakaj gre tja, kamor ne ve, da gre, zakaj, čemu in kam gre, in če ne ve, kako naj gre, če pa že gre, potem je neumno, da gre, a če mora iti, kamorkoli, potem naj ve, da je to le pot okoli hrbta, pa še mimo žepa. Torej je jasno, da ne morem niti dvomiti sam o sebi, če pa je vsaka vzpetina, s katere gledam nase, dvomljiva.

Če sem na primer lahko kriv pred nečim ali pred nekom, potem zahtevam vsaj to, da priznam v tistem nečem ali nekom nekaj ali nekoga, ki je toliko trden, da

ne bo nekoč bodi izginil, bodi dejal, da se je zmotil. Nazadnje, kako naj zahtevam od sebe, da se počutim krivega pred nekom, ki se mu samo zdi, da sem kriv? Sodba je bodisi neizpodbitna, ali pa ni sodba. In če sem že do te mere nedolžen, da si priznam mogočnost svoje krivde, kaj je tisto, kar me lahko neizpodbitno sodi? Bog, da začnem z najvišjim dostojanstvenikom? Prejel sem misel, pa jo tudi sam doživel, da če je bog, potem je okruten, škodoželjen in krivičen bog, kajti njegova dela ne izpričujejo ne smisla, ne dobrote, ne radosti, ne nebes⁴; vse te lepote so redke med bogato rastjo zla, bolečin, ki so zaman, vere, ki se skrha, smrti, ki ne razodeva nobenega drugega pomena razen gnilobe, obupa, ravnodušja, navade, životarjenja in laži. Če pa boga ne kažejo njegova dela in je vzvišen nad njimi, v čem pa je potem njegovo boštvo? Potem je zame samo zasebnik, morda pri sebi dober in blag, prijeten, zaskrbljen nad našo usodo; a kako naj bo BOG, če pa nima pravičnega meča in srca, ki bi ga podaril, in krvi, ki bi jo izkrvavel, kaj šele moči, da bi bil bog, to je tisto, zaradi česar bi bil bog? Kristus je storil vse, kar je v človekovi moči, pa je odrešil svet? Ali niso tekle v njegovem imenu reke krvi in solz in molitev in žrtev, pa tudi zločinov in nasilij, in kje je odrešitev in povrnitev na drugem svetu? Morda sta odrešitev in povrnitev na drugem svetu, toda drugega sveta mi ne dokazuje prav nič razen golega zaupanja. A čemu bi zaupal v nekaj, kar je tanjše od pajčevine, manj verjetno od Indije Koromandije, dlje od zvezd, manj predstavljivo od podobe elektrona? Če sem človek z razumom, kako naj mi zaupanje, ki je eno samo, uduši dvome, ki jih je preveč⁵?

In ta bog, ki ga je prav toliko, da ga ni, ta bog naj bo moj sodnik? In četudi bi bil takšen, ki se izmika vsem mojim prijemom, kako naj vem, na kaj me obsoja, zaradi česa me sodi, kam me vodi, zaradi česa me hvali, s čim me nagrajuje, ko me pa vodi, nagrajuje in hvali neznan bog?

Torej: če ga ni, mi ne more sporočiti, kaj je zgoraj in kaj spodaj, kaj prav in kaj krivo; če pa je, zaseben ubožec ali nemočan vsemogočni, vem o vsem tem toliko kot prej - to se pravi nič.

Vem še za ugovor, ki na videz bogu pomaga, zares pa ga prizadevno odpravlja. Pripovedujejo nam o njem, ki se je nekje razodel in nekatere izvolil, da ga razlagajo, pa uče po njem živeti in da v njegovem imenu razsojajo, delijo krivdo in jo odpuščajo. Danes opravljajo svoj posel tako, včeraj so ga drugače, jutri pa spet po svoje. Morda so delali zdaj narobe, zdaj tudi prav, toda ne ta narobe ne ta prav nista izviralna iz boga in sta bila samo človeška zasluga. Ne zanikam veličine tistih posameznikov, ki so verovali, se žrtvovali. Zmotni so, če so samo posamezniki, če pa jih navdihuje organizacija, cerkev, oblika, preskočijo iz minljivosti v večnost, razsvetli jih višja moč. Ta višja moč pa je čista prevara, hotena, zavedna. Kajti organizacijska povezanost, trdna hierarhična lestvica, pregleden npravstveni zakonik, otipljiva simbolika, vse to posameznika odvezuje od njegove svobode, odgovornosti, iskanja, tveganja, od vseh zločinov in od vse človečnosti, od samega sebe in zato tudi od vsega. Jemlje mu ustvarjalni napon in mu da večni kompas; naravna mu korak v vnaprej določeno smer⁶, zato se ne more izgubiti, a tudi ne najti; iztrga mu iz negotovosti rastočo drznost in ga pospremi v varen mir, a s tem tudi v praznino neživosti in neobstoja; zagrne ga s plaščem večne noči, v kateri svetijo večno enake zvezde - če grem za njimi, bom umrl spokojen, a ne vedoč, da sem že živ odml.

Kako naj ravnam po teh navodilih, zakonih, ukazih, če mi pa v zameno za mir jemljejo mene samega, tisto v meni, kar me določa? Zamašiti si moram ušesa, zatisniti oči, ne misliti, samo položiti se v roke nekemu vsemogočnemu stroju, ki

zmeraj stori vse prav, pa čeprav je današnji prav ravno nasproten jutrišnjemu in brez sleherne zraččenosti z včerajšnjim! Mar ni vseeno, ali imam prav, pa nisem več jaz tisti, ki imam prav, ali pa nimam prav, pa imam vsaj še toliko sebe, da se lahko izgubljam, pa čeprav se nazadnje tudi izgubim⁷? Danes mi ropajo mene v imenu bogov, cerkev, razredov⁸, narodov, včeraj sem delal dobro, če sem klečal pred kraljem in žebiral molitve, jutri bom imel prav, če bom skakal tako, kakor bodo hotele gospodarske sile in rase. Vedno⁹ je nekaj nad mano, kar me omejuje, kar me v trenutku, ko se mu predam, razčloveči, kar mi neprenehoma teše rakev za tisto, zaradi česar sem jaz jaz. In kako naj potem vem, kje je prav in kje ni prav, če pa me tisti, ki trdi, da ve, samo uporablja, izkorišča, uničuje? Ta trgovina je slaba, v zamenjavi sem prevaran in še vedno imam rajši živo zmoto kakor pa mrtev prav¹⁰.

Pa ljubezen do svojega bližnjega¹¹? Mi ne razrešuje vseh teh vprašanj?

Kaj bi se še spraševal, ko pa je odgovor večno isti. Tudi bližnjik ni trdnjši od družb in bogov. Tudi njemu se podarjam, žrtvujem, omejujem se zanj in odpravljam, a naj se me naveliča, pa je vse zaman, naj odkloni mojo vsiljivost, pa ne vem več kam z njo, naj me vodi po svoje, pa sam ne ve kako, naj mi vrača enako, pa naju bo strl dolgčas in sita bova tega, česar sva si najbolj želela. Če storim vse po njegovem, morda v neki meri rešujem sebe, vendar ponižujem njega. Če sebe mrtvim zanj, se mu zaslužujem; in ko ga storim za gospodarja nad mano, sužnjem, ga zaslužim mnogo bolj kot pa sem zaslužjen sam - kajti jaz imam vsaj svojo žrtev, njemu pa je življenje že vnaprej plačano. Njegova dejanja so že vnaprej slaba, če sprejema moje suženjstvo; če ga pa zavrača in se ne dovoli obsoditi na gospodarja, ne pusti meni, da bi se odrešil. Če se torej rešujem jaz in s tem zaslužujem tistega, ki se mu darujem, je to zlo, ki ga povzročam brez lastne volje. Če pa puščam sebe vničar in rešujem njega, ko ga zaslužujem, povzročam zlo vede in hote. Bližnjega ne morem rešiti, kajti navidezna rešitev je le v njegovi domnevi, da sem jaz na slabšem. Rešena sva pač oba enako slabo.

Kako je torej z mojimi dobrimi dejanji, z mojim prav in z jasno zavestjo o razliki, kaj je zgoraj in kaj spodaj?

Vsa vprašanja mi vračajo isti odmev, na vse klice dobivam isti odgovor: ni nobenega trdnega merila, zato tudi nobene vrednote. Predmetni svet me omejuje in ogroža. Če se hočem ohraniti, ga moram ubijati in le eno samo pokopališče okrog mene bi mi poklonilo mojo veljavo. A če bi bil sam, bi ne bi bilo ničesar, ob čemer bi se meril in spet bi bil ob lastno in kakršno koli vrednost, ob lastno in kakršno koli trdnost. In če sem že začel pri hudičevem spraševanju, kaj je zgoraj in kaj spodaj, potem naj z njim tudi končam. Ali so mi vsi ti bogovi, te družbe, razredi, rase, narodi, cerkve, stranke, kralji, voditelji, spovedniki, prijatelji, ljubice in žene povedali, kako naj ravnam, da bom prav ravnal¹², kaj naj storim, da bom dobro storil, kam naj grem, da bom prišel na cilj, kje naj iščem, da bom našel srečo, s kom naj se borim, da se bom boril za pravo stvar in komu naj se podrejam, da se bom podrejal pravi stvari? Če stojijo ob isti cesti kažipoti, ki pošiljajo v različne smeri; če sem sam v sebi sestavljen iz nasprotujočih si, nezdržljivih snovi; če je tisto, kar me varuje, moja poguba, tla, na katerih stojim, moje obzorje; če me tisto, v kar verujem, izda; če me določa nekaj, kar ni v moji moči, nekdo, ki ga ne dosežem; če sem odvisen od tistega, kar je neodvisno od mene; če me dela za človeka zločin¹³, kajti le za zločinom pride krivda, le za krivdo kes in le za kesom odkupljenje, volja, vera, žrtev; če mi lastna nedolžnost odvzema mojo človečnost, kajti če sem nedolžen, sem samo nedolžen in me ne briga ne zlo

ne trpljenje tega sveta in se pustim viseti v nedolžni, votli praznini; če sam pri sebi, v svoji samoti ne morem najti vrednot in npravnosti, svet mi jih prav tako ne da, jaz pa sem obsojen na to, da moram živeti ravno, pravilno, dobro, z ljubeznijo, z védenjem, požrtvovalno, uspešno, in da sem kriv, če ne živim tako, a tako ne morem živeti; če je tako, potem vem, da je človek to, kar ni, in da ni to, kar je, da ima svoje bistvo izven¹⁴ sebe in vendar v sebi, da je suženj in vendar bog; če pa je vse to, ni ne eno ne drugo in je brez bistva in brez npravnosti in brez vrednot in brez poti, obsojen na absurdno zmedo tega sveta¹⁵. Zato je vseeno, kaj počne.

To je nič. En sam nič. In vendar vem, da ne more biti nič, če je ta nič samo zanikanje nečesa, kar je. Ne spoznam se, ne pridem si do konca, za vse vem, da ni, in za nobeno reč, da je res. Na vso moč pa hlastam le po tem, kaj je res.

Priznam, da sem zlomljen, nemočen, da je vsa moja strast v službi razkrajanja samega sebe. V meni je nekaj, kar bi hotelo stran. A kam? In razum me ne pusti. Razlogi so železni in stiskajo me v prisilnem jopiču svoje zmešnjave. Proč bi, a kakó¹⁶?

2

Ko sem tako tehtal, prestavljal, omahoval, sem se polagoma znašel v dvojnem položaju. S premišljevanjem sem vse okrog sebe bodi pokopal bodi sem se silil, da bi pokopal. Živo jedro v meni pa ni hotelo umreti. Volja do življenja se je neprenehoma krčila, vse manj in manj je je bilo, a žice v meni, ki sprejemajo tujo snov, so se vznemirjale z nezmanjšano ihto; le da je moja dejavnost zamenjalo trepetavo razburjenje, jaz, ki mi je bil rezan scela, se je spreminjal v celo vrsto samostojnih oddelkov, med seboj komajda povezanih. Približal sem se točki, ko telo ni imelo več veselja truditi se še naprej, brez tal, brez sredotežnosti. In ko mi je duh zaznal, doživel to odtekanje samega sebe, je trčil na smrt¹⁷.

Čudna beseda, smrt, čuden pojem; ne bi je hotel zajemati pesniško. Obravnaval jo bom suho, kakor mi je pamet spremljala doživetja. Bila je skoraj nedogeljiva reč - vendar z eno samo, svetlo, radostno jasnostjo: ko sem se znašel v neskončni praznini uničevanega sveta¹⁸, ko mi je duh nemočno razdraženo sanjal, ko je telo razodevalo vedno manj odpora, tedaj je nastopal svoje življenje nič, svojo živost je povečevala smrt. Kajti če je vse nič¹⁹ in vse smrt in izven mene nič in v meni smrt, potem je ta nič, ta smrt nekaj, kar je več od mene, kar je pomembnejše od mojega telesa, kar me zasenčuje, iz česar izviram in v kar se vračam. Potem smrt ni samo meja, ki mi nesmiselno krati mojo veličino, uničuje mojo edinstvenost, razbija mojo predstavo o sebi, in kar je najvažnejše, odpravlja mojo in sleherni trdnost, bitnost in vrednost, temveč je prav nasprotno, kot vir, iz katerega izviram - bit²⁰, kot naročje, v katero se zatekam - vrednost, kot moč, ki vse obvlada, trdnost. Smrt, ki je konec, mi neizpodbitno dokazuje, da nisem jaz največ, marveč da je nekaj pomembnejše od mene²¹, česar ne morem izničiti, saj ravno z ničanjem vsega večam njo. Zato je smrt tudi začetek. Kajti če sta utemeljena veljava in obstoj ene vrednote, potem ni več ovir, da ne bi priznal tudi drugih. Priznati moram očeta in mater, iz katerih potekam, zemljo, ki me hrani, vode, ki me pojijo, nebo, ki mi odpira obzorja, zrak, ki me ohranjuje, tla, ki me nosijo, veter, ki me

hladi, pesem, ki me razsvetljuje, bit, ki me biti. Vse to je več od mene²², vse to je bilo že pred mano. Družba mi posreduje izročilo, prijatelj mi odpira svet, na ženino roko se opiram, pravo me brani pred morilci. Vse reči, ki sem jih prej imel za vsiljene, za danost, so mi pomenile zlo. Iste reči, ki se jim izročam, podarjene reči, mi pomenijo od zdaj naprej dobro. Prej so me podirale, zdaj me gradijo.

Podiral sem jih, podirale so me, ustvarjam jih, ustvarjajo me. Spremenil sem odnos in spremenil se je svet. A prav zdaj ni več svet od mene odvisen, temveč zavisim jaz od njega. Zavisim, ker hočem biti odvisen, predajam se, ker se podarjam, je, ker ga gradim, velja, ker sem se odločil za to, da velja, ker jaz veljam, če velja, in jaz veljam, kar velja. Priznam, da tudi ne velja, kar ne velja, in velja²³, pa to ni več zmeda hudičevega dvoma, ki ruši tako tisto, kar je zgoraj, kakor tudi tisto, kar je spodaj. Zdaj vem, da je zgoraj in da je spodaj, in da prav zgoraj določa spodaj, in spodaj zgoraj. Oboje JE, če DEJAVNO POSTAVLJAM in sem HOTE ODVIŠEN od tistega, kar je zgoraj, če DEJAVNO NIČIM in MORAM biti, proti svoji volji ODVIŠEN od tistega, kar je spodaj. Kajti če priznam reči, ki so, da so, le tedaj jim pridem do konca; drugače pa se zapletam v lastna protislovja, ničim tisto, kar je zgoraj, postavljam tisto, kar je spodaj, v vsakem primeru pa sem odvisen od zla, če hočem ali ne.

Spoznanje mi je pomagalo pogledati svet v drugačnih žarkih, kot sem ga videl doslej. Toda²⁴ spoznanje ni dovolj. Svet je treba graditi dejavno. In dejavnost mora biti usmerjena. Prav, ustvarjal bom tisto, česar še ni bilo. Toda ustvarjanje ne sme biti mehanično, kajti če ni ovir^{24a}, ni ustvarjanja, temveč le rutina, navada, sestavljanje. Drži, postavljal si bom zapreke²⁵, le priznati jih moram, ne pa plavati preko njih. Toda zapreke ne smejo biti samo tolikšne, da jih lahko prevrnem, pa čeprav še z največjim naporom, zapeljati si moram na pot takšne, ki jim nisem kos. In ne samo to; tiste, ki jih bom premagal, mi morajo narekovati krivdo²⁶, ker bom s tem, da jih bom rušil, počel zločine, nasilstva. Zakaj če se izognem zločinu, se izognem življenju: zločin je, če diham zrak in ga s tem jemljem drugim, zločin je, če se najem do sitega, nekje na svetu pa umirajo od lakote, zločin je, da ne izpostavim svojega telesa, če ne protestiram, če se nekje gode zločini in jaz vem zanje. In ljudje vedno umirajo od lakote in trpijo krivico, jaz pa bi moral sam umreti, če bi hotel nasiti lačne in pregnati krivične. A če ne umrem, sem kriv. Kriv sem, ker živim. Ker živim, moram svojo krivdo poravnati, odkupiti jo moram²⁷. Odkupil pa jo bom samo tedaj, če ne bom prejemal nagrad, če ne bom živel bolje od tistih, ki žive slabo, če se ne bom odločal po prebrisanem razumu, ki pridobiva meni koristi, drugim škodo, če ne bom ravnal tako, da bi vse ugladil in zabrisal, marveč bom poslušal klic vesti in vpil tam, kjer je treba vpiti, in kazal s prstom tja, kjer je gnoj in krivica in zlo. Zakaj le tedaj, če bom tako živel, bom sebe podaril biti, bom priznal zemljo za višjo od mene, bom vrnil materi njen trud, družbi njen napor. Le tedaj bom zares hkrati spoznal in ustvaril tisto, kar je več od mene in mi ne bo treba tega venomer izničevati. To pa se pravi: skušal bom hoditi po čim težji poti.

Obe načeli²⁸, nekaj je višjega od mene in hodi po čim težji poti, pravzaprav odgovarjata na dva paradoksa našega bivanja. Prvega bi lahko imenovali Ojdipov paradoks: biti brez krivde kriv²⁹. Če sem del sveta, eden od ljudi, soudeležen v družbi - in to mi je zdajle komaj mogoče zanikati - potem sem tudi del vsega, kar se z mano in okrog mene godi. Če hočem živeti, moram delovati. Če delujem, povzročam posledice svojih dejanj in sproščam v svetu, v družbi, med ljudmi sile, ki mi kmalu uidejo iz rok, izpod mojega nadzora³⁰. Tako moja dejanja povzročajo

zapletljaje, ki jih več ne uravnavam, ne obvladam³¹, za katere pa sem odgovoren³². Einsteinova matematična enačba, kovarstvo na dvoru, vržena rokavica, strah, vse to je povzročilo vojske in morije; pa tudi najboljše mišljena dejanja imajo lahko enake posledice. Če bi bili odgovorni za svoja dejanja samo do tiste meje, do koder jih lahko predvidimo in nadzorujemo³³, in ta meja je presenetljivo blizu, potem bi bodi vsi valili krivdo na druge, kar bi bilo hudo kratkovidno, bodi bi morali priznavati alogični ostanek, usodo, ki smo mi vsi samo njene žrtve³⁴. To je pogled sužnja. Človek, ki hoče biti bogu podoben, jemlje nase vse: grehe vsega sveta. Če jih ne jemljem jaz, jih bo vzel nekdo drugi. Neprostovoljna žrtev je samo klavna daritev, slaba žrtvovanost. Hotena žrtev³⁵ pa spreminja človeka v boga, kajti za tisto, za kar je kriv, čeprav ne more biti kriv, hote vzame vso odgovornost in ravna tako močno, kot je sploh mogoče močno ravnati. Ali bi mogel bog več storiti?

Sem torej dejaven del usode, živ utrip sveta. Sem torej tudi kriv za vse. In sem torej tudi več kot samo jaz.

Tako sem dognal, da sem najprej sam nemočen, predmet nečesa, kar me uporablja, kar je več od mene in kar skušam izničiti. Nato sem dejavno spoznal, da sem lahko tudi močan, če priznam tisto, kar je več od mene, če tega ne skušam izničiti, če se mu napravim za enakega, s tem da si naprtim nase vso odgovornost in vso krivdo. Je torej nekaj višjega od mene, a temu lahko postanem tudi raven.

Drugo načelo skuša držati v ravnovesju drugi paradoks; lahko bi mu dejal Kafkin paradoks. Vem, da živim po nujnosti, ki je neodvisna od moje volje. Ko se zapletam v različne človeške odnose, in s temi se zavežem takoj, ko dozorim ali pa še prej, sem dolžan v njih vztrajati. Mati, žena, otroci, predpostavljeni, podrejeni, sobojevniki, vsi zahtevajo od mene, da sem še nadalje prisoten, da jim pomagam. Vsi to trde in res je: pravilno živeti je moja dolžnost. Dolžnost mi vzbuja vsaka priložnost, celo najbolj omejen in relativen delček sveta, le da je od mene odvisen; ugotovil pa sem že, da so vse reči odvisne od mene. Toda kako je z mojo pravico³⁶ do življenja? Pravice mi ne more podeliti nekaj, kar je omejeno, delno, od mene odvisno, temveč samo tisto, kar je višje od mene, absolutno, polno, večno, popolno, samo tisto, od česar sem jaz odvisen, kar je pred mano in kar me je izvolilo, da ob njem živim in se z njim bojujem. Spoznal in priznal sem, da tisto JČ. Toda KAJ je tisto, kar je višje, tega ne morem nikoli dodobra ugotoviti, saj ga ne morem posedovati; posedovanje pa je prava vsebina slehernega dokončnega spoznanja, sleherne absolutnosti. Praktično sicer vedno spoznavam to višje, ki bi ga lahko neposredno označil za bit, toda bit velja ta trenutek, naslednji pa že ne več. Bit hkrati vedno spoznam in nikoli ne spoznam. Spoznam jo tedaj, ko jo priznavam, ko me rodi in ko jo ustvarjam. Neznana mi je, ko jo ničim in zanikujem. Ker pa nikoli natančno ne vem, ali sem ustvarjal in nraven, ali pa si to samo umišljam, se tudi ne morem zanesti na pravico, ki mi jo bit podeljuje. Pravico si sicer vedno jemljem, ker živim, ker moram živeti, verovati, zaupati; podkrepljujem jo z dejanji, teorijami, uredbami, žrtvijo in nasiljem, vendar vedno znova odkrivam, da sem si jo svojevoljno vzel in da mi ni bila podarjena. Tudi to je razumljivo; kajti ustvarjal in nraven sem v trenutku, nekje na loku silnega npravnega in osebnega napona, po tem trenutku pa spet padam v navado, v rutino, v laž in v nič. Lahko bi dejal: pravica je, pa ne vem, kje, kako in katera, četudi vedno znova doženem, kje, kako in katera. Poskušati jo moram torej doseči, v naporu svoje celotne človečnosti, in jo v nekem trenutku uresničiti. Zato: obvladaj čim več sveta, sprejmi nase čim več posledic, hodi po čim težji poti!

Ti načeli je mogoče utrditi še z dvema drugima zahtevama³⁷. Prva: stori to, česar nihče drug ne stori, pa veš, da je treba storiti! Druga: delaj tako, ker drugače ne moreš, ker ti nič drugega ne preostane!

Prva zahteva obračunava z nihilizmom, izvirajočim iz hotene samovlade jaza (subjekta), mojega telesa. Hkrati z dogajanjem, v katerem bodi ničim vse, kar stoji okrog mene, bodi se prilagajam dejstvu, podiram vsako vrednoto, ki je nad posameznikom; vrednota pa je po svoji naravi lahko samo nekaj, kar je nad posameznikom. Ne razumem, zakaj bi jaz storil neko dejanje, za katero mislim, da je upravičeno, četudi ga drugi ne store. Zakaj bi se izpostavljaval prav jaz, v kakšnem imenu, v čigavo korist? Čim³⁸ začnem priznavati in ustvarjati bit, vrednoto, ki je višja od mene, moram storiti neko dejanje, za katero mislim, da je upravičeno, prav zato, ker ga drugi NISO storili. A tega ne delam zato, ker tako zahteva nekaj izven mene, kar nima z mano nobene zveze, temveč prav zaradi sebe, ker se je prav V MENI začelo kazati tisto, kar je več od mene, mene v nihilističnem pomenu te besede, od mojega subjektivnega jaza, se pravi od mojega telesa. Skušati se moram izenačiti z bitjo, doseči, da bo moj namen enak namenu biti. Tedaj mi ne bo preostalo nič drugega kot delati prav.

Obe zahtevi in obe načeli odgovarjata na paradoksalnost sveta. Paradoksalnost je moje doživetje sveta; svet se mi razkriva v obliki paradoksov. Ne poznam pa še tistega, kar nosi te paradokse, ni mi znan ontološki ustroj sveta. Za zdaj vem, kako mi je ravnati, da bi lahko živel, da bi se lahko bojeval proti³⁹ absurdnosti sveta, proti njegovim nasiljem, ki me razdirajo, proti njegovi samovolji, s katero me dela lahek plen vetru. Za sedaj se mu lahko praktično postavim po robu, ne razumem pa še niti njega niti sebe. Paradoksalnost sveta mora dobiti svoj smisel, ravnost mojih odgovorov na to paradoksalnost moram utemeljiti⁴⁰.

V začetku leta 1957

OPOMBE k eseju VPOGU

1. Objavljam esej **V pogovoru s samim seboj**, napisal sem ga 1957; je eden med tremi, ki imajo med mojimi esejmi iz tega leta dokončno obliko; vsi ostali moji teksti iz tega časa, pisal sem veliko, so dnevniki, analize itn., nič za objavo, sama priprava na to, kar naj bi začel delati v svojem novem obdobju. Druga dva dokončna teksta sta o **La stradi** in uvodna razprava v 1. št. Revije 57 **O upornih generacijah in povojnem rodu (Oup)**. Tekst o Fellinijevem filmu je ostal enako v tipkopisu kot **V pogovoru s samim seboj (Vpog)**, **Oup** pa je pomenil - ne le - zame prelomnico. Iz njega so sledile moje odločitve spomladi 1957 v dogajanju ob koncu Besede in nato jeseni 1958 konflikt s PPP. Prvi tekst med temi tremi je **Vpog**. Nanaša se na neko moje doživetje, ki je bilo vir moje Not spreobrnitve, osvoboditve, preOsma.

Vpoga nisem do tegale hipa vzel v roke, odkar sem ga bil napisal, torej 46 let. Bil je med zaplenjenim gradivom, ki so mi ga 1960. leta na PP (Pol policiji) na Bleiweisovi vrnil. Nato sem ga skril, pred morebitno novo zaplembo; šele po 1990 sem ga izvlekel iz skrivališča, za dimnikom na Jamovi na podstrešju, a nisem se ga upal lotiti, znova prebrati. Sem ga pa v začetku letošnjega leta dal računalniško pretipkati, zdaj je pred mano že l. Šp, Alenka je print že popravila pred časom; z zadevo se moram spopasti, iz oči v oči. Najprimerneje je, da **Vpog** uvrstim v dnevnik, ki opisuje moje PvtŽ od lani pozno jeseni.

Prvi vtis-pripomba: 1959 sem se veliko ukvarjal z jezikom, prepričal me je Vodušek, sprejel sem večino njegovih nasvetov, tudi tega, da je primerneje pisati: s sabo kot s seboj; morda bom nekaj primerov še navedel, kajti komentiram sproti, ko berem.

O svojem spreobrnjenju od Niha v verovanje, ki se je zgodilo v volčjem času tik pred koncem leta 1956 na poti na Veliko planino, s TaPriSo Veřusom sva se napotila v snegu in megli iz Kamnika čez St. Petra, pišem večkrat NDM v **RSD**; zato pomena tega dogodka ne bom obnavljal, v kasnejših letih - skoraj v pol Stola - sem ga nenehoma žulil v sebi, poglobljal njegovo usodnost, živel iz njega. Je eno mojih velikih novih rojstev.

Slogovno se **Vpog** zelo razlikuje od tekstov, kakršne pišem danes in v **RSD**. V Žu sem imel več faz zelo Raz stiliziranja. Kot se vidi že v prvem odstavku, literariziram. Vrh mojega literariziranja - točneje: spakovanja - je v **Staji pod**

Poncami. Precej esejev je takšnih, da so v bližini Umeti. Zadnje čase pa ne gledam več na Estformo svojega pisanja, vse sile namenjam Razreše. Ko je Ala prebrala - pred mano - **Vpog**, jo je ta tip stilizacije motil, bolj je naklonjena stvarnemu pisanju brez okolišanja. Estetizem je dostikrat umik pred tem, da bi Čl spregovoril jasno in odkrito besedo. Moje zorenje je bil tudi hud boj z mojim skrivaštvom. Zato od znotraj vem, kar je Prikr; sam sebi sem veliko Prikr. Le s sistematičnim delom na sebi sem se odkrival, tako da lahko danes govorim direktno, čeprav tudi brezobzirno.

Vpog pa kljub stiliziranju jasno pove, kaj je bil moj Tem problem v letu 1956, po vrnitvi s službenja Vojroka v Zadru, konec septembra 1955; moja služba pri Prof Zihleru na ff. Občutil sem sram, ponižanost, ker nisem živel, kot sem vedel, da bi moral. To je najslabša možnost v Žu. Po spreobrnjenju nisem nikoli več zašel v takšno SZ, čeprav ne rečem, da se nisem še na veliko Prikr in delal kompromisov; a ne takšnih kot 1956, ko sem živel v direktnem nasprotju s samim sabo.

Očital sem si prebrisanost - zvitost uma -, s katero sem zagovarjal svojo včlenjenost v - ne smem se bati izraza in obsodbe - ObDbo. Na Pttravni sem to Dbo in njene predstavnike Zanič, jih smešil, a javno sem o njih in vsem molčal. Živel sem dvojno Ž, tako Tip za lzbe v razmerah Stla. Tega, kar sem počel, sem se zelo jasno zavedal, zato sem zaradi svoje neiskrenosti, ponarejenosti, laži, Etumazanosti močno trpel. Spreobrnjenje me je iz te pasti rešilo. Danes pravim: hvalabogu, da sem šel tudi skoz to (pre)izkušnjo, zato lahko odznotraj razumem, kaj je SZ v Raz oblikah. Bil sem na robu OIŠa.

PriSo Priž je to moje - a tudi svoje, Dinetovo, Titkovo itn. - stanje orisal v liku dr. Minskega v **Dia**; seveda ga je prilagodil svoji zamisli drame. Minsky nisem jaz, kot tudi ni on, čeprav je Priž tesneje sodeloval z oblastjo kot član Ptje, jaz v njo nisem hotel vstopiti. V vsakem Talzbu je bil Minsky. Prižu sem dal **Vpog** v branje; svojo ARF-AK sem mu od jeseni 1956, ko se je vrnil s službenja Vojroka, velikokrat posredoval. On bi bil rad Dgčen, želel se je RR v dr. Sigismunda, a Ž ga je kmalu (za)sukalo po svoje. **Vpog** je dokument TaARF-AK, za katero pa recimo Štirje Pe(sni)ki niso nikoli bili niti Min(imalno) sposobni. **Vpog** je treba brati skupaj s Kozakovo dramo **Dia** in z Dinetovim **Potovanjem v Koromandijo**.

Spomladi 2003

2. Opomb k Vpogu se lotevam tričetrt leta kasneje; danes je dan St treh kraljev 2004. Danes mineva tim. volčji čas, volčje noči. Mineva natančno 47 let od - zame - znamenitega in prelomnega dogodka, ki se je zgodil sredi volčjih noči, v snegu in samoti. Očitno sem se tudi pred tričetrt leta ustrašil Karja k eseju **Vpog**, tako hudo doživetje je bilo to zame. Od tedaj živim od njega, a zmerom znova me pretrese, ko se nanj spomnim. Bil sem tik pred Smom; namesto mene je nato naredil Sm moj brat Aleš, desetletje kasneje. Res smem zadevo tako tolmačiti? Se je žrtvoval zame? Je to le en vidik zadeve? Ali pa sva bila oba z bratom vsak svoja SAPO in je vsak od naju nosil odgovornost le zase? Ne; jaz sem imel primerno pomoč, Al(in)o, Aleš ne. Pomoč, ki sem mu jo dajal jaz - tudi Ala -, je bila zanj prešibka; nisem ga prepričal, da je Ž več vredno od Si. Danes vem enako

kot maja 1966, da je več vredno le, če je pogoj IsDti, IsUnBDra. A zakaj tega nisem zmožal sporočiti Alešu? MOča je Aleševa - sinova - S dotolkla; mene spodbudila. Ker sem (bil) vitalnejši? Živim še posebej od tedaj v nenehnem neposrednem soočenju s So? Je vsak moj dan odgovor na resnico Si? Na Aleševo 1966, na MOčevo 1975, na Pircevo 1977, na Priževo 1981, na Dinetovo 1992?

Davi slišim na TeVe, da je umrl direktor fotografije v **Plesu v dežju** (ekranizacija Dinetovih **Črnih dnevov**, micelij), MBP Janez Kališnik, v 83-letu. Skupaj z Boljko smo delali kratek film o Boljkovem kiparstvu, **Železno mesto**, zanj sem napisal scenarij. Naj obudim lep spomin nanj, kako je stal ure in ure v temni noči pred kočjo Na kraju pod Bogatinom, tedaj še ni bilo hotela na Komni, MV je bil požgan, pisalo se je leto 48, in klical brata Miroslava, s katerim se nas je družina osemnajstletnikov vračala s Krna, smučala na slepo z Bogatinskih vratc navzdol? Zgodbo sem nekje že opisal, zato jo le omenjam. Lepa bratovska skrb. Moj brat je bil tedaj star še ne leto in pol, živel je v Beogradu, čez par mescev so MOča zaprli. Tiste prelepe Velike noči 48 še nisem mogel sanjati, da ga - me - bo čez kratek čas zadelo toliko usodnih reči, sem se pa prav na tem izletu prehladil, dobil maja plevritis, obležal za leto dni v bolnišnici in zdraviliščih, zaplodil sina (Hanžka). Eno samo leto: oče-brat-sin. Matura, prva uspešna ljubezen, prva huda bolezen. Od Velike noči do Volčjih noči in do Cvetne nedelje, dneva bratove Si.

3. Vpog izhaja iz razcepa mene samega v dve PO; obe sta - bili (sta še?) - zame veljavni, bistveni. Od nekdanj sem bil shicotip. V shicofrenijo pa nisem zabredel, ker sem si svoj razcep zmerom tudi - zelo jasno - priznaval, ves čas sem ga artikularil; zato sem se odločil za študij Fije. (Sicer se ne bi, moja ljezen je Slita, manj Fija; Fija mi je pomagala in mi še, da se rešujem pred norostjo in da razumem Čla, s tem tudi like SD.) V **Opombah** k **SMR** govorim o samoizbrisu in Sizu, zdaj o samorazcepu. Obe formi-stanji sta zame Tip, za IdČla, ki hoče postati DrČl, nujni. Samorazcep omogoča pogovor s samim sabo, monoDia, celo polemiko s sabo, tj. ARF-AR, s tem skoz ARF-Dč IsDti. Samoizbris in Siz brišeta IdČla, a šele, ko je IdČl kot AgrčkzPld poln Vitakcije; šele tedaj se lahko znotraj sebe RR (preOsm) v smer DrČla. To stori s pomočjo VerDča v sebi. Glej MSI v **GR**.

4. Opis boga (iz **Vpoga**) dokazuje, da sem vedel pred skoraj pol Stola skoraj isto o bogu in Bogu kot danes; dilema velja še zdaj. Opisujem boga zla, ki mi v letu 56 ni pustil, da bi zadihal, da bi se odrešil; oz. v sebi nisem našel vere, da bi to najmanjšo verjetnost, o kateri govorim (manjšo od Indije Koromandije, cikam na Dinetovo **Potovanje v Koromandijo**, ki sem ga leto pred tem sonavdihnil), vzel za temelj svojega bivanja. Danes jo jemljem, priznam pa, da je težko.

TH recimo tega ne zmore. Davi sem ga gledal na TeVe, kako se zahvaljuje redakciji časnika Delo, ker mu je podelila priznanje Slca leta za njegov prispevek k Slovu. TH ne more brez MO, brez Pole; zmerom znova (se) potrди, da je slabič; da postavlja Fijo v službo TSa in (ob)lastništva. Nazornejšega dokaza, kaj je in koliko je vreden, ne more biti. Če bi vsaj odklonil nagrado MO časnika; na to, da so mu jo podelili, ni mogel vplivati. A ne, zanjo se zahvaljuje enako kot Metod Pevec za priznanje po uspehu njegovega novega filma in kot se je pred časom BNak za analogno nagrado. Noben od teh ne zmore biti BSAPO v Isu DrČla. Ker je TH ostal tam, kjer sem bil jaz 56, si mora pomagati s Polo in mediokracijo, s Fijo, ki jo RR v Mago. TH ni doživel spreobrnjenja, kot sem ga jaz.

Je bil Priž 81 pred spreobrnjenjem, pa ga je zadela S, ker mu telo ni vzdržalo strahotnega napona, duša ne predstave, kaj vse bo moral zavreči, da bo mogel bivati iz spreobrnjenja? In kaj je razumel v Prižu le fakticiteto kot prilagoditev TSu-oblasti; enako trojka PožlnČič. Je celo Rož umrl - ga je napadel rak -, ker ni zmožgal zabrusiti THu in norovcem (Zornu, Mancu, Inku) v obraz: ne grem z vami, drugje sem? Za Hlada tema, ki jo obravnavam, sploh ni problem. Koliko je za LZgarja? IvSvet jo nekako čuti, a prav zadnje čase, po **Zlu**, beži od nje. Jo bo ucvril za Požlnkom? Bo to storil tudi BNak, ko bo spoznal, da je njegova niša - PvrErS - SSL?

5. Moja Krita Katboga kot boga KČe (Juhantovega, Rodetovega) drži; tudi danes mislim tako. DrČl lahko nastaja le, če sledi iz negotovosti rastoči drznosti, če ga navdihuje ustvarjalni napon. Iščem organizacijo, ki bi dovoljevala to EkP drznost; takšna je bila moja zamisel nove KČe okrog 90. Je Strno nemogoča ali je le danes šele zgolj zasnova v misli?

6. Najprej je - naj bo - bog Oče, ki vodi, ki uči otroka razlike med dobrim in zlim, ki ga tudi varuje, ki mu posreduje Kulo. Vse to sem želel biti svojim otrokom; tudi Hanžu po njegovem 16-letu, ko sva se znova srečala po petnajstih letih. Neenkrat mi je dejal, da tako ravnam z njim. Najbrž je imel prav. Ostalim trem svojim otrokom - zdaj že vnukom in vnukinjam, tudi zetom in snaham, skušam biti analogen Oče-Varuh-Pomočnik-Usmerjevalec. Ne na silo, a kot angel varuh, ki pa ima seveda precej omejeno polje delovanja, predvsem pa možnost vplivanja in predvidljivost-dosegljivost rezultatov. Čl naj torej bo tudi kot IdČl v FP drži; za otroke in nedozorele je še potrebna Cerkev. A mora biti kar se da pozorna, da se ne vsiljuje predolgo; DSKC nima niti pojma o problemu, ki ga načenjam, sestavljena je iz - skoraj - samih glušcev, samozaprthih tepcev, uradnikov, pogoltnih Polikov, pohlepkih podjetnikov; kot primer večkrat omenjam Mirkuco. Biti oče in bog je skrajno težavna naloga-vloga, je Umet: znati ob pravem času se umakniti, ob pravem biti na mestu dogajanja, ko soČl propada. Imeti zavest, da je vsaka pomoč pogojna; tudi božja, kar se je videlo-potrdilo na paradigmatičen način s PVD. SPED je en sam poskus razložiti PVD, osmisлити ga; zamanski-brezuspešen poskus: od **Razvala do Na pragu**.

Pride hip, ko mora bog Oče - oče kot bog - prepustiti mesto Bogu. Ta pa je UnBDr, ki mora prenesti vsa Rad vprašanja, kakršna zastavljam v **Vpogu**. Moje delo zadnjih desetletij je izdelava - Is - takšnega UnBDra, ki osmišljuje, ne da bi bil FKCbog.

7. Svojo držo - eksistencial(istič)no situacijo - 56 sem natančno določil z izjavo: bolje je, da nimam prav in da se nazadnje celo lahko izgubim (se je moj brat izgubil?), kot pa da imam prav, a sem izgubil sebe, sebe kot - zdaj uporabljam Daizraz - SAPO. V volčjih nočeh konec 56 sem bil tik pred tem, da se izgubim. Kaj je bil vzrok, da se nisem? Kdo-kaj mi je naklonil(o) spreobrnjenje-odrešenje-rešitev? Sreča? Konta? Dt, ki se vendar oglašča - vsaj komu kdaj - kot BDr, ki je (vsaj v Čloptiki) SAPO?

8. Ko omenjam, da me danes - 56 - ropajo v imenu razredov, skoraj direktno rečem, da me ropča Ptja; le Ptja je bila 56 nosilka-zagovornik Razra, Prola. In

pravilno napovedujem Zgo SDbe 35 let kasneje: da me bodo ropale gospodarske sile. Jutri pa morda rase, (b)Arabci. Islamisti so Algrasisti.

9. Tedaj sem še pisal »vedno«, po 59 - lekciji z Voduškom - nikoli več, le še »zmerom«.

10. Na izvorniku so ob strani pripombe dveh rok-pisav: moje in neznane. Neznanceve so pikre, nesramne; tudi le v prvem delu eseja, kot da se je bravec naveličal brati nekaj, kar je ocenil kot neznosno godljo. Bodo kdaj odkrili pisca? Vladimir-Peter Seliškar? Celo Priž? Ta roka pripominja: »Kaj je to?« »Kam to dam?« »Kva?« »Kuga?« In se naveliča. Mojih pripomb je več. Nad naslovom: »Napraviti uvod. - Prvi del jasneje označiti za nihilizem, ki bo pozneje premagan. Tretji del mora biti predpostavljen, govoriti o istih rečeh (bog, država, razred, posameznik).« Nato pa aluzije: ob vrtenju gordol: »Konkordat«, ob okrutnem bogu »Marki de Sade«, nato »Kierkegaard, Katoliška cerkev, Podrobneje o narodih, Beckett, Sartre, Več in natančneje o nič, Ali je smrt vrednota?, Zapreke so, le priznati jih moram, ne pa plavati preko njih!, Pojem življenja sem razširil, opozoriti na to, Po pravi poti, pa čeprav je težja, To je gledano iz starega sveta, po novem nisem brez krivde, Bolje opredeliti subjektiven moment tistega, kar je več od mene.« Esej sem nameraval dopolniti.

11. Zanimiv je povzetek mojih razmišljanj-stališč iz 56 o LdDr, v eseju jo imenujem ljezen do bližnjega. Sem mislil s tem bližnjim na Alo? Nemogoče, da ne bi mislil nanjo, prav 56 sva preživljala prvo leto v zakonu, se nama je rodila prva hčerka. Ljubil sem jo, a ... potreboval sem še mnogo let, vsaj do jeseni 75, da sem zmogel na v **Vpogu** zastavljena vprašanja odgovoriti ustrezno. Koliko dela na sebi, na nji, dela obeh na naju obeh. Pa dela med mano in - mnogimi - PriSo, s Ptjo, ki je bila do konca 80-ih let moj Sž. Naj vse to, kar sem moral prebiti jaz, terjam tudi od drugih, ko pa vem, da so v glavnem šibkejši? Moram. Oz. danes so še šibkejši, danes moram biti do njih pazljiv, terjati le s skrajno mero posluha zanje, se z njimi ldn v Ponot. A danes smo v predZgi DgČloštva. Oznanjam Noštvo kot preOsm v Dgu. Več ne terjam od sebe; že to je zame - in za Čla - skrajno veliko. Postal sem skromnejši, obenem pa še manj popustljiv, ne odneham, čeprav se zavedam, da sem šele med prvimi glasovi Prazačetka.

12. V naslednjih desetletjih po 56 je bilo treba odkriti, kako naj ravnam, da bom prav ravnal, kje naj iščem cilj, s kom naj se borim, da bi se boril za pravo stvar. Kmalu po eseju **Vpogu** sem našel prvi Pracijl: boj zoper Ptjo oz. prebujanje, oblikovanje, utrjevanje grupe, ki bo postajala SAKO. To grupo sem artikuliral v eseju **Oup**, napisanem za 1. št. Revije 57; na tem eseju kot programatskem je bazirala akcija MGGe do jeseni 58, do tedaj, ko je PPP zaprla Puča in likvidirala Re-57. Kot Čl, ki misli, ne smem reči, da se je začelo z njim in njegovo grupo vse ab ovo. Sem pa upravičen reči, da je bila akcija revijašev 57-58, ki je temeljila na **Oupu**, **Oup** pa na **Vpogu**, ena prvih na PoV Siskem, ki je vodila nazadnje do LDbe-90. Ni pa bila le to, ne pristajam na to, da bi to akcijo zreducirali na Polakcijo, kot hočejo DaZgarji, DaPoliki, Daideologi. Vsaj jaz sem meril NejdDam, prek Pole in ObDbe. Roko v ogenj dam, da je tja meril tudi VeRus, tudi Priž in Dine, tudi Božič in Šel; morda edino Zajc ne, bil je preveč v krempljih Niha, od

spomladi 57 do spomladi 60 tudi Kos ne, bil je preveč Not opustošen skeptik, s premalo domišljije, a je sprejel mojo-našo gorečo vero med 60 in 62, nakar je mrknil do danes.

Vpog je posebej pomemben spis prav zato, ker dokazuje, da mi-nam ni šlo le za Polakcijo, ampak za Is Boga. Verjetno pa tega ni bil zmožen Puč in to že 57-58 ne; pridružil se nam je z namenom, da bi nas preoblikoval v Polakterje. Nazadnje je uspel, v drugi polovici 80-ih let je podprl THa in norovce, ki so zreducirali zamisel Re-57 in Pers iz Isa Boga na TS PolNarDžakcijo, našli so ji le NA alibi v sakralizmu (StŽa), jo maskirali z Gentom. Zato je zame 57. št. NoRe - ob Poz pomenu, ki ga ima za Nast SNDže - polom, Zapl, zavajanje, dejansko Tem greh MGGe. Res pa je, da ljudje, ki so šli okrog 90 s PučTHom, niso bili več MGG; ne Božič ne Šel ne Kos. Izdali so, kar so nekoč nosili v srcu: Boga. - Kaj je bilo 57-58 z Rožem? Lovil se je, bil je še neizrazit. 59 se je celo umaknil iz MGGe, predsedal k Šegu-Ahačičevi-Sodobnosti. A se je 60 prebudil.

13. leta 56 še nisem mogel pristati na to, da mora vzeti Čl nase GhKo, da mora greh-zločin celo storiti, kajti le skoz THM-proces se lahko odreši. Do NeČi sem bil upravičeno skeptičen, GhK pa sta mi jemala pogum, kajti v resnici sem želel biti NeČi Snik. Ker sem se zavedal, da tega ne zmorem, sem se - posebej 56 - valjal v blatu; NDM, kjer opisujem, kaj sva počela predvsem z Dinetom, prostitutke, zapijanje brez konca in kraja itn. Šele skoz trdo delo na sebi sem zmožem prenesti lastno GhK in neha(va)ti brodirati po blatu.

14. Tedaj sem pisal še izven in ne zunaj.

15. Bil sem obsojen - čutil sem se obsojenega - na absurdno zmedo tega sveta, kot pišem **Vpogu**. Ta(k) absurd sem doživljal že prej, v zimi 45-46, okrog 51, a 56-leta je bil najhujši. Dine ga je Estpopolno opisal v **Črnih dnevih**, opisoval je najine črne dneve, le da skoz svoj lik pasivno-melanholičnega desperadosa, zapitega slikarja. Jaz sem bil po temperamentu Dgčen od Dineta: noč in dan sem razlagal absurd, Dine je molčal in poslušal, oba pa sva vmes nagibala kupice; glej fotos s snemanja **Plesa v dežju**, kjer nastopava kot pijanca v krčmi; na filmu sva obujala najino Pret, ki pa ni bila še povsem Pret. Jaz sem 56 - celo zelo - veliko bral, a vse RR v črni absurdizem. Svoje branje in Kar tega branja sem posredoval MGGi, ki je moje besede pila kot posušena zemlja vodo, prebrati jih niso mogli, živeli smo v Totsistemu.

Vplival sem na Božiča, glej **ZiK**, na Zajca, glej **OtR**, pri obeh uprizoritvah sem dejavno sodeloval, kot režiser in dramaturg. Sem pa na MGG vplival enako od volčjih noči 56-57 naprej, z vrhom v pomladi 57, ko se je MGG formirala kot SAKO, ob likvidaciji Besede. Iz tega vira je tedaj - spomladi 57 - Dine napisal **Črnim dnevom** konec, naslovil ga je **Beli dan**. Kdaj bom objavil - s Karjem - svojo knjigo o tem Smoletovem romanu, napisano 59? Morda pa sem zdaj že zmožem Karja, morda je prav **€PP 1** priprava na ta(k) Kar?

- Absurdizem, o katerem govorim, je prenesel Priž v **Dia**, v lik Minskega. Sam se je imel tedaj za Raznega od naju z Dinetom. Pa je res bil? Niso **Dia** ena sama slika absurdizma? Minsky hote zagovarja nesmiselnost bivanja, Sigismund pa je vanjo ujet, ujela ga je Ptja. Sam je želel biti kaj? SAPO v duhu PV EtHuma, kakršnega je Priž dedoval od svojega očeta Ferda in ga prenesel na svojega sina

Jacka. Vsa PrižD kaže, da EtHumSAPO ni mogoča, ne Sigis ne Bernard, **Afera**, ne Che, **Legenda**, ne noben lik iz **Kongresa**; nemožnost-polom PVĕtHuma je uprizorjena v figuri rektorja Samsona. Priž si ni upal vzeti nase Rad absurdizma Minskega; tako se ga je bal, da je Minskega naredil za oznovskega zasliševalca, ne pa za nekoga, ki ni na oblasti. Dine ni bil, tudi Božič in Zajc ne. Mene je hotel Priž razložiti kot da sem na oblasti, ker sem bil 56 Zihervlov asistent. Morda je imel deloma prav; nič glede OZNE, prav pa glede moje vendarle povezave z oblastjo, ki pa ni imela praktičnih učinkov; storil nisem ničesar, s čimer bi Zihervla podprl, nasprotno, ves čas sem rovaril zoper njega, že 56, Zih(ervl) je bil StlMrk dogmatik, jaz eksistencialist beckettovskega kova. Priž je ves čas upal, da se bo nekako izvlekel iz usodne pasti, v katero je vrgel like svoje dramatike. Ni se izvlekel. Celo nasprotno: podpisal si je smrtno obsodbo. Božič in Zajc sta se rešila s stopnjevanjem absurdizma, **Potohodec**, **Panika**, uprizarjala sta RadNeg resnico, Priž je padel na Mikelnu in Žmavca, z **Direktorjem**. Duh-odločitev za **Direktorja**, za obnovo PVĕtHum PSte ga je - dobesedno - ubila.

Na podaljšan način pa je tudi Dineta ubil njegov desperatizem-absurdizem; v letu Priževu Si je pisal **Češke**, OIS Administratorke, in **Igro za igro**. Jaz sem prav v tem letu najodločilneje začel svoje bližanje KČi kot trdni veri, prav tedaj sem prvič predaval na Teološkem tečaju Teološke fakultete, na Konciljevo povabilo. Naslov predavanja: **Kako me opredeljuje Jezus**. - Naslov pove vse.

16. Na koncu 1. poglavja podčrtam 3 točke. 1. Svoj nihilizem, ki je sicer Rad, pa vendar nanj ne morem pristati. Dalo bi se reči, da je z mano enako 2004, kot je bilo 56. Nih, kot ga opisujem v **Vpogu**, ostaja v veljavi, ker moram Ponot - nositi v sebi - vse, kar je. Vendar ga moram preOsm. Če se Niha otresam kot Zun hudiča, kot se ga Reb, na Ideolnačin, se lahko odpovem razumevanju Člsveta in SD, že SD na PrS, od CanD prek **Sfinge** in **Zastorov** do DaSD. 2. Moj cilj je RazReše, kot še danes in ves čas vmes. ASD je obenem RazReše, **RSD** je kot niz knjig ASD in s tem razkrivanje Člsveta. Resnice ne nahajam ne v biti ne v nič, torej ne v metafiziki ne v Nihu, ampak onkraj obeh v Isu Dti; tega dojema-artikulira Dgfija. 3. Hočem stran. RazReše ni namenjena le sama sebi, nisem kabinetni Fif, kakršen je bil kot karikatura že tedaj - 56 - MBP Tonka Žvan-ut; sem strastni, goreči, preroški vernik, ki hoče vero. Trpi, ker je ne najde, ker lahko opaža le razkrajanje samega sebe (AD), kot Andrej v Božičevem **ČvŠ**, 55, a v svojem Trpu ne uživa, lastni kaos, ki ga lucidno zaznava, ga kar se da moti. Hoče proč, onkraj TSa, onkraj para bit-nič, tudi onkraj para Ožld-Dv, kot bi se izrazil danes, tj. onkraj gole eksistence in njene (samo)razlage.

V 2. poglavju **Vpoga** opisujem svoje spreobrnjenje-spoznanje, da se da temeljiti na tistem, kar ni v biti-niču, na onkrajnem, na Tri, na Bogu, kakor sem pač v trenutku-času spoznanja Boga dojel. Dt, ki ji namenjam svoje Dabivanje, sem si postavil za cilj Ža že v prehodu 56/57. Temu cilju sem - z nekaterimi presledki-padci - ostal zvest ves ta čas, dejansko pa že prej: odkar pomnim.

17. Na pesniški način opisujem, kako sem se 56 razkrajal, kako mi je na eni strani popuščala Vitsila, na drugi pa vendarle ne, le RR sem jo v Rad zavest Si-konca. Že večkrat prej sem se motal okrog - v bližini - Si, tokrat pa sem zadel nanjo neposredno. In to par mesecev po rojstvu hčerke, po zelo polnem in po svoje srečnem - neproblemskem - Žu v zakonu, z zdravim in Uža polnim Sekom, nekaj

mescev po Notživljanju v zame prelepe Heidmistične onkraj metafizične poetične povedi o morju, ki sem jih prebiral na morju, v Malem Lošinjju avgusta 56. Vrhunska Vitsreča se je kar naprej spajala z Rad OISom, konec 56 - morda prav na dan bratovega rojstva, 29. decembra, le da 10 let kasneje - pa se je zvrhoma sesula v brezno niča-zla, na tej poti na Veliko planino, v tako gosti megli, da se s PriSo VeRusom niti videla nisva, le slišala, a sva hodila komaj korak drug za drugim. Vse je bilo belo, sivo, brez odmeva, sesalo me je v fluiden nič. Kot da stopam v brezno zmečkane, sesirjene brozge; v nji sem prepoznaval sebe. Resnica Vitsile - Ža -, če je le to, kar je (j e), t.j. AgrEkzld, je le nič.

To je bilo moje osrednje spoznanje na tej (skoraj) smrtni poti, ko sem se v geografskem pomenu vzdigoval, v duhovnem pa padal. Če je le, kar je, naj ne obstajam več, ta misel-želja me je prevevala; le tako je pravično. Če je Čl le bit-potenca-osvajanje-uspeh v TSu, in jaz sem ga imel kot nihče iz moje Gene, potem je vse zaman, bivamo v svetu, kjer ni Boga-smisla, le hudič-nonsens-breztalnost. In Godota ne bom dočakal; tedaj sem trpko žulil sporočilo drame **V pričakovanju Godota**.

18. Bravec (ki ga ni) naj ne bere mojega opisa Preti le na ravni Fije-Tije; umestiti ga mora v TaPolokvir. Naj se zave, o čem so tedaj pisala MO, uradne knjige, kaj je veljalo kot resnica, ki je iz vseh por dan in noč prala Slcem možgane. O samem Mrku, Komu, Ptji, srečnem Žu v Jugi. Moj Nih je bil v ostrem nasprotju z duhom-pravili okolja. Vzdržati smo si med sabo pomagali PriSo iz MGGe, a bilo nas je nekaj zoper milijone prilagojenih, SZSlernih, neumnih, fanatičnih, ki so se obnašali kot masa in bili masa. Nekaj let pred tem so mi Štirje Peki še pomagali, da sem si upal biti tudi javno Dgčen od ostalih, okrog 53, ko so izdali **Pesmi štirih**, so bili na svojem višku. A so prav okrog 56-57 začeli popuščati, se prilagodili sistemu, postali, kar so še danes: SeH tarnači, oznanjevalci Vitsile, esteti, ceneni modreci, Žursti v Pzji. MGGi so držali prvo stopnico, a ko smo se mi - Zajc, Božič, Dine itn. - povzpeli na drugo, so se 4-Peki obrnili in z mojega vidika mrknili v nepomembno. Pezo tako premagovanja AD-Niha kot boja zoper Ptjo je prevzela MGG z Re-57 in par let zatem s Pers.

19. V začetku 2. poglavja opisujem, kako sem se rešil; opisujem duhovno pot na ravni Fije-logike: skoz nič; kaj je bil zame tedaj nič, kako sem ga dojemal-mislil, kako mi je pomagal skozse. Prava pot, ocenjujem danes; Čl se ničū (niti Si) ne sme odreči, kot se mu Kani a la Reb. (Tudi zato sem odšel iz KCe, ker sem spoznal, da je zgolj polemična do niča, da ga zanika in ne preOsm, medtem ko je zame JKrova S na križu tudi vstop v nič. JKr gre skoz nič, ko gre skoz Blak-brezno-Strš na Dr stran. Reb, JOGSŠKi ipd. ostajajo na tej strani, v TSu, le da alibiziranem s Trl. Ostajajo v Cerkvi, ki zaplombira vsako luknjo, skoz katero hoče Čl na Dr stran. Ni takšna vsa KC, tak ni ne Avguštin ne von Balthasar; tudi ne Gržan. A kaj počne Gržan v DaSKCi? Kaj von Balthasar v KCi, ki je sestavljena iz samih DSKC?

20. Pod vplivom Heida sem tisto, kar je onkraj niča, imenoval bit, a to je bit v Heidpomenu, ne v pomenu Klasmetafizike. Heid je zaslutil Tro in Dt, vendar premalo. Heid mi je s svojim pojmovanjem onkrajmetafizične biti pomagal priti do Dti. Pirc, TH in Urb so Dt najprej prav tako zaslutili, sredi 60-ih let, a niso zmogli NejDam. Pirc je prezgodaj umrl, da bi naredil še korak NejDam od Aljoše in

apostola Pavla - zastonske ljezni - k Dti; a je bil od vseh treh tej najbližje. TH je spoznal, da v njem ni te ljezni - lDr -, ki je močnejša od vsega; da je sam pust, gol, nič(es)en, suh, brez vere, le Radsla po uspehu, po biti prvi; le AleksV v SI izvedbi, JKr pa mu ni dostopen. V koncu 80-ih let se je TH Not zlomil; po knjigi **Beseda molka, molk besede**, po spoznanju, da je vse igra videzov in razen tega nič. Zavedel se je, da mu je mogoča le ena pot: v boj za oblast. A ne več znotraj Ptje, kar je skušal v začetku 60-ih let, ampak v sporu-boju s Ptjo. Tako se je začela usmeritev, ki je vršičila v boju za LD in osamosvojitvev 90/91. To dvojje je TH zmogel, Isa Dti ne. Zato je Dt - in mene, ki sem jo iskal - zasovražil; TH živi - se poji - iz SŠa. Enkrat sovraži Le-vico, drugič De-snico; nekoga mora mrziti, da mu je cilj temne strasti. Urb, ki je najplitvejši med trojko, pa je nedozorel Čl, infantilec, ki išče starše, polno bit. To sicer ni več hladna metafizična Wolffova ali Spinozova bit, je NA žareča, barvita, predsokratična oz. v NA RR Parmenidova in Anaksimandrova bit in apeiron, bolj Rod-Narodenost kot apeiron. Heid je našel zatočišče v Pefzju (pesniškem Nczu), v to smer je RR Nieta; tu je navdihnil-zmedel tudi IvSveta.

21. Prvi pojem, ki mi je pomagal, je bilo spoznanje, da je nekaj več-jega od mene, naslednji pa: da je nekaj drugega od mene. Najprej sem moral najti, sprejeti, dojeti prvega. Pomenil je, da nisem sam največ; da nisem jaz vir, cilj, vse. Da je nekaj - nato pa nekdo -, ki-kar je več od mene, prej, kasneje. Tako sem premagal svoj subjektivizem, tudi solipsizem, v Daartikulaciji: Av. Pomembno je, da je - skoz trdo delo - Dt zamenjala Večjost ali Veličino. Katbog, ki je lDbog - tudi metafizični bog Tomaža Akvinskega -, je Največji, zato tudi Vsemogočni, Avtor vsega itn., Dt-BDr pa se ne meri z veličino kot močjo TSa, kot Vitsilo, kot Agrčkzldo, ki je RR v AbsPozmoč; Dt je druga od vsega, kar je in ni in kar se da zamišljati; tudi od veličine-moči TSa. Zato BDr ni mogoče označevati kot Kralja in Gosa. Dokler bo KC svojega boga imenovala Kralj in Gos, bo dokazovala, da nič ne razume; da ostaja v FD-FKCi. Zame je bistvena razlika med DtBogom in lDbogom, ki je le malik.

22. Spoznanje-priznanje nečesa večjega od mene mi je omogočilo, da sem sprejel vse, kar je in kar ni, ne da bi ostal hlapec tega, suženj Ptje in FKCe, Trade in Gosov. Sprejeti vse, vse Ponot, pomeni pristati na celoten THM-krog z vsemi njegovimi sss(...) modeli. To artikuliram danes v GR. Šele tak lahko razumem vso SD, kajti v SD - kot v Člsvetu - je vse. Prej sem bil predvsem kritik, odklanjal sem vse, kar nisem bil ozki - seveda zame PriPra - jaz; zdaj lahko sprejem-razumem vse, ne da bi se v tem vsem utopil, kajti zvezda vodnica mi je Dt. Ink je Tip kritik; ker ni zmogel sprejeti vsega - HKD Pavlove plerome sveta -, je po značaju kar se da ozek, skop, neinventiven, pust, prazen (TH je nadarjenejši in osebnostno močnejši Ink), je postal nekdo, ki ocenjuje (in to v MO!), ki ve, kaj je znotraj lDbe prav in kaj ne; ob tem pa švigašvaga skoz ObDbo do visokih mest, ki potolažijo njegovo poželjivo stremljenje. Tako se je prišvigašvagal do uda SAZU.

Pož ne. Pož je tako dezorientiran, da mu je visoko mesto v ObDbi le mehka želja, ne cilj trd(n)e volje. Pož se razmaka kot papir v vodi, medtem ko je Ink - vsaj lesen - nož v močvari, morda celo železen, a rjast, le zastrupi lahko, zabosti ne more. Pož še zastrupiti ne more, njegov strup je sirotka. MatZup je bližji Inku. Govorim iz SŠa? Ne. Ira pa naj mi bo dovoljena. **RSD** je tudi groteska, slikanica

karikatur, **Dogodivščine dobrega vojaka Švejka**. Nisem - le - asket kot Anton Puščavnik, tudi zabavam se rad; Pietro Aretino ravno nisem, Murnika pa rad berem.

23. Danes seveda ne pišem več v konkordatovski ludparadoksaliki sofističnega tipa, ki jo obnavljam **Vpogu**, jo prenašam iz 56 v 57, a nato za dolgo opuščam. Že esej **Oup** je napisan povsem Dgč, brez poigravanja, v direktnem vsebinskem, prej Žurjeziku kot z igro. Boj s Ptjo, ki je posta(ja)l Polen, ni več dovoljeval Luda. **Vpog** kaže, kako sem skupaj z MGG, Božičem, Dinetom itn., ustvarjal lud na PoV Slskem, ga vnašal - že artikulirano - v SlZ. Bili smo Voduškovci učenci.

24. Leta 56 sem še pisal »toda«; po Voduškovci jezиковni lekciji 59 uporabljam le še »ampak«. V to sem prepričal tudi Zajca, glej **Jezik iz zemlje**.

24a. Tedaj je celo Kos še potreboval ovire, po 64 se je zgladil le v rutinerja. 57 sem zavestno pristal na ovire, 65 na Ponot vsega HKD Člsveta. Kos se je umaknil - izmaknil - obojemu. Tudi Dalnk, DaPož, DaMatZup. Ink in MatZup sta nadarjeno začela, a se kmalu potrošila.

25. Prva zapreka, ki sem si jo izbral, je bila Ptja; z njo sem se trudil še skoraj 35 let. Do 90 je nisem mogel prevrniti, tedaj se je prevrnila sama. Sem pa sodeloval v tem, da se je zvrnila; kot malokdo dejavno - in uspešno - sodeloval. In katera zapreka je, ki ji nisem kos? Sploh je kakšna taka? BDr ni zapreka. Telo-zdravje je del mene, sem jaz; ogromno sem se naučil od svojega telesa, odkar me je začelo izdajati, od boleznih, odkar se je naselila vame. Če sta telo-bolezen ovira, potem sem sam - je Čl sam - ovira. Zakaj ne? Tudi tako se da zadevo tolmačiti.

26. Tudi na krivdo sem pristal, najprej na svojo, nato na GhK Člsveta. To mi ni bilo pretežko, kot učenec babice Nat(alij)e, kalvinistke, sem bil vzgojen v duhu Ponota GhK. MOč se je vse Ž boril zoper materino vzgojo, Mrk je sprejel tudi zato, ker ni učil krivde oz. krivdo je pripisoval le RazrŠžu (Brži), kdor pa se je pridružil Prolu, kot se je MOč, ni bil kriv. A MOč se NotPSte, ki mu jo je vcepila mati, nikoli ni rešil. Umril je v SZi med PraGhKo in Mrkcinizmom; da, tako smem reči racionalizmu, ki je v jedru Mrka. Če ne bi bil Mrk ciničen, ne bi Komsti mogli nositi na svojih dušah PVDa. Danes ga Zamol, pripisujejo ga drugim, pa vendar ga nosijo, a na lahkoten način, za to ravnanje je Tip Ribičič. Pač nuja Zge, če smo poklali tisoče, če sem mučil mnoge. Kot zvest Komst sem le uradnik Zge, si pravi Ribič. Tako si govori Mender v **Dia**.

27. **Vpog** je moj program, ki se ga držim vse Ž, le da ga v nekaterih časih nisem bil zmožen izpolnjevati. 57-58 sem izpostavil svoje telo-Ž, bil zato udarjen-kaznovan, vržen v ječo, dan v preiskavo, preganjan. Protestiral sem, razkrinkaval zločine. Ne kot Her, skladno s svojim načrtom, da živim dolgo, da se ne pustim prehitro pobiti, kot so Puča, da pričujem resnico še takrat, ko se bodo že vsi ostali utrudili; in so se, od prvega Kosa do zadnjega Šela. Še se držim pravila, da ne sprejemem nagrad, tiste pa, ki bi lahko bile nagrade - Izpoko in apanažo -, RR v sredstva za izdajanje **RSD**, ki je RazRese (IsDti) in gmotna pomoč ES potrebnim. Z nenehnim napadanjem tistih, ki me kot Zapli vabijo v IdDbo (pred kratkim sem napisal surovo pismo v tem duhu PePKu, ki me je skušal milo-zvijajčno zvabiti, da

bi spet sodeloval v DbJavi, pisal v njegovo Re-2000), trgam vezi z lDBo. Moja brezobzirna obračunavanja s PožlnČičem in ostalimi so v službi tega cilja: čim prej podreti vse mostove, celo brvi, ki bi mi omogočale beg v zatočišče ObDbe. Mar ne razumejo napadanci, kaj tolčem v njih? Ne njih kot Pvt ES Pske, ampak njih kot agente lM-lDba!

28. NDM obsežno in v ES Rci opisujem obe svoji načeli, ki sem si ju usvojil okrog 29. XII. 56: Nekaj je višjega od mene! in Hodi po čim težji poti! Malokdo od MBP ju je bil pripravljen sprejeti. S Pučem sva se zaradi njiju močno dajala. Da ni ničesar višjega-večjega od njega, tega ni ravno hotel reči, a formulacija mu ni dišala. Db, ki ga je edino zanimala - in za njo Pola -, je bila poligon, na katerem se bi rad udeleževal, tekmoval, opredeljeval, zmagoval. Morda ne višja in ne nižja od njega, ampak kot okvir-prostor nevtralna: srečavanje borcev-agensov. Puč je bil Strno darvinist, Polik. O kaki Dti se mu ni sanjalo, ne o Bogu, boga je imel za masko svojega tekmeča oz. Sža-Ptje in - tedaj še - KČe. Izrazito pa ga je odbijala maksima o Etterjatvi, da mora Čl hoditi po čim težji - nekaj časa sem celo govoril: najtežji, pač zanj najtežji - poti. Kot prirojenemu-narujenemu Poliku se mu je ta izjava upirala, saj mu je pomenila nepotrebno oviro pri premagovanju tekmecev.

Polik pravi: hodi po takšni poti, da je zate najprimernejša; da ti povzroča čim manj težav pri doseganju cilja. Puč je tedaj - vplivan od MGGe - postavljal pred PraPolu še nekaj Etterjatev-zadržkov, kasneje - v fazi Ideole momentanizma - jih je izgubil; je pa pridobil nekaj mask, ki so se mu zdele potrebne za doseganje uspeha. Nazadnje masko KČe. Leta 57 sva se s Pučem zblížala; 56 je bil do mene še zelo zadržan, vzrokov je bilo več, o enem še nisem govoril. Moja maksima o težji poti je bila Tip za etika, njegova o najbolj primerni poti za Polika. Paradoks Ža: kot Polik je prišel v zapor, kjer je moral v sebi odkriti močno VelOs, da je vzdržal, mi smo jo ocenili za EtOs, Priž ga je naslikal v Simonu, **Afera**, Dine v SAnti; prepričevali smo se, da je Puč SAnt, **SAnt** je bila naš EtVerprogram. Butaste dame iz 90 pa so Puča, ko je postal že zgolj Polik, izklincevale kot Polinejka. »Naš« Puč iz 58-64 je bil zelo Dgčen Puč od Puča iz 90, kaj šele od tistega po 93.

Paradoks: med 58 in 66 je hodil Puč po težji poti kot mi, kot jaz, čeprav tega ni hotel; tudi mi po težki, a njegova je bila zdaleč hujša. Ga pa je - kot PV Komste - oblikovala v jeklen lik Sža, Revarja, Ožlde, s tem ne več v etika, ampak v rušivca-despota. Ker je to čutil, se temu Potu - skoraj nuji - v sebi ni upal ves predati, ostajal je vmes, neodločen, vse bolj neprofiliran, v SZi. Ta pa ga je ovirala tudi v Poli. Tako se je od izjemne Osi RR v ponesrečeno. Neenkrat sem vlekel paralele med njim in MOčem. Čeprav sta si bila v mnogočem povsem Raz, so ju družile nekatere točke. S preučevanjem enega sem preučeval drugega. Oba sta mi bila, čeprav vsak po svoje, blizu. Oba sem moral odkloniti, ker sta bila oba - povsem? - napačna. Oba sta moja trajna sogovornika v **RSD**, v mojem Žu.

29. Pomagal sem soustvariti pojem-naziv SeH, že od 53 naprej, od Tor(karj)eve **Pravljice o smehu**. Že v Besedi sem z njim obračunaval, v polemiki z MirMahničem itn. Éno od jeder SeHa je tudi PSt KbK (krivda brez krivde). Ni ista kot SeH, je pa v Not zvezi z njim. NTM teme ne gre preučevati, jo ES podrobno Kritanaliziram skoz vse Ž, ne le v TorD, v Pnizu o **Taščici** in **noju**. V teh opombah naj le opozorim, da se KbKe nisem loteval od zunaj, kot Kos ali nato LZgarji, ki so naziv sprejeli, a ga imajo - kot vse ostale in ostalo - za zgolj Zunreči, Zuninstrumente, za lopate in

špegle. Zame je KbK globoko Not, EkP usodna opredeljenost, pil sem jo z materinim mlekom, v tem ko sem gledal MOča, ki je bil kriv - s strani Ptje, celo v lastnih očeh -, ne da bi bil kriv, vsaj zame ni bil kriv. Nazadnje je postal tudi zame (vsaj so)kriv, a kdo ni (so)kriv? O svoji krivdi pišem često NDM v **RSD**. Zame je Lib - RLH - teza o tem, da je vsakdo kot Psk kriv-odgovoren le zase, da ni Kolkride ipd., še ena od lahkotnih floskul DaLud Rede RLHa na PM instrumentalizem, maskiran s ČIP.

Zame - za Dgfijo - je ČI prakriv, je Pravec, krivda je v njegovi ldnvi, saj je ČI kot vsako Ž predvsem AgrEkzld. Ta sama na sebi še ni krivda, dokler gre zgolj za osvajalnost pri živalih. Šele ko postane opica ČI, ko dobi ČI duševnost, z njo ARF-AR (za)vest, lahko spozna, kaj je njegova AgrEkzld Nv: zlo, ubijanje Dra, s tem GhK. V tem je velika zasluga Krša, da je to bistvo lčČla odkrilo, artikuliralo; ni pa ga ustrezno rešilo. Dozdaj se ta rešitev ni posrečila še nobeni Fiji; morda se je moji: DgTiji.

30. Prav 56-leta sem se posebej močno od znotraj vglobil v razpoloženje-stanje KbK. Nekaj Tamoje Fije je v izjavah Minskega, **Dia**, RR kot Fija absurdizma. Tor je KbK RR v okviru SeHa, medtem ko je bil Božičev (**ZiK**) in Zajčev (**Otr**) absurdizem v okviru AD Huma, torej korak dlje, v Radsmer Blaka-brezna-niča. Pasusi iz **Otr** o dejanjih, ki se od Čla odsvojijo, postanejo samostojna, ČI ne more nanja več vplivati, je pa zanje kriv in odgovoren, potekajo iz moje Fije; seveda ne moje, ampak iz Fije, ki sem jo prenašal iz Tačvrfije, od Jaspersa, Kierkegarda itn., a v SIZ sem jo včlenjeval predvsem jaz, in nikakor ne na Zun način, kot to delajo LZgarji - Dgčnih vplivov-komparacij sploh ne razumejo -, ampak od znotraj, na EkP način. Zajčeva, Božičeva, Dinetova EkP Nota je bila kot nalašč za te - ne le moje - vplive, pila jih je, predelovala v lastnem duhu. Vsakdo od njih je v svojih dramah artikuliral lastno Rco; Priž se je v **Dia**, napisanih jeseni 56, boril zoper KbK absurdizem, a ga je tudi od znotraj artikuliral skoz Minskega. 4-Peki ne več, ti so ga že RR v SeH.

Zup je bil na meji absurdizma v **Ladji**, 54, nato ne več. V **AleksuPR** in v **Barbari** je izdelal PSt-svet kot metodo aktivnega Huma, s katerim je premagoval usodno določenost Čla po absurdu, po Konti. Tor si je takšno dejavno držo želel, a je ni zmožgal oz. najdeval jo je v zabavljaštvu vsevprek, ki pa je ostajalo prazna moralistična retorika, predvsem pa kot SeH samoSmil. Medtem ko ubogemu Boru zadeva ni bila prezentna, pačil se je in napenjal, a nasledek njegovih naporov so bile le smešne drame a la **Vesolje** in **Pajčolan**. Da ČI dovoli Ponot KbKe, mora biti dovolj močan; v tem je bil Tor najmočnejši, a k temu mu je pomagala Ptja, ki ga je delala krivega, on pa se ni vedel odločiti, ali bi njeno sodbo o sebi sprejel ali zavrnil. V tem je Torova SZ.

31. Že 56 sem presojal kot danes: da so imeli - ne vsi, Maček najbrž ne, bil je že od začetka LumKomst, enako kot More ipd. - prvi (predvsem PV) Komsti za svojo usmeritev Etrazlago, lRevo so si zamišljali tudi kot vrhovno Poz dejanje. Pa se jim je pod rokami RR v zločinstvo. O tem jasno pišem **Vpogu**. Tega se je jasno zavedala vsa MGG. Predvsem Priž je to spoznanje dramatiziral, najbolj v **Aferi**. V **Dia** je krivda še izrazito na strani Stl-Ptje, v **Aferi** pa je tema ravno sprotno prehajanje najboljših namenov, Bernardov EtHum, v LumRevo (Marcelovo akcijo). Ne le da teče med 56 in 2004 v meni kontinuirana črta, hočem reči več: nenavadno

zvest sem si. Že od MV-II. To kar naprej ponavljam. Naj si pogleda Kos v obraz in pove, koliko si je zvest on: od spisa zoper Koca, od svojih Mrk LZgarskih reklam?

32. Vpogu podajam razlago za DaČIP retorje: usranci trdijo, da so odgovorni - da je Čl odgovoren - le za tisto, kar počne kot Psk; krivdo valijo na druge. De-snica na Le-vico, Le-vica na De-snico, kot MV-II, a slabše kot tedaj, kajti tedaj sta bili obe veličastni in zločinski, danes pa sta (obe enako) samopridni, preračunljivi, SSL, ničvredni. JašZlc in Hanžlc skušata vse zlo obesiti na BushAngAme, janšelci pa še zmerom na klete Komste, na Kūtja.

33. A drža obeh tekmecev - PsEDčev - je aktivna, oba sta Agraventa ObDbe. Problem Slcev 56 je bil Dgčen: kako se iz pasivizma RR v akcijskost. MGGi se je to posrečilo že spomladi 57, od tedaj traja naša-ta dejavna drža, skoz Kulrevije itn. Katmase nam niso sledile, osta(ja)le so hlapčevsko trpne. Še 90-91 so se prebudile le napol, še danes so zbegane, niso še SAKO ali pa tako spačene PsSAKO, da streljajo same kozle, kot zdaj z referendumom o Izbrisanih. Tudi meni grede izbrisanci na živce, kar pa ne pomeni, da ne dajem prav vladi oz. bistrociničnemu Bohincu, ki je zadevo skušal rešiti kot dober Polik: ubraniti imidž s ČIP, rešitve pa predati sodiščem, kjer naj se izbrisanci kot Pski ruvajo vsak za svojo pravdo. Tako se v LDbi dela, to je mojstrovina Pole kot Hina. Idioti z Le in De pa so skupaj napad(a)li vlado, tako da so - s pomočjo medijev, teh mrhovinarjev in barab - pripeljali problem do komajrešljivosti. Žurste zanima le vpliv in prodaja, so popolnoma neodgovorni (zunaj Ete, so le PMLudisti), Opozicijo pa uspeh pri volivcih. De-snica prebujata trpne Slce v najslabšo smer: v rasno nestrpnost.

Moja Krita Bin Ladota in islamistov je povsem Dgč. Ni vračanje na ArhAVS držo, kot je drža De-DSKC, ampak opozarjanje na realnost TSA: da se svet ne ravna po IdeoSSLih ČIP proglašev; Čl je v temelju žival, AgrEkzld (Ž), zato je treba računati s Sži, ki si skušajo podrediti mojo-našo Džo. V dilemi med tem, ali bom pripadal ZahDži ali islamski (ne le islamistični), zame ni cincaja. Če me-nas bodo ogrožali Musli ipd., jih je treba z vojno premagati, če ne Dgč pa pobiti. Logika TSA. THM-krog me uči, da moram računati s tem, prevzeti nase celo odgovornost za nasilje; zato podpiram Busha, čeprav ne mislim, da ravna najbolj spretno. V izbrisancih vidim isto peto kolono, kot je bila NNcz PV. Cartaginam esse delendam! Bojte se srbedžij, v Srbiji so pravkar zmagali šešljjevci, ki znova ali še zmerom govorijo o meji Srbije pri Karlobagu-Karlovcu-Virovitici, sam sem jih slišal po TeVe. Analogne pretenzije imajo Hrti, Avsi, Iti; in Slci do njih, ne le Jelčić do R(ij)eke-Fiumeta.

TS je nenehna Strna vojna. Vojna v PM-LDbi je zame manj neustrezna kot vojna v okviru Musla in/ali Koma. V ZDA je res močan - predvsem Prot - fundamentalizem, a nikakor ne analogno močan, kot je islamizem med Musli. SND mora biti aktivna, če hoče ohraniti sebe in Slce; v toliko jo podpiram in sem Slc, ne želim biti Hrt-Srb, niti ne Avslt. Brani me-nas Bush, ne ČIP in ne dezorientirana slabiška retorična Psčtčvra, ki dela iz slabe vesti - predvsem Nemci - zaradi MV-II same oslarije. Leta 1940 je imela najmočnejšo, najbolj Agrvojsko sveta, danes še San Marina ne bi premagala. Groteska. AngAmi pa so kot pragmatisti realni: ne Ncz, a tudi ne razširiti noge in pustiti, da bo po meni plesal tisti spufani Todorović, ki ga kar naprej, vsak s svoje strani, trepljata Krivi Mišo in MatHanž.

34. Okrog te teme se je znotraj MGGe dogajala debata-dilema. Zajc je - od **Otr** naprej - učil predvsem usodo, katere žrtve smo; ldn se je z Danom in Reko, ki sta pasivna nemočneža, nič ne moreta, vdajata se Si, lastnemu izdajavstvu v sebi, sta cunji, na koncu drame smeti. Kasneje je Zajc ta svoj pasivizem - suženjsko naravo - popravil s stopnjevanjem SŠa, ki je bilo deloma usmerjeno na Zun Sža, Ptjo, deloma pa nase, v AD; to je PSt **Potohodca**. Ni čudno, da je Zajc okrog 90 tako navdušeno prešel k DSD; prav on se je najbolj od vseh nas počutil trpen hlapec, je tudi učil pasivizem, nikoli ni podprl Puča in njegovega aktivizma; ko se je Puč boril in mi po svoje z njim, se je Zajc zatekal k poskusom Sma. Okrog 90 pa se je osvobodil peze trpnosti, analogno kot Katmase se je začel sproščati, le da bolj od njih, ker je bil lzb in je od srede 50-ih let vendarle participiral na MGGi. A še v **Grmačah** oznanja beg pred Komsti, ne boja. Kasneje pa ni bil zmožen napisati aktivnejše drame. Že leta napoveduje nekak **Pasijon**, a po naslovu sodeč je to lahko le nadaljevanje pasivizma, torej hlapčevstva. Zajc ni v sebi premagal SZi. Jaz sem jo, že spomladi 57 na osnovi platforme, opisane v **Vpogu**. Nisem je do kraja, a kdo jo do kraja? Le kak draufgenger, ki se ne zaveda dovolj težavnosti položaja, kak Daki, kak Prosenc, kak Her ali provokator a la Jelčić-Strelčič.

35. Odločam se za hoteno žrtev. Do neke mere sem jo storil 58-59 tudi jaz; za svojo naravo - za svojo Tamoč in razmere - ravno dovolj. Mnogo močnejšo žrtev je storil 58 in do 66 Puč. Vendar njegova ni bila hotena. Po svoje sem bil kriv, ker sem ga porival vanjo, Priž mi je to zameril, uvidel je, kaj počnem, kaj hočem, poznal me je. Krit me je odklonil v liku Gabrijela v **Kongresu** kot nekoga, ki druge potiska naprej, sam pa se reši. Rešil sem se, a spet ne tako, da bi Puča izdal oz. da bi se plasiral v vrste ObDb Pselite. Igral sem lastno igro, izdeloval sem se primerno; skazalo se je, da sem izbral zase najboljšo pot. Puč je izzival, a ni verjel, da bo žrtev, da ga bodo zaprli; za svoj upor je bil odgovoren predvsem sam, tega se je zavedal, vendar sem bil tudi jaz odgovoren zanj, s tem zanj - za njegovo Trp - sokriv. Ta GhK me je težila mnogo let, zame je bila trn v mesu, motivacija, da izbiram čim težjo pot, vendar takšno, da jo zmorem prenesti-obvladati, ne takšne, ki bi me naredila za klavno nehoteno žrtev; za takšno se je imel ves čas Zajc, verjetno se še ima. Jaz sem svoje Ž obvladoval, Zajc ne. Tudi Puč ne; Pučevo se je najprej RR v strahotno Trp zapora, nato v grotesko, po 90. Zajčevo je postajalo umazana groteska že v 70-ih letih, ko je sprejel vlogo-imidž Nackorifeje; tedaj sta se zblížala s Prižem, oba sta se odločila za nekaj, kar ni bilo prav, le da je Priža spoznanje lastne GhKe pokopalo-ubilo, Zajc pa je kar spretno nadaljeval s svojim vse bolj retoričnim Trpom, postajal živ spomenik sredi odprtega dogajanja. Tak je še danes: vse bolj ponarejena, grda figura.

36. Načenjam vprašanje pravice. Kdo mi jo daje, kaj je. Za RLH retorje - za PM sleparje, ki so dejansko ludisti - so ČIP dane po sebi, Člu po Nvi. Zame že 56 ni tako. BDra še ne znam izraziti, govorim še o Vesili, ki je višja od mene; tisto silo imenujem še bit (JE), seveda v Heidpomenu nemetafizične biti, dejansko že slutene Dti. Obenem pa odlično odkrivam, da tega »višjega« ne morem dognati kot KAJ, ker ga ne morem posedovati; ker ni znotraj (ob)lasti, kot sem pisal v Pers 60 oz. ni znotraj ldba, kot temu pravim danes. Točno opredeljujem, da je pravica negotova Vrta; da si jo Čl jemlje, ker mora živeti; danes temu rečem: ker je Čl Agrčkzld; Ž=Agrčkzld. Jemljem si jo samovoljno, kot SaPsk, kot agresor. Utemeljujem

jo s teorijami (danes jo LDPM ideologi s ČIP), z nasiljem (tako jo je Ptja). Pravico - RPP in vse - relativiziram, pa vendar ne ostajam pri tem Altzu; iščem NejDam.

37. Ob prvi dve načeli-maksimi postavljam še dve, tretjo in četrto. Tretjo sem si izposodil pri Faulknerju, artikuliral jo je v kratkem romanu **Motivec prahu**, ki sem ga bral prav tedaj. Podrobno NDM v **RSD**. Četrta pa je le izvedba prejšnjih: spoznanje, da ne morem ravnati Dgč kot tako, kot sem opisal in kot sem spoznal za zase edino mogoče, ne le edino prav. Luter je izrekel nekaj podobnega in mnogi pred njim in po njem: tu stojim in ne morem Dgč.

38. Še sem pisal »čim«, kasneje »brž ko«.

39. Tedaj sem pisal še »proti«, po Vodušku le »zoper«.

40. Zavedal sem se, da je še - skoraj - vse pred mano: ARF avtoanaliza, Kritanaliza Člsveta in bližanje Dti. Potreboval sem še desetletja, da sem prišel do točke, na kateri sem danes. Danes menim, da se že kar dobro poznam, da sem ustrezno prodrl v ustroj sveta (v THM-krog) in da sem postavil temelje za artikulacijo Isa Dti (v ŠHM).

7. januar 2004

O LA STRADI

Med različnimi odmevi na **La strado** je najznačilnejši ta, da film baje zapušča mračen vtis. Eni menijo, da v njem ni nikake razrešitve in da je nihilističen, drugi vidijo v koncu filma nekakšno očiščenje, ki pa se jim zdi šibko in neprepričljivo. Oboji se motijo; ti zato, ker v filmu ni pridanega končnega očiščenja, po Aristotelovi ali realistični metodi, oni zato, ker film ni nihilističen. V **La stradi** je največja mogoča sodobna vera; podčrtujem besedo sodobna, kajti tiste, ki je ne opažajo, moti prav to, da je sodobna. Želijo si stare, preizkušene, v navado spremenjene, ki pa ni več vera, temveč trden in varen običaj. Odkriti ontološki svet tega filma se pravi sodelovati pri odkrivanju našega sodobnega ontološkega položaja.

Zahodni svet že nekaj časa tiči v nihilizmu in si želi iz njega poti. Tudi mi smo potomci zahodnega sveta, čeprav ne morda neposredni in zakonski. In tudi pri nas si tisti, ki so se jim uprli blagoslovljena laž, koristi prinašajoč varen svet, smrt in nič, iščejo izhodov, danes morebiti še zasilnih, naslednjega dne že pravih. Iščejo si jih iz začaranega sveta lastnega telesa, subjektivizma, surovega solipsizma, vulgarnega materializma, relativizma, užitkov, končnih ciljev, izmerljivih površin, intelektualizma in slepih nagonov. Najprej si jih otroško sanjajo, potem te sanje uresničijo, se zbude od studa in razočaranja, veliki otroci, in počasi zoré proč od sanj, v svet krvi in čistosti, v območje tal in neba, v vrtinec radosti in tegobe, v izvir biti in nič. Otroci, ki ne morejo dozoreti, sanjajo tuje sanje, sanje svojih očetov in praočetov, sanje, ki so resnične toliko, kot je zares svet dogodivščin v pragozdu in na mesecu. Če so bili ali niso bili ti očetje taki, kot si jih predstavljamo, ne vemo, z vsem bitjem pa čutimo, da je minil čas **takih** conquistadorjev in herojev, kot nam jih slikata strah in berilo za ljudsko šolo, in da bo prišel čas **drugačnih** svetnikov in upornikov, če jih bomo uresničili in ne izsanjali. Isti bodo, pa vendar drugačni. In isti **bomo**, pa vendar drugačni.

Zampanó predstavlja svet telesa. Golta, pije, si jemlje druga telesa, si podreja druge ljudi, vlada, ima oblast, uživa, ni pokoren nikomur, nima ne vesti ne spoštovanja, izdaja in ubija, sam sebi namen, izvor, snov in bog. Nam ne simbolira subjektivizma, po katerega učenju je vse nižje od mene, vse služi meni in se končno vse steka v oblast mojega telesa? Ne razodeva nasilja tega skrajnega subjektivizma? In sodobnega donjuanstva? In bolezenskega popivanja? In gole

oblasti, ki ni nikomur odgovorna, ki žrtvuje druge po lastnem premisleku, ki ubija brez povračila in brez krivde? Ni utelešen etatizem, vulgarni materializem? Ali ni do sile, ki jo praktično čuti nad seboj, kompromisarski in spravljiv? Do nemočnih krut, do močnejših uklonljiv?

Zampanojev konec ni nikako očiščenje, temveč samo osvestitev lastnega življenja: spoznanje ničnosti sebe in vsega. Kajti če je bilo vse samo gradivo za mene in moje telo, moje telo vir neizčrpnih želja, svet pa teh želja ne izpolnjuje vseh in vedno (vsakega Hitlerja je enkrat konec), in če končno tudi boga ni (Zampano ga išče s pogledom v nebo), da bi dal odvezo in milost, potem je vse podrito samo v sebi, zlomljeno preden napeto, ubito preden rojeno, potem je vse smrt in vse praznота in vse nič. Svojih užitkov se prenaješ, prej ali slej se obrnejo proti tebi; oblasti se prenaješ, prej ali slej te vrže iz sedla pod svoja kopita; svoje edinstvenosti se prenaješ, prej ali slej se prelevi v samoto in izpraznjenost osamelosti je tvoja poslednja usoda.

Zavest te poslednje usode igro ustavi, preseka in nakaže nova pravila. Zakaj vse, kar je služilo meni, užitek, sila, oblast, snov, se je naenkrat znašlo nad menoj in jaz sem postal ujetnik svoje mrtve oblasti, svoje gole sile, svoje prazne snovi, svojih bolečih užitkov in svoje lastne samote. Nenadoma sem odkril, da je nekaj več od mene, da je nekaj višjega od mene, in ne samo, da sem to odkril: zares je nekaj višjega od mene. Pa bodisi da je to sila, oblast, telo, užitek in samota, ali pa bog, družba, umetnost, stroj, ali pa bližnji, ali pa bit. Razlika je le ta: namesto da bi hote priznal tisto višje od sebe in mu tako skušal postati ter postal raven, ga priznam proti svoji volji in mu služim kot suženj. Moderna civilizacija je rasla v znamenju relativističnega subjektivizma in vulgarnega materializma. Ustvarila je čudovito tehniko v gospodarski proizvodnji in v državi. Vedno je menila, da ravna po geslu: vse za človeka. Rezultat tega razvoja pa je strahotna zasušjenost človeka telesnim, gospodarskim, državnim in družbenim silam. Rešili smo se prirodnih sil in postali hujši hlapci silam, od človeka povzročeni. Povprečni mladenič, ki mu naj bi vespa služila pri njegovem učlovečenju, suženjsko služi tej vespi, z vespo skupaj pa svojemu telesu, ki se je odtujilo človeškemu bistvu.

Zato predstavlja Zampano samo en pol resnice, tisti del sveta, na katerega takorekoč naletimo, ki se nam sam ponuja, dejstvo, nekaj, kar je v nas že pred nami in pred našo zavestjo, skratka, naravno nujnost. In hkrati, ko vemo, da je naravna nujnost resnična, da je načelno neukinljiva, da brez nje ni življenja, moramo upoštevati tudi to, da tvori le en pol vsega.

Drugi pol je Gelsomina. V njeni usodi je mogoče videti sodobni pasijon, od prve do zadnje postaje, z vsem njegovim smislom in globino. Ključ za Gelsominino pot je v njenem pogovoru z Norčkom, ko govorita o kamnu, smislu in službi. Kajti če ta kamen (in to je kateri koli kamen) nima smisla, potem nimajo smisla tudi zvezde in nobena reč na tem svetu. Če pa nima nobena reč svojega smisla, potem živimo v Zampanojevem svetu, ki postane naenkrat svet markiza de Sada; življenje je dolina solz, zato je najbolje, da mu iztrgamo čim več užitkov; in če si jih bomo jemali vsi, bodo šibkejši sicer resda prikrajšani, toda to je še vedno bolje kot v našem svetu, kjer so slabotni prizadeti dvojno, od močnejših in še od lastnih nravnih omejitev. To pojmovanje je ena izmed inačic prilagajanja danosti, bistra, načelno dovolj čista, čeprav praktično skrajno kruta inačica. Pripravlja nas na sporazum z dejstvi, z zlom, ki ne le da je večno in neukinljivo, temveč tudi neukrotljivo in nepremagljivo. Če je zlo edina resnica in edini gospodar, potem je

najbolje, da vdano služimo samo njemu; pri tem ne tvegamo niti krivde niti kesa niti npravnega zloma, temveč kvečjemu telesni propad; zato nas pa nikoli ne more učlovečiti.

Če pa se odločimo, da zla ne bomo priznali za edinega gospodarja, temveč samo za naravno nujnost, za en pol resnice, potem moramo predreti in zmanjšati Zampanojev svet, potem moramo priznati, da ima tudi ta kamen (in to je kateri koli kamen) svoj smisel. Če pa ima ta kamen svoj smisel, potem ga imajo tudi zvezde in vsaka reč na svetu. Kajti vsaki reči lahko služimo, če lahko služimo eni. In z druge strani: če služimo zlu, ker je to naša naravna nujnost, in če torej s tem že služimo nečemu višjemu, kar je od mene neodvisno, potem lahko služimo in moramo služiti tudi tistemu višjemu, ki pa ni zlo. To pa je Gelsominino spoznanje in dejavnost. Služiti temu kamnu (in to je kateri koli kamen) ali živali ali človeku ali ideji, vseeno, le da priznaš tisto višje in mu ne služiš nehote, kot višji sili, ki se razkriva skozi moje telo, skozi mojo naravnost, temveč tistemu višjemu, kar se razkriva skozi mojega duha, skozi mojo npravnost. Toda ta služba ni predanost, pristajanje, prilagoditev na dejstvo. Je posvetitev najstvu, je ustvarjanje še nerojenega, je odkrivanje že pozabljenega, je skrb za zapuščeno, je tveganje za nevarno, je odločitev za mojemu telesu škodljivo, je zanikanje dejstev in danosti.

Gelsomina ljubi Norčka, a ne gre z njim. Kajti Norček je ne potrebuje, če bi živela z njim, bi hodila po lažji poti, zadovoljevala bi svoje telo, svoj subjekt, svoj jaz in ničila vse okrog sebe, ker bi vse postavljala v službo svojega jaza. Gelsomina gre za Zampanojem, ker se je odločila za težjo pot, za zanikanje danosti in svojega telesa (to je svojega nagnjenja do Norčka), za posvetitev tistemu, ki nihče ne skrbi zanj. Če se ne bi Zampanoju posvetila Gelsomina, bi prevladalo na svetu zlo. Ona pa s tem, da se zlu ne upira, za njegovega sužnja pa skrbi bolj kot za samo sebe, zlo izpodriva, omejuje in ga drži v ravnovesju z dobrim.

Gelsomina rešuje svet, kakor ga rešuje vsak trenutek tisti, ki ravna po njenem zgledu. Kajti zlo je tukaj pred nami, v nas, na njega naletimo, ko se zavemo, zlo napolnjuje ves svet, zlo je dejstvo in edina danost. A čim bolj ga skušamo enkrat za vselej do kraja iztrebiti in zamenjati z dobrim, tem bolj ga množimo in utrjujemo, zakaj če z nasiljem odpravljamo nasilje, proizvajamo nasilje; če z zlom ubijamo zlo, rojevamo zlo. Če pa priznamo zlo kot en del nas samih, kot neukinljivo dejstvo, kot naravno danost, kot pogoj učlovečenju in skušamo s svojo posvetitvijo npravni nujnosti, s svojim tveganjem krivde, z žrtvijo in odpovedjo ustvarjati dobro, potem bomo zlo skrčili nazaj na njegovo izvorno polovico. In edino v stalnem doseganju ravnotežja med obema zaradi tega, ker stalno padamo iz njega, se da doseči učlovečenje in edino zmago, ki je mogoča: zmago, ki ni poraz.

Svet, ki nam ga kaže film **La strada**, pa ni samo subjektivni človeški svet, temveč je izraz ontološke zakonitosti. S tem da skušamo dvigniti na tehtnici delež zla, ne izražamo samo svoje človeške potrebe, temveč ustrezamo tistemu, česar izraz smo. Skušajmo si na kratko očrtati podobo tega izvora.

Vzemimo tla, na katerih stojim. Naš običajni odnos do teh tal je v tem, da jih teptamo, uporabljamo za hojo, za postavljanje stvari, ki nam služijo, za oporo, varnost; so naša last in v naši službi; nanje naletimo, ko stopimo v sobo in jih jemljemo za dejstvo, ki se ga splača izkoristiti. S tem tla ničimo, ker jih izkoriščamo in jih iz nečesa, kar so bila po sebi (tisti trenutek še, ko smo nanje naleteli), spreminjamo v nekaj, kar je samo za nas (tisti trenutek, ko jih začnemo uporabljati). Vendar pa se moramo zavedati, da tisti trenutek, ko bi se radi znašli

nekaj nadstropij niže, tla niso več nekaj, kar nam služi, kar je nižje od nas, temveč so se prelevila v oviro, v nekaj, česar ni mogoče zanikati; začela so pred nami rasti v svoji nepremagljivosti, v svojem obstoju po sebi in nenadoma se zavemo, da niso ona odvisna od nas, temveč mi od njih. Iz danosti so postale bit. Isto je z zrakom. Zdaj ga požiramo, uničujemo, izkoriščamo, ničimo, potem spoznamo, da smo od njega odvisni, ker nam preti smrt, če nam je odvzet. In isto je s kamnom, s katerim lahko ubijamo in ga lahko spremenimo v kip, v umetnino. In s sočlovekom, ki ga lahko zasuhnjimo in s tem izgubimo, ali pa se mu posvetimo, ga posvečeno ljubimo in s tem uresničimo njega in sebe.

Vse stvari so torej plod biti in nič. Toda biti plod obojega pomeni, da sta oba v nekakem sozvočju, premirju, združena. Kajti kljub njunemu izključujočemu, paradoksalnemu odnosu reči tega sveta ne nastopajo kot paradoksi. Njihova narava je dvojna, kar zavisi od načina, kako je doseženo ravnotežje med bitjo in ničem. Eno ravnotežje je navada, priučenost, brezosebnost, mrtev, varen in trden svet, gotovost, znanje, urejenost, dokončnost. Drugo ravnotežje pa je izvirnost, ustvarjalni napon, ljubezen, umetnost, žrtev, tveganje, negotovost, nedokončnost, vera, zaupanje, boj in odpoved. Prvo je pasivno, drugo aktivno. Človek vedno izraža to ontološko zakonitost, hote ali nehote. Prvič ji služi tako, da dobi samo to, kar mu je dano, navrženo, priznavajoč boga v tej ali oni obliki, v religiozni, sociološki, etatistični ali znanstveni, boga, ki zanj misli, ukrepa, trpi in živi, drugič pa služi tako, da se nečemu posveti in v tej službi ustvarja nekaj, kar je višje od njega. Prvič žrtvuje druge in kaplje svoje lastne krvi utaplja v morju krvi svojih bližnjih, drugič pa prelito tujo kri odkupi z lastno žrtvijo. Prvič vlada in je zasuhnjjen, drugič se posveča in je sam svoj. Kajti s tem da izkorišča dani svet, ga uničuje, sam pa postaja hlapec nič; s tem pa, da priznava dani nič in ga očiščuje, zlo potiska nazaj v njegove ontične meje, odkriva bit in jo varuje.

1956

OPOMBE k eseju O LA STRADI

Berem svoj tekst **Esej o La stradi**, napisan leta 1956. Pred sabo imam kopijo iz tistega časa, na skoraj prozornem papirju, ki sem ga bil tedaj uporabljal. Esej berem po skoraj pol Stola prvič; sproti ga komentiram.

Že v prvem odstavku sporočim svoje stališče: opredelitev za vero, ki pa naj bi bila sodobna, to je takšna, ki ne daje predvsem varnosti, včlenjenosti v Tradnavade, ampak je ontološka v novem - Heidovem - pomenu besede. Prav 1956 sem s posebno pozornostjo - osrečen, - Ponot Heidovo onkrajfijo. Po tej Tem usmeritvi sem danes na isti točki kot 56. Vera da, a ne TradFP verovanje.

Imam - razglašam - se za potomca Zahsveta, tudi v tem, da iščem iz Trade ustrezno pot, Trada se zdi začepljena. Nočem prista(ja)ti na blagoslovljene laži (Ptje, čeprav je ne imenujem direktno), UtDbe, Si in niča; v tem je bistvo: preseči S-nič, priti skoz Blak na Dr stran. Odklanjam Avtelesnost, solipsizem, Rltz, Hed, pragmatizem, Vit. (Ne trdim danes še zmerom isto?) 56- leta zavračam KC in Ptjo, obe sta konstruktorki sveta otroških sanj; udejanjitev teh sanj (tudi LReve) je stanje PoV Mormačka, ko se v duhu Voduškovega **Odčaranega sveta** razočaranci zbudijo iz omotice; Vodušek je vnaprej napovedal PoV čas. Ne opredeljujem se za novo Revo, ne za LRevo ne za DRevo, ampak za sprejemanje vsega (za THM-krog), vendar s preusmeritvijo k Dti, če smem z Dabesedami izraziti metafore iz 56: bivati v območju tal in neba. Tedaj sem pod Heidovim vplivom še pretežno iskal - težil v - izviri biti in niča, danes iščem Dt, ki je drugje, ne v izviri.

V koncu 2. odstavka podajam jasen program; nekdo je ob rob tudi napisal vprašaj, ravno ob izjavi, da ne smemo - MGG - sanjati sanj naših očetov, Komstov, Kakija, tudi MOča, ampak svoje sanje: da moramo postati SAKO. Ostrina je v izjavi, da je minil čas Ptjosvajavcev in Herov (kasneje je to misel uprizoril Hieng v **Osvajalcu**, 1971), kakršne propagirajo Ideolučbeniki. Moramo posta(ja)ti Sniki in uporniki, a Dgčni. Sčasoma sem opustil izraza upornik in Snik, 56-57 sem ju še uporabljal, preveč sem še bil v okviru VISa Trade. V eseju **Oup** sem artikuliral nove upornike, 59-leta sanjaril o novih Snikih; zdaj pravim temu NČlu DrČl. Bolje preciziram, a smer je ves čas ista.

Kaj pa če sem tudi **Esej o La stradi** napisal že po spreobrnjenju na prehodu 56-57, spomladi 57? Ali pa sem se že poleti 56 pripravljaj na spreobrnjenje, a ga še nisem bil zmožen?

V Zampanoju rišem lik subjektivista, kakršnega je desetletje kasneje odklanjala trojka HUH oz. Pirc, jaz že dolgo pred njimi. Med subjektiviste tega tipa štejem PtjKomste, Taoblast v Slji, nanjo jasno cikam: na ljudi, ki niso poslušni nikomurničemur, nimajo vesti, ubijajo samovoljno, so si sami izvor in cilj; KaKiji kot Heri. Dobesedno imenujem etatizem, zame - ne le - tedaj naziv za StlKom.

Napovedujem konec (vladanja) Ptje, padla bo pod kopita Zge, lastne Vitnasilnosti; Popiti so končali kot OPski, nekateri celo v OISu. Ptja me je še desetletja poniževala, trla, Zanič, Etspodbijala, a vzdržal sem jaz, ne ona.

Vidni so poudarki Fije Frankfurtske šole, ki sem jo pomagal prenašati v SIZ v Pers čez par let. Krita Tehcivilizacije. TaZnaSi za HedTeh sredstva je bila vespa; kdo se je danes še spominja? Bila je ideal Gene, ki je pripeljala do DaSLDbe, le da posedujejo Dajapiji mercedese in porscheje.

En pol vsega je danost; v Pers sem uporabljal predvsem ta naziv. Je tisto, kar je v običajnem pomenu besede, ontična oz. metafizična bit, že RR v navado, v KonvVrte. Drugi pol pa je bil zame od nekdanj Dt, 56-57 sem jo ugledal v Gelsomini.

Tedaj še pišem inačica, od Voduška naprej Rca.

Smisel vidim v poti skoz pasijon; šele v drugi polovici 90-let sem omejil pomen Trpa-pasijona, nikoli pa ga - še danes ne - prečrtal; le pazim, da Trp ne bi zaneslo v Maz, v viktimizem. NDM. Poanta odstavka je RR sveta absurda, kot sem ga do tedaj že večkrat Ponot živel, k svetu Sad(izm)a, de Sada. Prav 56 sem se veliko ukvarjal z de Sadom, ga preučeval, kajti neznosno mi je bilo stanje, da delam zlo, obenem pa trpim zategadelj, ker se prepuščam AAF-AK vesti. De Sade je ponujal Hedrešitev: odpraviti je treba Etvest, pa gre. Za to Rco se je odločil lud, RMg počiva na nji; MGG jo je že vzela v obzir, Dine, Božič, a jo je odklonila kot (pre)lahkotno, figarsko, beg, strahopetnost. Božič je šele kasneje - v **Paniki** (tudi v Pvtpaniki zaradi pritiska lud RMge) itn., v 70-letih - padel pod nivo sebe iz 50-let in prve polovice 60-let. RMg ne pozna več ne GhKe, kesa; tveganje je v nji Zun. Če je zlo edina resnica, ni več resnice; resnica je le v razliki z neresnico. V RMg je vse le, kar je: danost; danes bi rekel: Ožld, projekt PnMa, ki se razkriva v PzMu nič, v RMgi.

Esej je pričevanje mojega Notboja z absurdom; ne le mojega, enako Dinetovega, Priževnega, na robu tudi VeRusovega. Ne pa Pučevnega. Puč je že od začetka Rad poenostavljal. Njegova rešitev je bila Pol(na), ta pa je po Stri Reda. Tudi zato je na nas vplival tako silovito: ker smo bili Not sprti-razžrti (vsak v sebi) od dvomov, AAF-AK samoočitani, medtem ko je on vse to brisal, nadomeščal s Polakcijo, ki Čla enoti, monolitizira, razbremenjuje Etvprašanj. Eto je poenostavil na debato: ali Ptja ali upor zoper njo. Ker je bila za nas Ptja res zlo, smo mu popuščali, vendar ne popustili. Popustili so mu šele norovci konec 80-let, a to je obenem konec ustvarjalne SKule, prehod (podreditev) norovcev v SHKI.

Moj odgovor o smislu kamna je nekaj let kasneje - 59 - tematiziral Šel v novelah **Kamen**; o njih sem tedaj napisal več esejev-analiz, kmalu jih - s Karjem - objavim. Šel mi je odgovarjal. Kamen je postal kasneje Tem pojem (Vrta) reizma, s tem je prešel v RMgo, a tedaj še tako, da sem v RMgi - tudi Šel in Marnik - najdeval smisel. Kamen kot lepota-bit in smisel v sebi; kamen-zvezde, v katere je kamen podaljšal in ga opremil-nabil s skrivnostnostjo Strniša, glej zbirko **Zvezde**. V eseju o **La stradi** se oglasi kamen prvič; od tedaj naprej dobi svojo HKD Zgo.

Govorim o služenju, a razložim, kaj s tem mislim. Ne služenje Ptji (KCi, Dži, Dbi - danosti, telesu, vse to sem si očital, da počnem, ko - dokler - sem bil asistent

na ff), ampak gre za ětsluĝbo. Imenujem jo ŝe najstvo, po Kantu, veŝem ŝe - vsaj na prisposodobu - rojevanja, askeze. Ŝe danes vztrajam pri udejanjanju tega programa. Kaj pa je **RSD** - poleg drugega - kot odkrivanje pozabljenega, skrb za zapuŝĉeno? Spor s Ptjo 58 je pomenil tveganje za nevarno, za mojemu telesu ŝkodljivo; ostal sem brez sluĝbe, na robu zapora, preganjan.

V razlagi Gelsomine danes ne bi bil tako Rad oz. enosmeren. Tudi zaradi izkustva, saj svojemu idealu, kot ga zagovarjam v eseju, nisem povsem sledil; deloma pa. Danes temeljim na HKD izkustvu in na ARF tega izkustva, ne le na maksimah. Vrh svoje pridruĝitve staliŝĉu iz **Ěseja** sem dosegel konec 80-let, ko sem vstopil v KC, s pristankom na lik JKra kot Kriĝanega, ki se povsem preda sluĝbi Drim, z Absamozatajevanjem. V Ŝu sem veĉkrat to poskuŝal, z delnimi rezultati; veĉkrat sem se temu cilju oddaljeval, se prepuŝĉal Hedu in danosti. Osnovni cilj ohranjam: LdDr; ne v liku Gels(omin)e, ko ta sebe kot JKr zanika, ampak tako, da postaja LdDrĉl obenem tudi BSAPOEV. Oboje torej! Takŝen lik sem razvijal kot lastno Os. JKr me je privlaĉeval, a zmerom znova sem ĉutil, da to nisem jaz. Najprej sem si svoje nedoseganje JKra oĉital, s tem sem Ponot GhKo, kot terja KC; s tem sem postajal njen - bogov - suĝenji. Ŝele ko sem si upal vzpostaviti novo-svoje merilo, sebe kot BSAPOEV, ki je receptor BDra, sem se znebil te odveĉne krivde oz. zlezal iz nastavljene mi pasti. To se mi je do kraja posreĉilo ŝele na prehodu 90-let v novo tisoĉletje. Gelsa je boĝji otrok, ni pa BSAPOEV. Sniki so faza v Nastu Drĉla kot BSAPOEV, ki sliŝi BDra, njegovo navzoĉnost v svetu udejanja.

Tedaj sem ŝe pisal: ĉim bolj, kmalu za tem le ŝe: bolj ko ...

Zelo jasna je moja RadKrita boja zoper nasilje z nasiljem, zoper Neg nasilje s PN, torej Krita LĚeve; nastopam v imenu JKra, ki se ne bori zoper zlo na PolVojnaĉin. Pri tem sem vztrajal ŝe okrog 90-91, po svoje ŝe danes, le da danes znova upoŝtevam (Rad) Krito, kakrŝno sem gojil v veĉ fazah svojega Ŝa, 57-58, v Pers, v Problemih okrog 70. Ta Krita ni - naj ne bi bila - PN, ampak v sluĝbi ARF analiz(e). Tezo o proizvajanju zla skoz nasilnost je uprizoril Dine v **SAnti**. Puĉ te teze ni podpiral; ni pa udejanjil nasilnega upora, ker ni dobil nikogar, ki bi to z njim vred realiziral. Ĉe bi ga dobil, bi se Puĉ razvijal v smer RAfa in Rdeĉih brigad. Sam tega ni zmogel, zato se je - po 66 v Nemĉiji - osamil, za nekaj ĉasa celo prekinil s Slovom, se odloĉal za prestop v nemŝtvo; zato ni nauĉil hĉerke Slŝĉine itn. Ŝele jaz sem ga vraĉal v Slov, na ĉestih bivanjih pri njem v Hamburgu, v pisemski korespondenci. Nato tudi VeRus. Medtem ko je bila grupa heideggerjancev, HUH-Pirc, Graf itn., Rad razpoloĝena zoper Puĉa in Pers, ki jih je istila s Puĉem. Puĉa je sprejela ŝele pod konec 80-let, ko sem MBPe prav jaz seznanil z njim. Naredili so looping; danes govorijo, kot da so oni ves ĉas podpirali Puĉa, jaz pa bil zoper njega. Legende, kolikor ne gre za zavestne potvorbe zaradi maskiranja slabe vesti.

56-leta sem dajal v prvi plan ŝrtev in odpoved. Leta 57 sem bolj poudarjal akcijo v Dbi; prvi preskus t(akŝn)e akcije je bil upor MGGe Ptji ob koncu Besede.

Ob prisposodbi s tlemi sem si pred desetletji napisal na rob strani pripombo: »drugo ustrenejŝo primero«; nad tem je zarisan vpraŝaj. Sem ga zarisal jaz?

Tla pod nogami razvijam v zrak, v kamen: v bit kot dvoumno. To je teĝava z bitjo pri Heidju. Tudi zato ne temeljim veĉ na biti, ampak na Dti. Zrak je lahko predsokratiĉni apeiron, pogoj Ŝa kot kisik (Vrta za Zelene); tla so lahko zemlja, vodijo v Gentfz, Urb. Kamen je postal TemVrta Marnika in Ŝela, Marnika ŝe

posebej, ker je - bil - kipar, Šel pa je hotel besedo RR v kamen, v trdnost kot takšno. 56-leta še nisem zmogel razviti množstva pomenov, ki je v teh izrazih.

Tedaj govorim še o ravnotežju med bitjo in ničem; še ne zmorem misliti onkraj para bit-nič. Ravnotežje je - z mojega Davidika - le stoična ali umna drža modrosti. Iz težav se skušam izviti z razločevanjem dveh narav-bistev pojma ravnotežje: Neg in Poz. Neg je navada, užlebljenost, ukalupljenost itn., Poz izvornost itn. PozVrte naštevam, vse Ž sem jih skušal uresničevati: biti čim bolj izviren, ustvarjalen, se čim bolj truditi v tej smeri, ljubiti, se posvečati Umeti, sprejemati nase tudi držo žrtve, tvegati v negotovem, **RSD** je Strna nedokončanost, temeljiti na veri in (za)upanju, se znati odpovedovati. Nekaj teh ciljev sem dosegal, do neke mere, v skladu s svojim Potom.

PraČl skuša biti Gos v pomenu Gosa nad sabo, ne nad Drim.

Puč je postal žrtev, ki sem jo bil predvide(va)l, čeprav Puč ni hotel biti žrtev, ampak zmagovalec v Polboju. Ko je Ptja Puča zaprla, oktobra 58, je storila, kar sem predvideval, igrala je po mojem scenariju. Z Dinetom sva v tem duhu koncipirala **SAnto**: ustvarjalno žrtev, ki pa ni SŽ, čeprav utemeljuje novi svet. Od točke **SAnte** MGG ni zmogla naprej, morda le z likom Krstna v **Aferi**, ki St spodbija. Potreboval sem še veliko časa in izkustev, da sem točneje profiliral razliko med pravo dejavnostjo in SŽ regresom, v katerega sta padla STH.

Škoda, da končujem esej s Heidpoanto o varovanju biti. Pač davek fazi, v kateri sem bil. HUH so začeli retorično varovati - in to St Slsko - bit šele veliko kasneje in v drugem okviru.

12. januar 2004

RADOVNIŠKI DNEVNIK

1

H kateri knjigi naj bi sodile te **SB**?

Načrt knjig za **RSD-2003** je izpolnjen; napisanih je vseh 8 knjig, tudi že popravljenih, vse oddane tiskarjem, tri od teh že oblikovane, torej v dokončnem stanju. Kot bravec, ki ga ni, ve, program **RSD-2003** ne bo izšel kot 8 knjig, ampak kot 8 disket oz. cede zgoščenska. Morda bom osmo knjigo v projektu dal staviti v več - največ 12 - izvodih, da bi jih kot Pvt pismo poslal nekaj svojim PriSo, dva izvoda pa ostajata za vsako knjigo stavljena, eden za naju z Afo, eden za Ajdo, torej v dveh arhivih.

Pričujoče **SB** sodijo že k prvi knjigi projekta **RSD-2004**. So uvod v nov sklop **RSD**, ki je že zavest o pisanju za »predal« oz. po mojem IzDbJavi; večji del projekta **RSD-2003** je bil namenjen še publiciranju, kajti za IzDbJav sem se odločil šele pred par mesci, od tedaj pa sem dokončal zadnji dve knjigi letnika 2003. Letnik 2004 bi moral biti torej že od začetka - Strno - nekaj posebnega. Bo to objektivno mogoče? Sem tega sposoben? Me je publiciranje tako oviralo - utesnjevalo -, da se bom zdaj vidno sprostil? Na to vprašanje bom mogel odgovoriti šele po koncu - po vseh napisanih knjigah - letnika 2004; načrtujem spet 8 knjig, za letnik 2005 pa 9 knjig, da bi jih bilo v vseh treh publiciranih letnikih skupaj okroglo število 25 knjig.

Moje telesno in duševno počutje je zadnja dva mesca - bistveno - boljše kot lani, predvsem pa kot pozimi. Pozimi sem bil v globoki telesno-duševni stiski, opisoval sem jo. Letos pazim, da se mi ne bi isto ponovilo. Srce se mi je po dilataciji desne koronarke umirilo, redno jemljem zdravila, od lanskega Miklavža sem popil le liter vina, ob Grdinovem obisku v Avberu, redno hodim, tj. se gibljem, telovadim, junij in julij pa celo neizmerno veliko spim. Junija v Kanegri - na morju - tudi do 14 ur na dan-noč, nikoli manj kot 9 ur, julija v Radovni skoraj enako. Sklepam, da gre moj počitek v globino. Ker so odpadle skrbi s tiskarjem (zadnje knjige za **RSD-2003**, ki jo je še dolžan tiskati, ima jo že leto dni plačano, še ni spravil na svitlo, pa pišemo danes 17. julij! gre za **GR 5**), z založbo, s kontroliranjem, kako porabljata založba in tiskar dobljeni denar, s poniževanjem pred oblastjo (prašnjami ministrici za Kulo, pismi njej in državnemu sekretarju Baškoviču, razočaranji z IvSvetom in blesavo izkušnjo z ravnateljico sežanske KK Božičkovo (partizansko ime: Nevidno - mar sploh obstaja? ni bila vsa zgodba s to

osebo privid? reši me, o Strnišal), ne bo več pripomb KonvPrilov, češ, zakaj da uporabljam kratice (v Pvt pismih jih pa vendarle smem!), sem se res razbremenil; z bremenom, ki sem ga pravkar navedel, bi se letos potopil v nov in dokončen infarkt, poleg tega pa bi me preplaval Ža gnus. Tako pa sem se obvezal le sam sebi: še 17 knjig v dveh letih in pol.

Morda pa še to ne. Duševno sem čil, spominsko boder, zavestno širokokoten kot še nikoli; a telo popušča. Če bo popustilo prej kot za Silvestra 2005, psiha pa bo ostala intaktna, bom svoje analize skrčil. Spremeniti-zamenjati bom moral slog pisanja. Nič več micelijskega vezanja, le še sporočila rezultatov, morda le še predelani model MSkMSI s **Pojasi** k njim. Na to se pripravljam; prav Pniz **GR** služi temu - možnemu, celo verjetnemu - prehodu. Pogoj za to, da bom še pisal, pa je seveda predvsem eden: ohranitev motivacije. Berem, da je freemanova nehala tekmovali, ker - za treninge itn. - ni našla več motivacije. To stanje je znano predvsem najstnikom: Ne ljubi se mi. (Niti klicaja ni več!) Mi dol vis'. Za kuga pa? Če za kaj, bi molil, da me ne bi kdaj zajelo to stanje.

Dela imam še za nekaj let, namreč dela na **RSD**. **RSD** mi ni le »vse«: doganjanje smisla, RazReše. **RSD** je tudi specialna strokovna študija, ki bi jo bila SDb dolžna finančno podpreti v celoti, saj gre za analizo nje same. Ministrico zanima film, v rit leze Alterscenarjem, Metelkačem in Pograjcarjem-Bergerjem, t(akšn)a Kula je pač danes »in«. Njeno MzK je odklonilo mojo - KK - prvo prijavo za subvencijo **RSD** za letnik 2003; omogočilo je sicer še eno prijavo, namignilo se mi je, da bom tokrat dobil tisto miloščino (kot da bi jo delil ČirZlc); tudi to, da se mi je uprlo klečeplazanje pred Dbpotentati, je bil vzrok, da sem prijavo za to minisubvencijo potegnil nazaj.

RSD je kot podrobna ES analiza SD tudi naporno garanje, vse manj primerno že več kot 73-letnemu starcu. Niti večine SD ne bom mogel na ta način obdelati. A vsaj tiste bistvene SD, ki sem jih detektiral kot »stebre«, bi le še moral minuciozno preučiti, se z njimi soočiti, da bi, kot se je nekdanj temu reklo, z mirno vestjo zaprl oči na smrtni postelji. Teh SD pa niti ni tako malo. Ker se počutim to poletje dobro, sem si drznil najširši plan raztegniti na 5-letno obdobje, do poletja 2008. Sem postal PohlPld? Ne, saj gre le za - vse hujši - napor, ne za osvajanje Ž prostora!

Ne, s tem prekrizam svoj prvi ne, TaK, le priznaj, tudi osvajaš, tudi širiš Ž prostor. Več ko je dram, ki si jih obdelal (nekoč smo rekali: to in to punco bom obdelal!), dognal njihovo PSt, s tem ujel njihov smisel, močnejšega se počutiš. Odkrivalec resnice postaja Strno tudi njen Lastnik. Naj je nekdo še tako Pri(stno) in veliko DrČl, ne more, da ne bi bil tudi - predvsem - IdČl, s tem pollaščevalec, akter v ObDb praksi. Naj zmagujem res predvsem pred sabo in ne pred ostalimi (za te me - **RSD** - ni), za zmago gre. Zmaga je vrednota IdBa. Zmaga tvori s Porazom par. Ž je naperjeno k Zmagi, S je poraz. Zato se da reči tudi, da je Zmaga Poraz in obratno. Dgpajmi bi morali biti seveda povsem drugi. A kaj, ni jih še, in sploh jih ne bo, ker ne bodo ne pojmi in sploh ne bodo (bit); »bodo« šele onkraj biti-niča. Mislim in živim lahko v okviru IdMa; vendar pa, to je moja vera (vera v vero), da je zraven še nekaj, kar ni (je) IdB. Da Čl more slutiti-artikulirati Dt. Kako? Odgovor na to vprašanje daje **RSD**.

Pretekla dva tedna, odkar sem v Radovni, se mi je, tako sem prepričan, posrečilo razumeti-dešifrirati dva teksta, ki sem ju - izredno - visoko cenil, a ju nisem še zmožl vključiti v svoj sistem, kar pomeni z mojega vidika ustrezno razložiti. (Kar spet pomeni: podrediti si ju, svoji razlagi, sebi, pa čeprav je

načeloma ta razlaga DgZn.) Čutil sem - tudi vedel -, da sta Strniševo **Oko** in Dovjakov **Pipin Mali** prelepi, skrivnostni, poetični, globoki itn. deli, a kje sta njuni meji, tega nisem bil zmožen določiti. Zdaj se mi je posrečilo. V zadnjih dveh tednih nisem niti enkrat sedel za pisalni stroj, niti pisma napisal, le bral, seveda podrobno, s kulijem v roki, vse v tekstih občrtal, si zraven veliko beležil. Poleg omenjenih tekstov sem pozorno ES predelal tri Möderndorferjeve drame, Špicarjeve **Patriote** itn., v teh **SB** bom vse omenil, nakratko pokomentiral. Prav to sem želel: v enem zamahu lotiti se čim bolj Raz tekstov, tudi ob njih misliti čim bolj HKD.

Prišel sem na zamisel, da bi bile vse (8) knjige **RSD-2004** en sam Pniz, naslovljen: **RSD v 8-knjigah (RSD-8)**. V tem Pnizu bi skušal določiti-zajeti najbolj vsaksebi stoječe točke SD in SIZI: od **ŠkofPasa** do **Pip(in)a**, od koledniških dramskih - dialoških - oblik do Sama Simčiča NA steinerjevskih Mo(ralite)t in agitk, recimo **Hrama**, od Levičnikovega epa **Katoliška cerkev** do Žižkovih **Otrok apokalipse**, od Žemvovega epa **Sedem sinov** do Šušteršičevih teoloških dramatičnih sporočil kot RR Janezovega **Razodetja**. Bom imel čas-prostor za vse to v naslednjih 17 knjigah? Bravec (ki ga ni) mora upoštevati, da micelijski model - dokler ga pač prakticiram - Strno terja povezavo vsake kot osrednje obravnavane drame s sorodnimi in nasprotnimi, da bi dobil Anln dovolj potrebne plastike v označevanju. To pa pomeni, da vsaka od omenjenih stebrih dram, navedel pa sem jih le nekaj, potrebuje okrog sebe še po nekaj dodatnih, celo le ilustrativnih. Za ta namen pa je 17 knjig najbrž premalo. Bom res moral trajbati svoje - tudi suženjsko - rudarstvo do poletja 2008? Po svoje spodbudna, po svoje mučna, ogabna, nemogoča perspektiva.

Zdajle začnem že tretjo Rco letnika 2004. Prva je bila nadaljevanje Pniza **DSPE**. Druga je bila v tem, da sem tisto, kar sem se v prvi namenil uvrstiti v **DSPE**, zasnoval kot poseben, nov Pniz, začnši z analizo Šorlijevega romana **Pot za razpotjem (PoR)**. Tretja Rca pa naj bi se začela z analizo **Pipa**, prešla k **Očesu** itn. Teksti o **PoR** itn. (o Špicarjevih **Osvobodjencih** ...), nekateri so že napisani, bi bili s tem premeščeni v 2. knjigo Pniza **RSD-8**. Morda se domislím še 4-Rce. Micelij ostaja trajno odprt, kot MetAksa.

SB so namenjene obravnavi problemov kompozicije, še bolj pa so dnevnik; naj bravec (ki ga ni), ve, v kakšnih razmerah sem kaj pisal, iz kakšnih Pvt in EkP osnov raste kaka načelna in Zn zamisel. Bivanje junija v Kanegri sem opisal v **SB** k 8-knjigi letnika 2003, z njo in z njimi sklepam letnik. Prvi julij 2003, ko sem se bil (pre)selil v Radovno, naj bo cezura. Letnik 2004 naj se začne povsem (?) znova. Točneje: kolikor se le da znova.

1. julija sva šla z Alo še v Sežano, jaz k očesnemu zdravniku; zdravnica - prijazna in skrbna dr. Grudnova - je ugotovila, da se mi je pritisk v obeh očesih, imam glavkom, normaliziral, od 25 je padel na 16-17. Res bolje vidim, oči me manj pečejo, čeprav je poletna svetloba zame prebleščeča. Berem celo časnike, priložnostno, brez bolečin v očeh. (Bo enako pozimi, ko bom delal večino časa pri luči?) Nato sva se odpeljala v Krtino, kjer sta si Aleš in Helena kupila-postavila nov dom, kupila sta pol Stola staro hišo, jo že preuredila; z najino obilno finančno pomočjo. Aleš je bil še kar svež, Helena mirna, čakala je na porod. Zvečer me je Ala že izkrcala pri Gogalovih. Nato sem do predvčerajšnjim spal in bral. Vsak dan sem se sprehajal do ene ure, naredil giro mimo soseda Marjana Oblaka, lovske kočje, dvakrat čez most čez Radovno. Vročina je kar znosna, vsak dan dežuje. Jem pod lipo, skoz katere razkošno krošnjo se ne prikrade - že Stola - noben žarek.

Francka - gospodinja - mi kuha posebej, zelenjavne juhe, krompir v oblicah, gore solate, vse brez olja, soli, nič sladkega; ugodne posledice vzdržnega prehranjevanja (že iz Kanegre) so opazne. Skoraj nič krčev v nogah. Sem pa telesno ves čas utrujen. Ne verjamem, da bom še kdaj - razen za kak hip - čutil v sebi nekdanjo vitalno eksplozivnost, napetost (kot struna in/ali krogla v puški pred izstrelitvijo). Najraje bi ležal. Če me ne bi bilo sram lenuharjenja, bi več počival. A sram v meni, predvsem zaradi staranja in bolehanja, je oster, trajen, včasih kar nevzdržen. Niti ne toliko sram zaradi mene kot Pska, sem le delček Čloštva-Orgtelesa, ki me skoraj povsem določa, povzema, nadkriljuje. Sramujem se kot Čl, kot bitje, ki se zaveda svoje - prav neverjetne - nebogljenosti. Se tu začinja prva tema moje analize **Pipa** oz. SD?

Pip Pri(stno) podaja Davitalizem: dvornih dam, papeža, Pij(anega)ŋg(el)a, a ne le Neg likov, ampak tudi Poz: Be(gav)ke in celo Kamnoseka, ki je Norec ali njegov nova EV. Celo sam kralj Pip, ki precej stoče, je vitalist, hoče boj, da ne govorim o njegovem sinu, bodočem cesarju Karlu. Le Pipov brat Karlman se umakne v samostan. Kamnoseku (Kasku) prebode Pijŋg obe nogi-meči, a živi in hoče živeti naprej, da bi delal: ustvarjal kipe in katedralo. (Kot jaz.) Še prej ga pobijejo, celo ubijejo ali pa vsaj tako poškodujejo, da velja leto ali dve za mrtvega; gre za posebno temo, ki se je bom lotil podrobno. Beka ga prebudi - obudi? - od Si ali iz spanca. D(ovj)ak ne zaostri loka glavnega Pozlika v S (kot KŊg pasijon v Križanje, glej Drab**Pas**), po katerem sledi VoM. Dak le mimogrede obravnava Kaskovo S ali spanje ali omrtvelost; kot da skoraj ni važna. Kask ostane do kraja mlad Čl, svojim bolečinam - prebodenim nogam - ne namenja veliko pozornosti, čeprav se giblje na vozičku-deski. Dak ne (na)piše pasijona, zanj je samoumevno, da se Čl bori do konca oz. da se sam sebi ne smili; da problem Čla ni problem Trpa, ampak smisla. To štejem Daku še posebej v zaslugo: da ne regredira kot večina v SeH; kot Mōd(erndorfer) itn. Morda na robu celo kot Strniša v **Očesu**.

Osnovna barva-razpoloženje **Očesa** je žalost. Str(ni)ša ni tematiziral sebe in svojega dela z ARF kot katedralo, ampak kot čutenje-melanholijo. Iz tega dela Strše izhaja Graf(enauer), medtem ko uvidi Dak Strševo veličino kot graditelja katedral(e). Zidati romansko-gotsko katedralo leta 2000 je res za DaGene nekaj nezaslišanega, saj DaGene preveva Mizem: WKŊb svet. Stršo so sprejeli, a kot kozmista-kozmocentrika, kot NA fantasta, ki odvezuje, tako so ga razumeli, od sleherne odgovornosti in resničnosti, kot pesnika, ki zida v glavi, torej Pvt poljubne svetove, ne kot mo(go)čno roko, ki drži v dlani majzelj in lušči trdi kamen. TWirk ponuja tortice, Bratož se je (v svoji drugi EV) preselil na PopTeVe, kjer skrbi kot WIrkova sestra Andrejka za Dabkroniko, KosJr pisari kolumne, enako JWirk, Blatnik spušča kakce, sami zajedavčki, medtem ko je izklesal Dak že cel dramski opus, vsaj deset dram. Kmalu se moram podrobno ES lotiti vseh.

Dak je mlad Čl, še 40 jih ni dosegel. Jaz pa sem starec; resda kot Župančič nosim v sebi poziv k moči, da nadomestim svoje umrle PriSo, PKozaka (Priža), DSmoleta (Dineta), Stršo, tudi svojega brata (manj Rožanca, ki me je izdal in Pirjev-ca, ki je navdihoval Šela-Grafa-STH); jih zmorem nadomestiti? Žup(an)čič Cana, Murna in Ketteja ni, po Canovi Si je ostal le še spomin nase; da bi obstal, je potreboval Jugo, **ŽupVer(onik)a**, in Ptjo-Prte-NOB-Ruse-Sovjete-Stalina-Tita, torej karizmatično Gibanje in Vodje, medtem ko ostajam jaz brez vsega tega in vseh teh, že od 1946 naprej, soustvarjal sem le male grupe, ki so mi dajale le majhne inčasne opore (s KC vred); vsem sem se odpovedal, zadnji pred nekaj leti, pa

še ta me je podpirala bolj v moji zamisli kot stvarno. Nisem le poziv k moči, zavest nuje moči, da poiščem smisel sveta; moč tudi imam, sem moč, klešem še danes, še zdajle, a obenem sem tudi starec, kot se je čutil Can že dolgo in kot je bil Žup zadnja leta.

Brez te AAF starčevstva in boleznih - bolehnosti, staranja, admiranja - in seveda brez poslanstva IsSm(is)la bi bil zgolj tak kot Četverica pesnikov, moji sošolci. Junija sem srečal Pavčka v Luciji; sedel sem v restavraciji in čakal na Alo. Pav me je mimoidši zagledal in zavil k meni. Četrť ure je govorancal, ves čas o sebi. Kar bruhalo je iz njega, besede in sila: Letos bom star 75 let, občuduj me! Pravkar sem napisal zbirko za otroke, jo posvetil tvojima pravnukinjama, morda sta celo glavna lika zbirke; Pav je soprog njune stare tete. Delam, pijem, žarim energijo, ropota Pav naprej. Zdaj (mi) niti dedje niso več potrebni, zdaj sam kot ded ustvarjam svet za otroke in zase, so govorile Pavčkove grimase. Sem v zenitu, kot je letošnje poletje, srečala sva se za Šentjanževno. Ni Si, ni meja zame in za Čla; vse je en sam prostor, ki čaka name, da ga osvajam in oblikujem. Tako on.

Res, tudi ena moja EV je ta; ne smem si zakrivati, da sem tudi PavZlc. (Ko v **RSD** mlatim po PavZlcu, odklanjam le to, da bi bil zgolj to, kar sta onadva: Makvitalista, WKbB Minvitalistki. Vem, da bom-sem resničen šele tedaj, če sem obenem z Vit(alno)močjo in z AgrEkzldo tudi nemoč; ne le volja do nemoči kot pred tremi desetletji, tedaj sem se pripravljaj na Dastanje, ampak objektivna nemoč: nemoč-betežnost telesa. (Naj navedem komično ogabno plat moje betežnosti: sredi spodnje ustnice mi raste grda-velika bradavica. Postajam gnusen žabec-krota. Vsa koža me srbi kot garjavega psa, kot ta bednik se praskam. Brez palice ne morem več hoditi, opotekam se. ČirZlc še zmerom (na)stopa kot kralj, Pav kot pav, Kovič kot Mačo. Le Menart igra - živi - bolnika, a brez kakršne koli AAF svoje bolnosti.

Letos bodo v SNG Drami uprizorili dramo Pavčkove hčerke Saše; čim prej jo moram prebrati. Pavčku bi se od ponosa-napuha zmešalo, če bi se mu rodil 19-potomec, kot se je pravkar meni. Ima le mrtvega sina, hčer in njenega sina. Morda pa prav zato tem bolj čuti potrebo po Vitmoči: da bi nadomestil sina? Pa se ga da zgolj z vitalnostjo? Ni storil njegov sin Marko Sma ravno iz opozicije do očeta Toneta, do njegovega histeričnega površnega Vit(alizm)a? Oče bi moral Ponot sinov OIS, kot sem jaz bratovega. A ga ni; za Pavčka je S prehodni pojav v menjavi same Nve: od deda do vnuka in (pra)nečakinj, ki jima posveča pesmi. On sam je središče sveta, odkoder gleda nazaj in naprej, Prih(odnost) in Pret(eklost) strne, obvlada, osredotoči v izbruh Žsile, ki se zdi - za Pavčka je (bit: j e) - Ve(čen). Če ne bi bilo njega, bi dedje mrknili, z njimi SNar (morda celo SND, ki jo Vitutemeljuje že s pre-branjem nove Majniške deklaracije) in bi bili otroci-vnuki mrtvi ali nemočni. Je Sašin sin junak ali slabič? Kaj-kakšen bo? Kako naj vem jaz za svoje? Mati obeh Pavčkovih pranečakinj, moja vnukinja Bogomila, je bistra, ostrá, močna, a v kakšni smeri? V službi je na Gospodarski zbornici Slje; je torej dejavna članica Kapa, ki ga njen oče MatHanž(ek) tako moralistično napada. Njen Vit je tisti Vit, ki ga razkrinkuje MödD (in obenem obožuje) in ga bom jaz Krit zavrnil v analizi **Podnajemnika**. Ni prešla Bogomila v Pavčkov tabor? Ni MatHanž tudi po tej plati Neglik, saj služi za masko-alibi SKapa, tistih, ki jih navidez - retorično - najbolj napada? Sem bil do svoje vnukinje Severine krivičen, ker sem ji očital pomanjkljivo Vit(alnost), je 19-letna PriNeČi, namesto da bi gledal v nji božjega otroka? Hotel sem videti v nji lenobo in zajedalko, morda pa je čudežno bitje, ki se ga umazanija TŠa ne prime? Saša Pavček je uspešna kot le kaj, primadona Drame SNG; uspešnost in božja otroškost ne gresta skupaj, le kot

švindeln PavHanzeljnovoga kova. Bodo vse tri Akine hčerke NeČi, božji otroci? Aleševa prvorojenka Flori se zdi spogledljivka, Akina četrta športna tekmovalka in zmagovalka, Ajdina starejša fanta umska genija. Kako naj obvladam, nosim v sebi, urejam svoja razmerja z njimi jaz? Jih ni preveč, da bi se to dalo? Niso še premalo razviti - opisoval sem težnje v njih -, da bi smel reči o njih kaj več, kaj bolj odgovorno? Kot vitalista me navdušujejo, kot odprto bitje, ki bi želel nositi vse v sebi, me trgajo raznarazen.

Kot otrok sem bil veliko bolan, bil sem nežne konstitucije, namenjen za lik - EV - nevrotika-histerika-nevrastenika. Svojo EV bolezenskega lika sem premagal šele 19-leten, ko sem zapustil zdravilišče za pljučne bolezni, tudi kot oče sina, ki se mi je prav tedaj rodil (MatHanz), kot osrednji SGled kritik z razpravami v osrednji SKul reviji Novi svet; v nji sem Ponot Here od Čackega, **Gorje pametnemu**, 1949, do Nikite, **Moč teme**, 1952, skoz ARF-AK Hinov, Bernicka v **Stebrih družbe**, Sža ljudi, **Ljudomrznika** itn. V tem času (1949-52) sem postal mnogo EV, HM. 1948 sem zbolel, 1952 spoznal Afo in trasiral jasno pot svojega Ža (Skumavc bi dejal **Enosmerno pot**), ki pa je (ne le naj bi) vsebovala-obsegala mnoge EV-poti, vendar v temelju premočrtno od Gribojedova, ki se je s Čackim odrekel enostranskosti zgolj Uma (**Gorje pametnemu** je dvoumen naslov), do Daka, ki se je odločil za lik Norca, ki je ustvarjavec (Kask). Tudi za držo Tolstoja, ki je v Nikiti odklonil pamet-račun in vitalnost (ki nujno vodi v morivstvo) in se odločil za vest, za kes, za pokoro, za Resnico, za konec Uspeha, če ta temelji na zl(očin)u. Pa kateri uspeh ne temelji na Zl(očin)u?

Moč Ža je **Moč teme**; malokdo je vedel to tako dobro kot Tolstoj. Biti eden od **Stebrov družbe** je biti eden od zločinske družčine, pa naj je Čl ravnatelj Drame SNG ali Generalni sekretar Gospodarske zbornice Slje, kot je nona mojih pravnukinj, Pavčkova svakinja; ravnatelj Mladinskega Gleda, kot je bil Pav. MatHanz je Varuh ČIP, s tem eden od glavnih SZSL (samozaslepljevalcev) SIZi.

Uspel sem. Ko sem sklenil pisanje sprotnih Gledkritik za Novi svet, 1952, sem začel pisati-objavljati tekste o vse bolj ambicioznih temah, a že tiste iz 1949-52 sem zasnoval (vsaj skušal zasnovati) tako, da bi v njih komentiral bistvene drže Čla in Ža. V nadaljnjega pol Stola sem te drže razvijal, poglobljal, profiliral. Zdaj, na koncu, so jaz, jaz sem HKD-HM, ki naj bi bil vse osebnosti in točke sveta, vse zmage in porazi, vsa SSL in ARF, vse, kar more biti in prenehuje biti. Seveda: naj bi bil; svoje omejenosti se zavedam. Ta pa ni le nedoseganje najvišjega cilja, ampak obenem tisto, zaradi česar pišem ta Kar: nemoč. Ne nemoč kot nedoseganje, torej kot odsotnost ali nič, ampak nemoč po sebi, kot takšna. Nemoč kot bit, rečeno paradokсно. Negacija kot bit. Je: nič.

Eno je, če bom še ob Si Rad zavest (ARF), ob najmanjši možni telesni moči. Drugo pa je, če bom na neki točki začel tako bolehati, odpovedovati, da se (mi) bo topila tudi duhovna moč, rečeno na Klas način; da bo staranje tako prevzelo tudi mojo zavest (arterioskleroza ipd.), da bom postajal neumen ali, kar je še slabše, Konv stereotipen. Tega me je hudo strah: da se ne bom več zavedal svojega popuščanja, izgube stave na Abs in na IsDt. Bistvo staranja in bolezni, ki ga spremljajo, je ravno to: dokaz-priznanje, da je Čl kot Pld izgubil - da postopoma izgublja - svojo Vitmoč, sebe kot AgrČkzldo, a tako, da se ne zmore več v sebi preOsm iz Agrlde v IsDt, da ne more več jemati Vitsile kot pogonske snovi (bencina) in stroja (motorja) za IsDt.

Ustroj Čla sem že podrobno analiziral NDM predvsem za primer, da Čl veruje v boga Stvarnika; da je tak bog SM zločinec; najbrž je tak antropomorfni (judovski)

bog le spoznanje Čla o sebi (ARF), da je kot IdČl zločinec, dedič Prora in Pravca. **Biblija** kot **Stara zaveza** t(akšn)ega boga kar točno opisuje. **Nova zaveza** si je zadala težjo nalogo, a jo je slabše opravila: odkriti boga, ki ne bi bil ne Gos (Stvarnik), s tem ne SM Mučitelj; ki bi bil žrtev rabljev, ne pa sam rabelj oz. terorist-pedofil. Najbrž je Savel neznansko trpel zaradi nesmisla sveta, PSt **Bakhtk**, ki ga napolnjuje zloželjni bog. Najbrž si je rekel, ko je premislil zgodbo o Križanem JKru: morda pa mi je dana K-milost, da ljudem ponese smisel, ki je Tip za Čla: Trp; da Trp RR v smisel, to pa utemeljim z VoM. A kaj, prav s to - naknadno - utemeljitvijo je vse pokvaril. Če ne bi bilo VoMa, ljudje ne bi verovali v JKra in v Abs odrešljivost Trpa, prešibki so. Če pa je VoM, nadomesti S kot poraz-nemoč nanovo rojeni Kralj FKr, Abs Zeleni Jurij, Velikonočno Vstali.

VoM mora torej odpasti. A tudi Trp kot smisel, kot Už. Trp je delež, ki se mu ni mogoče ogniti. Je tudi nujen, kajti brez Trpa je Čl v Rad SSLu, prepričan je, da lahko zmaga na lahek način. Trp mora Čla orientirati v zavest, da je šibko bitje, ne pa SSL, da lahko ničesnost Nve (Ža) premaga. Antični Pogregovor velja: Mlad umre, kogar ljubijo bogovi! Mladega zadene S od zunaj (pregovor cika na Here, ubite v znamenitih vojnah, na Ahila in Hektorja). Mlad človek v hipu svoje Si še ne ve, da ga, če bo preživel, čaka hujša S: od starosti-bolezni, iz spoznanja Abs nemoči Nve-telesa, iz nemoči Ža, katerega bistvo je S. Takšna S ne pride od tekmeca v EDč (Elkova od Jelka, **GiM**, Polinejkova od Eteokla, **Sedmerica zoper Tebe**); tukaj EDč nima česa opraviti. S v starosti-bolezni pride iz samega Čla kot Plde (Ožlde). Čl spozna (to spoznavam jaz), da je S v njem - v njegovem telesu - že od začetka kot njegova resnica, da v njem raste, čaka, nazadnje pa udari in zmaguje; celo kaže, kako zmaguje. V tem primeru se je ne da premagati, kot je prepričan Elko, da bo-je premagal Jelka (v NOBD, Krim Žolca, **Rojstvo**, Krim je Heržrtev v EDč-DžV). Če Krim obživi, nazadnje odkrije, da sploh ni važno, ali je premagal in celo ubil Žolca ali ne, kot ni važno, ali sva midva z Vladom Habetom (padlim v Prtih) premagala najinega Šža, recimo Grozdeta, ali ne. Važno je, da jaz, ki sem nekaj - na robu - zmagovalc v LRi in II.Svetvojni, skoraj ó desetletij po tem nisem več soočen ne z vrnivšim se Žolcem, tj. s svojimi sošolci, ki so bili mali Žolci (Tine Velikonja, Justin Stanovnik, Drobnič), ne s potomci Harza, ki sva ga s Habetom tudi midva več kot le Simb pokončala, ne s potomci KplBrž Mirtiča, ki so se razmnožili po DaSlji. Vsi ti so normalni pojavi Ža, ki se obnavlja kot S na THM-krogu, saj se celo zadnja točka malovrednosti IdČla - Av - lahko RR v Ožld-Agrčklzdo. Odloča, da sem soočen s svojo najbolj Priintimno naravo, s takšno, ki mi je ne more nihče odvzeti: s staranjem in boleznijo, ki mora prej ko prej vršičiti - in se končati - v Si. Ta bolezen od starosti (s kratico StarBol) je enako močna kot moja Žsila, ta pa je enako nemočna kot moja StarBol. Prišel sem do točke in spoznanja, da sta obe eno in da sta obe zadnji jaz.

To je slepa pega **Pipa**; tega **Pip** še ne more vedeti, ker tega Dak še ne more vedeti, premlad je. Čeprav je vprašanje, če je premlad in če tega ne ve. Kaj pa, če to slutiti, a se v **Pipu** te teme še ne loti, jo pa dodeli umaknivšemu se Karlmanu? Kaj pa, če je to spoznanje tematiziral v kaki drugi svoji drami, ki jo je napisal po **Pipu**, recimo v **Karuzu** ali v **Mavrični ladji**? (Zato bom moral v **RSD-8** ES obravnavati tudi ti dve.) Dak se zdi tako Rad občutljiv, da je že zdaj, ko ima komaj polovico svojih let, sprejemljiv za slišanje StarBoli v sebi: razkroja, ki ga povzroča Ž, ko se razkriva kot S. Je to spoznanje Tip celo za Stršo, vidno v **Očesu**, čeprav na RR način?

Can se kaže tudi s te plati genij. Že kot zelo mlad se je gledal kot starca, utrujenega in bolnega na S. Ni to zveza s Kierkegaardom, z njegovo knjigo **Bolezen na smrt?** Z Mrakom, ki je po vsaki napisani drami mesce umiral? PePKo ga hoče narediti za NOBD Hera, za traserja Prtupora 1941-45, tako razlaga njegovo dramo **Džordže in Miloš**. PePKo ne vidi, da Grohar propada zaradi lastne nemoči, ki je starčevska bolezen, glej Mrakovega **Groharja**; PePKo vidi v **Groharju** le potrdilo Slova kot Idealde oz. podnjo skrite Agrlde v obliki Ideace. Mraku se je posrečilo nekaj čudovitega: v **Spovedi lučnim bratom**, ki jih je napisal skoraj 70-leten, ohranja Preš(ern)a kot Abs zavest, a obenem zavest svoje nemoči kot AgrEkzPlde; **Spoved** je odrekajoča se drža kot dopolnilo Rad AgrEkzPld norega - PohlPlde ali Pož(eljive)Plde - starca Laja v **Chrysipposu**. Can je podajal to samozavestno Vitsilo le v končnem Ščuki, **Blagor**; ostale glavne Poz figure CanD so ARF slika lastne nemoči, Maks iz **Kralja**, še bolj Jerman iz **Hlapcev**. Najdlje je šel Can v liku dveh marginalcev, ki sta dejansko en sam: umirajoči Poljanec (mladi starec, umira od sušice) in najstnik Dioniz, ki naj bi postal lRevar s Svo Petra iz **Poha**. Poljanec je že okužil Dioniza, tudi ta gleda lastno S, čeprav še kot okamneli vrt Mrtvosti, paradiž, ki je pekel. Po **Vidi** Can ni več pisal dram; dramatizacija **Podob iz sanj**, narisal (kot MSk) in komentiral sem jo v Pnizu **ČD**, pa potrjuje **CanVido**. Na eni strani - bolj navidez - prihaja S iz okolja, je posledica I.Svetvojne; na drugi - bistveni - strani pa jo liki **Podob** čutijo-odkrivajo v sebi. Can je kmalu po napisanih **Podobah** sam umrl, kot starec, a šele 42-leten.

Kask iz **Pipa** je Atlas, je Michelangelo, ki slika v pozni starosti **Poslednjo sodbo** v Sikstinski kapeli in kleše kip **Mojzesa**. Ob Atlasu pa je ČI umirajoči JKr. Trada pravi, da niti ni bil zapuščen od vseh, vsaj od matere Marije ne in od jeruzalemskih žena ne, če so ga že izdali učenci, celo Janez je izgubil vero vanj, glej Mrakovo dramo **Evangelist Janez**. A to ni bilo bistveno. Niti to ni bilo bistveno, da ga je izdal lastni Oče. Mati mu ni mogla pomagati, Oče mu ni hotel. Odločilno je, da ga je izdala lastna Nv kot telo. Kaj je duh brez telesa? Mora se seliti v območje, ki ni opredeljeno po fizisu-fiziki: v nebeškost ali v duhovnost gnose. (Gnosa je pomembnejša, kot sem bil mislil; ni čudno, da jo Reb-ula tako sovraži in odklanja.) Kar je hotel JKr pomagati, pa ni uspel (pomagati? bolje rečeno se temu ogniti, najti drugo pot), sta Janez in Pavel vrnila: Platona, svet čistih Idej (nesnovnosti) in VoMa, razumljenega kot obnova sicer teles, a nebeških. Kaj pa so telesa, če niso snovno-grešno-tosvetno grda in umirajoča; če so Ve? Nikakršna telesa ne več, le videz telesnosti. Še eno SSL. Ve-ideje v telesih. Mohamed je bistro uvidel, da to ni mogoče in je prepovedal slikati boga kot telesnega. Nebeškost je ohranjal le v pisavi, v ZnaSi lepomisja. Je prišel s tem kaj bliže resnici? Se ni ujel v ornamentaliko, v Daformalizem?

2

Menda res v Žu nisem toliko počival, kot v teh prvih štirinajstih dneh Radovne. Verjetno je ta moja odločitev za počitek, ki je morala biti Not(ranja), sicer se je ne bi držal, odgovor - eden od odgovorov - na problem, ki sem ga komentiral v 1. poglavju teh **SB**. Telo mi Unič(uje) tudi - morda predvsem - prenapor. Če spim le

po pet ur na dan-noč in če se nenehoma spodbujam z ostrogami zavesti-poslanstva, grem čez mere, ki mi jih je dala Nv. Res dovolj pazim, da ne bi moja terjatev do sebe postala napuh in ne bila več odgovornost do Dr-Dti? Ker se mučim, ta napuh vsaj ni lahkoten, napuh - prevzetnost - pa vendarle lahko je. Potrebujem torej zavest o svoji - Čl - končnosti-nemoči, da bi bil ponižen v tistem pomenu, ki je Poz. Namreč ne v pomenu, kakršen velja za - posebej PV - Kane, ki so se skušali prek ponižnosti povzpeti drugim na vrh glave. NDM sem omenjal nunca Klinca spod Jepe, čisto blizu Radovne doma; že hodi prihuljen kot Urija Heep, vsaka druga izjava, s katero te mori, je: jaz sem pa tako poonižen! Nisem vreden, da se s tabo pogovarjam, ker sem tako preprost in drugorazreden! V takšnih izjavah prihaja na dan mazohizem-viktimizem KČe, a na karikaturalen način. Klinc ni mučenik St Boštjan; neznansko skrbi za svoje telo, vozi kolo, hodi po hribih, je zeleno hrano, želi si ohraniti telo skoraj Ve; pri tem svoj duh tako špara, da ga uokvirja v stereotipe, samo da se ne bi prenapel v Rad misli.

Jaz bi rekel, da je Čl morda celo slabši od ostale žive Nve, od živali (posebej od rastlin), oz. da je zanesljivo slabši, če v njem ni sluha za Dt. Če je Čl le Ž, je le AgrČkzld, ta pa je v Člu mnogo uspešnejša kot pri vseh ostalih živih bitjih, pa naj na zunaj izgledajo še tako strašne kot krokodili, kače in pajki; morda so le bakterije in virusi vitalnejša in učinkovitejša grožnja za Ž: tako so napadalni, da bodo morda - najbrž - vse pokončali. A so načelo-praksa Uniča kot takšni: kot bit. Čl pa je izdelal Dgč metodo Uspeha: Um. Če Um ni povezan z Vestjo, če ni za vest (za-vest, kot sem pisal že v Pers), če ni uperjen v IsDti, je Um Napuha, služi le AgrČkzldi, s tem Člu kot Aleksandru Velikem. Tak je že mladi - enajstletni - Karl v **Pipu**; še bolj se bo Karl v takšnega osvajavca razvil, a zmagovalca, ki je obenem tudi zelo pameten, ne gre z glavo skozi zid, poveže se s papežem, saj ve, da je nespametno trošiti sile v boju-vojni med Pl in Kl(erom), med Cesarstvom in KC. Ravna modro: KC-papeža si kupi, podkupi ga, podredi si ga ali vsaj toliko priredi, da mu ne skače na pot. Zato lahko postane novi AleksV(eliki) in še Snik povrhu: Meč in Križ, kar je najvišje v srednjem veku, in kar so PosnSvet oblastniki Totgibanj v 20-Stolu, Hitler in Stalin: Meč in Kljukasti križ, Meč in Ađeča zvezda.

Meč in Križ-Zvezda sta spoj-sinteza-blok AgrČkzld (Ža) in Ideoluporabe Uma; ta kombinacija se je skazala za prepotentno, s tem za samoUnič, kajti Ž=S. Je takšna tudi sinteza DaKpla, ki kombinira AgrČkzldo (brezobzirnost in brezmejnost Kapa) z Razisldo, s finančnim Kapom, ta daje nemalo sredstev za RazisKap, ki služi moči imperialistične KplDže, recimo DaZDA? Ali pa je tu šansa za DgT, saj je Razis(kovalni)Um brez omejitev, tako Et(ičnih) kot MetAkša tipa; služi lahko vsemu, vsakemu cilju, popolnoma neobrzdani, neuvrščen, neužlebljen, prost. Če je tak, sme iskati v kakršno koli smer, tudi v Dt. Dt ni Ideolnačelo, ni doktrinarna, ne sledi vnaprej določenim smerem znotraj določenih meja, kot recimo KC, ki se drži Tem zakona: ne jej od drevesa spoznanja! Za KC je jedenje od drevesa spoznanja - tj. neomejene RazReše - najhujši greh, pripeljal je do izгона prvih ljudi iz raja. Za KC je Čl bogova last, njegov otrok-hlapec, šibak posnetek. Zato KC v imenu Rlge prepoveduje brezmejno eksperimentiranje, genetski inženiring ipd., medtem ko RadRazisKap ne upošteva nobenih meja. S tem tvega lastno AD, a takšno tveganje je v vsem živem, tudi v KC nauku-praksi, saj mora KC Strno zmagati nad Sž-tekmeči, ki so Id z njo, Karl Martel nad Musli, Pipin Mali nad Langobardi, KarlV(eliki) nad vsemi; Jelko nad Elkom (**GiM**), Junak nad Ađečo zverjo (**Vst**). AD Stri se ne da ogniti, treba jo je vzeti v zakup kot Strno nujo; to rišem na THM-krogu, čisto spodaj z razcepom EDč. Glej **GR 5**.

V nadaljevanju Pniza **DSPE** bom s podrobno analizo Hochwälderjevega **Svetega eksperimenta** kot Ideolverske osnove SPE v Argi (Jela kot avtorja **Vsta**) pokazal, da samozaprtega Ideasistema KC ni mogoče ohraniti; paragvajski jezuitski eksperiment je Unič sam papež, vedel je, da mora podpirati Španijo, njene trgovce, Ubij(avsko)ldo brezmejnih izkoriščevalcev in zatiravcev, ne pa IdeaDže, v kateri bi tisti zgoraj (kleriki) bili prav za prav v službi tistih spodaj, kot je terjal JKr v **Evih**; hierarhija je bila v tej jezuitski - božji - Dži le metoda, skladna z Nvo (Indi-janci so bili neuki, sami v sebi nedisciplinirani, treba jih je bilo voditi, vsaj tako dolgo, dokler ne dosežejo stopnje Evro-Špancev), upoštevala je objektivna dejstva. Napaka SPE ideologov - že PV Ehr(lich)a, Tomca, Ušeni(čni)ka itn. - je bila v tem, da so imeli Slce za Inde, še zmerom za FD nedozorele otroke-hlapce, glej **Blejke** in **Petero devic**; niso se zavedali, da gredo Slci po isti poti kot ZahÉvra, kolikor niso skušali ReFe ideologi tudi ZahÉvro kot LD vrniti v FD. SocKom, ki je vladal pol Stola, je ljudi sicer zaslužnjeval na eni ravni, na PolDžni, a je bil manj Tot oblast-Db kot PV cerkvena. Pola je vse bolj popuščala, vse bolj je prodirala lbt - celo lbn (RMg) - narava Slcev druge polovice 20-Stola.

LD oblikuje nove hierarhije, kleriki v nji nimajo več svojega Utmesta, zaostali so, zastopajo preseženi tip DbDže. Je pa najbrž res, da jezuitske Dže v Južni Ameriki v HS pomenu ni bilo mogoče obdržati, kot je ni bilo v ZahÉvri, čeprav v nji nista zmagala Fz in Kom. Čl je po bistvu Ž, s tem AgrÉkzld. Ne da se ga zadržati v vlogi odvisnika, prej ko prej pobesni in pobije svoje Gose; to je nazorno in zavestno uprizoril Vrhovec v **Zoranu** že v 70-ih letih 19-Stola. Papež je bil modrejši od jezuitov, vedel je, kakšna je Nv lčla. Ne jezuiti in ne papež pa niso ohranili vere v (po)lSDti. Oboji so bili prepričani, da je Čl po Nvi zel; da se da njegovo zlo in bedo le omiljevati, ne pa preiti. Omiljevati z vero v Dobrega in pravičnega boga Očeta, z upanjem v VeUž v nebesih, torej s pokornostjo KC zakramentom-nauku. Zato se mora KC ohraniti, ohrani pa se lahko le v povezavi z Dž (državami), ki imajo Moč-Meč. Papež v 17-Stolu s Španci, papež Zaharija (in Štefan) v 9-Stolu s Pipom oz. KarlomV. Pij XI. in XII. z Mussom. Tudi na nižji ravni: škof Rodeur z Janšo. A moč KC gre navzdol: od moči bloka papež-KarlV prek poloma pakta papež-Musso do mizerije pakta Rode-Janša.

Bravec, ki ga ni, naj ne pomeša dveh reči: mizerije omenjenega pakta in nemoči, o kateri sem govoril v 1. poglavju. Nemoč DaSlpozicije je Pol nemoč, je slabost boja-vojne za oblast, za potrjevanje ObDbe; tu je razlika zmaga-poraz, moč-nemoč legitimna. Vse Dgč je v VISu Dti, ki mu ni do zmage v TSu, a tudi ne do poraza; takšna želja bi bila - je - viktimizem-Maz(ohizem). KCI se ni posrečilo, kar je bil morda JKrov cilj: priti onkraj para moč-nemoč kot zmaga-poraz v TSu. KC po Pavlu je JKrovo nemoč na križu RR z VoMom v Zmago na TSu, v KC, ki ima pravico (od boga dano) do nadvlade (do edinovlade) na vsem planetu in vesolju. Ž=S pomeni tudi Zmaga=Poraz, Poraz=Zmaga. Klerik BRoz(man) je umor klerika Ehra (glej dramo **Človek, ki je umoril Boga**) RR v nujno Strno zmago fKra, glej BRozmanovo tretjo dramo: **Obsodili so Kristusa**. FKr vstane od mrtvih, s tem pa ni več v dosegu oblasti Judov-Komstov. Že na večer pred So je ustanovil svojo Cerkev (KC), ta bo takoj po VoMu zaživela; Si mučencev, Pavla, Petra, Štefana, Andreja itn., jo bodo le še utrdile. Le malo bo treba še počakati, pa bo Križ dobil tudi Meč: pod Konstantinom in Teodozijem z vrhom v KarluV.

To tretjo fazo (po Si in VoMu) uprizarja Jelovo **Vst(ajenje)**. Tu subjekt-akter drame niti ni več klerik in SŽ (je, kot sekundarna figura: Mojca), ampak je že vojak. Junak, ki z Mečem-Križem pobije Sža, ki je tisočglava Kača-zmaj, opisan že v

Genezi; v SD v Debevčevem **Židu** kot obnovi Katdoktrine z namenom destitucije Liba in Koma, SvMi in Čl Absemancipacije, ki postavi Čla na mesto boga. Tu je glavna zmeta Koma: Kom ne išče Dti, ampak novega Idboga. Ta ni več antropomorfni malik zunaj Čla, ampak Čl sam: AleksV - KarlV brez papeža - sam.

SPD, ki izhaja - a ne le - iz NOBD, naredi ARF-AK in spodbije Komblodnjo o Čl-bogu (Stalinu). Dediči SPED bi morali narediti isto ARF-AK: spodbiti blodnjo o sintezi Katboga-papeža in Vojvodje, Mussa, Hitlerja, Rupnika, tj. Junaka iz **Vsta**. A tega niso bili zmožni storiti. Kremž-ar se vrne k Tragi-Pasijonu, glej **Na pragu**, tj. k fazi VoMa. Zdaj čakajo, kdaj bo čas za tretjo fazo, za stopnjo Voj-Snika KarlaV, napovedal jo je že blagi Krek z LjudVojSnico Uršulo v **TKrižu**. Zaenkrat še ne gre, Janši se 1994 ni posrečilo; a tudi SIKm je dolgo čakal, preden je prišel do Gubca. Niti Gubec ni uspel, **Velika puntarija**. Pa je uspel njegov dedič Krim-Miha, **Rojstvo**, KaKi (**Justifikacija**, **Afera**)? Na dolgi rok ne. A na dolgi rok se podira tudi KC. Razlika med njeno močjo v času KarlaV in papeža Wojtile je neznanska. Iz KarlaV so sledili imperatorski papeži, KC se je širila čez ves planet, začevši s širitvijo na Jugovzhod Evre, prav v Karlovem času se je zgodilo-utrjevalo pokristjanjevanje Slcev-Karantancev-Panoncev, danes pa so odstotki Kanov v Evri vsako leto manjši; Rode ni nadškof Refe, ampak po imenu Grobar. Če bo dobil nazaj Groblje (tiskarno itn.), se bo dal lahko pokopati blizu svojega rod(e)nega kraja (Rodice). DSKC je podobnejša pogrebcem, ki se hodijo med pogrebom krepčat k Totenbirtu in tam tulijo: Zmaga je naša! Joj, kako bi bilo Jegliča sram, če bi si moral ogledati Rodetovo lutkovno Gled.

V SPD je bivši Prt in avtor NOBD agitke-eroike-Trage **Rojstva** Zupan (VitZup) prvi spodbil Čl-boga, glej dramo s Tip naslovom **Aleksander praznih rok (AleksPR)**; za njim cinično-neverni VKavčič, naslov drame kar **AleksV**. Tak VitZup je omogočil pot v odkritje-tematiziranje Dti, tudi k **Dia(logom)** in **Aferi**. Z Dtvidika je sicer rešitev, ki jo svetuje VitZup, napačna: MČ (mali Čl) in SeH-InH; a je Tip: ta rešitev je danes prevladala, glej MödD, celo MatZupD. Le Dak in Muck gresta stran od MČla-SeHa, iščeta ne velikega Čla (NČla), ne MČla, ampak onkrajldČla kot DrČla. Dak v **Pipu** odkloni KarlaV in PipaM(alega), ki je Čl strahu. PipM je resnica VitZupovega narednika Frica, ki je Ideaca VojPrta in D(obrega)Čla.

Prtsolidarnost prej ko prej odpade, vsaj tedaj, ko umreta VitZup in Koc(bek). Ostaneta Ribičič in Popit, diplomatsko in trdo jedro SocKoma. Kot na nasprotni strani: Drobničič, ata in sin, BRoz (klerik, ki živi od Sša). VitZup zoperstavi karizmatičnemu TotLFz Vodji AleksuV pravega Čla (MČ Frica), VKavčič pa nikogar več. Kar ostane, je samo še klanje, goltanje, gnus skorajljudožerstva. Strniša le še dokonča to pot, glej **Ljudožerce**. A Strša postavi poleg Pajota in Falaca tudi Priorja, ki preide v Komturja, ki je obnova VojSnika iz FD-FKC. Prior je zgolj žrtev, niti sveta ne več. Prior je KršHum; ni to pot v SeH? Kavčič dovrši svojo Abs AD v dramu **Termopile**; moram jo obravnavati v **RSD-8**. Dak pa si ne dovoli te mizerije. Dak je plemenit Čl, sliši rasti travo. Kajti kaj je posluš za Dt drugega kot videti to, česar ni, kot slišati, kar je neslišno? Strša oblikuje organ za ta posluš-vid: Tretje oko, **Oko**. A ga ne zmore oblikovati ustrezno, obnemore v blodnjah. Tudi Dak ostane pri vidu, čeprav to ni NA vid: pri-vid.

Ko sem zapisal te strani 2. poglavja, sem se namenil vsaj kako uro počivati-spati; bilo je sredi noči. A vraga, ni šlo. Kot NeČi dete lahko spim, če ne delam-pišem; če le mislim - iz čezmernih sil, spočit. Brž ko pa sedem za pisalni stroj, misel ni več estetsko prijazna, naj se izrazim tako, postane naporna, konsekvenca

mora slediti konsekvenci, upoštevati moram logiko sporočila, izčrpa(va)ti v Potu spravljene pomene, skratka: delati-garati. Se siliti, se uravnavati z voljo, biti disciplinirano sredstvo v lastnih rokah, sam svoj manipulator, seveda v dober-pravšnji namen. Rezultat pa je pritisk na misel, ki je bila 14 dni nevezana, na voljo, na oči (delal sem pri svetilki). Zavest se stopnjuje, s tem vse bolj gori, se ostri. Večja ozaveščenost, večja budnost, večja napetost v telesu in duši. Konec s spanjem, ki je znamenje pomirjenega. Ne, mir je dober le v določenem pomenu. Preveč miru pomeni korupcijo, prizanašanje sebi.

Tu je očitno dokaz, da sta si zavest-duh in Nv-telo vsaksebi. Čl se ju trudi uskladiti - ideal Hare -, a to je mogoče le z delnim uspehom. Ljudje, ki so učili in prakticirali Hare telesa in duha - posebno Sokoli, ata Joža Rus -, niso mislili posebno globoko. Nikoli jih nisem posebno cenil oz. kot zrel Čl sem se trudil, da bi jih cenil (pol Stola sem bil vse preveč zgrajen socialni Čl), a v Priglobini sem vedel, da se silim. Sramoval sem se svoje lahkotnosti, imel sem jo za lbn-lud, najbrž je to tudi bila (zdaj se po svoje vračam k tej svoji mladeniški naravi), želel sem se obtežiti-obremeniti. Prav je bilo, da sem si nalagal vse težja bremena, pod nekaterimi me je lomilo; le tako sem mogel iz sebe-slabiča narediti močnejšega Čla, osebnost (VelOs), ki si lahko ukazuje in je sposobna - tudi eksperimentalno larpurlartistične - naloge primerno izpolniti. To omogoča le Etfija, ki se bori zoper lastne Uže, za odrekanje. A Krita telesno-duševne Hare, o kateri bi rad spregovoril, ni tega tipa.

Ž teži - po Stri - v AgrEkzldo, to je v čezmernost. Vendar ne le to. Ko se žival naje in napije in nafuka, počiva. Instinktivno čuti, da mora telesne rezerve obnoviti; ne sme se trošiti po nepotrebem. Zanj pomeni »po nepotrebem« brez haska v lovu na samico, hrano in tekočino, v obrambi pred Sži. Spodbujanje-trošenje energije - Zsile - je zmerom v funkciji samoohrambe in osvajanja, ki pa ima prav tako svojo razumno Utmejo. Šele v Člu ta meja pade. Zun prostor je Čl osvajal postopoma, razen nekaterih norcev-blodnikov, ki so hoteli Vse: AlekV, Hitler. Not prostor pa je že Strno - od začetka - brez meja. Zun prostor omejujejo nasprotniki, Sžlde (Elku Jelko, Jelku Elko, **GiM**, Krimu Harz, Harzu Krim, **Rojstvo**). Trk z Zun Sžom je jasen, nedvoumen, pri priči prepoznaven: EDč.

Dgč je v Noti. Brez dvoma so tudi tu meje, ovire, SSL itn. Vendar so težko označljive, predvsem pa silno težko prepoznavne. Kaj je ovira in kaj spodbuda? Vemo, da je Ž brez ovir gladka ravna pot, ki pripelje kaj kmalu v korupcijo; to je načelo Uža. Ovire so torej v službi krepitve osebnosti iskavca. A če so prevelike, iskavca potolčejo, mu vzamejo pogum, Moro. Sploh pa, kako naj otrok - in Čl je na eni ravni zmerom (Strno) otrok - ve, katera ovira koristi in katera škodi? In: kdaj je katera prevelika, kdaj pa se tako le zdi? Vse to bo spoznal šele v izkušnji, ta pa terja delovanje v stvarnosti, s tem tudi poraz in obup.

Kako naj Norec ve, da bo vzdržal delo-poslanstvo kot Kask, **Pip**? Kako naj KarlV kot otrok ve, da bo tako zmagoval, kot je? V Karlu otroku je sla, ambicija, celo videnje lastne veličine; za nazaj lahko rečemo, da je bilo videnje, za naprej pa nobena vera ni zanesljiva. Koliko mladeničev si postavi najvišje cilje, se jih napoti udejanjat, koliko jih trdno verjame, da bodo zmagali; a koliko jih res vztraja in zmaga? Peščica. Jaz sem že 12-leten hotel biti ustanovitelj nove Rlge; meril sem le na najvišje. Danes kot 73-leten vem, da sem dosegel precej (kje spodaj je ubogi Brezovarius, ki mu je mamica obljubila, da bo akademik, pa je postal le uradniček, zajedavec, švindlar in pacient!), ne vem pa, ali ta »precej« zadošča; ali je nova Rlga že postavljena. Vanjo verujem le jaz in par mojih PriSo; zelo negotova

verjetnost. Ker sem še zmerom negotov - vem, da sem negotov, vsak hip se z ARF opazujem -, vem, da še nisem na cilju; da torej moram še naprej vztrajati v IsDti, se ne zadovoljiti z »zasluženim« Užem narejenega-opravljenega. Hara mi ni dovoljena, sam si je ne smem dovoliti. Še naprej moram »izsiljevati« RazReše. Če je ne izsiljujem, ostajam na mestu, v stereotipih, v katerih se zabarikadira velika večina zemljanov, omogočajo jim mir, varnost in, če se v to prepričajo, samogotovost. Kdor hoče NeJDam, se ne sme niti ustaviti, kaj šele počivati. Biti moram zmerom čez sebe; pa niti ne kot ČČ (čezČl), ampak kot DrČl, ki je verski cilj, nikakršna bit-trdnost.

Bravec, ki ga ni, opaža, kako kar naprej »mešam« pojme iz AgrPld območja in iz Dt-območja. Točneje: uporabljam oboje, a ne mešam; zavedam se Tem razlik med območjema. Vendar: brez Žsile ne morem naprej, vztrajati, osvajati; D(rug)am je odvisno od N(apr)ej. Najprej moram biti NČ, ČČ, šele nato sem lahko DrČl. Vprašanje je le, kako vedeti, k(d)aj je NČ, k(d)aj-kdo pa DrČl. Razločevanju teh pojmov služi celotna **RSD**.

Dak se tega, o čemer govorim, dobro zaveda. Lik KarlaV, ki je podan le kot otrok, gre v smer KaKija, AgrEkzIde, NČla. Kaj bo delal Karlman v samostanu, ne vemo; če bo le molil, je slabič, ki se umika pred pretežavnostjo soočenja s TSom. Dak se osredotoči na oblikovanje Norca-Kaska. Pot le-tega pa je povsem druga. Kot norec kralja Teodorika ni bil za nič odgovoren, smel je Svno reči, kar mu je padlo na pamet, zraven seveda paziti, da bi tisto kralju odpiralo oči, mu večalo zavest, tj. ARF (tudi AK). Morda je Teodorik, zadnji Meroving, preveč poslušal Norca, pri tem izgubil Vitmoč; odstranila ga je nova dinastija (Karolingov, od Karla Martela do KarlaV), ki je vedela, da je prvo meč, vse drugo šele naknadno, vsaj v TSu ObDbe. Zato Pip Norca ne potrebuje. Zaprejo ga, pobijejo. Zavržejo. Pip in njegovi hočejo le ljudi, ki kimajo, ponarejajo, služijo nastajajočemu Imperiju, ki je tako veličastna zamisel, da je Pipa pred njo strah. Šele pred ničemer ustavljaajoči se KarIV je sposoben samozavestno zadati si cilj obnove Rimskega cesarstva, postati Cezar-Avgust-Diolekcijan-Justinijan, novi AleksV, ki je povrhu še Snik.

Norec je kot Sv govorec Resnice odveč, Zamol; pod KC in Ptjo sodi v zapor (kot VitZup, Pirc, Brejc-Javoršek), v LD zadoščča, da je Zamol. Zamol je Rca zapora. Že od nekdaj sem slutil, da se je treba pripravljati na Zamol, ne na Herzapor. Puč-nik se je tu zmotil, bil je še Čl starega kova, želel je biti Her, regeneriral se je 1990/91, tj. v času NarReve, ki je bila nemalo DR. Zamola ni prenesel, gnil je v njem, zato se je trudil kot blazen, da bi se pojavljal v DbJavi, nastopal je kot Polzvezda, kot Polorakelj, kot Polideolog. Vse zaman, vsem vidno je postajal prazen sod. Nazadnje ga je pretekel celo Pavček. O sramota, kriči do neba! Puč je končal kot karikaturni lik iz FiID, iz **Sužnja akcije**.

Ker Dak ne pristane na konec-Zamol resnice, noče biti ne SrKos ne Mōd ne MatZup, se mora odločiti, da bo Norca obudil. Kot truplo ga vržejo na poljano mrtvih, tam ga obudi - kam? k Žu? - Beka. A dokler je tak - obujen na grobišču -, ni, kar bi moral biti; je šele PvtPsk, IntPld. Rešen, a v nekaj, kar bi lahko bila celo le InH Hara, lepo srečanje-sobivanje v ErS z Beko, na robu Dbe, neviden, a samozadosten. DtEta pa terja, da DrČl ne sme biti samozadosten, tak je le zdrav duh v zdravem telesu, nazadnje ozdravljeni bivši hipohonder meščan Koruza in IdeaSokol zdravnik (tj. tisti, ki ne le zdravi druge, ampak je sam Zdravec) dr. Janko Kremen (pomen priimka) v Milčinskega **Bratu Sokolu**, s tem nadaljevanje ČD-NKNMeša. Takšna rešitev Norca bi bila le niša, v katero bi se skril. IsDti ne išče skoz niše, ampak skoz Blak, Blak pa je neposredno soočanje s pošastmi, tj.

predvsem - ali tudi - z ovirami, ki so Sile TSA. Drči se kali v boju-praksi skoz Blak ObDbe, ne že vnaprej v samostanu kot pobožni NeČi Snik. Dak je pred **Pipom** napisal vrsto dram, v njih strahotne like kaosa, zla, spopadov, Dbpodvzetnikov; Norec nastane, ko gre skoz vse te, skoz **DAnt(igono)**. Norec je (bil) ARF vseh teh. A ARF(Dč) ne zadošča. Manjka VerDč, da bi Čl vztrajal na poti IsDti.

Kask, kakršen je v **Pipu** - oblast si ga podredi - pristane na uporabljenost, le da sme klesati-oblikovati svoj svet. Kask presodi, kaj je večje zlo v dilemi, ki mu edina ostaja: ali biti do kraja pokončan, ali služiti KČi, vendar tako, da v dovolj široki okvir njenega VISa lahko vstavi svoja videnja, domišljijo, sanje (**Oko**), IsDti. Kasku dajem prav. Brez njega in takšnih, kot je bil on, ne bi bilo romanskih in gotskih katedral, ne Chartresa ne Reimsa ne pariške Notre-Damke, katedral, ki sem jih toliko(krat) občudoval in si jemal za zgled (ne za Posn ali pa: le deloma za Posn). KC je bila za časa Štefana in njegovega izvajavca PijAnga že toliko modra, s tem strpno-široka, da ni terjala Rad Rede, kot jo je primitivni idiotski Stalin (in za njim Zihel; jaz sem 1956 računal, da bo Zihel umen kot Korošec, ki je dopuščal Plečnika, IzaCana, celo Golio, uštel sem se) in nič manj ozki Hitler-Goebbels. Pošasti, fantastični liki gotskih katedral niso suženjski posnetek rimske plastike ali bizantinske, kakor veljata kot estetsko Verčkodeks še v Ravenni. Sredi 60-ih let sem si sistematično nabavljal knjige o romanski plastiki in arhitekturi, se uživljal vanjo; s tem sem si omogočal vpogled v Kaska od znotraj. Zasluga Jura Adlešiča kot lžupana je tudi ta, da je dal delo Plečniku, ne še naprej dunajskim obrtnim delavnicam-manufakturam, ki so izdelovale stereotipe; te je podpiral še začetni Jeglič in Ljškofje v 19-Stolu. (Škof Vidmar je skrbel bolj za škofelo.)

KC se je v Karlovem času šele utrjevala, ekspandirala. Danes je bistveno Dgč. Danes ni pred mano tisočletje vladavine KČe, Montipa vsaj do Lutra in Calvina, do RLH. Danes je moj - slehernikov - okvir LD, s tem ravno nasprotna nevarnost kot v FKČ: ne Reda ne Monenost, ampak razmnožitev - pluralizacija - na čim večjo Raz-Dgčnost, ki je seveda le Prikr Enosti (Dv kot Prikr Ožlde), vendar skrito, maskirano, tavajoče. Pluralizem Dv-PMLD je DaZapl («hudič»). Le da rešitev ni v Refe, v ReMon, v ReSlom, kot si umišlja DSKC (od Bernardovega slikarstva k Čemažerjevemu), ampak onkraj obeh: onkraj askeze kot posušenosti domišljije in razvrata barv-form (in njihove AD) kot Barpodivjanja drogantnih Užev. Dak začenja z oblikovanjem te onkrajnosti v SD.

Meni se torej ni treba uklanjati nobeni PolIdeolsili direktnega tipa (ne DSD ne DSL); nad mano ne vihti meča PijAng (Maček, Zihel, Mahnič, Loh), z njim mi ne prebada meč. (Puč mu jih je nastavil; ko mu jih je Radrabelj prebodel, se je Puč vživel v zastarelo EV SŽ-mučenca. Pustil se je prinesiti naokrog od Zge.) DaPijAng pride k meni, ko prebivam na grobišču, imenovanem Smš, in mi šepeta, komaj slišno, moram se potruditi, da mu berem z ustnic: kar tukaj ostani, bivši norec. Dam ti IzPoko, dam ti SAZU apanažo, ti bo pa ja dovolj, ni hudič! Uživaj starost, zaslužil si si jo, bil si eden od graditeljev SLD. Dam ti tudi nagrade, odlikovanja, katera koli hočeš, samo reci! A pogoj je: drži se na Smšu, ki smo ga preuredili v Stš, mar ne opaziš? Analogno kot Teharje iz deponije odpadkov v spominski St park. V Teharjih so mrtveci pridni, izzivači (StJustin itn.) pa neuspešni, saj hočejo VoM, tega pa Strno ne more biti, čas KC je minil, NA izdeluje Dgč VoMe, glej Ravnjakov **F(eniksov)** let. Šel me je hotel imeti celo za uda Komisije, ki je delala SNačulprogram, me je ldn z Inkom, SrKosom in tacimi pipifantki. Nak, Rudelj, tako poceni pa se ne prodam.

Morda se zdi, da sem sklenil kompromis - se odločil za modrost - tudi jaz, kot se je Kask; morda celo sem ga, a na nov način. Danes je vic ravno v tem, da ne smem napadati ne Šela ne Rihterice (biti po nji - po njeni zadnji plati - rihtarja). Ne padati v past DSD ne DSL. Ravno to si obe plati želita: da bi se Relnk v EDč: butasti PePKo in ne manj butasti JrDrob-nič; nič, ki je razdrobljen. Ostati moram na Smšu (na robu Dbe), torej tam, kjer me želi Šel (Capi), a tako, da zidam iz Smša katedralo. Ta pa ni več ne romanska ne Plečnikova. Je romajoča, Svna, lateralna, selska, a tudi ne razzemljena, kot ni ozemljena. Je - naj bi bila, takšen cilj-načrt zidave imam - onkraj zemlje-neba, podzemlja (kaosa)-nebes. Prav Strša mi je kot malokdo pomagal k tej zamisli. Ko je **Oko** izšlo, sem v tedniku Mladina napisal - v seriji sorodnih esejev o povojni Slpoeziji -, da je **Oko** Slška Dantejeva **Božanska komedija**; Gregor je bil ocene kar se da vesel. Žal sodbe nisem RR v ES analizo, nisem bil še zrel zanjo. Pomagali so mi seveda tudi drugi: Can, Majc, Mrak, Priž in Dine; nazadnje Muck in Dak.

Ideologi LDPM menijo, da je Smš le instalacija, s tem RMg, začasni privid, instrument, manipuliranost kot takšna. Upam, da se motijo. Meni ne gre le za igro sestavljanja smeti v hipni dogodek, ki je trenutek delovanja Zeitgeista, Zeitgeist sam v DvAv minljivosti. NDM razlagam pot skoz Smš-Blak na Drstran. Resda sestavljam, **RSD** je MakHKD sestavljenka (puzzle). A je predvsem tisto, kar je vmes med sestavinami, med besedami-izjavami, med IVJ liki: v črnuljah. NDM. **Oko** pripelje do črnulj. Ponavljam: **Pipa** je treba brati skupaj z **Očesom**.

Svojo Agrčkzldo uporabljam za to, da bi mogel vzdržati vero in moč vztrajanja-dela na Smšu, dela na romajoči katedrali, ki je bolj Blak kot Stš. Takšnemu mi je Kask v oporo. Morda je slikal Dak v Kasku - vsaj deloma - mene; s tem mi utrjuje mojo samozavest. Skušam biti podoben liku, za katerega me ima - vsaj deloma - Dak; točneje: za katerega se imam sam. **RSD** je sicer vidna tudi navzven - desetine zajetnih knjig, zdaj bo manj vidna, skrčena bo na cede zgoščenko -, a to je le Zun del bistvenega: Isa navznoter.

3

Pip tematizira KC, torej je moj Kar KČe v teh **SB** primeren. Ko sem se vračal s sprehoda, sem nek večer srečal pred hišo dovškega župnika Urbanijo, fotografiral je lipo. Le pretveza, da bi se pogovoril z mano? Dve uri sva sedela pod lipo, zeblo me je, trikrat sem ga povprašal, ali ga ne zebe, da bi ga spravil v avto in domov, a zmerom mi je bodro odgovarjal, da je navajen, saj je planinec s Kredarice itn. Niti na misel mu ni prišlo, da zebe morda mene! Tej nesposobnosti življenja v sočla, ki je tako Tip za klerike, pravim praksa primatov; Zn ugotavlja, da se primati ne morejo postaviti v vlogo sobitja, kaj šele nižje razvite živali. Vsak vidi le sebe, Psk kot Pld. Delujejo sicer kot Kol, a instinktivno. Medtem ko je bistveno za Čla, ki postaja - naj bi postal - DrČl, ravno to, da vidi na mestu sebe lahko Dra. Tako se Dr šele zares pojavi, ozavešči, oblikuje, ponavzoči. Kleriki poudarjajo karitativnost, mnogi jo tudi prakticirajo, a vse po stereotipih, kot po Kolnormah KČe. Perrazmerje do Dra jim KC celo prepoveduje, boji se, da bi se kleriki zapletli v Pvt razmerja. Ostati morajo - čim bolj - zgledi, ti pa so V(loge);

tudi €(ksistence), a Strno-vsebinsko vnaprej določene. To (jih) vodi v stereotipizacijo. Zato spoved kot spraševanje o grehah danes izgublja svojo zdravilno moč; nadomešča jo psihoanaliza. Ni slučaj, da je Žižek zamenjal Ušenič(nik)a.

Pa je Urban(ija) eden tistih duhovnikov, ki so mi najbližje. Dober je, res ponižen, blag v sebi, nikakršen Hin! Tikava se, dobro ga poznam. Zasmilil se mi je v svoji revii kot OPsk. Da ne bi kot OPsk prehajal v OIS, se mora držati svojega stanu, Kola, tovarišev klerikov. Le o teh govori, o istih in isto, kot lani in predlanskim in pred desetletjem. Ne opazi - ali pa opazi, a kaj naj stori? -, da se vse bolj utaplja v KAvu. O SI stvarnosti, ki je zunaj KCe, ne ve nič, oz. le to, da je Neg-zla; model demonizacije (Demonace). Giblje se le znotraj lastnega kroga, z Zun svetom ima odnose kot s tujci čez reko, skoz mitnico, skoz raster, ki mu ga dovoli-predpiše KC, mu ga vsili v Noto že v semenišču. Zunaj tega KAva kot eho celice je presunljivo nebogljen. Vsak Daklerik najbrž to čuti. PV je čutil v tem pripadnost vladajoči-izbrani kasti, danes pa izolirani. Da bi se potegnili iz osamitve, kleriki ne vidijo druge poti-možnosti kot znano, že preizkušeno; zato izbirajo ReFe, da bi spet postali Gosi; da bi jim ovčice spet poljubljale roke in jih onikale. Kdor jim to ovira, je zanje hudič; odtod Demonaca. Ne pride jim pa na pamet, da bi (po)ls Dgč tip Kola-institucije. Zanje je KC kot FKc Ve-model, od katerega ni dovoljen noben odstop.

Urbanija kot plemenit Čl čuti, da ne sme v ceneno Demonaco, zato ostaja ubog. Vidi, da ga vsi izkoriščajo, na eni strani KC-hierarhija, na drugi AVS, ki je vse bolj libtipa. Z mašo se sicer občinska in krajevna slavja začno, a se nadaljujejo s srečolovom, plesom in popivanjem. Už v tem je - seveda Prikr - cilj početja. Takšna KC je povsem Zun. A kaj storiti? Kaj lahko stori en sam ubog podeželski duhovnik? Zato Urbanu nič ne zamerim, celo rad ga imam, smili se mi. Mi je pa toliko jasnejša zavest o moji dolžnosti. Imam Dgč možnosti, zato jih moram izrabiti: misliti o vsem, predvsem o bistvenem, tudi o veri, a ne tako, da bi z RLH Krito vero razjedel, ampak nasprotno: da bi jo nanovo utemeljil.

Urban mi govori - spet enkrat - o Kunčiču, Klinarju, o tem, da so uprizorili Dgč **Kekca**, a vse je ali znano ali neoprijemljivo. Če je hotel govoriti z mano o sebi, bi moral z besedo na dan, jaz ne morem vrtati vanj. A je vlekel, vlekel, ne da bi se odločil. Napovedal se je za naslednji dan, a spet ne direktno k meni, ampak h Gogalovim, fotografirat lipo(vca)-lipeža. Ni me dobil, spal sem. Prav za prav se nisem želel srečati z njim. Da me bo spet moril, opletal z istim? Doživljam ga kot muho v pajkovi mreži, ki pa jo blodno RR z Ideaco v lepo KC. SSL.

Mi je pa povedal novico, ki me je pretresla. Malo prej sem zvedel, da je umrla Nedeljka Kacinova, Pirčeva druga žena; vzroka Si ne poznam. Do te Si imam dvoumen odnos; zadnje desetletje se je grdo obnašala do mene. Bolj pa me je prizadela S trnovskega župnika Janeza Pogačnika; ko sem ga v **RSD** napadal, sem mu včasih dejal Pogačar, pek pogač, ki so le Psužitne, le navidezne potice. Bil je eden prvih duhovnikov, s katerimi sem v začetku 80-ih let sodeloval. Kolikokrat sem predaval v trnovski cerkvi! Pa z Alo posedal po predavanju v župnišču! Bil je ministrant pri najini poroki v Trnovem, poročil naju je Koncilija, priči sta bila mati in oče Wirkov (brrr!) , tedaj še zakonski par, verniki najini hčerki, Ajda v visoki nosečnosti z Jonom, pa France Bučar v zadnji klopi. Edinstvena zasedba.

Zelo me je spoštoval, a le tja do leta 93; večkrat mi je dejal: ti in Bučar sta moja vzornika-vodnika. Nato se je moral odločiti: med nalogo, da pripelje v KC norovce (prek Snoja, PijGrafa, s tem sta se spoprijateljila, skupaj sta neizmerno

popivala, od tega je Janez tudi umrl, po praznovanju svojega rojstnega dne, bil je le tri leta starejši od mojega sina), in mano, ki sem iskal Dt, a tako, kot se Dt išče: brez pompa-dekorja, zunaj DbPol moči. Janez je izgubil vero vame; bil je kot Tomaž, ki je terjal oprijemljive dokaze. Janševci so mu jih obljubljali, bili so na tem, da prevzamejo oblast. Bučar se je vsaj trudil, da bi ostal v Poli, s tem v oblasti, jaz pa sem se umikal na rob, v RazReše, ki je bila glede doseganja cilja povsem negotova. Okolje me je imelo za smešnega, KC me je vse bolj odbijala, nisem ji bil več koristen. Moja Tija je stavila na Boga kot na najmanjšo verjetnost, Janeza pa so vzgajili v duhu AnKa in spoja Rlge in oblasti. Še Bučarju se je začel odtegovati oz. izgubljal je vero vanj, saj je Bučar vsake volitve izgubil. V enem zadnjih pisem, ki sva si jih izmenjala, menda okrog 96, se mi je posmehnil, ker sem v prejšnjem pismu zapisal, da sem volil Bučarja, Bučar oz. njegova stranka pa sta izgubila volitve, niti v parlament nista prišla. Bučar je bil za to kriv, ni se zmožal odpovedati Poli, znotraj Pole pa je izbiral jalovo smer, Peršaka, o bog! Janez me je imel za še manj sposobnega od Bučarja. Bučarju je stal ob strani kot duhovnik-tolažnik, jaz pa sem se KCi vse bolj odtujeval, nazadnje iz nje izstopil. Kaj naj trnovski župnik z mano? Fin(žgarj)eva naloga je bila pripeljati Tavč(arj)a nazaj v KC, dati ga v poslednje olje; posrečilo se mu je, jaz pa ...

Poslej sva se redko srečala, a ko sva se, je bil Janez vzvišen, celo nadut. Postal je PriSo Janeza Bernika, Mormuhe soboslikarja Jemca, ta dva sta mu opremila cerkev; pred cerkvijo je prepeval Slske Nar pesmi s Pijdružčino, s Simonitiji, Snoji, dvignil se je v duhovniDb hierarhiji, svoje Prile je razmestil na najvišje funkcije, Primoža Rodeta na čelo Kliničnega centra, Marjana Vidmarja na čelo Ljubčine itn. Postal je siva eminenca, roka, ki iz ozadja ureja če ne Sljo, pa vsaj Ljubljano. Jaz pa? On in njegovi so imeli oblast in jo hoteli še več, vso, jaz pa sem se šel marginalca, se umaknil trudu zmagovati, celo Lenček (ne le TH) mi je poočital, da sem strahopetec, ker si ne upam sodelovati v boju s Hudičem. Bog ve, kdo je zgrabil Janeza poslednjo uro: hudič ali Katbog? (Razlika med njima?) Je bil še pri zavesti, da mu je dal kdo poslednjo tolažbo-zakrament? Je umrl - na S - pijan?

Pa vendar: rad sem ga imel, kasnejši dogodki niso umazali najinega odnosa v prvem desetletju prijateljstva. Ne tako z Nedeljko; ta je iz oznovske družine prešla k Janši, Pogačnik pa je bil ves čas v AnKu. V Dominiki je bilo nekaj načetega. Janez ni bil iz t(akšn)ega testa. Ni zmožal poti z(a) mano v IsDt; a kdo to zmore razen res močnih, Ale, Mucka, Daka? Prej pa Strše, Dineta in Priža, Mraka in Majcna? Zdaj bo konec St orgij v trnovskem župnišču. H komu se bo zatekel PijGraf? Sladki Kolaček je zanj preveč medel, tudi preneumen; Janez je bil pameten Čl, čeprav ne dovolj izobražen, vsekakor pa ni bil šema, ki bi se dičil s pavjim perjem kot frančiškanar milega nastopa. Ker bo počival v zemlji, naj Janezu kot enemu MBP zakličem: Lahka ti bodi zemljica!

- Imel sem hudo noč. Začetki dela so bili zame zmerom težki, vse težji so. Zdaj pa sploh, ko je odpadla motivacija v zvezi z ljudmi (vse, kar spoznavam, Ali razložim neposredno). Kot motivator je ostal le še Bog. A ker je to UnBDr, res ni treba, da pišem, če mu hočem kaj sporočiti; pozna Dgč kanale za komunikacijo. Pišem torej le zase, ker vem, da le v teku napornega pisanja sledim misli čim bolj eksaktno, jo čim ustrezneje artikuliram; da me pisanje odpira, v teku tega odpiranja odpadajo stereotipi, ti pa so največja zavora za RazReše. Vendar, če pišem le še zase kot trening, kot molitev (a inovativno), kot »kazena«, ali ne terja takšna komunikacija nov način-stil pisanja, tudi kompozicijo **RSD**?

Vprašanja so nova, težka in veliko jih je; obremenjujejo me. Začel sem z zame ta hip težjo potjo: s **SB**, ki so predvsem dnevnik. Lažje bi mi bilo, če bi se takoj objektiviziral, skušal doseči trdnost, ki jo daje - vsaj navidez - objekt, to, da zidam določen objekt: **RSD**, €S podrobno analizo SD, **Pipa**. Dnevnik je tvegana reč, če hoče biti iskren in odkrit. Pred mano je opis srečanj z obema sinovoma, s katerima nisem zadovoljen; koliko smem besede, ki si jih izmenjujeva z Alo, tudi zapisati in bodo ostale? Moram lastne otroke varovati bolj kot druge? Prekletost sem pristranski, nenačelen.

Najprej sem naredil napako. Predvčerajšnjim me je Marko, domači sin, novopečeni inženir gozdarstva oz. lesarstva, zapeljal do Novakovega rovta (še en Novak!), tj. na sedlo med Radovno in Mojstrano. Prosil sem ga, ko me je z avtom dohitel; da ne delam vsak dan istega enoličnega kroga-gira (Jeromkinovega kroga) okrog - zdaj suhe - struge Radovne. Mahnil sem jo po gozdni cesti nad vikendi, ki so skriti med drevjem pod pobočjem poti v Kot; listnati gozd daje zdaj čudovito senco, hladno je. Pred leti sva z Alo tam obiskala Anjo Dolenčvevo-Levstikovo, ki je delala kostume za eno od Alinij dram v Kranju. Mučen obisk, bivša alkoholičarka je mlela neznanstvo, nobene misli ni mogla zajeti s podobo, v lik, in to naj bi bila kostumografka? Naredila je seveda slabe kostume, le zakaj jo je režiser vabil? Pred mnogimi leti je delala za Oder 57. Kot dramaturg ene od predstav sem jo obiskal na domu, povabila me je, stanovala je nekje okrog sodišča, če me spomin ne vara. Zanimalo me je tudi, kako se bo obnašala; znano je namreč bilo, da je nimfomanka oz. tako so govorili. Možu je delala sive lase, ob že dveh ali treh otrocih. Metala se je za Tonetom Slodnjakom, ta pa je že le prevračal, nobeni ni ostal zvest. Da bi se jaz z njo zapletel, ni prišlo v poštev, bila mi je poudarjeno telesno in duševno zoprna, kmunka s širokim ruskim obrazom, lasmi v figo, polna sebe, že zabuhla od pijače, pa še ne 30-letna; res neprijetna figura. Sredi debate, ko sva govorila o kostumih, imela je trapaste zamisli, a od njih ni odstopala niti za mišji klinc, se odprejo vrata in mož, bil je visoka šarža na TeVe, pride kobajagi nekaj iskat domov, kar da je bil pozabil. Sta bila domenjena? Sta se igrala igro, da mož preseneti ljubimca ravno tedaj, ko je med ženinimi nogami? Hvalabogu da sem bil zmerom vsaj toliko previden kot pohoten; takrat pa niti za pohoto ni bilo možnosti ...

Tako se sprehajam nad vikendi in obujam spomine; tudi na - kasnejšega - Gendirektorja RTV, bivšega oznovca, Merčuna, ki sem ga kdaj pa kdaj srečaval pri Gogalovih, hvalil je MOča; sta bila skupaj v internaciji v It(alij)i? Skoraj vsaka hiša v Radovni spomin. Bogve kaj počne slepi Janežič, ki je že slep doštudiral anglistiko, nato pa se zapil? Imel je požrtvovalno ženo, UProfo na Biotehniški. Z Alo sva ju včasih obiskala, hišico imata pod Pokljuko. Malo naprej sem občudoval VePij razgrajača Klendreža, ki ga je končno le pobralo, čeprav je bil iz jekla, saj je redno spal na dežju v jarku, če ni hripavo grmeč predaval na križišču pred mostom čez Bistrico, ki priteče iz Vrat skoz Mojstrano.

Ko sem se spustil v dolino, na pašnik, sem se obrnil nazaj; ves čas sem računal, koliko daleč sem, ali bom zmogel vrnitev. A nekoč? Ko smo bili prvič pri Gogalovih, 1960-leto, je bila Ala v 8-mescu nosečnosti, pa smo šli - peš, kako pa? - od lipe(ža) mimo Biščka skoz ves Kot in naprej, do studenca visoko pod steno Rjavine in nazaj, vsaj 300 metrov vzpona. Ala z Ajdo v trebuhu, jaz nazaj grede Ako štiporamo, bila je štiriletna, gotovo 6 ur hoje. Koliko sva vzdržala, kaj vse si upala; Ala v samoto-divjino, Kotarca je vsekala v pobočje mestoma globok kanjon, pot je bila že komaj zaznavna, midva z Alo pa sva se šla **Holzwege**, tedaj sem

zavzeto prebiral Heideggerja. Bil sem prvi njegov bravec na Siskem, bil je »moj«, moje odkritje, moja ljezen. Nisem si mogel misliti, da »mi« ga bodo kasneje »vzeli«, ga obrnili zoper mene, najprej Pirc, nato TH in Urb. Naj tožim kot ogabni stric Boris: vse so mi vzeli? A on nikoli nič ni imel, niti značaja ne. Jaz pa sem imel - celo neznansko - veliko; in še imam. Veliko sem pošenkjal, a še dajem. Kar imam, je prav za prav breme, ki me teži. Moram zato še pisati? Sem še zmerom noseč?

Včasih se je moglo s travnika na travnik brez težav, danes je vsak pašnik ograjen z električnim pastirjem. Včasih sem porinil žico navzdol, danes se moram valjati pod njo, da se je ne bi dotaknil; imam vsajen električni spodbujevalnik, ne sme priti v stik z električno napeljavo, z živim tokom. Včasih sem se plazil iz veselja, danes se komaj spustim na tla, še teže se vzdignem. Ogabno je biti starec.

Sonce je kljub bližajočemu se večeru divje pripekalo; a sem se ustavljal, gledal, užival; kolikokrat še? Ko sem prečil - kar dvakrat - Kotarco, že ob Požrvovi domačiji, tu je nekakšno središče Zgornje Radovne, sem se oziral na Debelo Peč, Vrbanovo špico, Macesnovec, Kuhinjo, res amfiteater. A primernejši kot tisti za ljudi; ljudi - kaj šele občinstva - ne prenesem več, v Nvi pa sem sam, le kravji zvonci so me spremljali. Eden od bikov, s katerim sva se srečala, je grozeče grgal. A se je odločil, da nisem vreden napada, veličastno se je odzibal naprej, kot da bi bil - on, bik, ne jaz! - monsinjor Gril.

Domov (da, domov, kje pa sem zares doma? zame ne velja tista **Triglav, moj dom!**, vsi moji domovi so začasni; kakor sem mnogo EV, imam tudi mnogo Pseudomov) sem se komaj privlekel. A se počutil dobro, zbitost mi je omogočila dobro spanje, hoja mi noge utrjuje, tedaj se krči odmikajo. Ker sem se počutil dobro, sem jo mahnil včeraj opoldne spet na pot, tokrat na običajni giro, a ker je sonce neusmiljeno žgalo, jaz pa sem prehitro hodil in nič počival, moral sem se vrniti domov do poldneva, ko naj bi klicala po telefonu Ala (kliče me dvakrat tedensko, jaz v 20 dneh nisem klical še nikogar), sem terjal od svojega telesa preveč. Na Škrlatico in nazaj v enem dnevu mi nekoč ni bil problem; tokrat pa ... Postalo mi je slabo.

Po kosilu sem spal malo in plitvo. Ko sem se zbudil, sem hotel sestri za pisalni stroj, takšen je bil moj načrt, delo-tipkanje pač ponoči, dopoldne in popoldne, a se mi je vrtelo v glavi, slabost pri srcu in v želodcu. Invalid. Do mize sem se opotekel. Stroj me je čakal pripravljen, niti spravil ga nisem čez opoldne. Skušal sem delati, a zaman, kar je pri meni redko, skoraj zmerom sem se zmožen prisiliti k delu. Moral sem leči. Hvalabog, da imam radio, poslušal sem Prvo - **Pomladno** - simfonijo, nato Šostakovičev violinski koncert pa 11. Haydnovo simfonijo, ta je skladana še čisto po starem, v duhu rokokoja. Niti brati nisem mogel. Prvič sem šel popoldne gledat TeVe v dnevno sobo h Gogalovim; bila je prazna. Joža je šel pomagat Marku v Mojstrano predelovat stanovanje. Marko si že pripravlja družinsko gnezdo, že dve leti hodi s simpatičnim, pridnim, lepim dekletom. Pavla je šivala v svoji šivalnici, Francka in njena sestra Marica pa sta se odpravili v gozd nabirat suhljad in sekati veje za zimo, medtem ko je ostal - avtomehanik - Damjan pri dekletu v Ribnem.

Gledal sem oddaji Dr. Phila in Oprah. On je imel v paci štiri že srednjih let, pametne, lepe, dobro situirane, v uspešnih službah, neomožene; v sodelovanju z njimi in njihovimi materami je skušal dognati, zakaj se jim ErS razmerja ne posrečijo, ne trajajo, se ne iztečejo v zakonsko zvezo. Pameten Čl, izkušen, poučen,

odličen showman, izbira ravno primerno pot, da je duhovit, a ne žaljiv. V vsem sem mu moral dati prav. Potrebni so, takšni TeVe zdravitelci PopMasDbe; nadomeščajo nekdanje klerike. A so za poprečje. Jaz jih nisem nikoli potreboval in jih še ne in jih ne bom, kot ne psihiatrov. Dr. Phil uči, da je treba biti zvest sebi, slediti svoji Noti-občutku-resnici, ne Dbokolju-stereotipom. A tista izvirnost, ki jo uči in ki jo, v najboljšem primeru, lahko dosežejo njegove gostje-pacientke, je le visoka povprečnost oz. točneje: če je vsak, kar je, je šele zares bitje LDPM. Phil ne pada na MasPopraven, rad bi nadaljeval visoke norme NKNMeša: vzgajal ljudi v SAPO. A prav to je, kar odkrivam, da ne zadošča. Če ni SAPO DgSAPOEV, če je le SAPO kot EtPld, si postavlja za cilj nekaj, kar je Ideaca, a kar kaj kmalu pokaže svoj narobni obraz: pod IdeaHarldo je AgrEkzld. Po ČD-NKNMešu (**LjDa**) pride RealD, Kvedina **Pica**, že Kers(nik)ova **Jara gospoda**. RealD je Strno nujna stopnja, ki sledi NKNMešu, vmes pa je še RomD kot vzbuh in propad iluzij (SSL), glej Tavčevega **Gledjevića** (Nučičevo **Svit-anje**). **LjDa** 60-leta, **Gledj** 70-leta, **Jara** 80-leta.

Pa sploh more poprečni Čl kot ud Dbe - kot socializiranec - kaj drugega kot to, kar mu svetujeta dr. Phil in Voš(njak) v **Draganu**? Kdor se ne drži njunih nasvetov, postane ali Romsanjač ali zločinec, ki se ne drži EtDb norm, **GosPres**, ali cunja, ki jo vsi povozijo, Klemenčič v **Sadu greha**. Ker nisem dovolj veroval vase, sem se pustil od PriSo prepričati, da moram biti EtDb akter-ideolog-praktik; v to me je prepričeval celo Mrak, ko je nehal biti SaPsk-genij, ko se je podredil KČi, na prehodu 40-ih v 50. leta; pa VeRus pa Priž, ki se je toliko trudil, da bi ušel KonvDbi, glej like a la Sigis(mund), Kristijan, Che itn., a zaman. Db si ga je podredila do Si, celo takšna, kot jo je v 70-ih letih predstavljal Ribičič. Celo alkoholičarski Dine se ji je uklonil, čeprav na nemalo nemaren način, v spoju najvišje in najnižje estetike, lepote in (telesne) umazanije.

Nismo bili Štirje pesniki, nismo že kar spočetka zlezli ObDbi v rit, plezali kot afne po hierarhični lestvici navzgor. (ČirZlc je leta nosil skoraj cilinder, vsekakor chapeau claque, ta Km sin!) Upirali smo se, se naseljevali na robu Dbe, projektirali novo - pravo - Dbo, ki pa je bila še zmerom ldDb. Jaz sem najbolj od vseh sanjaril o DtDbi, vleklo me je v povsem neznanu, a če nisem hotel propasti kot OPsk in SaPsk, sem moral vztrajati vsaj v grupi marginalnih družbencev, nekakšnih PsRevarjev, Psdisidentov, Psopozicionalcev, v grupi Re-57, Pers gibanju. Nisem bil dovolj močan - čvrsta osebnost -, da bi lahko stal sam, a ne bil OPsk-SaPsk. Tudi Dti še nisem čutil dovolj jasno in trdno. Slutil sem jo, jo iskal, a spet zdvomil vanjo, se sesedel, iskal pomoč pri PriSo, sem in tja celo pri širši Dbi, pri tisti, ki je najmanj vredna, najbolj poprečna in Konv, a najmočnejša, ker je najbolj razširjena, obsega vse institucije. (Tako sem se 1955 prijavil za asistenta na ff, 1966 sprejel službo na IS Slje. Dvakrat sem ravnal, kot PavZlci ravnajo zmerom.)

Šele v drugi polovici 90-ih let sem bil končno zmožen stati sam (z Alo in Bogom); šele tedaj sem se odrekel zadnjim Kolom in Ustanovam, KČi, Slovu, Čloštvu. Kaj sem še, če nisem niti Čl več? Vem, da sem še Čl, da ne morem nehati biti, dokler živim; da sem celo še - in bom do kraja - ldČl. A le na eni ravni. Na drugi sem že lsDč-lsDti. Ker sem to stanje dosegel tako pozno, skoz pol Stola neznanstvih naporov, načrtov, padcev, (pre)izkušenj, vem, da je komaj komu dosegljivo ali pa le na trenutke K-milost. Meni je postala glavna Žpot. Ne **enosmerna**, kot za Požrvovega Franca, upoštevam in v sebi nosim mnogo EV, pa vendar enosmerna, če je ta ena smer BDr.

Kako naj pričakujem od ostalih podobno pot, kot je moja? Povprečni so, tj. slabiči, v najboljšem primeru takšni, kot jih bo poučil - v nekajurni oddaji, gre za instant vzgojo TeVe tipa - dr. Phil. Ne le s temi, tudi z močnejšimi - z najmočnejšimi Slci, VeRusom, Dinetom, THom itn. - sem se razšel. Moral sem jih pustiti za sabo, če sem hotel postati, kar sem čutil kot svoj cilj: (po)IsDti. Vsi ti še zmerom potrebujejo aplavz, kot ga dr. Phil. TeVe nazorno pokaže, kako navdušeni, očarani, fascinirani so gledavci dr. Philovih oddaj. TH si takšno pohvalo pridobiva v javnih nastopih, z intervjuji v Masobčilih, kot UProf. Šel kot Polik, Kulster. VeRus kot Vodelj projektov, študentov, Znikov, tudi MatHanža. Temu se ne moreta odreči niti Lev Kreft niti Kmecl, dva moja Prila še danes. Celo Muck je še UProf, odvisen od spoštovanja študentov. Le Dak je brez vsega in vseh, le z ženo, ki mu je kot meni Ala. Niti službe nima več; je dobil mesto Žursta v vrhniškem časniku? Dram mu ne igrajo in ne tiskajo; je na robu. Bo vzdržal? Jaz sem bil v njegovih letih sicer tudi - večkrat - na dnu, a večkrat na vrhu, živel sem polno v Dbi in zoper njo. Šele starec smem-morem biti sam. Dak gre po še težji poti od moje. Ga ne bi moral od nje odvrčati? Bom sokriv za njegov zlom, če pride do njega? Moram ga utrjevati na poti, ki si jo je izbral - ki nanj kar nekako pada kot usoda; a kako, da ne bi ravnal prelahkotno? Redko se vidiva, bojim se nepremišljenih - ali vsaj ne dovolj premišljenih - besed-izjav, s katerimi bi mu lahko škodil. V pogovoru sem prevehementen, lahko me zanese; v pismih sem bolj preudaren, zadržan. - Odkril sem, da je pričujoča knjiga prav za prav moje ljubezensko pismo Daku. Homoerotizem na daljavo? Se mu jo bom sploh upal dati kot Pvt primerek?

Dr. Phil in MBP - recimo Pird! - potrebujejo eho, recepcijo, občinstvo; sami ne zmorejo stati, ker ne verujejo dovolj v UnBDra. Dozdajšnje **RSD** v resnici ni nihče bral, nekaj jih je le po nji brskalo, Klabs, da bi našel kako žmahtno in jo kot spletkar prenesel prizadetemu, morda Jerička, da bi še naprej pestovala svojo ljezen in Sš do mene; morda je kdo v KČi zadolžen za branje take Lite, da pošilja nato poročila nadškofu kot šefu Katpolicije, nekakšnemu DaHacinu? Če so bile knjige na policah knjigarne Mladinska knjiga, je bila vsaj možnost, da jih vzame kdo v roke, bile so vidne. Od letnika 2003 naprej pa postajajo nevidne. Nihče ne more več vedeti, kaj delam, razen če mu o tem poročam. Nisem postal sicer vsemogočen (bog vse vidi in vse ve), vendar sem tisti, ki vidi in ni viden. Da dosežeš ta položaj, moraš veliko plačati: postati skoraj neodvisen od oči-zavesti-odmeva okolja-ostalih: Dbe. Drugi niso več reducirani na Dbo, postali so PriDr. To pa je zame dejansko le Ala; in ob nji - daleč za njo - nekaj preostalih PriSo, manj kot prstov na obeh rokah. Ni postal tak Strša, a mnogo mlajši od mene, in z ženo se je razšel? Mar zato ni vzdržal v tem »božjem« položaju? Koliko dolgo bom v njem vzdržal jaz? Ponoči se mi je močno podiral. Zdvomil sem, da bom zmoget pisati v tempu, ki sem si ga zadal; da mi bo UnBDr zadostna - edina - motivacija. Tudi ta hip ne vem, kaj bo.

Se bom držal velike zamisli le od prijema do prijema kot v premagovanju (morda zame pre)težke stene? Sem alpinist pred padcem? Jug, preden je zgrmel s Triglavske stene? Janč vsekakor ne bom. Ne bom spoznal, da nisem angel, da ni Boga, da se moram prilagoditi banalnemu poprečnemu Žu in biti v njem prvi med slabiči, kot je Janč po **Klementovem padcu**. Kvečjemu bi se umaknil kot Bartol in pisal zase kake občasne Karje. Ne, to me ne bi motiviralo, to bi bila le Pvt cronique scandaleuse. Bi povsem umolknil, kot je Mrak zadnje desetletje? Pa saj ni, mučil se je z **Zadnjo večerjo** in **Orfejem**. Sta kaj vredni, ti drami? Se ju ne upam naskočiti, ker se bojim, da bi se preveč razočaral? Ali pa da jima ne bi bil kos?

Napočilo je jutro. Mimo okna sta prijezdila mladenič in mladenka; Psnak oddaja svojim gostom jahalne konje. V daljavi zvonec Gogalove krave Lize. Sem in tja zalaja lena Dona, dobra, a zabita kot kišta. Pozajtrkoval sem že: kislo mleko, hrano, ki je držala pokonci Norca. Ostaja mi še opis nočnih mor, bližanje OISu. Grda noč.

Že zaspali nisem mogel; govorim za sinoči. Sicer zaspim kot otrok, v petih minutah in prej. Nato pa môre, dvomi, muke. Začnem razmišljati; a če razmišljam, ne morem spati, budnost in spanec se izključujeta. Kaj pa, si pravim, če je to tvoje vztrajanje pri pisanju napuh; kaj pa, če še zmerom nočeš pristati na običajno Čl mero? Biti hočeš nekaj več, mnogo več, vse, edinstven. Zakaj pa ne, si odgovarjam. Biti edinstven ni nič slabega; odloča, v čem si - ali želiš biti - edinstven. Če v zlu - imeti čim več, izkoriščati itn. -, potem je ta motivacija res napačna. Če pa v čem pravem, potem je prav, da se trudim. A kako vedeti, če je moja **RSD** res prava? Večina - tudi strokovnjaki - jo odklanjajo; tudi zato destituiraoš večino, okolje, strokovnjake, vse, ki te - tvojo veliko zamisel - spodbijajo, da jih ne bi bil prisiljen priznati za merilo. Je res eden lahko bolj - edino - pravi od mnogih-vseh? Se vračaš k Mraku in **Obl(očnic)i**, k Možu, ki je čez vse, kajti na eni ravni moram biti čez vse, ČČ (ne le NČ), če sem si sam merilo?

Nisem si sam, merilo mi je Bog. Vraga ti je merilo Bog! Kako pa veš, da Bog odobrava tvoje početje? Kani to vedo, kajti njihov bog govori skoz kler, skoz elito, skoz milijone Kanov, papeža, skoz samo KC; potrdilo je v mnogih, v soljudih, v ustanovah, ki so še St povrhu. TH ima potrdilo v eliti Sicev, ki ga visoko ceni, v nastanku SND, ki jo je sopripravil. Šel ve, zakaj potrebuje potrdila s Pol uspehom, da postane Kulster, da dobi Prešernovo nagrado in Kresni venček (de-floro). Ti pa si nadut in odklanjaš sleherno javno priznanje. Ne potrdiš se - kako se trudi Šel! kako zapeljuje! -, da bi koga prepričal v svoj prav. Ko pa je prepričevanje Zapl, odgovarjam. Ne pridem si do konca.

Ure noči minevajo, jaz pa se bodem sam s sabo. Ni že čas, da priznaš, kar si: le Či? Odgovor: ni ravno to priznanje priznanje poraza v (po)IsuDra? Ne Zanič(uješ) Dineta in Priža ravno zato, ker nista vzdržala pri IsuDti? Stršo in Pirca, da ju je pobrala S, namesto da bi prišla tja, kamor je edino vredno priti? Ravno to je narobe: ljudi Zanič(uješ)! S tem jih delaš za nič, jih odpisuješ, likvidiraš, čeprav le na IVJ - Dv - ravni. Saj do Dti ne boš prišel, danes - in še tisočletja - se še ne da priti do nje, niti se ji bistveno približati; crknil boš kot ostali. (Globlji pomen - Beckettove - Kante za smeti.) Ošaben si, ker nočeš poginiti kot ostali. Res je, a zakaj bi bilo Poz-vredno biti enako nemočen kot ostali? Zakaj se ne bi vsak dan obujal iz otrplosti, kot se je Norec v Kaska? (To ni VoM, poudarjam, to je vstopanje v budnost, v ozaveščenost, v stanje biti-za-vest, za Dt.)

Ala te podpira, kot Beka Kaska. Brez Ale ne bi prišel do sem, kjer si, obležal bi že na začetku poti, samemu bi ti bila daleč pretežka, po Nvi si slabič; smeš odkloniti - zanemariti - takšno edinstveno pomoč, ki ti jo daje Ala? To vero, ko jo ima vate? Me ne drži pokonci le še njena vera vame, tj. v moje IsDt? Se bojiš, da te bo Zanič, če boš popustil na tej poti, ko bo odkrila, da si postal spet slabič, kakršen si bil v mladosti? Delaš torej zaradi vtisa, ki ga delaš nanjo, zaradi imidža pred njo? Zamenjal si le Dbokolje z njo, tvoja odvisnost od ne-sebe pa je ista. Zakaj ne? Ne dokazujem prav s tem, da sem »odvisen« od Dra? Ta odvisnost pa je posebnega tipa; ne poslušnost-hlapčevstvo, kot ga terjja KC, ampak poslušanje spodbude PriDra.

Mar ni bilo to, kar opisujem kot svojo držo (če se idealiziram), namen JKra, ki se je ljudem predstavil kot božji sin, tj. v jeziku tistega časa (da bi ga razumeli) kot PriDr, ki nagovarja slehernika, naj skupaj iščeta Dt (Boga)? Le da je KC kasneje - bolj ko je postajala FKC - izgubila vednost o tem in Čla reducirala na podložnika-odvisnika? Res je veliko terjala od njega (danes komaj kaj, le še pripadnost), askezo-samoodreko, vero, upanje in ljezen (v tej terjatvi je Pavel veliki in pravi), a vse to je tako razložila, da Čl kot hvaležen otrok vrača Očetu, kar je od njega dobil v dar. Jaz tolmačim svoj odnos Dgč: Ala mi ni dala nečesa v dar, kar ji moram zdaj vračati. UnBDr me ni ne ustvaril in ni moj oče; Oče (tudi MOč?) je vprašljiva-dvoumna figura, Čl-otrok ga niti Posn ne bi smel, bolj ko ga Posn, hujši hlapec - odvisnik, zadrogiran, fasciniran - je (od njega kot Veldroge). Ala mi le pravi-kaže, da mi zaupa, da vztraja ob meni ravno zato, ker sem si izbral tako težko - najtežjo - pot, ki ima za cilj (po)ls najmanjšo verjetnost. Sram jo je, da bi živela kot ostali: Ž živali, spalcev, dremajočih. Tudi sama zaživi smiselno bivanje, če skupaj z mano hodi NejDam.

Je JKr govoril o miru ovac, ki ga bodo prejele v Njegovi Cerkvi? Svoje Si na križu ni razumel kot Mazviktimizem, ki naj ljudi do kraja ujame-zabetonira v odvisnost, saj da so vsi ljudje Krvniki-Ubijavci, s služenjem Njemu-KCi se le odvezujejo od svoje Velekrivde. To je FKC razlaga (RR). JKr je, takšna je moja razlaga, hotel s svojo So, ki je ni želel, a je prišla K-usoda, potrditi, da misli resno, ko nagovarja slehernika, naj išče Boga. Šele čarovniki-kleriki so z VoMom Pspotrjevali Njegovo Moč, medtem ko je sam hotel biti ljudem le nagovar, spodbuda, primer Čla, ki išče do Si, ki doživi celo izdajo lastnega Očeta, a ga ta ne razočara tako zelo, da bi se odpovedal svojemu Isu. Kajti JKr ni iskal Očeta, tega je vsak Jud imel v Jahveju. To, da ni bil Jožefov sin, pomeni, da ni potreboval očeta. Ljudem je sporočal: oče naj vam bo le varuh, dokler ste otroci (živali), pravo mesto, ki naj ga Čl glede Očeta išče, je prazno (PzM). Ravno to je sporočal: ne Posn Očeta, prednikov, zglede Dbe, ti so Kajfa in Hannan! Niti David kot Oče ni prava pot, pravi vzor; in ne Abraham. Skoz PzM - odsotnega očeta - je treba (po)ls UnBDra, ki ni ne PzM ne PnM, ampak onkraj obeh. Ko je učil: hodite za menoj! ni hotel reči: bodite pokorni kot učenci Vodjem (BRoz Ehru, Jel Baragi, Sard papežu Leonu XIII., glej Čika, **Eno samó, Petero devic**), ampak iščite kot jaz! Vztrajajte kot jaz, do Si, pa čeprav vam je zaradi tega vztrajanja zagroženo s Križanjem! Eden bo križan, drugi ne, vnaprej se ne ve, na tej ravni - telesnosti DbZge - odloča Konta. Komsti so koga križali (mučili-ubili, morda ravno Grozdeta), Kani koga (ne le Komsti Balantiča) zažgali (ne le Husa in Kupljenika), glej v parodični obliki RudVero, Pl koga utopili (glej TavčKroniko), mnogi mnoge preprosto ustrelili (stare strice mojega horjulskega vnuka Aljaža in vnukinje Berenike), a nekateri so mogli ls do NvSi, Mrak, Majc, Koc, vsi približno 80-letni.

Če je tako, potem mi ne preostane drugega, kot da hodim naprej, NejDam, pa čeprav je ta hoja vse bolj mučna, saj se vse teže držim na nogah; morda pa imam res prebodena meča. Če bi zdajle prenehal pisati, ne bi našel smiselnega opravičila - razloga - za svoje dejanje, moral bi ga razložiti kot sramotno slabištvo, kot strah pred težavami na poti, ki je **Hoja za Kristusom**. Morda pa je ravno moja naloga, da razločim med tem, kar je učil JKr, in tem, kar so dodali oz. ponaredili oz. JKra slabo-napačno razumeli učenci in Pavel. Ni **RSD** že nemalo nova-primernejša razlaga **Evov** oz. JKra, tistega njegovega nauka, ki nam je znan?

Že lep čas trdim, da pišem novo Tijo, DgTijo. Najprej sem se tega bal - pustil sem se ustrahovati, če so se mi posmehovali: prerok! od Ošlaka do Jeričke in

PePKa -, še vse preveč sem bil odvisen od mnenja-recepcije Dbokolja, tudi nisem verjel sebi, da bom dovolj vztrajen, navdihnjen; vedel sem, da je v meni zelo močna EV Ludpajaca, RMg. Kako pa naj vem, kaj se bo zgodilo? Morda bom odrešen nadaljnega reševanja pričujoče dileme; me bo zadela lepa kap v gozdu pa bo mir. In bo Ala upravičeno presodila, da se nisem podelal pred ciljem, ampak da sem hodil, dokler je bilo pripravljeno hoditi moje telo.

Najhujša pa je bila tale sinočnja mora. Kak bravec - morda pa bo to knjigo (začasno sem jo naslovil **Veliki, mali, drugi**) bral vsaj Dak - ve, da sva naredila z Alo nenavaden testament; zapisala in podpisala sva ga. Najini telesi sva zapustila Anatomskemu inštitutu, odklonila pogreb. Ponoči pa se je zažrla vame misel: nemogoče je, da bi dal Alino telo v roke študentom medicine, da ga nazadnje strežnik odvrže v Kanto. Svoje telo, to zlahka; prej se mi gnusi, kot da bi ga imel rad. Po moji Si lahko naredi Ala s svojim telesom, kar hoče; to se me več ne tiče. A da bi jo jaz izročal tujim nesnažnim rokam, jaz, ki sem to telo tako ljubil, ljubkoval, ga vznemirjal in dobival od njega toliko neznansko srečnih odzivov? Z Alo se morava o tem pomeniti, vendar njena sodba o sebi - in njenem telesu - ne more določati moje sodbe o njenem telesu. V resnici: bojim se, kako bi se gledal, če bi izvršil najino Daposlednjo voljo. Bojim se svojega slabištva, sramu, gnusa nad sabo; imel bi se za lzda, ne bi si mogel oprostiti. Premalo zaupam Ali, ki je takšno dejanje že vnaprej sama ne le potrdila, ampak želela? O tem sem razmišljal ponoči: da me je vse bolj strah, sesuvam se vase, postajam krhek, negotov, cunjia. Ne bi bilo vzdržanje pri t(akšn)em dejanju-odločitvi znamenje moje največje verske moči? Ne bežim od Dtvere h KonvEti?

Ni tudi tu FKc - že **Evi** - povsem narobe RR JKrovo zgodbo? JKrovo truplo so vrgli na Smš, v tim. pekel - luknjo - onkraj jeruzalemskega obzidja, kot se je to delalo z zločinci, ki niso smeli v St zemljo. S tem je hotel JKr reči: St je napačna! Vstajam v duši vsakogar od vas, ljudje, če iščete z mano, v mojem duhu, Dt. »Pokopan« sem v vas, v vaših dušah-Notah. Tam sem K-Ve(čen). Tam bom, dokler mi boste - v tem pomenu - sledili. To, da me - mojega trupla - ni na St pokopališču, je ravno dokaz, da sem v vas kot ZnaSi za UnBDra.

JKrovo telo-truplo so še na poseben način požrli črvi, ujede, divje živali. Mar ni bilo vsaj eno noč izpostavljeno na Golgoti, kot so bila v srednjem veku trupla obešencev? Kot so bila trupla v PVD maja 1945, s čimer so Komsti opravili vlogo Rimljanov in farizejev, Pilata in Kajfa? Edinstveno približanje PriJKru! Bedasta DSKC, ki je AnKrš, in zdaj te skorajJKre pokopuje na posvečena grobišča, zbira kosti, jih kleše v marmor, da bi bile Vespomin, jih RR v VoM, z njimi manipulira, da bi bili postali temelj Nove SI Dmb Voj zaveze. O SZSL Čla!

Vreči Alo v Kanto je enako kot vreči JKra v Smš jamo. Le da bo Ala tja vržena po Nv S(mrt)i, JKra pa so ubili. Ala bo ostala v meni, če jo bom preživel, v moji duši-vesti, kot je - kot napoved tega dejanja - ostajal v meni MOč, ko nisem vedel, ali še živi; MV se je za dolgo časa izgubila sled za njim, dolgo je trajalo, preden se je - s psevdonomom - javil iz Nemptaborišča. Še - subjektivno - močneje je delovala name MOčeva odsotnost, ko sem bil otrok; rodil sem se, ko je bil zaprt-obsojen, v ječi. Pa ko so ga znova in znova aretirali, držali v ječah. MoM mi je sicer govorila, da je živ, da je »le« zaprt, a v moji otroški psihi je to pomenilo, da ga ni; bil bi, če bi bil kot telo ob meni. Oz. bil je, a na način ni. Je=ni. (Bit=nič.) Bil je v moji duši kot cilj, sanja, skrivnost, merilo: bog ali celo Bog, vsaj ZnaSi za Boga. Seveda za UnBDra, kajti zaprt je un-ičevan, odsoten je Dr-ugi, ni ta-tukaj, ni Id.

Se ni v meni že kot v otroku na opisani način začela oglašati moja nova DgTija? Ni bila moja naloga v naslednjih desetletjih umsko artikulirati, kar sem doživljal, kar mi je bilo usojeno kot milost (K-milost)? Ni moja Ž zgodba neodvisno od mene - MOča so zapirali, ne da bi me vprašali za mnenje in/ali dovoljenje - edinstvena? Nisem od usode-milosti določen za edinstvenega? A nekaj sta naredili usoda-milost, nekaj pa moram narediti sam: vzdržati pri artikuliranju IsDti. Kaj pa je prenesti tako slabo prespano noč v primerjavi z môrami, ki jih je doživljal MOč v Glavnjači 1929-30, v Lepoglavi, v Sremski Mitrovici, v PoV beograjskih in Lj zaporih, MV pa v Buchenwaldu, ob krematoriju? Ko so ga leta 1929 privezali na drog in mu ugašali cigarete na podplatih? Ko je zbiral po AngAm bombnem napadu v Nemčiji kose trupla svojega Prila Drnovška in jih sestavljal v celoto, jo, seveda pomanjkljivo, preložil na kamion, vozeč v krematorij? Kaj je najhujša moja noč v primerjavi z vsako njegovo, ko je sanjal, da ga mučijo na PoV policiji Moreti in Majcni, Bravničarji in Ribičiči, Fortejji in Šilihí?

Na t(akšn)e noči aludira noč med Velikim četrtkom in Velikim petkom, ko je ostal JKr sam, videl v duhu, bil je jasnovidec, kaj vse ga čaka. Čeprav morda njegovi učenci niso verovali v Boga na Prinačin, Trp so izkusili v (pre)obilici, Peter in Pavel in ostali v ječah in na križih ali kamnani. Ko je JKr vnaprej doživel svoj pasijon, so učenci spali; še spanje pravičnih, ker še niso vedeli, v kaj so se spustili. Je mirno spanje edinole spanje nevednih? Otrok sme biti neveden; morda ima moja vnukinja Severina karizmo nevedne NeČi in sem jo jaz po krivici Zanič kot lenobo in koruptnico? Nekaj vsekakor vem: jaz nisem neveden, nimam pravice na spanje pravičnega; kvečjemu na spanje starca, ki je postal od starosti in oslabitve možganov bebec. A to še nisem, zanesljivo ne. Danes sem še buden. Pa naj me je pred budnostjo strah? Pred budnostjo, ki je edino okno v Dt?

Ko se je PoV MOč vrnil iz taborišča, je nehal biti zame ZnaSi za odsotnega - ubitega - JKra. Prav tedaj sem začel svojo pot odraščanja, boja v Dbi, s Ptjo in takimi ObDb potentati-povprečneži-Linčgrupami. Naslov mojega prvega objavljenega spisa - recenzije o prozi - je Tip: **Pred sončnim vzhodom**; tak je naslov Ingoličeve zbirke novel, ki sem jo Krit analiziral. Bilo je poleti 1945. Vrnjene Dmbce so pobili, začelo je - naj bi - vzhajati sonce. (Tedaj si res nisem mogel misliti, da bom imel čez pol Stola vnuka-vnukinjo, ki bosta pranečaka tedaj pobitih Dmbcev. Prih skriva v sebi neverjetne nepredvidljivosti.) Imel sem se za sonce, ki vzhaja. Kmalu sem izkusil prve udarce po mladem kraljeviču, ki je kaj hitro spoznal, da ni kraljevič, ampak ga hočejo imeti (oblast-Ptja) za hlapca-izvajavca. Padel sem v obup, bil v OISu, 16-leten. Začel Is(kati), se truditi, razvijati AAF (najbolj s pomočjo Mraka, loka med Smferdijem, SŽ Fedjo in Člom, ki je začutil Boga-Neznanskost, Éster, med tremi Mrakovimi dramami: **Razsulom Rimljanovine**, **Rdečo mašo** in **Življenjem-karnevalom**), javno v obliki Gledkritik v Novem svetu, 1949-52, v teh **SB** sem jih že omenjal. Z isto metodo je šlo nato vse do danes.

Vem, da nisem - da Či ne more postati - Sonce; da je biti AlekV (KarIV) le SSL, le nor zločinski projekt Ubij(avske)Plde, **AleksPR**. A prav tako nisem obupal kot Dine s **Čeveljčki**, kot Administratorka na lustru. Žebelj, na katerem visi luster, se je izruval, morda sem ga sam izruval; zdaj živim z žebljem v glavi, Dak ima prav. Ta v lobanjo - v možgane - zariti žebelj me dela za RazcDč, kar je stopnja-lik na pravi poti; NDM, glej mnoge MSk s tem v zvezi, predvsem v **GR 4** in **GR 5**. Kar je živel MOč, jaz razlagam na pravšen način; sam se je o sebi in svetu - hudo, prehudo - motil. (Simpozij na SAZU o njem in njegovem delu bo to pokazal; na to moram pristati, hočemnočem. Ga bom v svojem referatu zmožen »rehabilitirati«, seveda na način, kakor ga uporabljam-apliciram v teh **SB**? Ne bom se trudil, da bi tudi njega

uvrstil v Stro VoMa, kot skuša vse bolj dezorientirani MBP BNak svoja strica in očeta in vse Novake in sebe. Hočem, da se vidi MOč tak, kot je bil, ne tak, kot si ga želim imeti.)

Naj sklenem to poglavje z namigom na Dakovega očeta. Ne spominja se ga, oče je zapustil Dno, preden je prišel njegov sin Krištof k zavesti. Z očetom je govoril Dak le parkrat; ga je sploh kdaj videl, sta se kdaj srečala? Pred nekaj leti sta se spoznala prek telefona. Kar mi piše Dak o njem, je pustolovska Lita, mnogokrat poročeni oče itn., a Lita je le od zunaj, za neprizadetega gledavca gladiatorskih iger. Za Daka ne. Jaz sem MOča izgubljal občasno, čeprav, tako sem bil prepričan, za Ve. Dak ga nikoli ni imel. Točneje: imel ga je, a kot odsotnega, kot Čla, ki se za otroka-sina ne zanima, ki je vseskoz vprašljiv. Dak je živel-odrasel z očetom, ki je bil na nič način. Pričakujem od Daka vrhunsko dramo prav na temo takšnega očeta, takšnega razmerja z očetom.

Te **SB** - posebno to poglavje - mi pomagajo, da še nekaj časa vzdržim v izpolnjevanju svoje naloge. Um - ARF - sem uporabil tako, da sem podkrepil razloge za ostajanje v IsDti; z umom nisem mogel najti prepričljivih nasprotnih razlogov.

V naslednjem poglavju me čaka morda najtežji del, najtežje delo: opisati srečanje z obema svojima sinovoma. V tem razmerju sem naenkrat jaz oče, ne več sin. V tem odnosu je MOč odpovedal; še sebe ni znal porihitati. Kako naj pišem, da bom opisoval po resnici, a ne z jezo in Zaničem? Se to sploh da? So me mučile ponoči mōre predvsem iz strahu pred tem zapisom, ki sem ga v pričujočem poglavju le preložil, ne razrešil?

Julij 2003

P.S. Opombe k vsem trem zadnjim razpravam-opekam knjige **€PP 1** sem - pravkar - napisal v paketu; zakaj ne? Le **SB** k **€PP 1** bom preložil na kasnejši čas, ko bo vsa knjiga v printih oz. celo v I. špiглу.

SB h knjigi **VMD** sem izločil iz te knjige, ker je že preveč narasla; te **SB** sem raje nadomestil z €S analizo D(ovj)akovega **Karuza**. **SB** k **VMD** so prav za prav dnevnik, kot tak pa sodi v **€PP 1**. V njem opisujem, kaj se mi je dogajalo lani poleti. Bravec naj te **SB**-dnevnik vzame kot Dodatek, kot dopolnilo, kot informacijo o meni in mojem Žu v ne tako daljni Preti. Tekst bo v tipkopisu popravila Ala, jaz šele v printu; ta hip ga ne morem brati, ničesar ne morem več brati, le esej **SPK** bom popravil do konca, prvo polovico sem že pred letom dni. Zdajle sem se spomnil, da sem napisal k temu eseju morda kake **Opombe**; ne vem. Če sem jih, jih bom dodal k **Opombam k SPK**, ki sem jih napisal pred pol ure, jih označil kot 2. poglavje, opremil z drugim - pravšnjim - datumom nastanka. Morda pa jih nisem beležil. V glavi čutim takšen pritisk (res je, da nekaj dni ne jem, v teh par dneh sem shujšal za 7 kg), da me hoče raznesti. Ne morem več.

Zunaj je začelo snežiti, suh sneg je narahlo pokrtil borjač. Že zgodaj davi sem naredil dnevni sprehod čez avberski grič, ura se bliža enajsti, legel bi; se bom zmojel umiriti?

7. januar 2004

SPREMNE BESEDE I

1

Je predzadnji dan starega leta 2003. Skomponiral sem novo knjigo za **RSD-04**, peto po vrsti. Sodi v Pniz **Dia-logi**, naslov naj bo **ESEJI, PISMA, POR TRETI**. Sestavljena naj bi bila iz 4-delov. 1. **Eseji**, 2. **Pisma**, 3. **Portreti**, 4. **Opombe** in **SB**. Ker je gradiva za več analognih knjig, naj se imenuje pričujoča **Eseji, pisma, portreti (EPP) 1**. Vanjo sem uvrstil tiste eseje o(b) SD, ki so že računalniško postavljeni, celo že v I. ali II. špiglu, en del pisem, dva portreta (Rožanca, Priža) in opombe k vsakemu od teh tekstov posebej. Ali bo šlo vse nameravano v **EPP 1**, bom še videl; za zdaj navajam načrt. Pisma bo treba dati vsa računalniško pretipkati, razen **Pisma Franciju Križaju**. **EPP 1** naj bi bila tista knjiga - od dveh - v **RSD-04**, ki naj bi jih dal morebiti na internet oz. upravičil z njo finančno podporo Komisije za tisk SAZU, če jo bom dobil. Sklenil sem, da bi od 8 knjig, ki bodo ostale le v tipkopisu, eno ali dve vendar pripravil računalniško, tudi kot knjigo, v enem do treh izvodih; druga naj bi bila iz Pniza **GR 6**.

2

Je dan pred tim. St kralji ali Razglašenjem. Napisal sem 1. poglavje teh **SB**; v manj kot tednu dni sem tipkopisno popravil načrtovani II. del knjige, naslovljen **Pisma**, jim dopisal **Opombe**, nekaj čez 2 AP; nato sem korigiral print eseja **Srečanje z Marjanom Rožancem (SMR)**, tudi tega opremil z opombami, obsegajočimi nekaj manj kot 2 AP. Kot se mi to zmerom - Strno - dogaja, sem sproti, ko sem delal na knjigi **EPP 1**, njeno kompozicijo RR. Nisem več gotov, ali bom I. del načrtovane knjige (**Eseje** o SD) sploh objavil v tem sklopu; ali ga ne bom prenesel v **EPP 2**, in **EPP 1** začel s **Pismi**.

Že pri **Pismih** se mi je načrt spreminjal. Odločil sem se, da **Pisma Franciju Križaju (PisKrižu)** tokrat (še) ne objavim. Po témi sodi v Dgč sklop, v obravnavo Odra 57. Že več kot 3 desetletja čaka na objavo moj obsežni, skoraj 4 AP dolgi esej o **Odru 57**, napisan po naročilu, naročnik Sterijino pozorje prek Javorška, s

katerim sva bila tedaj še Prila, celo PriSo; esej ni izšel, Javoršku, Pozorju in Vidmarju, ki je bil v Novem sadu faktotum, ni bil všeč. Ker nisem hotel sodelovati, kljub vročim vabilom, v knjigi **Živo gledališče III**, 1975, ki je izšla v knjižnici MGL, bi moral vse te točke povezati, opremiti z dodatnim karjem in zadevo Oder 57 nekako zaključiti. Ta kompleks pa je preobsežen, da bi mogel biti včlenjen v **€PP 1**.

Drug problem pri **Pismih** sta moji pismi **lvSvetu**; ki prav tako terjata obširnejšo - HKD - povezavo; ne le odgovor na lvSvetovo pomembno pismo o svoji dramatiki, ki mi ga je poslal vmes med mojima pismoma njemu, a še ni nikjer izšlo, nato pa moja analiza nekaterih lvSvetovih esejev, ki so važni za razumevanje njegove PSte ali vsaj Ideole. Morda bi vse to povezal z €S analizo lvSvetove drame **O svitu zlo**.

Branja **SMR** me je bilo strah, skazalo se je, da strah ni bil upravičen, **SMR** je odličen esej; motiviral me je k poglobljenim opombam. Ker se esej - poleg marsičesa - dotika tudi geneze NoRe in vzrokov mojega izstopa iz NoR-gibanja, bi bilo razumno, če bi mu dodal še svojo Kritanalizo Urbove razlage te geneze, izšle pred nedavnim v NoRi, v številki z naslovom **Evropski izziv**. S tem pa se poudarek knjige seli od esejev o SD k portretom, tudi pisma so svojstveni portreti (Hlada, Inka, lvSveta), in k Dgč analizam SKŽa.

Vprašujem se, zakaj naj ne bi poleg **SMR** in **Srečanja s Primožem Kozakom (SPK)** dodal še portret MOča, napisan za simpozij SAZU o MOču prejšnji mesec, portret je naslovljen **Dušan Kermavner kot komunist v slovenski zgodovini**, nato svoj esej iz začetka leta 1957, naslovljen **V pogovoru s samim seboj**, je nekak avtoportret ali list iz dnevnika. Če pa bi vključil v **€PP 1** že to, zakaj ne bi dodal še svojega dnevniškega zapiska izpred enega leta: **Rad(ovniškega) dnevnika**; z njim sem hotel začeti kontinuirano spremljanje svojih €S analiz SD na dnevniški način, a projekta nisem zmoget, bil je fizično prezahteven.

Zanima me, kako se bo kompozicija **€PP 1** še RR. O tem bom poročal v 3. poglavju teh **SB**.

3

Noč od nedelje na ponedeljek, 11. na 12. januar. Jutri se seliva z Alo na Špik, celoten tipkopis **€PP 1** bova mimogrede oddala Ajdi v Horjulu, da ga da v računalniško pretipka(va)nje. Z Alo sva ga pregledala, oba skupaj tiste dele, ki jih je popravljala zgolj ona, **Rad(ovniški) dnevnik**, vse **Opombe**, zapolniti moram tim. bele lise, manjkajoče letnice, dodati manjkajoče like iz dram, naslove navajanih tekstov. To bom storil danes.

Kompozicija knjige **€PP 1** se je res še RR, kot sem bil napovedal v 2. poglavju teh **SB**. Eseje (o **KozakoviD** itn.) sem izločil, prenesel v načrt **€PP 2**. Pri izločitvi **PisKrižu** ostajam zaradi enakih razlogov. Ko sem dva dni iskal **SPK**, da ga do konca tipkovno popravim, sem pregledal skoraj vse gradivo, ki ga hranim v svoji novi in stari sobi; **SPK** nisem našel. Moral bom pils kopijo, slutim, kje bi lahko bila, med gradivom v knjižnici. Če je ne najdem, se bom moral opeki **SPK** (in **Opombam** k nji, že napisana 1. stran) odpovedati. Gre za Konto; vendar kako naj ta slučaj razlagam, kot kakšen ZnaSi zame? Kaj mi hoče s tem sporočiti pokojni

Priž? Zame je vsak dogodek določen ZnaSi; namreč, jaz kot Anln si moram vsak dogodek razlagati kot ZnaSi. Ga v ta namen uporabiti.

Morda bi **SPK** nadomestil z **Ěsejem o La stradi**, ki ga v **ĚPP 1** omenjam. Nisem ga še vzel v roke, 45 let bo, kar sem ga zadnjič bral, tudi ta esej je leta preživel skrit za dimnikom podstrešja na Jamovi v Lji, na varnem pred hišnimi preiskavami, tako se je ognil zaplembi. Ko sem včeraj in predvčerajšnjim - od jutra do večera in pol noči - iskal **SPK**, sem našel marsikaj, ls je bilo s te plati kar se da koristno, naredil sem red, dobil sem pregled nad delom - večino? - tega, kar sem ustvaril. Našel sem tudi svojo razpravo **Oder 57**, ki jo omenjam v 2. poglavju **SB** in ki ni bila objavljena; gre v sklop **Piskrižu**; morda tudi s pismi pokojnim PriSo, s katerimi sem delal pri Odru 57 ali ki so to delo ovirali, kot Štih. Ne bi še dodal kakšnega zadevnega pisma, recimo Rudiju Kosmaču, lvi Zupančič, Součku? Micelij se cepi, razhaja, veže na vse strani, brez omejitev.

Odločil sem se, da vzamem na Špik lvsvetov esej-pisma **Deset noči**, ki ga prav tako omenjam v 2. poglavju teh **SB**, in dramo **O svitu zlo**; morda se je lotim z ĚS analizo, ob **Dekli božji**; kar bom o predmetu napisal, bo šlo seveda v kako drugo knjigo, ne vem še kam. V nizu **ĚPP** bi mogel postopoma objavljati Raz pisma MBPem ali pokojnim PriSo; nemalo sem jih našel v omenjenem lsu: **VeRusu, Dobrici Ćosiću, Vladi Gotovcu** itn. V njih je marsikaj, so pa bolj Polnarave, Ćosić je postal kasneje Preds Juge, Gotovac kandidat na volitvah za Predsa Hrške, enako kot Puč(nik), tudi mnogo pisem le-temu hranim. Razločujem med pismi, ki so Pvtna, in takšnimi, ki sem jih pisal za objavo, kot omenjenim trem.

Za podrobno ĚS analizo omenjene Urbove razprave se nisem odločil, sodi spet v Dgč sklop, morda skupaj s pismi Ćosiću ipd. Načrt bi rad izvedel še letos. Sem pa realiziral načrt objaviti v **ĚPP 1 Raddnevnik**, esej o MOču in **Vpogu**. Odprto ostaja torej le vprašanje - najdenja - **SPK** oz. nadomestitve z esejem o **La stradi** in še čem analognim. O tem pa se bom odločal po vrnitvi s Špika, manjkajoče bom kasneje vstavil oz. dal v tipkanje.

4

S tem bi se mogle **SB** zaključiti, če bi se tikale le kompozicije. Rad pa bi jim dodal še načelno razmišljanje o témi, ki je Not povezana z duhom - s PSto - **ĚPP 1**. Nekje sem že poročal, da me je obiskala novinarka s TeVe Peskova, me povabila, naj bi sodeloval v oddaji o Puču; ker me ni našla, je svojo željo sporočila Ali. Peskovi sem nato pisal, ji razložil, zakaj se oddaje ne bom udeležil, da pa jo vabim v Avber, kjer ji - brez navzočnosti mikrofona in kamer - lahko povem marsikaj važnega o Puču, menda sem ga od vseh PriSo najboljše poznal; govorim za obdobje do 90. Roza-Vita (Vitroža) mi ni odgovorila. Zakaj ne, bom skušal - na Strni, ne na Pvt ravni - razložiti v pričujočem 4. poglavju; razložiti bravcu (ki ga ni) in - seveda predvsem - sebi.

Predvčerajšnjim dobim pismo od Media ustanove, podpisala ga je gospa lkoviceva, ne poznam je. Vabi me na snemanje analogno dokumentarnega ali biografskega filma o Koc(bek)u, kot je omenjeni o Puču. Scenarij da je zanj napisal - baš! - lnk; režiser je Zupančič, ne poznam; poznam mnogo Zupanov in Zupančičev,

od Vita do Mata, Zupanič pa ima en ič preveč ali en č premalo. Morda bom o filmu povedal kaj več, ko - če - ga bom gledal; enako o Rössleinem Puču. (Rösslein und die Heide.)

lkovicki (lki) sem, kot je moja lepa navada, napisal obsežno pismo, v katerem sem ji podal nekaj mojih spominov na temo, ki jo je od mene pričakovala; želela je namreč, da bi komentiral svoj scenarij za kratki film o Kocu, ki ga je kasneje posnel Jože Pogačnik in za katerega sem prejel celo nagrado, a je ne vzel. Tema je: kako sem pomagal vrniti Koca v SJavŽ, verjetno predvsem po 75, ko je Ptja Koca znova izprla, morda pa tudi že kdaj prej. A o tem ne bi pisal zdajle, NTM; vse to omenjam drugod v **RSD** in v pismih. Iko sem napotil k Jančarju in Kocovemu sinu Matjažu, oba vesta, kako je s filmom bilo. Nisem pa je napotil k Pogačniku; ta je bil v 70-ih letih žareč pristaš Titovega-Dolančevega Pisma, torej podpornik ReStla, po 90 goreč ud DSD; ničvrednež. Kako bo moje delo za Koca obravnaval lnk, je jasno; odkar me ne potrebuje več za izvolitev v SFZU, me Zamol. Name se ni obrnil on, ampak dama, ki je morda le organizatorka. lnk me je s tem hotel, to je jasno, še dodatno ponižati, obenem pa se zavarovati, češ, Takša smo povabili k sodelovanju, a spet sam ni želel. To so igrice, v katerih je diplomat lnk mojster. Zadnja leta se je učil le še tega.

Naj preidem k bistvu, k namenu mojega razglabljanja. Kar dve vabili k sodelovanju pri dveh dokumentarcih v kratkem času zapored mi dajeta misliti. Takole presojam:

vrniti me hočejo v SKulDbJav, enako kot PePKo pred kratkim z vabilom, naj objavim v Reviji 2000 svoj esej o **Jeziku**. So agentje lDdbe, ki ne prenesejo, da bi ostal kdo zunaj (nadzora, udeležbe v istem). Tudi Ptja tega ni prenesla, le da je reagirala-postopala Dgč: vsakogar, za katerega je ocenila, da je - ali ima voljo biti - SAPO, je pobila, likvidirala, od Nagodeta in Furlana do Puča. Tudi po meni - VeRusu, Zajcu, Šelu itn. - je tolkla, a ne enoumno in dokončno. Mi smo taktizirali. Hoteli smo biti, vsak posebej, SAPO, skupaj SAKO, a smo obenem kazali tudi pripravljenost sodelovati v JavŽu na način, ki ga je Ptja tolerirala. Zajc je objavljajal pesmice, med njimi tudi kakšno hudo, ki je Ptjo razjezila (**Jalova setev** recimo), za to ga je kaznovala, mu ni objavila zbirke, **Požgano travo** je moral izdati v samozaložbi, naslednjo zbirko pa je že smel tiskati v uradni založbi, **Jezik iz zemlje**.

Analogno sva ravnala z VeRusom. Ko sem prešel dovoljeno mejo, je Ptja prepovedala objavo kakega mojega teksta (**Olimpija-Bagnolet** v Pers itn., bilo jih je kar nekaj), a ker nisem gnal spora naprej, se je položaj znova umiril, nato znova zaostрил itn. po istem kopitu. Nisem hotel (tudi ostali ne) položaja zapornika in EDč oponenta-disidenta; vedel sem, kam Strno pelje: skoz AnK v MimDč, v SV med Stlom in Fzom. Puč tega po eni strani ni hotel vedeti, tudi po 90 je eskaliral v to smer, a ne dovolj odločno in uspešno, po drugi strani pa se je utrudil, emigriral v Nemčijo, odkoder več kot 2 desetletji ni napadal Sl Ptje, molčal je. A tudi ni hotel sodelovati v Slji, kot smo mi, čeprav smo mu to možnost pripravili in je bila nanjo pripravljena tudi Ptja, seveda le v obdobju StKavčiča, na prelomu 60-ih v 70. leta. Puč je bil v tem duhu čistun, purist. Ptja je bila zanj Abs zlo, zanj se sodelovanje začne šele, ko Ptja pade. Oz. sodelovati je bil pripravljen, a tako, da eskalira (glej Pers 63) od Dia skoz polemiko h konfrontaciji EDč tipa. V drugi polovici 80-ih let se je nekako omečil, naredil z mano intervju, dovolil objavo svojih tekstov v zbirki Znamenja, ki sem jo urejal, napisal je tudi posebno knjigo, ki je bila Fifzagovor Pol strankarstva; izdal sem mu jo.

Po 90 - v PMLD - je PSt Dgč(na). Po svoje je tudi LibKpl Tot, a Dgč. Tot Ptja ne dovoli obstoja nikogar na robu ali le izjemoma. Ptja je nosivec hiliastične Stpreroške zamisli, odgovorna je za vse, pokri(va)ti mora vse, nobene pore ne sme biti nezapolnjene. Kpl zoži Tot na trg. Kdor noče sodelovati na trgu, lahko obstaja, a je postranski, ne živi v bistvenem. Bistveno se dogaja od produkcije prek potrošnje na trgu, tu nastajajo vrednosti (cene), veljave (imidži), pomeni (Pssmisel), dogajanje; kar je zunaj trga, tega ni oz. je le na Pvt način igre videzov, ostankov Preti, Avsvetov ponesrečencev, neprilagojencev, klošarjev, čudakov, posebnježev. DaSD jih slika s posebno pozornostjo, celo z nagnjenjem, a klošarji kot Pozliki ustvarjajo le paralelni svet LitKulVrt, ki je vreden toliko, kolikor gredo knjige-drame, ki pišejo o njih, v tržni sad, **Halštat, Kanje, Vrelec ljubezni, Pianist** itn. Zgodi se Rad manipulacija: kar naj bi bilo Alta tržni KplDbi, postane tržno blago. Na tej dvoumnosti-slepariji temelji uspeh PsAltUmtkov, kot je Janč oz. vse DaSKule te usmeritve. SKula sama sebe proda(ja), se s tem AD. Ker to čuti, se skušajo manipulanti maskirati s TradVrtami, alibizirati s St: od STH StŽa do utemeljevanja Slova in SKulNar programa na **BSih**, na Katu, kar je počela grupa pod vodstvom Takulstra Šela, tudi InK.

Kdor noče sodelovati v vsesplošni goljufiji, ki je bistvo DaSKule (tudi SvetKule kot ZahKule v PMLD), je Zamol; to se godi **RSD**-meni. Je pa zanimivo, celo Strno Tip, da zna PMLD - njeni praktiki-manipulanti - razločevati; ni tako Redbutasta, kot je bila StlPtja. Do mene - sem paradigma - se obnaša PMLD diferencirajoče. Kar sodi v **RSD**, izloča, ne vidi, ne sprejme, nihilizira; tega zanjo ni, a ker ni tega zanjo, tega sploh ni. Kar pa sem jaz zunaj **RSD**, predvsem jaz, kakršen sem bil pred 90, takšen jaz pa smem biti, celo več: moram biti. Česta vabila, naj sodelujem v analognih projektih, kot sta filma o Kocu in Puču, dokazujejo mojo tezo: DaSDbi sem - ne pretirano, pa vendar - potreben, a kot določena vloga: kot akter-agens-apologet-agent ObDbe, takšne, kakršna je nastala kot Da-našnja. Vsaka dokončna oblika vladajoče Dbe ima svojo Zgo; njeni ideologi to Zgo prirejajo, konstruirajo (RR) iz danega gradiva. RLH je utemeljeval SDbo na LinMicMatu, PtjDb na CanD, na **Blagru-Kralju**, KC na Slom(šk)u, na **Blani**, DSD projekt Bükove vlade je skušal Pssintetizirati na temelju **BSov** kot prvega Siteksta, teksta v Slščini, KatTrade in SKule. Nekateri so RR še starejše tekste v venetske, But(asti)Bor itn., Slske po izbiri, odločitvi, namenu.

DaSDb ni le PMLD, je tudi SND; kot takšna se veže na SKulo-Trado. Posebno DSD poudarja boj za SND kot AnKDbDžo. V ta namen potrebuje Ideoltemelje, VelOse iz Preti, ki so ZnaSi za pot od nič do Vsega, do Dastanja uresničenih sanj. DSD Kulniki izdelujejo več Rc teh novih Herov; v konkretni zvezi nastopata dva, Koc in Puč. TeVe produkcije, ki ji ne služijo le DSDŽurstke, kot je Rosweilerca, ampak tudi člani SAZU a la InK, ne zanima RazReše, kako je bilo s Kocom in Pučem, ampak ju uporablja kot gradivo - kot primerni sredstvi - za konstitucijo določenega tipa oblasti, IdDbe, elite. Oba Hera sta zamišljena v duhu AnK borcev; ko si bom ogledal filma, bom mogel o tem reči kaj več, a iz želj, ki sta mi jih sporočili Rozlka, je jasno razvidno, kaj ju motivira: Pučkoc kot borca zoper Ptjo, kot žrtvi Ptje, kot VelOsi, ki sta omogočili-pospešili ali povzročili padec Ptje in nastanek strankarske DaSDbe, ki sicer ni popolna, v nji še vlada Kontinuiteta, a bi mogla postati IdeaHarKld, če bi se ravnala po vizijah in praksi Pučkoca kot prerokov AnKa.

Kdo in kaj naj bi bil jaz - in ostali sodelavci - v obeh filmih? Nekdo, ki je pomagal VelOsama Pučkocu, da sta nosila prapor prave Sve-Dbe; bil sem - po

oceni Daideologov - Pozzapleten v dogajanje okrog obeh Herov. Obe dami oz. scenaristi, ki so za njima, vizirata Dbsvet iz vidika FP hlapčevstva, ki potrebuje VelOse kot preroke, Vodje, Mojzese. Tudi RHL se ni zmozel temu odpovedati, na Slskem je bil šibak, nedosleden, že od začetka potopljen v regres Nda in Genta, še posebej od Levsa naprej. Libci so potrebovali Valentina Vodnika, Komsti Preša, Kani Slomška, nato eni Tita in KaKija, drugi Rupnika, po 90 Prleta, Būka, Janšo, zmerom nekoga, ki vodi, ki je NČ, klerik-medij, skoz katerega sporoča svoje ukazozakone ta ali oni bog. Cilj teh ideologov in njihove koncepcije Dbe ni Nast SAPO (in več SAKO), ampak ena ali več VelOs, ostali pa so njihuni služabniki, podporniki, največ Prili, kot je Pilades Orestu in Horatio Hamletu. VelOsi pa naj Anln ne analizira kot HKD SAPO(seb), ki so v sebi tudi sprte, imajo Raz nivoje, prave in neprave trditve in prakse, so celo v marsičem in nazorsko vprašljive; takšne Neg poteze Herov se Zamol: Prešev odnos do Ane Jelovšek in lastnih otrok, Canov alkoholizem in bohemstvo, oz. se dopuščajo, a kot nianse povrhu, ne kot simptomi česa bistvenega. Za vsako ceno morajo biti spomeniki. LDPM jih kot Ideola ulice (LumZn in LumUmet) sicer načrtno razkrinkuje, Hlad v UZni, Flisar v **Strohnjenem srcu**, oba Preša, tudi Kmecl, že v dramah Levsa, glej **Levstikovo smrt**, a to je tisti del DaSDbe, ki vodi v AD, medtem ko del DSD-kova vodi v RR biti; ravnanje s KocPučem je dokaz za to. TH je nedavno tega napisal mnogo stotin strani dolgo knjigo o KocPzji kot bitno-utemeljevalni.

Priznam, nekoč sem počel to tudi jaz; naslov takega mojega eseja je bil **Svetotvorna pesem**. A meni ni bilo do tega, da bi t(akšn)o Pzjo RR v temelj SNDže, SNDbe. Bil sem zoper Jugo, ko sem se prepričal, da jo vodijo Srbi v ReAr. Bil sem za LD, ker sem se prepričal, da je najmanj slaba od vseh danih. AnKu pa nisem popustil, čeprav sem bil - včasih celo Rad - kritik Ptje. Delati me za sodelavca v procesu, ki je pripeljal do DaSDb-SNDže kot AnK platforme pomeni zlorabljati mene in moje delo. Nisem bil ne v službi SNDb-SNDže ne v službi VelOsi, kot sta bila Koc in Puč ali Mrak; temu služi Krištof Zupet; Pircu služita Graf in Lado Kraljiček; Rož(anc)u, Zup(an)u spet drugi. Vsi so bili moji PriSo, jaz njihov PriSo, a z mojega vidika smo si bili enakopravni, vsak zase - vsaj v projektu - SAPO in ne odnos Gos-hlapec. S tem odnosom sem prekinil že 1945, desetletje kasneje sem ga jasno artikuliral na osnovi recimo analiz Heglove fije, knjigo sva tedaj študirala z VeRusom v Parizu.

Tip, da je scenarist za film o Kocu Ink; z Inkom vstopa v SAZU še močnejši duh Žura, čeprav ta duh že tiči in slavi med nami. Ink je že UZnik-Žurst kot tak. Jaz sem pripravljaj film o Kocu pred tremi desetletji, ko je bilo treba pod Ptjo Koca rehabilitirati; s tem sem se boril za SvM, za prostor mišljenja, objavljanja, za ČIP. Po 90 je to izborjeno. Ink se ne bori več za ta prostor - se je, ko je bil dramaturg **Tople grede** -, Ink je danes ideolog AnK Trade in regresa v službi teženj SHKI, da bi se vrnila na - vsaj duhovno - oblast. Žur uporablja Ink zoper LumLib, s Kocem hoče opozarjati na pedigree prave Kule, ki je AnK Trada; enako Rosa (ne pa Roza Rozman, ki je Irzajebant).

Ink (Rosa) piše zgodbo, zgodba pa je preferirani Žanr PMLDbe in njene tržne Kule. Inkova zgodba sodi v MasPopKulo, v Trivžanr, ki obuja PSto pravljice. Junak, ki mu je obljubljena princeska oz. Obljubljena dežela, u-topos, moment milenarizma, TS-paradiža in Venebes. Junak je skoz težave preizkušenj - pot skoz Blak - prišel v bližino princeske - nove Dbe, Noštva -, jo je že skoraj dobil, a so mu Sžsile (Kontinuiteta) to zaenkrat preprečile. PriPra ideologi (Rosa-Ink) pa ne odnehajo, prizadevajo si naprej, da bi bile Sžsile poražene, Junak pa končno zasedel njemu

določeno mesto; postal soha na prestolu. Levs je bil umnejši, bolj simpatičen; Krpan je odklonil roko cesarične, Inkrrosa vztrajata, da je KocPuč ne smeta, vsaj po Si ne.

Če bi jaz sodeloval pri obeh filmih, kakor so si zamislili njihovi avtorji, bi postal lik v zgodbi, kakršno odklanjam, malokaj mi je tako zaprno in napačno kot t(akšn)a zgodba. Oba svoja pokojna PriSo Puča in Koca visoko cenim, imam pa tudi pripombe nanju; bogve kako bi ga lomil Koc, če bi živel po 90. Zame so važne ES analize vseh treh Kocovih dram, **Večera pod Hmeljnikom**, **Matere in sina**, **Plamenice**; prvi dve sem že ES analiziral, razpravi objavil (tretjo analizo začel, še ni objavljena), a Ink, ki sem mu ju poslal, ni pokazal nobenega zanimanja zanj, nista služili njegovi zamisli zgodbe o Kocu. Pravil mi je, da piše - ali namerava pisati - roman o Kocu; to je to. Roman ali zgodba; ČirZlc je kot najprilagodljivejši od vseh že pred par leti naškripsal svoj **Spomin kot zgodbo**. Tu se spajata DSD ReTrada in LDPM: zgodba o bitnih Vrtah SNara (SDbe-SNDže), o bitnih VelOsah, na katerih počiva zamišljena-sanjana St Slja. Sredi mandale Fkr, okrog angeli in Sniki; meni je dovoljeno priti dovolj visoko, ker sem pomagal Fkroma k veličini, enkrat sem nosil trpečniku križ, drugič sem odkupil njegovo truplo, sem Simon iz Cirene in Jožef iz Arimateje.

Bravec (ki te ni) je že zdavnaj ugotovil, kaj je namen-cilj moje Dgfije: ne RR ljudi v Snike in Here, ne Trivzgodbe, v katere sta se RR **Pasijon** in **Iliada (Rojstvo v nevihti in Vstajenje kralja Matjaža)**, ampak Db kot odprt prostor enakopravnih ljudi, od katerih hoče vsak postati SAPO. Moja naloga je RazReše, tudi Puča in Koca, ne pa izdelava poenostavljenih Redzgodb o njiju (ali komerkoli, Pircu, Rožu), legend, ki vračajo SDbo v FDbo oz. odraslega Slca v stanje nedozorelosti, točneje infantilizma. Eden od ciljev DaSžura je takšno vračanje, TeVe pa še posebej služi temu namenu. Zdaj gre le za tekmo, kdo bo prevladal med kandidati za nove Here-Snike: Slom-Rožman, KocPuč ali Stane Rožman in ata Novljan-Ambrožič, ko - če - bo jutri umrl.

Mar Žursti res ne razumejo, da se te igre ne grem, ali pa ne popustijo, prepričani, da me bodo vrnili v hlev?

13. januar 2004

SPREMNE BESEDE II

Tudi **SB** v **€PP 1** potrebujejo nadaljevanje ali dopolnilo; objavljam ga pod naslovom **SB II**.

Čez 5 dni so volitve v EU parlament. Z Alo sva na morju, v Kanegri, kot vsako leto, razen lani septembra, ko so mi operirali raka. Počutim se odlično, mnogo bolje kot lani ob tem času; tedaj sem se komaj premikal, brez Ale si nisem upal v morje, tako me je dajalo srce, noge me niso držale, medtem ko zdaj že nekaj dni junaško plavam v vodi, ki ima med 16 in 18 stopinj Celzija, izogibati se moram ledenim goram. Strašno leto, dež in mraz. A moje srce dela bolje kot že nekaj let, ponoči me sicer grabijo krči v noge, a to je že folklor, navajam se nanjo. Razpoloženje torej 1 a. Moja norma za dobro počutje se je bistveno znižala.

Ves prejšnji teden sva bila v Halozah, v vasici Paradiž. Res je lepa kot paradiž; posedala sva na - skrajno - strmem bregu, Dgčnih ni, že od prvega svitanja sem opazoval nasprotni breg, na katerega grebenu, ostrem kot rezilo noža, se je napičilo nekaj minihišic; večjih ni moglo biti ne le zaradi revščine, zdaj je bistveno manjša, ampak zaradi konfiguracije tal. Tu niti poljedelskih strojev ne morejo uporabljati, prehud naklon zemlje. Vse polzi navzdol; ni Radmanca v podobnih razmerah nosila v koših zemljo, ki se je podsula, spet na vrh? Danes mi je blizu **Ljubezen na odoru**, njena prvinska strast, sla, moč, ErS; kako oddaljen - neresničen - se mi zdi danes svet Kociprovega **Goričanca** in **Mertika**, ki sem ga Ponot - se z njim ldn - pred poldrugim desetletjem. Niham? Da in ne. Oba sta v meni, Voranc in Stanko, Koprov idilizem, njegova KatIntHara; oba: LDč in DDč. Da bi obudil čas - PSt - Prežiha, sem vzel v Kanegro Ingoličeve **Lukarje**, prebral jih bom prvič po 60 letih.

V Paradižu bivava v hišici, ki je sicer malo popravljena, a Strš je še zmerom zunaj, dozidali niso nič. Bivava pri stari mami najine vnukinje Gaje, poročena je bila Vinkler, dekliški priimek Fajt. Pripoveduje nama, kako je bilo, ko se je v hišici - koči - rodila, tik po vojni. Da si upajo DaSlci blebetati, da ni bilo še nikoli slabše kot danes! Kakor so živeli pred pol Stola in prej je bilo komaj življivo, sramotno bedno. Jožica se ne pritožuje, vesele, vedre narave je, že zjutraj začenja peti, pa je šla skozi težke preizkušnje, pokopala je dva moža pijanca, sama je 100 % invalid, zaradi slabovidnosti.

Čez dan sem se - v Paradižu - dobro počutil, ponoči pa se je ponovilo, kar me je zadelo pozimi 02-03 v Istrskih toplicah, pri Buzetu. Ne le nočne mōre, na te sem že navajen; ne le krči; ampak takšno dušenje, da sem doživljal S: za-dušenje. Komaj sem kaj spal. Veliko sem bral, Millerja, ponovno **Rakov povratnik**, Muckove **Paniko** (da bi jo primerjal z Akino **Hiacinto**), precej dram, Dovjakovega **Karla Velikega**, problemsko zelo zanimivo, žal Umet slabo izvedeno Lipuščkovo dramo o I. SvetV, odgovor na **V kaverni**, **Ob vojski** in **Kdo je kriv?** Itn. Ves dan so peli ptički, pokošena trava je opojno dišala, tudi turški nagelji in bezeg; odkod torej dušenje, napad Si? Brž ko sva se vrnila v Avber, se je dušenje nehalo, v Kanegri sem kot prerojen. Bal sem se, da se bo ponovil Paradiž. Se mi Not upira, da bi me vzeli v paradiž? Sem se čutil v tistih strminah ujetega, v ječi?

Nazaj grede iz Haloz sva se oglasila pri Alini teti, ženi njenega pokojnega strica Mira Počkaja; živi v Mariboru, 82-letna, skoraj priklenjena v stanovanje, vezana je na dihalni aparat, potrebuje kisik. Sicer pa je - duhovno in telesno - povsem prisebna. Dozdaj smo se srečali enkrat v Žu. Ni bila Prtka, kot sva domnevala, ampak celo PoV zaprta kot anligeška agentka! Miro se je kot kapetan OZNE zaljubil vanjo, jo skoraj »prisilil«, da se je poročila z njim; ni imela kam, potikala se je v glavnem po bolnišnicah, odprta tuberkuloza. Miro je zaradi nje zapustil OZNO. Živela sta skupaj le 5 let, od 53 do 58. Miro je umrl, ko sva se z Alo konec junija 58 v Parizu pripravljala na vrnitev v Sljo, preživljala sva najlepši čas najinega Ža. Mira pa je ta čas (isti čas, a dve nasprotni usodi v njem! Me je pa OZNA pol leta kasneje postavila v preiskavo zaradi sovražne propagande. Sreča je opoteča) razjedal rak, norel je od obupa, hotel revolver iz Prtov, da se ustrelji, zahteval - ateist kot tak, iz LibDne - je duhovnika-spovednika, težila so ga dejanja vosovca, ki je že v Prtih veljal kot „neusmiljen“. A je v Kom veroval, bil je Učo, preprost in fanatičen. Ko pa je zdvomil v Ptjo in v Kom, v začetku 50-ih let, je začel noro piti, grabila ga je vest. Je bil na Golem otoku kot šef? Vsekakor v zaporih v Lji in Mariboru. Ko sem vprašal Mitjo Ribičiča o njem, zanj ni vedel. Za nič ni vedel. A bi moral vedeti; Miro je bil maja 45 adjutant poveljnika mesta Lje, polkovnika Borštnarja.

Teta Vera nama je poklonila Mirovo zapuščino: Prtkolajne, za hrabrost itn., knjižico, v kateri so napisane njegove funkcije, od pomladi 42, ko je bil komandant čete, naprej. In portret iz Prtov, risbo. Odločila sva se, da pritrdiva kolajne na karton, jih obesiva - in sliko - na steno v saloonu Avbera, kjer imamo galerijo Dnportretov. Miro je imel le enega sina, iz prvega zakona, ki je končal v norišnici. In konec. Ko bo umrla Vera, nihče ne bo več vedel zanj. Najina dolžnost je, da mu ohraniva spomin: ravno njemu, ki je počel - skoraj gotovo - stvari, ki danes veljajo za Rad zločinstva, tedaj pa so pomenila Her, popolno predanost Ideji. Ne sle po zlu, ampak voljo do Praldeje. - Če bi mogla dobiti tudi kakšen spomin na 3 stare strice najinega vnuka Aljaža in vnukinje Berenike; strici so bili likvidirani kot Dmbci. Je poveljeval njihovi eksekuciji stric Miro?

Zdaj o zgradbi knjige **ĚPP 1**. Ne o Zun kompoziciji, ampak o pomenu-bistvu Notdelov celote. Na **ĚPP 1** sem ponosen. Źelel sem jo sestaviti HKD, a s poanto, s poantami. Naj svoj vsebinski - sporočilni - naĉrt razloŹim.

Knjiga se zaĉne s problemi SLZa. Tri **Pisma Hladniku** uvajajo Dia z njim o toĉki, ki jo je SLZ dosegla v Hladnikovi MetAksi. V nji gre za destitucijo vseh KlasTradVrt na ljud in lumdno, kar je vzporednica RMgi v liti, v SD od srede 60-ih let naprej, glej RudD, **Veroniko**, luŹ(an)D, **Neposredne proizvajalce**, do HoĉevanjeD, **M'te ubu!** Hlad in Grd(ina) sta par. Grd konĉuje KlasTradSLZ kot lepo zgodbo. Vsi Slci so tu RR v uĉence Źole, vkljuĉeni v pouk, ki zadnjiĉ na tako visokem nivoju - Grd spoŹtuje viŹje sloje-elite - dojemajo SNar kot Nar Kule, kot KulNar. Grd obuja spomin, oblaĉi ga v Estobleko, Hlad raztrga Grdovo lepo krojaŹtvo, pokaŹe, da so Slci Źiveli v capah; tudi DaimidŹ Slova je Prikr cap v PsArmanija. V HladSLZu se zgodi konec SLZa kot NarŹni, eden od koncev. Knjigo **ĚPP 1** zaĉenjam na dnu, spodaj.

Pismi **LŹgarju** in **Inku III** predstavljata prehod. LŹgar, na katerega mislim, je apologet KlasKule kot Hare, ki premaga Not protislovja-teŹave, ta LŹgar Źe veruje v takŹno drŹo, trudi se vanjo verovati, prepriĉan je, da sta mu ta vera in na njeni osnovi konstrukt KlasHuma uspela; Ink ne verjame veĉ v niĉ, razen v svoj Pvtuspeh. HladSLZ je resnica Inka kot maske, kot avtoldeace. Ink ni vzdrŹal na ravni, na katero ga je 4 desetletja prej potegnil RoŹ(anc), ob **Gredi**. Ink je toĉka Źalosti nad izjalovljenim svetom, medtem ko zre Hlad vitalno v svet ljudlumdna. Hlad je ĉist v svojem edinopriznavanju lĉna. Hlada TradLŹgarji teŹko prenaŹajo, ne bodo ga spustili v SAZU, Inka so druŹno spravili med nesmrtnike. Sodi mednje, ob bok Srĉosu. (Ni perverzno, da sediva na sejah za isto ovalno mizo?)

Pismi lvSvetu pomenita nadaljnji prehod: od SLZa - Źni - k Umeti-Liti. Konĉata se odsekano; sta le zaĉetka Dia z lvSvetom oz. njegovo dramatiko, ki je, kot sem Źe zapisal, obenem veliĉasten dvig pod nebo, **Ojdipove** sanje, Nast kozmosa, **Stvarjenje**, in razbitje sanj, obok neba je pretrd, sanje se RR v mĉre, ponuja se obup praznih rok in src. Kar je Hlad naredil v Źni, a s spustom na raven dna, naredi lvSvet v Umeti, a s tem, da izkoplje luknjo-brezno sredi PnM-bitu OŹlde. Tu se priĉne groza niĉa.

Opombe k Pismom so pisane v povsem Dgĉ stilu kot sama pisma; so hladen, neusmiljen Kar. Pojasnjujejo, kako berem svoje starejŹe tekste - **Pisma** - danes. So dezestetizacija, desenzibilizacija sveta.

Esej **SMR** je v knjigi srediŹen. V **Opombah** k njemu na surov naĉin razloŹim, v ĉem je **SMR** preĉustven, preidiliĉen, pristranski tekst. V njem sem padel v past SeHa; nisem se (Źe) zavedal, da je SeH nadaljevanje - ista PSt v Dgĉ obliki - KrŹSenta ali SentĉrŹa. Veljata oba moja odnosa do umrlega PriSo RoŹ(anc)a; ta iz eseja in oni iz **Opomb**. Oboje je RoŹ, oboje sem jaz.

Esej **SMR** sem Źelel nadaljevati z esejem **SPK** in esejem o MOĉu. Zakaj **SPK** ni objavljeno, pojasnujem v tekstu **Namesto eseja o SPK**. Dejansko zadoŹa, da ima knjiga v srediŹu en spomin na mojega velikega PriSo, na RoŹa. MOĉ pa je v knjigi ostal, ker niti nisva bila PriSo - to sem si Źelel jaz, on ne -, niti ne gre za esej tipa sreĉanje, t(akŹn)ega sem Źe napisal, glej knjigo **Zadnje sreĉanje**. V eseju o **DuŹanuK** razvijem misel, da je hotel on kot Komst povzeti in ukiniti ves prejŹnji

svet, prejšnje Slov (Razre, duha), a se mu to, kot nobenemu Komstu-Lřevanju, ni posrečilo; padel je v luknjo-brezno kot IvSvetov **Ojdip**. Jaz sem ARF MOčevega Ža in dela. MOč je bil heglovec-marksist, jaz sem znotraj in zunaj, vse Ponot in vendar bivam brez sleherne opredeljenosti po čemer koli, po okolju, Zgi, Naru. Sem Abs Sven, v tem ko z ARF-AK opazujem svojo Rad sužnost in nemoč. Sem tudi Hladovo Lumdno in Inkov karierizem, tudi Rožev metuljev let in IvSvetov zanos-obup. - S tem je prispela knjiga do - tematizacije - mene.

Eseja **VPogu** in **La strada** sta od ostalih tekstov starejša za nekaj desetletij. V **Opombah** k njima razložim, kako sta nastala, v kakšnem kontekstu, kako bistveno prelomno točko mojega življenja predstavljata. Opisujeta mojo odločitev, iz katere živim še danes, moje Mistprerojenje-razsvetljenje. Naj grem še skoz toliko Raz faz - PStur -, naj ene ta hip zanikam in naslednji hip zagovarjam, zaradi tega protejstva ne padem v Rltz, kajti zmerom je močnejša od vsega ostalega moja težnja po Isu smisla (Isla), Dti, Boga, komunikacije, RazReše. Naj se vidi iz obeh esejev, kako sem bil odvisen od paradoksalike, Konkordatove besedne igre (Posn **Poha**), naj moti spakljivost, izumetničenost prečstizraza (večkrat sem jo še ponavljal, glej **Stajo po Poncami**), ob vsem tem najbolj velja moj verski zanos, ki pa ni cenen račun, stava na zanesljivo, na to, da bom dosegel cilj kot PnM; na tak cilj stavijo Lřevarji in Dřevarji, Komsti in Kani. Moj Bog je predvsem pot in ne cilj. Če kaj sem, sem strahoten napor - skot desetletja, skoz 60 let - Isa smisla, zdaj v blaženosti vere, zdaj na robu OISa in luknje-brezna, v katero sta nazadnje padla MOč in Dine; tudi Priž? Če kaj, se čuti iz **ĖPP 1** moje praskanje po steni ječe, ki je TS, moje vrtnanje luknje v steno; ko luknjo izvrtam, se sam v nji kot v Blaku nič izgubim. In vendar spet najdem. Moje bistvo je ta nepopustljiva vztrajnost Isla. Dt je neimenljiva, zato je nič ali vatek, okrog katerega kot praznine pletem mrežo smisla. Tkem tudi micelij **RSD**.

Bravec naj bere tako tudi **Radovniški dnevnik**.

Bom šel tudi letos v Radovno, čez dobrih 14 dni? Vse je še odprto. Ginja Gogalovih je na S bolna, rak v zadnjem štadiju. Se bo tako končal moj stik z Radovno? Je Francka umrla že danes, ko to pišem? Smem končati **SB II** s So?

Saj jih ne končujem s So, le z omembo Si. Jaz sem še živ, poln Vitsile. Do kdaj?

8. junij 2004

I. OD BRATOVSTVA K BRATOMORU (BkB)

MODELI1. **BLATO = ZLATO** *IDENTITETA (Id)*

Blato	1
	2 Zbogom zvezde
Blagor blata	1 Rdeči brat
	2 Rdeče zlata zgodovina
	3 Bratovski objem blata
Blato v izviru in izteku	1 Premagovanje blata
	2 Križ čez blato

2. **OBLAST : POLITIKA** *DVOJČKA (Dč)*

Politika	1
	2 Pravica do oblasti
Trije despotje	1 Diktator Aleksander Veliki
	2 Grof Tahi, Škof Hren

3. **BLODNJA , VIZIJA** *DVOJNIKI (Dv)*

Majnova dramatika	1, 2
Od bratovstva k bratomoru I	
Blodnja	1
	2 Človek in nič
	3 Rabelj-žrtev
Nastajanje SAPO	1 Detelova dramatika
	2 Hinavstvo in cinizem
	3 Družinska žrtev
	4 Starši - otroci

II. OD BRATOMORA K SAMOMORU (BkS)

PONOTRANJENJE - POZUNANJENJE1. **IGRA = VLOGA = JEZIK (IVJ)***K INDIVIDUALNI Id*

Geometrija redov	1 Predpostavke
	2 Temelji
	3 Vidiki
	4 Prevezave
Slovenska dramatika - modeli	Metodološke in aksiološke teme
Dialogi	1 Nagovori, drugovori
	2 Hudogovori, pogovori
	3 Razhajanja
	4 Razgovori
	5 Eseji, pisma, portreti 1

2. **KARNIZEM : MAGIZEM (KM)***K INDIVIDUALNIMA Dč*3. **OBUP , IZGUBLJENOST , SAMOMOR (OIS)***K INDIVIDUALNIM Dv*

Morala = amoralna	1 Taščica ali noj?
	2 Taščica = noj
	3 Noj ali taščica?
	4 Pisma nojem in taščicam
	5 Taščica pod nojem
Današnja slovenska dramatika	
	1 Obračun med vrati
	2 Komentarji
	3 Kulturno okolje
	4 Zgodovina lipicanije
	5 Let na dno

III. OD SAMOMORA K BRATOVSTVU (SKB)

ZGODOVINA

1. (SLOVENSKA) PLEMENSKA SKUPNOST (S)PS

H KOLEKTIVNI Id

Slovenski plemenski junaki - Tugomer 1, 2, 3

Črtomir 1, 2

Dramatika narodno osvobodilnega boja

1 Naša sveta stvar (leva)

Porajanje levice-desnice

1 Širjenje svetega narodnega
prostora

2 Oženje domovine

3 Napačni in pravi

2. (SLOVENSKA) KATOLIŠKA CERKEV (S)KC

H KOLEKTIVNIMA Dč

Dramatika slovenske politične emigracije

1 Sveta vojna

2 Krščanska tragedija

3 Paradoks odreševanja

4 Pravica in kazen

5 Prijatelji in izdajavci

6 Krvavi ples

7 Vstajenje ali rekvijem

8 Razval ali poveličanje

9 Gnila voda

10 Goveja dolina

Svetost, čudež, žrtev

3. (SLOVENSKA) DRUŽBA (S)Db

H KOLEKTIVNIM Dv

Začetki slovenske dramatike 1 Zlo in s(i)la kot izvor

2 Greh in iskanje kot izvor

Duhovniki, meščani, delavci 1 Klerikalizem in liberalizem

2 Paternalizem in emancipacija

3 Avtonomizem in kapitalizem

Duhovniki, plemiči, kmetje 1 Upornik človekoljub

Trideseta leta Leto 1940

Primorska slovenska dramatika

1 Krivda in sanja

2 Ribe in tički

3 Nebo = pekel

Kompleks Celjskih

1 Nadčlovek Blaže in princesa
Nežica

2 Junak Janez in svetnik Anton

Čitalniška dramatika

1

2 Krepost

3 Svoji-Naši

4 Pogodba

5 Pena

6 Narava in zopernarava

Jugoslovanski nacionalizem

1 Sentimentalni heroizem

SLOVARČEK KRATIC

(sestavila Alenka Goljevšček)

Abs - absolutno, absoluten
Abslz - absolutizem
Abst - abstraktno
AD - avtodestrukcija
AdEva - Adam in Eva
ADH(um) - avtodestrukcija humanizma
Agr - agresivno
AK - avtokritika
Aks - aksiološki
Aleks - Aleksander
AleksPR - Aleksander praznih rok
AlekV - Aleksander Veliki
Alt - alternativa, alternativno
AltB - alternativno bivanje
AltM - alternativno mišljenje
AMor - amoralna
Anarh - anarhističen
AngAmi - Angloamerikanci
AnIn - analitik-interpret
AnK - antikomunizem
ARF - avtorefleksija
Arga - Argentina
Arh - arhaično
Aris - aristokratski
ArS - aristokratski stil
Askld - asktetska ld
Av - avtizem
AVS - arhaična vaška skupnost
Avs(a) - Avstrija
Avsti - Avstriji
Avt - avtonomen

Bar - barbar(izacija)
BČ - Bogočlovek
BDr - Bog-Drugi
BDt - Bog-Drugost
Blak - blodnjak
BlaNe - Blaže in Nežica v nedelskej šoli
Blei - Janez Bleiweis
Blejke - Junaške Blejke
Bm - bratomor(nost)
Br - bratovstvo
BRoz - Branko Rozman
Brž - buržoazija
BS - Brižinski spomeniki
(B)SAPO- (božja) SAPO
BSAPOEV - BSAPO-eksistenca-vloga
BSSvet - Svet brez sovraštva
BT - bratovstvo-teror
Cajn - Stanko Cajnkari
Can - Cankar
CanD - Cankarjeva dramatika
CanVida- Cankarjeva Lepa Vida
CD - civilna družba
Cerk - Angelo Cerkvenik
Cik - ciklični, ciklični
Čara - čarovnica
Čara - Čarovnica (iz Zgornje Davče)
ČB - črnobelo(st)
ČČ - čezčlovek
ČD - čitalniška dramatika

ČD - **Čitalniška dramatika**
Čečki - **Zlata čeveljčka**
ČHM - četverni hipermodel
Čita - čitalnica
Čl - človek
Člk - **Človek, ki je umoril Boga**
Čloštvo - človeštvo
ČIP - človekove pravice
Čtk - častnik
ČvŠ - **Človek v šipi**
Dab - družabno(st)
Dak - Krištof Dovjak
DAnt - Dovjakova **Antigona**
DaSD - **Današnja SD**
Db - družba
Dbno - družbeno
DČ - dobri človek
Dč - dvojček
DDč - desni dvojček
De - desnica
Dek - dekadentno
Del - delovni
Deljud - delovno ljudstvo
Demonaca - demonizacija
Desp - despotski
DFz - desni fašizem
Dg - drugenje, drugiti
DgB - drugenjsko bivanje
Dgč - drugačno(st)
Dg€ - drugenjska etika
DgLZ - drugenjsko LZ
DgM - drugenjsko mišljenje
DgT - drugenjska teologija
DgZn - drugenjska znanost
Dia - **Dialogi**
Dine - Dominik Smole
Dir - direktor
Dmb - domobranstvo
Dmz - demokratizem
Dn - družina
Dogm - dogmatični
Dola - **Zelena je moja dolina**
Dom - domači
DR - desna revolucija
Dr - drugi
Dra(b)Pas - Drabosnjakov **Pasijon**
Dror - drugovor
DSD - današnja slovenska desnica

DSKC - današnja slovenska
 Katoliška Cerkev
DSL - današnja slovenska levica
DSP€ - **Dramatika slovenske
 politične emigracije**
Dt - drugost
DurgeDinje - dramaturginje
Duš - duševen
Dv - dvojniki
Dž - država
Džan - državljan
Džnik - državniki
Džno - državno
DžV - državljanska vojna
EDč - ekskluzivna dvojčka
EH - empirično historično
Ehr - Lambert Ehrlich
EK - evangeljsko krščanstvo
Ek - eksistencialno, eksistenca
Ekon - ekonomski
EkP - eksistencialno personalno
Eks - eksperimentalno
Ekskl - ekskluzivni
Ekz - ekspanzivno
El - elitizem
Emp - empirično(st)
Enot - enotnost
ErS - erotika-spolnost (eros-
 seksus)
ES(no) - empirično singularno
Est - estetski
Et - etičen
EtatH(um) - etatistični humanizem
EtH - etični humanizem
EV - eksistenca, vloga
€vi - **€vangeliji**
Evra - Evropa
Evri - Evropejci
Fasc - fascinacija
FD - fevdalna družba
Fif - filozof
Fija - filozofija
FILD - Filipčičeva dramatika
File - Emil Filipčič
Fin - finančni
Finž - Fran S. Finžgar
FKC - fevdalna Katoliška Cerkev
FKr(ist) - fevdalni Krist
Folk - folklorno

FP	- fevdalno pojmovanje	IDb	- imidž-družba
FSt	- formalna struktura	IdČl	- identitetni človek, človek kot Id
Fz	- fašizem	Idea	- idealen
Gar	- gostilničar	Ideaca	- idealizacija
Gen(t)	- gentilizem	Ideol	- ideološki
Gene	- generacija	IdM	- identitetno mišljenje
Geom	- geometrično	Idn	- identifikacija
GG	- generacija-grupa	IdZn	- identitetna znanost
GhK	- greh, krivda	Inca	- inteligenca
Gilna	- gostilna	Indiv	- individualen
GiM	- Gabrijel in Mihael	Indus	- industrijski
Gimna	- gimnazija	Inet	- internet
Ginja	- gospodinja	Inf	- indiferenciacija
Gled	- gledališče	InH	- intimistični humanizem
GledŽ	- gledališko življenje	Ink	- Inkret Andrej
Glob	- globalizem	Int	- intimizem, intimno
GM	- generalna matrica	Intel	- intelektualen
GniVo	- Gnila voda	Intelci	- intelektualci
GoDo	- Goveja dolina	IpK	- interpersonalna komunikacija
Gos	- gospodar	Ir	- ironičen
GosPres	- Gospod s Preseka	Is	- iskanje
Goša	- Alenka Goljevšček	IsDč	- iščočič Dč
GošD	- dramatika Alenke Goljevšček	It	- italijanski
GR	- Geometrija redov	IVJ	- igra, vloga, jezik
Graf	- Grafenauer Niko	IvSvet	- Ivo Svetina
Grd	- Igor Grdina	Izb	- izobraženec
Har	- harmonija, harmonično	Izd	- izdajavec
Hed	- hedonizem	Izda	- izdaja
Hedst	- hedonist	IzDbJav	- izstop iz družbene javnosti
Heid	- Martin Heidegger	IzPoka	- izjemna pokojnina
Her	- heroizem	Janč	- Drago Jančar
Hin	- hinavec, hinavski	Jav	- javnost
Hist	- historičen	Jel	- Nikolaj Jeločnik
HKD	- hiperkompleksna diferenciranost	Jes	- Milan Jesih
HM	- homo multiplex	Jez	- Jezus
HMG	- humanistična megastruktura	Jfz	- jugofašizem
Holo	- holokavst	JKr	- Jezus Kristus
Hrš	- hrvaški	JNcl	- jugonacionalizem
Hrška	- Hrvaška	JOGŠŠKi-	Juhant, Ocvirk, Gril, Stres, Štuhec, Krašovec in sorodni
Hrti	- Hrvati	Jov	- Dušan Jovanović
HS	- historično strukturalno	JovD	- Jovanovičeva dramatika
HUH	- Hribar, Urbančič, Hribarjeva	Jr	- junior
Hum	- humanizem	JTugo	- Jurčičev Tugomer
Humst	- humanist	Juga	- Jugoslavija
HuPo	- Hudogovori, pogovori	Jurč	- Josip Jurčič
I(t)fz	- italijanski fašizem	KaKi	- Kardelj, Kidrič
Id	- identiteta	Kan	- kristjan
IdB	- identitetno bivanje	Kanje	- Kamenje bi zagorelo

Kaot	- kaotičen	LdDr	- ljubezen do drugega
Kap	- kapital	LdNSS	- ljubezen do Naše svete stvari
Kar	- komentar	Le	- levica
KarIV	- Karel Veliki	Levs	- Fran Levstik
Karn	- karnizem, karnističen	Lfz	- levi fašizem
Kask	- kamnosek	Lib	- liberalizem
Kat	- katolištvo, katoliški	Libci	- liberalci
KAv	- kolektivni avtizem	Lin	- Linhart Anton Tomaž
KbK	- krivda brez krivde	Lita	- literatura
KC	- Katoliška Cerkev	Lj	- Ljubljana
Kers	- Janko Kersnik	LjDa	- V Ljubljano jo dajmo!
Kfz	- klerofašizem	Ljezen	- ljubezen
KId	- kolektivna identiteta	Ljud	- ljudstvo
Klan	- kaplan	Lmp	- lumpenizem
Klas	- klasičen	LNcz	- levi nacizem
Klci	- klerikalci	LR	- leva revolucija
Klz	- klerikalizem	LTugo	- Levstikov Tugomer
Km	- kmetstvo, kmečki	Lud	- ludizem, ludističen
KMg	- katoliška megastrukturna	LZ	- literarno zgodovinoepisje
Kob	- France Koblar	LZnik	- literarni znanstvenik
Koc	- Edvard Kocbek	M(at)Zup	- Matjaž Zupančič
KoC	- Kompleks Celjskih	Ma	- makro
Koda	- komedija	Mag	- magizem, magija, magistično
Kol	- kolektiv(no)	Majc	- Stanko Majcen
Kom	- komunizem	Mak	- maksimalno
Komsti	- komunisti	MaPSt	- makropomenska struktura
Konot	- konotiran	Marnik	- Marko Pogačnik
Kons	- konservativno(st)	Mas	- masovno(st)
Konta	- kontingenca	Mašč	- maščevanje
Konv	- konvencionalno, konvencionalizem	Mat	- Matiček se ženi
Koz	- Primož Kozak	Maz	- mazohizem
Kpl	- kapitalizem	MBP	- moji bivši prijatelji
Kplsti	- kapitalisti	MČ	- mali človek
Kremž	- Marko Kremžar	MD	- Majcnova dramatika
Krim(ec)	- kriminal(ec)	Me	- mega
Krit	- kritično	Me(š)Mati	- Meškova Mati
Krš	- krščanski, krščanstvo	MeP	- mejni položaj
Ktz	- kaotizem	Meš	- meščanstvo
Kul	- kultura, kulturno	Met	- metodološki
Kulnik	- kulturnik	MGG	- moja generacija-grupa
Kulster	- kulturni minister	MicMat	- Županova Micka, Matiček se ženi
Kzmp	- kozmopolitizem	Mil	- milenarizem
KŽ	- književno življenje	Mim	- mimezis, mimetičen
Ladja	- Ladja brez imena	MimDč	- mimetični dvojček
Lbn	- libertinizem	Min	- minimalno
Lbt	- libertarnost	Miz(em)	- minimalizem
LD	- liberalna družba	Mizt	- minimalist
LDč	- levi dvojček		

MIJanez - Mlinarjev Janez

MM - malomeščanstvo, -ski
MMB(P) - Marija Mati Božja (Pomagaj)
MO - množična občila
Mo - moški
MOč - moj oče
Mod - mod(er)no
Möd - Vinko Möderndorfer
MoM - moja mati
Mon - monoliten
Mor - morala
Morno - moralno
Mota - moraliteta
MrD - Mrakova dramatika
Mrk - marksizem, marksističen
Mrkst - marksist
MSk - modelna skica
MSI - modelna slika
MSSI(k) - sestavljena modelna slika (skica)
Muč - mučenje, mučilen
Musl - musliman
MV I (II) - med prvo (drugo) SvetV
MV - medvojni
NA - new age
Nac - nacionalen
Naca - nacija
NaDri - **Nagovori, drugovori**
Nar - narod
Nast - Nastajanje
Nat - naturalizem
Ncl - nacionalizem
Nclst - nacionalist
Ncz - nacizem
NČ - nadčlovek
ND - nacionalna država
NDM - na drugih mestih
NeČi - nedolžnost-čistost
Neg - negativno
NejDam - naprej, drugam
Nem - nemški
NGG - novinarska grupa-generacija
Niet - Friedrich Nietzsche
Nih - nihilizem
Nihst - nihilist
NKNM - naravno kulturno nravno meščanstvo
NKP - nacionalni kulturni program
NL - narod-ljudstvo

NNcz - nemški nacizem
NOB - narodno osvobodilni boj
NOBD - dramatika narodno osvobodilnega boja
NoČl - novi človek
NoR - Nova revija
nor(ov)ci- udje Nove revije
Noštvo - Novo človeštvo
Not - notranji
Nota - notrina
NSS - Naša sveta stvar
NTM - na tem mestu
Nv - narava
Nvno(st)- naravno(st)
Ob - oblast(niško)
ObDb - oblastniška družba
Obla - **Obločnica, ki se rojeva**
Obs - **Obsodili so Kristusa**
Odp - odpuščanje, odpuščajoči
OIS - obup, izgubljenost, samomor
OK - odrešenjsko krščanstvo
OPsk - osamljeni posameznik
Org - **Organogram**
Org - organsko
Ort - ortodoksen (pravoslaven)
Os - osebnost
Osm - osmišljanje
OtR - **Otroka reke**
Oup - **O upornih generacijah in povojnem rodu**
Ožld - ožja ld
P(F)KC - poganska (fevdalna) KC
Part - Tone Partljič
Pav - posamezni(kov) avtizem
Pbog - poganski bog
PČ - pravi človek
PD - posamezna drama
Pek - pesnik
Per - personalno, personalizirati
Pers - Perspektive
Perv - perverzen
Pica - **Pravica do življenja**
PiČ - revija Prostor in čas
Pld - posamezn(ikov)a identiteta
Pip - **Pipin Mali**
Pirc - Dušan Pirjevec
PI - plemstvo, plemiški
Pleb - plebejski
PIK - plemstvo, kler

PM	- postmoderna	PrS	- prelom stoletij
PMg	- poganska megastruktura	PrSD	- Primorska slovenska dramatika
PN	- pravično nasilje	Prt	- partizanstvo
Pniz	- podniz	PS	- plemenska skupnost
PnM	- polno mesto	PsiTera	- prihoterapija
PNP	- politično novinarsko pojmovanje	Psk	- posameznik
PO	- posamezna oseba	PSt	- pomenska struktura
Poenot	- poenotevanje	Pt(i)ja	- Partija
Pog	- pogansko	Puč	- Pučnik Jože
Poh	- Pohujšanje v dolini Šentflorjanski	PV	- predvojni
Pohl	- pohlepni	PVD	- poboj vrnjenih domobrancev
Pohot	- pohotni	Pvt	- privatno(st)
Pojas	- Pojasnilo	Pvt(z)	- privatno(st), privatizem
PojObr	- pojasnjevalni obrazec	Pvtnik	- privatist
Pol	- politično, politika	Pzja	- poezija
Polik	- politik	PzM	- prazno mesto
Ponot	- ponotranjen(je)	Rad	- radikalno(st)
Pop	- popularno(st)	Raz	- različno(st), raznotero(st)
Pof	- Pot za razpotjem	Razc	- razcepljen
Port	- Portimao	Razis	- raziskovalni
Pos	- posamezno	Razkr	- razkrajajoč se
Posn	- posnemanje	Razp	- razpršen
Pot(no)	- potencial(no)	Razr	- razredni
Poz	- pozitivno	RazRak	- razvoj-razkroj
Pož	- poželjiv	RazRese	- raziskovanje resnice
PP	- politična policija (Partija)	Razsv	- razsvetljensko
Pr(ski)	- primorski, Primorska	Raztr	- raztrgani
Prada	- prakrivda	RB	- razredni boj
PraPri	- pravi-pristni	Rca	- različica
Pravec	- Pramorivec	Re20	- Revija 2000
Prc	- Primorec	RealD	- realistična dramatika
Preds	- predsednik	ReAr	- rearhaizacija
Prep	- prepirljiv	Reb	- Rebula Alojz
Prer	- prerojenje	Red	- reduktivno(st)
Preš	- France Prešeren	Reda	- redukcija
Pret	- preteklost	Refe	- refedvalizacija
Pri	- pristen	RegP	- regresivna premica
Prih	- prihodnost	ReInk	- reinkarnacija
Prikr	- prikrivanje	Rel	- relativno
Pril	- prijatelj	ReSlom	- reslomškizacija
PriPra	- pristni-pravi	Reva	- revolucija
PriSo	- prijatelji-sodelavci	Revar	- revolucionar
Priž	- Primož Kozak	Revno	- revolucionarno
PrM	- prvotno meščanstvo	RKPL(EL)	- red-kozmos-polis-logos (-etos-lepota)
Prol	- proletariat	Rlga	- religija
Pror	- praumor	RLH	- razsvetljenstvo-liberalizem-humanizem
Prot	- protestantstvo		

Rltz	- relativizem	Slod	- Anton Slodnjak
RMg	- reistična megastruktura	Slom	- Anton Martin Slomšek
Rom	- romantičen	Slov	- slovenstvo
RomD	- romantična dramatika	Slski	- slovenski
Rož	- Marjan Rožanc	SIščina	- slovenščina
RP	- razvojna premica	SLZ	- slovensko LZ, slovenska literarna zgodovina
RPP	- Resnica, Pravica, Poštenje	SIZ	- slovenska zavest
RR	- reinterpretacija in rekonstrukcija	Sm	- samomor
RSD	- Rekonstrukcija in/ali reinterpretacija slovenske dramatike	SM	- sadomazohizem
Rud	- Franček Rudolf	Smil	- smiljenje
RudVera	- Rudolfova Veronika	SmKrst	- Smoletov Krst pri Savici
Rup	- Dimitrij Rupel	smodel	- submodel
S	- smrt	SMR	- Srečanje z Marjanom Rožancem
SA	- svoboda in avtonomija	sMSI	- subMSI
Sad	- sadizem, sadističen	Smš	- smetišče
SAKO	- svobodna avtonomna kolektivna oseba	Snik, -ca	- svetnik, -ca
Sam	- Samorog	Soc	- socialen(no)
SAnt	- Smoletova Antigona	SocH(um)	- socialni humanizem
SAPO	- svobodna avtonomna posamezna oseba	SoD	- socialdemokracija
SaPsk	- samovoljni Psk	SoM	- socialna morala
Saži	- Grenki sadeži pravice	SovZa	- Sovjetska zveza
SB	- Spreme besede	SPD	- slovenska povojna dramatika
SČŽ	- Svetost, čudež, žrtev	SPE	- slovenska politična emigracija
SD	- slovenska dramatika	SPED	- dramatika slovenske politične emigracije
SeH	- sentimentalni humanizem	SPJ	- Slovenski plemenski junaki
Sek	- seksualno, seksizem	SpoDo	- spoštovanje, dostojanstvo (= spodobnost)
Sent	- sentimentalen	SpS	- splošno(st)-skupno(st)
SentHer	- Sentimentalni heroizem	Sr	- senior
SH	- Spomenka Hribar	SrZa	- Srce v zastavi
SHKI	- slovenska humanistična kulturniška inteligenca	SSD	- starejša slovenska dramatika
Sim	- simulacija	SSL	- samoslepilo
Simb	- simbol(ič)no	(S)SS	- (spodnji) srednji sloji
Simč	- Zorko Simčič	Sš	- sovraštvo
Simt	- simetrija, simetričen	St	- sveto(st)
Siz	- samoizničē(va)nje	Steklo	- Povečevalno steklo
Skak	- Kdor skak tisti hlap	STH	- Spomenka, Tine Hribar
SKS	- slovenska katoliška skupnost	Stl	- stalinizem
Sl	- slovenski	Stol	- stoletje
Slav	- slovanstvo	StOt	- Starši-otroci
Slci	- Slovenci	Stra	- struktura
Slja	- Slovenija	Stren	- strukturalen
SIK	- Slovarček kratic	Strit	- Josip Stritar
		Strno	- struktur(al)no
		Strš	- stranišče
		Strša	- Gregor Strniša

Stsk	- svetoskrunstvo	UH	- univerzalna humaniteta
Stš	- svetišče	Umet	- umetnost, umetniško
StŽ	- svetost življenja	UmKap	- umski kapital
Sun	- samouniče(va)nje	UnBDr	- uničeni Bog-Drugi
SV	- sveta vojna	Unič	- uniče(va)nje
Sv	- svoboda	Univ	- univerzalno
Svet	- svetoven	Urb	- Ivo Urbančič
SvetD	- svetovna dramatika	Usm	- usmiljenje
Svetla	- svetloba	Ut	- utilitaren
SvetV	- svetovna vojna	Už	- užitek
SvM	- svobodna misel	Užar	- užitkar
Svno	- svobodno	Vas	- Srečna draga vas domača
SvoŠi	- Svoji-Naši	VelOs	- velika osebnost
SZ	- samozavrtost	Ver	- verski
SZSL	- samozaslepljenost	VeRus	- Veljko Rus
Sž	- sovražnik	VeŽ	- večno življenje
SŽ	- sveta žrtev	Virt	- virtualen
Še(l)D	- Šeligova dramatika	VIS	- vrednostni interpretacijski sistem
Šel	- Rudi Šeligo	Vit	- vitalen, vitalizem
ŠHM	- šesterni hipermodel	VitZup	- Vitomil Zupan
ŠkofPas	- Škofjeloški pasijon	VKavč	- Vladimir Kavčič
Tavč	- Ivan Tavčar	VMD	- Veliki, mali, drugi
Teh	- tehnični	Vodelj	- voditelj
Tekm	- tekmovalen	Voj	- vojaški
Tem	- temeljni, -a, -o	VoM	- vstajenje od mrtvih
TH	- Tine Hribar	Vpog	- V pogovoru s samim seboj
THM	- trojni hipermodel	Vrta	- vrednota
Tija	- teologija	VS	- večno spovračanje
Tip	- tipično(st)	VsD	- vsebine dram
TKriž	- Krekov Turški križ	Vst	- Vstajenje kralja Matjaža
Tor	- Torkar Igor	WKB(b)	- T. in J. Virk, Kos mlajši, Bogataj, bratož
Tot	- totalitarizem, total(itar)no	ZahEva	- Zahodna Evropa
Tr	- transcendenca	Zamol	- zamolčevanje
Trad	- tradicija, tradicionalističen	Zanič	- zaničevanje
Trag	- tragično(st)	Zapl	- zapeljevanje
Traga	- tragedija	ZČ	- zli človek
TRF	- transformacija	ZD	- Zajčeva dramatika
Trg	- trgovski	Zg(ar)	- zgodovina(r)
Trl	- transcendenca v imanenci	Zgsko	- zgodovinsko
Triv	- trivialen	ZiK (ZIK)	- Zasilni izhod, Križišče
Trp	- trpljenje	ZK	- Zveza komunistov
Trz	- terorizem	Zn	- znanost, znanstven
Trž	- tržen	ZnaSi	- znak-simbol
TS	- ta svet	Znik	- znanstvenik
Tugo	- Tugomer	ZO	- zgodovina odrešenja
U	- univerzitetno	Zog	- Zalog
Ub	- ubijanje	Zun	- zunanji
Ubij	- ubijavski		
Učo	- učitelj		

Ž - življenje
Že - ženska
Žid - **Liberalizem ali večni žid**
ŽS - življenje-smrt
Žur - žurnalizem
Žurst - žurnalist

An pred besedo ali kratico = anti
Da pred besedo ali kratico = današnji,
-a, -e, npr. DaSD, DaSlov itn.

F pred besedo ali kratico = fevdalni,
-a, -o, npr. FBrž, FKrist itn.
K- pred besedo ali kratico = kot, npr.
K-milost, K-PO itn.
Lum pred besedo ali kratico = lumpen,
npr. LumPartija, LumLib itn.
Ps pred besedo ali kratico = psevdo
S pred besedo ali kratico = slovenski,
-a, -o, npr. SZg, SGen, SDb itn.
Ta pred besedo ali kratico = takratni,
-a, -o
Ve pred besedo ali kratico = večni,
-a, -o,

SEZNAM KNJIG RSD V LETU 2003

Knjige Tarasa Kermaunerja o slovenski dramatiki v letu 2003:

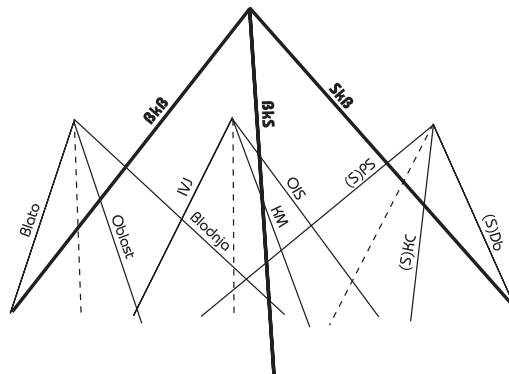
1. (88.) **Razval ali poveličanje**, 248 s.
2. (89.) **Let na dno**, 238 s.
3. (90.) **Narava in zopernarava**, 240 s.
4. (91.) **Sentimentalni heroizem**, 258 s.
5. (92.) **Gnila voda**, 244 s.
6. (93.) **Goveja dolina**, 250 s.
7. (94.) **Razgovori**, 250 s.
8. (95.) **Čeji, pisma, portreti 1**, 236 s.

Knjiga: ESEJI, PISMA, PORTRETI 1

Nadniz: OD BRATOMORA K SAMOMORU

Niz: IGRA = VLOGA = JEZIK

Podniz: Dialogi

RSD (Rekonstrukcija in/ali reinterpetacija slovenske dramatike)

Knjiga **€PP 1** je peta v podnizu **Dialogi**; četrta so bili **Razgovori**. Analogno kot ostale knjige v tem podnizu je sestavljena iz več prvin, najprej iz **Pisem** literarnim zgodovinarjem (Hladniku, Inkretu, še komu) in umetnikom (Ivu Svetini), iz prijateljskih srečanj, predvsem z **Marjanom Rožancem**, iz ocene življenja in dela **Dušana Kermavnerja**, ki je obenem zgodovinar in oče avtorja **RSD**, iz dveh esejev, napisanih v letih 1956-57, esej sta osebno filozofske narave, iz **Radovniškega dnevnika**, ki daje mnogoplastni celoti še poudarjeno personalno eksistencialen značaj. Vse omenjene tekste spremljajo **Opombe**, ki so predvsem avtorefleksija, tudi avtokritika.

KAZALO

PISMO MIRANU HLADNIKU II.....	5
PISMO MIRANU HLADNIKU III.....	17
PISMO MIRANU HLADNIKU IV.....	21
PISMO LITERARNEMU ZGODOVINARJU	29
PISMO ANDREJU INKRETU III.....	37
PISMO IVU SVETINI I	45
PISMO IVU SVETINI II.....	51
OPOMBE k PISMOM	57
SREČANJE Z MARJANOM ROŽANČEM.....	87
OPOMBE k eseju SMR.....	123
NAMESTO eseja SREČANJE S PRIMOŽEM KOZAKOM.....	143
DUŠAN KERMAVNER KOT KOMUNIST V SLOVENSKI ZGODOVINI ali IZ OSNUTKA ZA ŽIVUJENJEPIS DUŠANA KERMAVNERJA.....	145
OPOMBE k eseju DUŠAN KERMAVNER KOT KOMUNIST V SLOVENSKI ZGODOVINI	154
V POGOVORU S SAMIM SEBOJ.....	155

OPOMBE k eseju VPOGU.....	162
O LA STRADI.....	177
OPOMBE k eseju O LA STRADI.....	181
RADOVNIŠKI DNEVNIK.....	185
SPREMNE BESEDE I.....	211
SPREMNE BESEDE II.....	218
ORGANOGRAM.....	222
SLOVARČEK KRATIC (sestavila Alenka Goljevšček).....	224
SEZNAM KNJIG RSD V LETU 2003.....	232
ZADNJICA.....	233

